I/19434

97

11 IUL. 2[illegible]5

1990

Societatea de științe filologice

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

MUZ NOU 1
IAȘI 2022

1
1978

28460

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

COLECTIVUL DE REDACȚIE :

GHEORGHE ANTONESCU (Slobozia), NAE ANTONESCU (Terebești, jud. Satu Mare), CONSTANȚA BĂRBOI, G. BELDESCU. ION BUZAȘI (Blaj), VLADIMIR DOGARU, ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ, AUGUSTIN MACARIE, AURELIA MARINESCU, DORINA MĂRGINEANȚU (Timișoara), TITUS MORARU (Cluj-Napoca), NICOLAE I. NICOLAE, LAURENȚIU NICULESCU, ILEANA OANCEA (Timișoara), TUDOR OPRIȘ, GABRIELA PANĂ DINDELEGAN, MARIAN PAPAHAGI (Cluj-Napoca), NICOLAE PĂUNESCU (Reșița), STERIE RĂDOI (Iași), NICOLAE SAFTU, GEORGE ȘOVU, AL. TUDORICĂ, OANA UDREANU, G. G. URSU

REDACȚIA :

MARICA ANGHELESCU, MIRCEA FRÎNCULESCU — redactori ;
ION HÂNGIU — redactor șef

Revista LIMBA și LITERATURA ROMÂNĂ este editată de Societatea de științe filologice, cod 848866. Redacția și administrația : str. Spiru Haret, nr. 12, sector VII, București, cod. 70738, tel. 15.17.92., cont C.E.C. nr. 45.11.09.5, Filiala sector VI, București.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

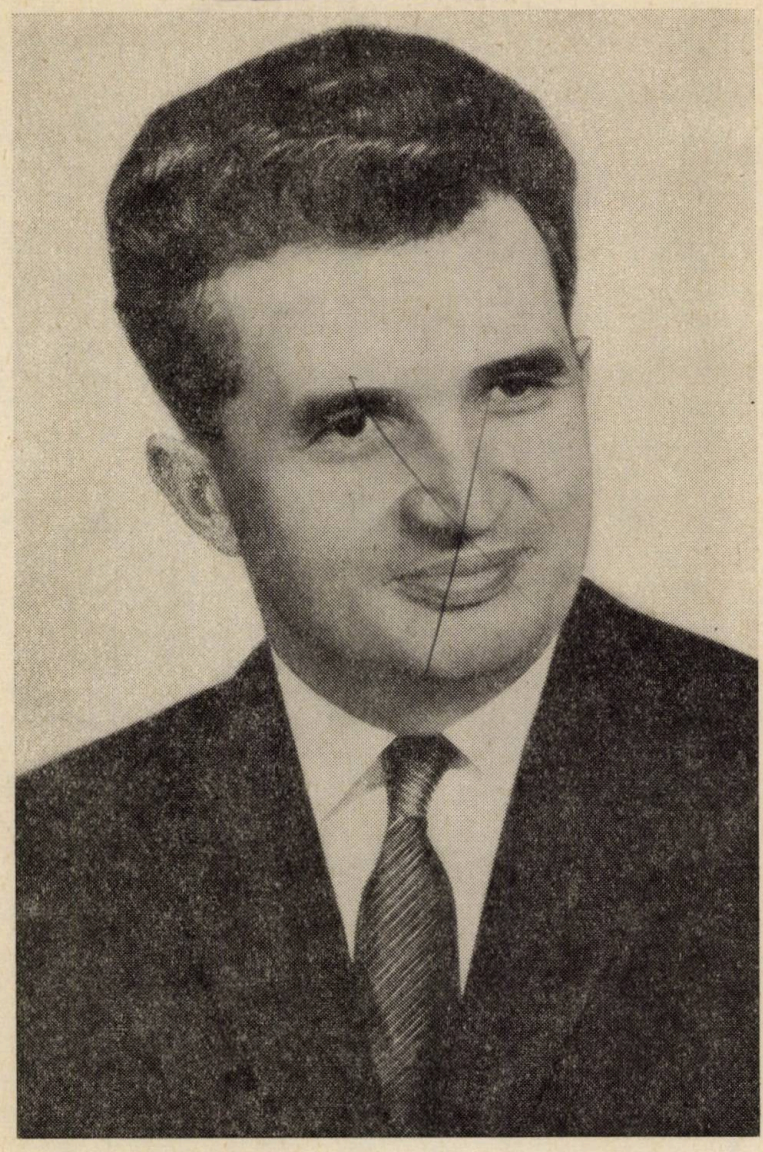

În ziua de 25 ianuarie 1978, în cadrul adunării festive, care a avut loc în Sala Palatului Republicii din București, reprezentanții întregului popor, ai oamenilor muncii aparținînd naționalităților conlocuitoare, au adresat, într-o atmosferă de deosebită însuflețire, un înflăcărat omagiu, de stimă, înaltă prețuire și recunoștință, tovarășului *Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România*. Prin Mesajul Comitetului Central al Partidului Comunist Român, al Consiliului de Stat și al Guvernului Republicii Socialiste România s-a transmis *tovarășului Nicolae Ceaușescu* tradiționala urare:

„Vă dorim, din adîncul inimii, tinerețe veșnică, forță creatoare și multe, multe succese în fruntea partidului și statului, spre binele și fericirea întregului popor, spre strălucirea și măreția patriei noastre socialiste".

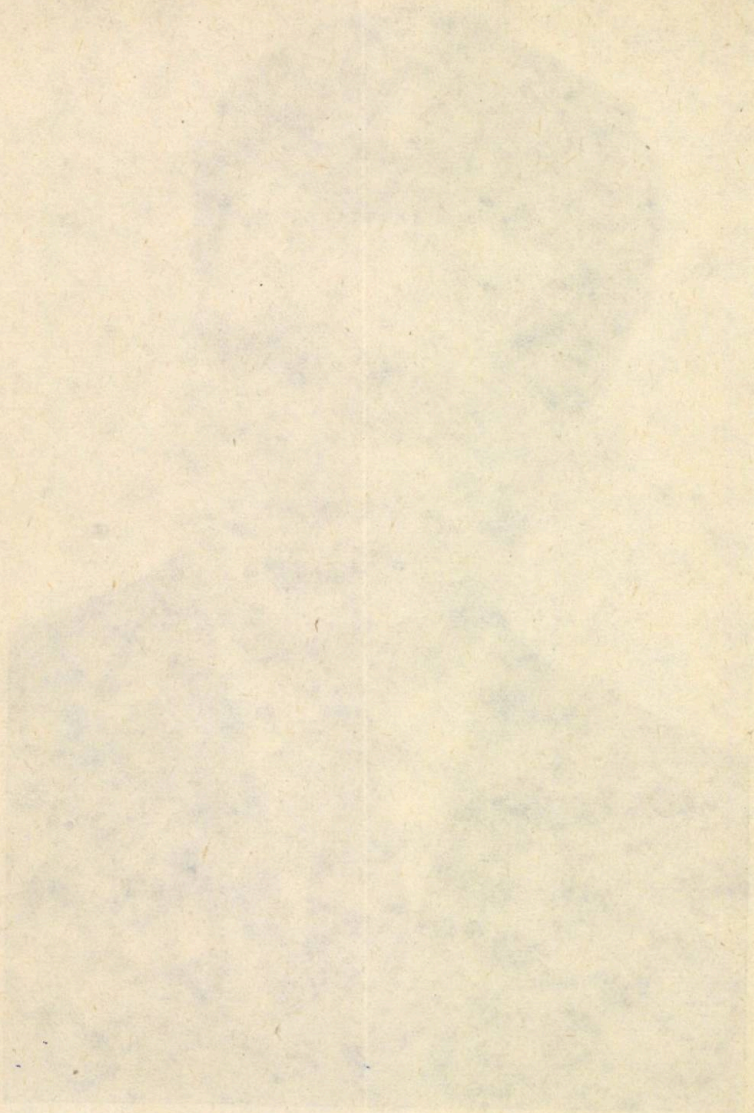

LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

ANUL IV (VII), NR. 1 (IANUARIE—MARTIE), BUCUREŞTI, 1978

Sumar

I. HANGIU — Griviţa şi Montpellier — „două victorii strălucite" 5
AL. SĂNDULESCU — Emil Gârleanu (1878—1914) 7

Gramatică, vocabular

IORGU IORDAN — Expresii: „Vodă, da, şi Hîncu, ba!" 11
GABRIELA PANĂ DINDELEGAN — Îndrumări pentru analiza sintactică. II. Complementul 12
ION DIACONESCU — Gramatica şi scrierea corectă 14
G. C. RUSU — Din istoricul scrierii cu *î (â)* 17

Stil, compoziţie

DOINA COMLOŞAN — Alegoria (I) 19
AL. TUDORICĂ — Denotaţie şi conotaţie 21
ILEANA OANCEA — „Imagini intelectuale" în proza lui Camil Petrescu . . . 23

Caiet de analize

ION COTEANU — despre analiza literară I. Valori stilistice şi valori gramaticale . . 26
IORDACHE DIACONIŢĂ — Vasile Alecsandri: *Concertul în luncă* 28
MIRCEA GHEORGHE — Octavian Goga: *Dăscălița* 30
LAURENŢIU NICULESCU — Tudor Arghezi: *Baroane* 32

Literatură universală

MIRCEA HANDOCA — Martha Bibescu 35

Concursuri, examene

VALERIA CONSTANTINESCU, GEORGE ŞOVU — Proba de verificare a cunoştinţelor de limba şi literatura română pentru admiterea în treapta întîi de liceu 36

Concursul de admitere în facultăţile de limba şi literatura română. Proba de limba română (sesiunea iulie 1977): Cluj-Napoca (C. Săteanu); Iaşi (Petru Zugun); Timişoara (D. Crăşoveanu) 40

Cenacluri, reviste

ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ — Cenaclul literar 44
GEORGE ȘOVU — Cronica revistelor școlare 46

De la corespondenții noștri 49

Tinere talente

DOINA-MIHAELA SAVA — *Istorie* 52
ICA POP — *Fii de miner* 52
SORINA-MANUELA MAN — *Marină* 53
SPERANȚA LIUȚ — *Trandafirul alb* 53
MIHAELA LUMINIȚA IONESCU — *Dragostea mea* 54
MARIA-CRISTINA BUTNARU — *Cîntec pentru răsăritul lunii* 54

Debut

CONSTANTIN CRAIU — *Tezaur* 55
MARIA MARCU — *Fluierele* 55
CARMEN LUMINIȚA DINUȚ — *Viscol* 56
ZINA POSTOLACHE — *Ciutura Căii Lactee* 56

Însemnări pe marginea cărților

AL. PIRU, *Istoria literaturii române de la origini pînă la 1830* (Anatol Ghermanschi) ; AL. BISTRIȚIANU, *Teorie și inspirație folclorică la predecesorii lui V. Alecsandri* (I. C. Chițimia) ; ION CARAION, *Sfîrșitul continuu* (G. G. Ursu) ; EMIL MANU, *Tudor Arghezi : „Cadențe“* (Simona Cârjaliu) ; Românii toți *s-adună...* Antologie și prefață de GH. BULGĂR (Nae Antonescu) ; . . . 56

VASILE POENARU — Curier 62

Griviţa şi Montpellier—„două victorii strălucite"

I. HANGIU

În atmosfera de îngrijorare generală, creată de izbucnirea războiului franco-german, care a dus la înfrîngerea Comunei din Paris în 1870, Societatea limbilor romane şi-a lărgit sfera de preocupări — de la studiul limbilor romanice la valorificarea tradiţiilor populare în cadrul unor concursuri de literatură, filologie şi istorie. Ţinute din trei în trei ani, aceste concursuri aveau menirea să contribuie la întărirea sentimentului de solidaritate latină în lupta popoarelor pentru libertate şi independenţă naţională.

La concursul jocurilor florale de la Toulouse s-a decis, între altele, elaborarea unui cîntec al popoarelor latine scris într-una din limbile romanice şi premierea celui mai bun text, la Montpellier, în 1878. Un juriu special fusese însărcinat să aprecieze valoarea textelor şi să propună premierea.

Aflînd din presă anunţul în legătură cu concursul de la Montpellier, poetul Vasile Alecsandri scrie în toamna anului 1877, la Mircești, în plină campanie de desfăşurare a luptelor de la Griviţa şi Plevna, *Cîntecul gintei latine* şi-l trimite organizatorilor concursului. La începutul anului 1878 îi apar în *Convorbiri literare* poezii din ciclul *Ostaşii noştri*, între care : *Peneş Curcanul*, *Sergentul* şi *Odă ostaşilor români* (în nr. 10 din 1 ianuarie) şi *Căpitanul Romano*, *Hora de la Plevna* şi *Hora de la Griviţa* (în nr. 11 din 1 februarie). La 19 februarie 1878, Tratatul de pace ruso-turc stipulează independenţa de stat a României, tratat care a fost revizuit la Congresul de la Berlin (1 iunie 1878).

La 19 mai 1878, exact la trei luni după încheierea Tratatului de la San Stefano, Alecsandri este invitat la Montpellier de către secretarul Societăţii limbilor romane, Roque-Ferrier, în vederea primirii premiului pentru *Cîntecul gintei latine*. Telegrama, pe care o reproducem din *Convorbiri literare*, are următorul conţinut :

19 mai 1878

Alecsandri,
Mircești

Juriul compus din Mistral, Tourtoulon, Quintana, Obedenaru şi Ascoli vă hărăzeşte în unanimitate premiul Cîntecului latin. Vă aşteptăm,

Roque-Ferrier

Alecsandri nu poate da curs invitaţiei de a participa la serbarea din 22 mai 1878, cînd, în mod solemn, urma să-i fie decernat premiul — o cupă de argint oferită de Quintana y Combis, preşedintele „Jocurilor florale" de la Barcelona şi al Juriului din Montpellier pentru *Cîntecul gintei latine*.

Pentru a-l felicita, Quintana îi trimite poetului următoarea telegramă :

22 mai 1878

Vasile Alecsandri,
Gara Mircești, Roman

Primiţi, cu cordialele mele felicitări, urările ce facem pentru ecoul simpatiilor poeţilor latini, întruniţi la Montpellier.

Albert de Quintana

Stăpînindu-şi emoţia, poetul răspunde cu modestie :

Raportînd preţioasele sale simpatii asupra ţării mele, Societatea limbelor romane mi-a făcut îndoit de scumpă pronunţarea sa în favorul

meu. Binevoiţi a fi interpretul aceluiaşi sentiment pe lîngă confraţii mei latini, şi a primi personal prea sincera mea gratitudine.

Alecsandri.

Ziarele din ţară (*Timpul*, *Presa*, *Războiul*, *România liberă*, *Românul* etc.) şi cele din Transilvania (*Observatorul*, *Familia*, *Telegraful român* etc.) publică textul *Cîntecului gintei latine*, însoţit de comentarii elogioase la adresa poetului. *Convorbirile literare* din 1 iunie 1878 încep cronica evenimentului cu următoarele aprecieri : „Griviţa şi Montpellier sînt astăzi două nume nedeslipite şi deopotrivă scumpe românilor, căci reprezintă *două victorii strălucite* (s.n.) prin care românii au afirmat dreptul şi voinţa lor de a trăi". *Amicul familiei*, care apărea la Gherla, reproduce în primul nr. din 1/13 august 1878, pe prima pagină, cele patru versiuni ale *Cîntecului gintei latine* : română, de V. Alecsandri ; franceză, de Natalie Sontzo ; italiană, de Domenico Muti şi latină de Demetriu Fekete (vezi facsimilul primei pagini).

Regretînd că nu poate vizita Franţa pentru a exprima „prin viu grai" „bucuria noastră" şi „speranţele noastre", după ce „marea şi glorioasa familie ne-a recunoscut", Alecsandri îi scria poetului provensal, Mistral : „Inima mea spune că noi vom rămîne demni de ea, oricare ar fi încercările care ne mai aşteaptă încă". După cum se ştie, reprezentanţii eroilor de la Plevna şi Griviţa, care cuceriseră prin luptă independenţa de stat a României, nu au fost invitaţi la tratativele de la San Stefano. Aşa se explică de ce într-o scrisoare către N. Droc-Barcian, datată 20 septembrie 1878 şi apărută postum în *Adevărul de joi* (15 octombrie 1898), V. Alecsandri scria : „Victoria de la Montpellier a produs o mare satisfacţie naţională într-un timp de mare nedreptate făcută naţiei române şi sub acest punct de vedere mă simt fericit că acea victorie a revărsat cîteva raze luminoase şi înveselitoare printre norii ce s-au întins pe cerul Patriei noastre".

Dacă numele lui Dimitrie Cantemir este înscris pe placa aşezată la intrarea în Biblioteca Sainte-Geneviève din Paris, alături de numele marilor învăţaţi ai lumii — Fénelon, Leibnitz şi Newton —, numele lui Alecsandri figurează „ca poet naţional al românilor" în *Marea enciclopedie franceză* (vol. XVII, p. 131), la articolul *Félibrige*, alături de Quintana şi Mistral. Aceste fapte de istorie trebuie cunoscute şi preţuite de tînăra generaţie, căreia îi revine obligaţia de a duce mai departe solia culturii româneşti.

ANULU I. GHERL'A si CLUSIU, 1/13 AUGUSTU. 1878. NRULU 1.

AMICULU FAMILIEI.

FOIA BISEPTEMENARIA

PENTRU TOTE TREBUINTIELE VIETIEI SOCIALE.

INSTRUCTIUNE

DISTRACTIUNE

CANTECULU GINTEI LATINE.

Originalulu romanescu de Vasile Alecsandri

Versiunea franceza de Natalie Sontzo.

Versiunea italiana de Domenico Muti.

Versiunea latina de Demetriu Fekete.

CÎNTECUL GINTEI LATINE*

Latina gintă e regină
Între-ale lumei ginte mari ;
Ea poartă-n frunte-o stea divină
Lucind prin timpii seculari.
Menirea ei tot înainte
Măreț îndreaptă pașii săi.
Ea merge-n capul altor ginte
Vărsînd lumină-n urma ei.

Latina gintă e vergină,
Cu farmec dulce, răpitor ;
Străinu-n cale-i se înclină
Și pe genunchi cade cu dor.
Frumoasă, vie, zîmbitoare,
Sub cer senin, în aer cald,
Ea se mirează-n splendid soare,
Se scaldă-n mare de smarald.

Latina gintă are parte
De-ale pămîntului comori
Și mult voios ea le împarte
Cu celelalte-a ei surori,
Dar e teribilă-n mănie
Cînd brațul ei liberator
Lovește-n cruda tiranie
Și luptă pentru-al său onor.

În ziua cea de judecată,
Cînd, față-n cer cu Domnul sfînt,
Latina gintă-a fi-ntrebată
Ce au făcut pe-acest pămînt ?
Ea va răspunde sus și tare :
„O ! Doamne,-n lume cît am stat,
În ochii săi plini de-admirare
Pe tine te-am reprezentat !"

Congresul de la Berlin (1—19 iunie 1878)

„România are deplina încredere că independența ei va fi recunoscută definitiv și pe-ntreg de către Europa. Pe lîngă dreptul ei cel vechi al cărui principiu fusese scîlciat prin răstălmăciri istorice, astăzi vin să se adauge titlurile pe care ea le-a împrospătat sau le-a întinerit pe cîmpurile de bătaie. Zece mii de români au căzut în jurul Plevnei ca să cîștige patriei lor libertatea și independența."

M. Kogălniceanu

Emil Gârleanu (1878—1914)

AL. SĂNDULESCU
Institutul de istorie și teorie literară „George Călinescu"

În jurul anului 1900, dominant în proza românească este ceea ce s-a numit genul scurt, impus de „momentele" și schițele lui Caragiale și cultivat apoi de I. A. Brătescu-Voinești, I. A. Bassarabescu, D. D. Pătrășcanu și deopotrivă de M. Sadoveanu. Alături de ei, ca nume de prestanță în epocă, se găsește Emil Gârleanu, de la a cărui naștere se împlinesc 100 de ani. Rămas în conștiința posterității mai cu seamă prin volumul de originale și delicate notații sentimentale *Din lumea celor care nu cuvîntă*, oglindă a unei sensibilități compasive, scriitorul și-a adus contribuția, pe mai multe planuri, la dezvoltarea literaturii și a vieții literare de la noi de pînă la primul război mondial. A fost unul

* V. Alecsandri, Opere, vol. II, București, Editura pentru literatură, 1966, p. 109—110.

dintre cei mai harnici condeieri, cu o vie conștiință a breslei, pentru care s-a luptat să obțină un statut social, un talent care a făcut cinste *Sămănătorului* și revistelor din raza lui, fixînd, odată mai mult, o mentalitate, o atitudine, un gen. Gârleanu e patriarhal ca Șt. O. Iosif, duios ca Brătescu-Voinești, artist în cîteva rînduri al prozei concentrate pînă la miniatural ca I. A. Bassarabescu. „Paseismul", solidaritatea cu cei mici și obidiți, umanitarismul, cercetarea dramelor cotidiene, evocarea războiului de independență, interesul pentru sat și natură constituiau caracteristice ale epocii, care năzuia la realizarea unității naționale și la o schimbare a soartei țăranului. Soluțiile erau desigur diferite, și cea propusă de sămănătoriști, printre care se afla și autorul nuvelei *Nucul lui Odobac*, nu putea fi nici pe departe ideală. Dar scriitorii, chiar dacă se înșelau asupra căilor practice de urmat, năzuiau și credeau, vibrau sincer pentru marile deziderate ale națiunii lor. Este cazul celor de la *Sămănătorul*, în frunte cu N. Iorga însuși, alături de care se formează și scrie o bună bucată de vreme Emil Gârleanu.

Cel ce avea să semneze la debutul său *Emilgar* s-a născut în noaptea de 4 spre 5 ianuarie 1878 la Iași, ca fiu al colonelului Emanoil Gârleanu, coborîtor dintr-o veche familie moldovenească. Părinții locuiau într-o casă de pe dealul împresurat cu vaste grădini al Copoului, în apropiere de cazărmi. Copilul se arată impresionat de strălucirea parăzilor militare pe care le privește cu ochi transfigurați. Aceasta va contribui probabil în mare măsură ca să-și aleagă cariera armelor. Pînă atunci, absolvă clasele primare la școala de băieți din Sărărie, unde învață după *Povățuitorul* lui Ion Creangă, iar în vacanțe se duce la bunica, într-un sat de lîngă Tîrgu-Frumos, unde are prilejul să cunoască mai îndeaproape lumea satului. După ce termină școala militară de artilerie, geniu și marină, începe să frecventeze cercul literar din jurul revistei *Arhiva*, condusă de A. D. Xenopol. Debutează în 1900 cu versuri, motiv care-i aduce după cît se pare o mutare disciplinară la Bîrlad, poezia fiind în ochii superiorilor incompatibilă cu milităria. În noul oraș, tînărul ofițer desfășoară o vie activitate literară, făcînd să apară, împreună cu G. Tutoveanu, D. Nanu și Corneliu Moldovanu, revistele *Paloda literară* și *Făt-Frumos*. Opțiunea sa este definitivă, cerîndu-și demisia din armată. Publică volumul de schițe *Bătrînii* (1905), în care sentimentul sămănătorist al regretului după boierii de altădată, ajunși să decadă, fiind înlăturați de noi generații și așezări sociale, se face mai vizibil ca oriunde în altă parte a operei. În 1906, scriitorul se mută la București, unde publică asiduu în *Sămănătorul* și este unul din colaboratorii cei mai apropiați ai lui N. Iorga la *Neamul românesc literar*, efectuînd în același timp munca de redactor, administrator, secretar de redacție și expeditor al publicației. Curînd intră în conflict cu marele istoric și trece la revista *Convorbiri critice* a lui Mihail Dragomirescu. Va mai colabora după 1907 la *Viața literară și artistică*, *Falanga literară și artistică*, *Tribuna*, *Luceafărul*. Desfășurînd o activitate epuizantă, Gârleanu publică foarte mult, în fiecare an îi apare cel puțin cîte un volum de proză : *Cea dintăi durere* (1907), *Odată* (1907), *Într-o noapte de mai* (1908), *1877 — schițe din război* (1908), *Punga* (1909), *Trei vedenii* (1910), *Nucul lui Odobac* (1910), *Din lumea celor care nu cuvîntă* (1910). Împreună cu Șt. O. Iosif și D. Anghel reușește să întemeieze Societatea Scriitorilor Români, al cărei președinte a fost în 1909. În 1911, e numit director al Teatrului Național din Craiova, avîndu-l ca secretar literar pe Liviu Rebreanu. Acum are loc un spiritual schimb de telegrame cu I. L. Caragiale, care împlinea 60 de ani în 1912. La Craiova, Gârleanu devine redactor la *Ramuri* și scrie singur revista *Proza*. Lucrînd neîncetat ca scriitor, redactor, director de teatru, ca unul dintre cei mai neoste-

niţi animatori ai vieţii literare de la noi din ajunul primului război mondial, Emil Gârleanu moare prematur în 1914, la 36 de ani.

Schiţele din volumul de debut *Bătrînii* au fost caracterizate prin „paseism static" şi prin viziunea cam ruginită a autorului, care deplînge decăderea boierimii „de viţă", privită admirativ. În tradiţia lu N. Gane şi apoi în felul lui Duiliu Zamfirescu şi mai ales al lui I. Al. Brătescu-Voineşti, sînt urmărite tabieturile, maniile, metehnele, „bătrînii" petrecîndu-şi vremea între hrisoave şi sineturi ce mărturisesc mărirea de altădată, între concine prădate, ciubucuri şi cafele. Cei mai mulţi au „slăbiciuni", obsesii mărunte, sînt simple automate sufleteşti. Idilizate, portretele „bătrînilor" lui Gârleanu ne apar şterse, în comparaţie cu alte opere, întoarse şi ele cu faţa spre trecut. Aşa este nuvela *Nucul lui Odobac*, una dintre cele mai izbutite şi semnificative. Lupta dintre vremile de odinioară, simbolizate prin falnicul bătrîn Toader Odobac şi noile aşezări (capitaliste) reprezentate de ambiţioasa Ruja se dă pe faţă. Mărul discordiei în cazul de faţă e un... nuc, la fel de falnic precum bătrînul său stăpîn. Arborele multicentenar, prin umbra lui uriaşă, împrăştiind arome puternice, ameţitoare, prin arhitectura lui contorsionată, izbucnind cu o forţă granitică parcă din mărunţaiele pămîntului, ni se înfăţişează şi el ca un personaj-simbol, aproape mitologic, punînd stăpînire pe lumină, pe aer, pe timp. Înfipt ca hotar în vremuri vechi, nucul s-a integrat de mult în spaţiul familiar al Odobacilor. Dar cel mai tînăr urmaş se însoară, împotriva voinţei bătrînului, cu Ruja, fiica unor hoţi de cai, care călăreşte voinicește în mijlocul hergheliei. Voluntară, sfidînd datina şi tradiţia, precum şi venerabila vîrstă a lui Toader Odobac, ea hotărăşte să planteze vie pe coasta unde îşi ridica fioroasă umbra sa nucul, ce urma să fie scos din rădăcini. Bătrînul se împotriveşte cu dîrzenie, dar cu şanse din ce în ce mai reduse. Persuasivă şi vicleană (adunase stîrvuri de cîini sub uriaşa coroană), Ruja cucereşte opinia satului, care, revoltat, se repede să răpună arborele, ca pe un adevărat duşman. Dar cînd nucul căzu cu mare zgomot, în crengile lui întortocheate, oamenii descoperiră spînzurat pe bătrînul Odobac. Odată cu el, vrea să spună scriitorul, nu fără nostalgie, se prăbuşea o veche aşezare patriarhală, căreia îi ia locul una violentă, necunoscînd legea sau respectul, hrăpăreaţă, feroce. Nuvela are nerv epic, personaje vii, are dramatism, umbra uriaşului nuc lăsînd şi o anume umbră de mister şi de spaimă. *Nucul lui Odobac* reprezintă un moment memorabil în proza lui Emil Gârleanu, care va fi mereu deschisă tematicii rurale. Scriitorul se despovărează treptat de idilism, pictînd scene aspre din viaţa satului, în felul lui Sadoveanu din povestirile de început. Sigur, Gârleanu nu are forţa expresivă a marelui său contemporan, dar în epocă stau foarte bine alături. Este şi el indignat de starea de sărăcie şi ignoranţă a ţărănimii, surprinzînd scurte momente dramatice. Aşa, un flăcău se îneacă, se adună lumea să-l recunoască, şi într-un tîrziu apare fratele lui, care, sub ochii miraţi ai oamenilor, îl scotoceşte în buzunare pe mort. Găseşte un franc, după care se explică : „L-am găsit. Că eu i-l dădusem să-mi ia nişte făină de la moară, şi el, Dumnezeu să-l ierte, s-o hîrjonit cu un flăcău şi o căzut de l-o luat apa, că nu ştia să-noate. Şi am rămas fără de un gologan... Şi mi-i nevasta bolnavă şi-mi moare copchilul..." (*Înecatul*). Un alt ţăran, plecînd la închisoare, lasă hîrtia „de plata ghirului", spre a nu fi pusă familia să-l plătească a doua oară (*Ucigaşul*). Un altul vrea să glumească, inducîndu-l în eroare pe medicul care trece prin sat la mari răstimpuri, dar se îmbolnăveşte de-a binelea prin autosugestie (*Bolnavii*). În sfîrşit, în *Ochiul lui Turculeţ*, eroul se plînge că nu vede mai bine după ce şi-a pus un ochi de sticlă.

1877 — schiţe din război, culegere tematică amintindu-l din nou pe Sadoveanu, ne pune în faţa unor secvenţe din războiul de independenţă, în care

se elogiază mai ales *omenia* românească. Ne întîlnim cu aceiași țărani, știutori de suferință și de aceea capabili s-o înțeleagă. O santinelă, Cordas, descoperă un turc rătăcit, de care „i se moaie inima." Izolat, acesta nu mai e un dușman, ci un om, un semen al său, făcîndu-l să mediteze compasiv și confratern : „De ce, săracu ? Cine știe pe cîți hrănea dînsul acolo, într-un sat, în vreo cocioabă hrentuită ?" (*Santinela*). Un prizonier slăbit nu mai poate înainta și rămîne în urma convoiului, întins pe cîmpul acoperit de zăpadă. Din zarea vînătă se apropie corbii și cel căzut se înspăimîntă că va fi sfîrtecat. Omenia își spune încă o dată cuvîntul. Neputîndu-l ajuta altfel, un brigadier român îi oferă pistolul său. Ca să scape de spectrul singurătății ucigătoare și de ghiarele corbilor amenințători, turcul se sinucide (*Prizonierul*).

Volumul care a consacrat originalitatea lui Emil Gârleanu este *Din lumea celor care nu cuvîntă*, o succesiune de schițe naturiste despre animale, păsări, gîze, văzute la scară umană, ca în fabulă. Dar sensul aici e tragic, sau în orice caz grav, neavînd nicicum implicații satirice. Scriitorul pune în scenă datele ecologiei, legile inextricabile ale naturii, pe care le tratează duios, ținînd parte întotdeauna celui slab. După ce scăpase din mai multe primejdii, cărăbușul e înghițit de sturz ; vulturul, atins de glonțul vînătorului și presimțind sfîrșitul, coboară ca un bolid peste un căprior, înfigînd ghiara „în ochiul curat și umed". Pe Gârleanu îl mișcă moartea cîinelui devotat, care își dă duhul „cu capul întors spre curte" (*Grivei*), căderea porumbiței din zbor, care își lasă soțul stingher, rotindu-se mereu nealinat peste valurile funebre (*Nedespărțite* !...), îl impresionează moartea căprioarei, întruchipare a dragostei materne, tablou construit cu o delicatețe de bibelou : „Pe mușchiul gros, cald ca o blană a pămîntului, căprioara sta jos, lîngă iedul ei. Acesta și-a întins capul cu botul mic, catifelat și umed, pe spatele mamei lui, și, cu ochii închiși, se lasă dezmierdat. Căprioara îl linge, și limba ei subțire culcă ușor blana moale, mătăsoasă a iedului. Cînd lupul îi atacă puiul, mama se oferă în desperare, ca pradă, spre a-l salva. Repetînd gestul cîinelui muribund, „prăbușită în sînge, la pămînt, sub colții fiarei, căprioara rămîne cu capul întors spre iedul ei" (*Căprioara*). Citind *Gîndăcelul*, *Gîza*, *Călătoare* și altele, descoperim un mic Fabre, duios și sentimental. El recompune cu gingășie, uneori cu grație, microcosmul pe care omul de știință îl cercetează doar cu răceală și sagacitate. Ca la Brătescu-Voinești (în *Puiul*, *Privighetoarea*), pătrundem într-o lume trăind spaima de cel mai puternic, acesta fiind de obicei sîngeros și rapace. Oropsiții, neajutoratii — și ei formează majoritatea personajelor — trimit într-un fel la echivalentele lor umane din schițele de război sau cu subiect rural. Tema a fost transcrisă într-o altă cheie muzicală în tonuri duioase, tînguitoare, de plîns înăbușit și cîntec de leagăn.

Din lumea celor care nu cuvîntă este cartea de vizită a lui Emil Gârleanu, care, fără să fi creat capodopere, ne-a lăsat pagini ce nu și-au pierdut vigoarea și prospețimea. Cu unele din micile monografii de gîze, păsări și animale și cu nuvele ca *Nucul lui Odobac* sau *Prizonierul*, scriitorul intră oricînd în antologia prozei românești de la cumpăna celor două veacuri.

„Conștiința e o făclie, care luminează inima și un judecător neadormit, pe care omul îl poartă totdeauna cu el."

Eschil

Expresii: „Vodă, da, şi Hîncu, ba!"

Acad. IORGU IORDAN

Cum arată titlul însuşi, avem a face cu o zicală istorică : *vodă* înseamnă, ceea ce ştie toată lumea, domnitorul ţării din secolele trecute. Alte amănunte, mult mai importante pentru înţelegerea ei, găsim în *Letopiseţul Ţării Moldovei*, scris de Ion Neculce. În timpul uneia dintre numeroasele domnii în Moldova ale lui Gheorghe Duca, răzeşii din ţinutul Orheiului, conduşi de Hîncu, s-au răzvrătit. Şi aveau de ce, nu numai ei, de altfel. Despre acest domnitor aflăm, tot de la Neculce, că era mare iubitor de fală, adică de confort, cum am spune noi astăzi, strălucitor şi luxos, ca să impresioneze şi pe supuşii săi, dar şi pe străini. Nici nu-i era prea greu să-şi satisfacă această plăcere, care, în mintea sa de om ambiţios peste măsură, se alia cu ideea, absurdă în sine, de a ajunge, poate, „stăpîn", într-un fel oarecare, la... Constantinopol. Căci birurile de toate felurile se înmulţiseră şi crescuseră, în ce priveşte cuantumul, peste măsură. Pentru a-şi păstra tronul şi a-şi prelungi, vreme cît mai îndelungată, şederea pe el, precum şi pentru a reveni, cînd, dintr-o cauză ori alta, era mazilit, trebuia să sporească haraciul, adică tributul plătit, legal, Porţii Otomane şi..., ilegal, sub formă de bacşişuri grase diverselor paşale cu trecere... la centru, şi aceasta pe spinarea ţăranilor, care alcătuiau marea majoritate a populaţiei. Datorită acestei abilităţi politice, susţinută prin bani, Gheorghe Duca a fost o dată şi voievod al Munteniei. Se ştie că această ţară era mai bogată decît Moldova, şi de aceea tronul ei costa mult mai scump.

Răscoala răzeşilor orheeni a produs destulă emoţie, atît la curtea domnească, de fapt, domnitorului a acoliţilor lui, cît şi în ţinuturile învecinate, unde s-a aflat despre curajul lor şi mai ales al conducătorului lor. Satisfacţia, trecătoare, de altfel, şi mai mult teoretică, dacă se poate spune aşa, a ţăranilor s-a „tradus" în această zicală, foarte expresivă prin scurtimea ei, prin caracterul ei lapidar, în sensul de inscripţie săpată, ca să nu se uite, pe o piatră. Expresivitatea ei creşte enorm prin contrastul dintre *vodă*, conducătorul ţării, şi *Hîncu*, un ţăran am zice oarecare. Punerea lor în opoziţie este întărită la maximum prin contradicţia dintre afirmaţia *da* şi negaţia *ba*. Nu mai puţin contribuie la expresivitatea locuţiunii acesteia aşezarea cuvintelor şi modul de accentuare a lor, cu pauză, destul de mare, între substantivele şi negaţiile care urmează după ele. *Vodă* are un ton relativ potolit şi jos, ca notă muzicală, *da*, dimpotrivă, se intonează şi apăsat şi cu un timbru muzical înalt. Invers se prezintă situaţia în partea a doua a zicalei : *Hîncu, ba*. Pauza dintre cele două elemente alcătuitoare ale ambelor părţi, notată de mine prin virgulă, îi ridică la culme expresivitatea. Pauza exprimă, fără... cuvinte, verbele subînţelese, care, deşi absente, constituie, împreună cu substantivele şi adverbele respective, două propoziţii : *Vodă spune da, şi Hîncu spune ba !*

Exemplu foarte instructiv, între atîtea altele, de sporire enormă a expresivităţii unei sintagme, nu prin redundanţă, adică prin acumulare de cuvinte, ci prin contrariul ei, care este elipsa.

Îndrumări pentru analiza sintactică
II. Complementul*

GABRIELA PANĂ DINDELEGAN
Universitatea din București

1. Recunoaștem complementul pe baza relației de subordonare față de un termen regent care este verb, adjectiv, adverb sau interjecție. Deci complementul se deosebește de atribut nu prin tipul relației sintactice la care participă, același la atribut și complement : o relație de subordonare în care complementul și atributul apar ca termeni subordonați, ci prin calitatea morfologică a termenului regent. În grupurile sintactice *lucrează anevoie, cîntă din gură, costă mult, recomandă o soluție, beneficiază de ajutor, locuiește aici,* părțile de propoziție *anevoie, din gură, mult, o soluție, de ajutor, aici* sînt complemente, deoarece au ca termen regent un verb. În construcțiile *(cărți) greu accesibile, (magazine) nou deschise, manuale utile studenților, (relații) proprii societății* [1], părțile de propoziție *greu, nou, studenților, societății* sînt complemente, pentru că intră în relație cu un adjectiv, fiind subordonate acestuia. În construcțiile *departe de aici, mai bine decît tine, aidoma nouă,* părțile de propoziție *de aici, decît tine, nouă* sînt complemente, deoarece se leagă de un regent adverb. În construcțiile *bravo ție, hai la noi, na-ți o palmă,* elementele subordonate *ție, la noi, -ți, o palmă* sînt complemente, fiind dependente de o interjecție.

Relația complementului față de regent poate fi mai strînsă sau mai largă, după cum complementul, în construcția dată, admite sau nu, din punct de vedere gramatical, omiterea. În grupuri ca : *lucrează anevoie, cîntă din gură, cărți greu accesibile, departe de aici, bravo ție,* complementele admit suprimarea, deci relația față de regent este mai puțin strînsă. În grupuri ca : *(Merele) costă mult, (El) recomandă o soluție, (El) beneficiază de ajutor, (El) locuiește aici, (relații) proprii societății, aidoma nouă,* termenul regent cere în mod necesar prezența determinantului, complementul fiind deci nesuprimabil.

2. În recunoașterea complementului și în delimitarea lui de alte părți de propoziție, elevii întîmpină numeroase dificultăți, al căror punct de plecare stă în existența unor parțiale și nerelevante similitudini între părțile de propoziție.

În articolul anterior, am atras atenția asupra posibilității de a confunda atributul cu complementul în așa-numitele „construcții verbale nominalizate", construcții organizate în jurul unui substantiv provenit din verb : un infinitiv lung, un supin substantivat etc. (ex. : *predarea limbii române străinilor de către specialiști*) [2].

2.1. Este frecventă confuzia complement — subiect în construcții ca : *Mă doare capul, Mă răzbește foamea, Mă stăpînește frica, Îmi place fizica, Îmi trebuie o carte, Îmi revine o obligație, Îmi vine o idee, S-a primit o reclamație, Survine o schimbare,* în care complementul direct (sau cel indirect) este confundat cu subiectul, iar subiectul, cu un complement direct.

---

* Prima parte a acestor „îndrumări", urmărind criteriile de definire și recunoaștere a atributului, a apărut în numărul 4, 1977, al revistei, p. 14—17.

[1] Sînt incluse între paranteze cuvintele aflate în afara relației sintactice la care participă complementul.

[2] Vezi comentariul din articolul anterior, unde sînt prezentate elementele care favorizează confuzia.

Factorii care favorizează confuzia sînt : *a*) folosirea întrebării *ce ?* (*Ce mă doare ?, Ce survine ?*), întrebare care este atribuită, în mod greşit, exclusiv complementului direct ; *b*) postpunerea substantivului faţă de verb, poziţie rară pentru subiect, dar curentă pentru complementul direct ; *c*) prezenţa unui substantiv inanimat. Pentru mulţi elevi, subiectul se asociază cu ideea de „agent" (de „autor" al acţiunii) [3], iar agentului îi corespunde un substantiv animat, adesea nume de persoană. În consecinţă, cuvintele *mă* şi *îmi*, care, în aceste propoziţii, fac referirea la persoană, sînt analizate, greşit, ca subiecte, iar substantivele inanimate *capul, foamea, frica, fizica, o carte, o obligaţie, o idee, o reclamaţie, o schimbare,* ca obiecte directe.

În toate aceste exemple, elevii pierd din vedere relaţia faţă de verb, manifestată aici prin acord : substantivul „dirijează" forma de persoană şi de număr a verbului, impunîndu-i acestuia acordul în persoană şi număr (ex. : *Mă doare capul — Mă dor ochii, Survine o schimbare — Survin schimbări*). Niciodată, în cazul complementului, relaţia faţă de verb nu se manifestă prin acord gramatical.

2.2. Este frecventă confuzia complement — nume predicativ. În construcţii ca : *Haina pare nouă, Povestea este nostimă,* în care numele predicativ se exprimă printr-un adjectiv, el este confundat cu un complement de mod, ca urmare a folosirii unui procedeu unic de recunoaştere : întrebarea (*Cum pare haina ?, Cum este povestea ?*). În construcţii ca : *El iese medic, Sportul înseamnă sănătate,* unde numele predicativ se exprimă printr-un substantiv neprepoziţional, este confundat uşor cu un complement direct, prin folosirea aceluiaşi unic test de recunoaştere : întrebarea (*Ce iese el ?, Ce înseamnă sportul ?*).

Şi într-un caz, şi în altul, greşeala apare ca urmare a ignorării specificului relaţional al acestor construcţii, deci a relaţiilor la care participă fiecare component. Componentele care ne interesează (adjectivele *nouă, nostimă* şi substantivele *medic, sănătate*) intră în relaţie obligatorie atît cu verbul, cît şi cu numele subiect, participînd deci la o relaţie ternară (care leagă trei termeni). Relaţia faţă de numele subiect se manifestă prin acord, cînd partea de propoziţie în discuţie se exprimă prin adjectiv (ex. : *Haina pare nouă — Hainele par noi*) şi prin identitate referenţială [4], cînd se exprimă prin substantiv. Aceste particularităţi privind relaţiile dintre componente caracterizează numele predicativ [5], şi nu complementul. Complementul intră în relaţie cu un singur termen (fie un verb, fie un adjectiv, adverb sau interjecţie), şi niciodată cu doi termeni simultan.

2.3. Destul de frecvente sînt greşelile provenind din confundarea diverselor tipuri de complemente. În cazul complementelor circumstanţiale, greu-

[3] Chiar şi în *Gramatica Academiei*, care stă la baza alcătuirii manualelor şcolare, definiţia „semantică" a subiectului acoperă numai situaţiile de subiect animat şi personal, nu şi de subiect inanimat (vezi *lucr. cit.*, ediţia a II-a, 1966, vol. al II-lea, p. 87, § 516 : „Subiectul este partea de propoziţie care arată c i n e s ă v î r ş e ş t e a c ţ i u n e a (s. n.) exprimată de predicatul verbal sau cui i se atribuie o însuşire ori o caracteristică exprimată prin numele predicativ". În această definiţie, se neglijează faptul că numai o parte dintre verbele predicative exprimă o acţiune şi, în consecinţă, numai o parte dintre subiectele verbelor predicative reprezintă autorul acţiunii. Amendamentul pe care autorii gramaticii îl aduc definiţiei, prin discutarea, în mod special, a pasivului, în cazul căruia subiectul nu coincide cu autorul acţiunii, este insuficient, deoarece situaţiile de subiect exprimînd altceva decît autorul acţiunii sînt mult mai numeroase.

[4] Cele două componente au acelaşi referent, desemnează deci acelaşi obiect, acelaşi fapt din realitate sau sînt prezentate ca echivalente.

[5] Situaţia numelui predicativ va forma obiect special de analiză în numărul viitor al revistei.

tatea de a le delimita are, uneori, o bază obiectivă, fiind urmarea suprapunerii mai multor nuanţe semantice în forma aceluiaşi complement. Gramaticile înregistrează, de exemplu, complemente de timp cu nuanţă de loc, de mod, de instrument sau sociativă [6], complemente de cauză cu nuanţă de mod sau de timp [7], complemente instrumentale, sociative, de mod sau de timp care dobîndesc şi nuanţă condiţională [8] etc.

De aceea, interesul nostru se va îndrepta spre complementele necircumstanţiale. Atragem atenţia asupra posibilităţii de a confunda complementul indirect cu cel direct în construcţii ca : *Mă bizui pe prieteni, Mă supăr pe colegi.* Există, în forma lor, premisele acestei confuzii : *a*) prezenţa prepoziţiei *pe* precedînd un substantiv animat şi personal, caracteristică de construcţie a complementului direct ; *b*) întrebarea *pe cine ?*, frecventă la complementul direct (*Pe cine mă bizui ?, Pe cine mă supăr ?*).

Pentru a distinge construcţia complementului direct cu *pe* de construcţia complementului indirect cu *pe*, elevul are nevoie de cunoştinţe suplimentare privind caracteristicile sintactice ale complementului direct, şi anume : *1.* Orice complement direct exprimat printr-un nume precedat de prepoziţia *pe* admite substituţia (înlocuirea) cu o formă în acuzativ fără prepoziţie. Astfel, spunem *văd pe elev*, alături de *văd elevul* sau *îl văd*, dar nu putem spune decît *mă bizui pe elev*, şi niciodată **mă bizui elevul* [9] sau **îl mă bizui. 2.* Orice complement direct precedat de *pe* admite dubla exprimare, adică reluarea sau anticiparea printr-o formă neaccentuată a pronumelui personal. Astfel, spunem *îl văd pe Ion* sau *pe Ion îl văd*, dar nu putem spune **îl mă bizui pe Ion* sau **pe Ion îl mă bizui* [10]. *3.* Sînt incompatibile fenomenul tranzitivităţii [11] şi vecinătatea unui pronume reflexiv în acuzativ. Or, verbele în discuţie sînt reflexive cu acuzativul.

Sînt argumente suficiente pentru a proba că *pe* din construcţiile analizate nu este o marcă a complementului direct, ci introduce un complement indirect.

Gramatica şi scrierea corectă

ION DIACONESCU
Universitatea din Bucureşti

După cum se ştie, pronunţarea literară constituie principiul dominant care stă la baza scrierii limbii române. În unele cazuri însă, scrierea este reglementată nu numai de norma fonetică, ci şi de o serie de norme de ordin gramatical, a căror menire este de a fixa pentru fiecare valoare morfologică sau sintactică o formă distinctă. În continuare, ne vom referi doar la cîteva fapte, care ni se par mai deosebite prin frecvenţa abaterilor de la norma literară.

---

[6] Vezi *Gramatica Academiei, ed. cit.*, vol. al II-lea, p. 176, § 626.

[7] *Ibidem*, p. 178, § 630.

[8] *Ibidem*, p. 197, § 666.

[9] Semnul *, aşezat în faţa construcţiei, notează inexistenţa construcţiei în limba română.

[10] Trăsătura *(2)* este consecinţa trăsăturii *(1)* : dublarea nu este posibilă, pentru că nu este admisă vecinătatea unui pronume personal aton în acuzativ.

[11] Prin *tranzitivitate* se înţelege capacitatea verbului (disponibilitatea lui sintactică) de a se construi cu un complement direct, indiferent de faptul că acest complement, în construcţia analizată, este exprimat sau nu.

1. În exprimarea pluralului, unele substantive și adjective de genul masculin angajează, în limba scrisă, o serie succesivă de trei *i*, deși în pronunțare se percep numai doi *i* silabici, ceea ce îi determină pe unii, cu cunoștințe de gramatică insuficiente, să scrie cu doi *i* : *copiii, fiii, mijlociii, viii, auriii* etc. Scrierea cu trei *i* este impusă de nevoia de a marca în scris toate trăsăturile gramaticale ale cuvîntului : ultimul *i* este articol hotărît enclitic specific tuturor substantivelor masculine la numărul plural ; acesta pune în opoziție forma articulată a substantivului sau adjectivului cu forma nearticulată : *copiii — copii, fiii — fii, mijlociii — mijlocii, viii — vii.* Penultimul *i* este desinența de plural nearticulat : *copil — copii, fiu — fii, mijlociu — mijlocii, viu — vii,* iar antepenultimul *i* face parte din corpul sau rădăcina cuvîntului : *copil, fiu, mijlociu, viu.*

Această normă ortografică se va aplica tuturor substantivelor și adjectivelor de genul masculin care prezintă o structură similară cu a celor amintite : *barcagiu — barcagii — barcagiii, chefliu — cheflii — chefliii, plumburiu — plumburii — plumburiii, argintiu — argintii — argintiii* etc.

2. Mai numeroase sînt însă abaterile întîlnite în exprimarea genitiv-dativului articulat la unele substantive și adjective de genul feminin. Se întîlnesc frecvent în limba vorbită, dar și în limba scrisă, dublete de tipul : fata *mamei* și fata *mamii*, capătul *stației* și capătul *stațiii*, colțul *grădinii* și colțul *grădinei, marei* întreceri și *marii întreceri* etc.

Scrierea corectă a formei de genitiv-dativ, în asemenea cazuri este reglementată, după cum se știe, de următoarea normă : se pornește de la forma genitiv-dativ nearticulat, la care se adaugă articolul hotărît *-i* : *casă — unei case* — deci *casei, mamă — unei mame — mamei* și nu *mamii, școală — unei școli — școlii, grădină — unei grădini — grădinii,* o *scumpă mamă — unei scumpe* mame — *scumpei* mame.

Pentru substantivele și adjectivele terminate în vocalele *ie* în hiat, articolul hotărît *i* se alătură la forma de nominativ nearticulat : *o cîmpie — cîmpiei* și nu *cîmpiii, o stație — stației* și nu *stațiii, o familie — familiei* ; formele de genitiv-dativ nearticulat ale acestor substantive și adjective se vor scrie totdeauna cu doi *i* : *unei cîmpii, unei stații, unei familii,* rodul holdei *aurii.*

Pentru determinarea formelor nearticulate de genitiv-dativ la substantivele sau adjectivele de genul feminin, de un real ajutor ne sînt formele de nominativ plural nearticulat, care totdeauna sînt identice cu cele de genitiv-dativ singular nearticulat : o casă — unei *case* — două *case,* o grădină — unei *grădini* — două *grădini,* o stație — unei *stații* — două *stații,* o familie — unei *familii* — două *familii* etc.

3. O rațiune tot de ordin gramatical stă și la baza distincției dintre formele de plural ale pronumelui sau adjectivului demonstrativ de genul masculin *aceia, aceiași* și formele feminine de singular *aceea, aceeași,* cu care, în vorbire, adesea se identifică. Vom rosti și vom scrie casa *aceea* și nu *aceia, aceeași* casă și nu *aceiași* casă ; în schimb, vom rosti și vom scrie băieții *aceia, aceiași* băieți, reținînd că *i* apare numai în formele de plural ale pronumelui sau adjectivului demonstrativ de genul masculin.

4. Scrierea unor verbe se conduce după principiul morfologic pentru a marca apartenența la o anumită clasă sau la un anumit tip de conjugare. Vom avea în vedere numai cîteva aspecte, foarte importante nu numai pentru scrierea corectă, ci și pentru pronunțare.

a. Cele mai multe greșeli se întîlnesc în scrierea verbului *a crea* și a derivatelor sale *recrea* și *procrea,* deoarece se ia ca principiu ortografic pronunțarea, de unde și scrierile greșite de tipul *a creia, creiez, crează* (la pers.

a III-a), *creiem, creiat, creiere, creind.* Alteori, se întîlnesc şi forme hipercorecte de genul celei întîlnite într-o revistă *ar creea* ; probabil că autorul ştia că uneori acest verb se scrie cu doi *e*.

Cu puţine cunoştinţe de gramatică însă, vom învinge uşor dificultăţile ce se ivesc în scrierea acestui verb. Mai întîi, trebuie să ştim că verbul *a crea* este de conjugarea I, ca şi *a lucra*, şi nu de conjugarea a II-a, pentru că terminaţia verbului este *a*, nu *ea*. Fiind de conjugarea I, se va combina, în flexiune, cu aceleaşi desinenţe sau sufixe ca şi verbul *a lucra*. Forma de infinitiv lung este *creare* ca şi *lucrare*, gerunziul este *creînd* ca şi *lucrînd* (nu creind), participiul este *creat* ca şi *lucrat* (nu creiat), imperfectul este *cream, creai* ca şi *lucram, lucrai*. Am lăsat mai la urmă formele de indicativ prezent, pentru că în scrierea şi pronunţarea lor apar cele mai numeroase abateri. Vom proceda ca şi pînă acum la determinarea formelor literare avînd ca model tot verbul *a lucra*. În cazul verbului *a lucra*, vom distinge, mai întîi, radicalul *lucr* la care se adaugă formele caracteristice *-ez = lucrez, -ezi = lucrezi, -ează = lucrează, -ăm = lucrăm, -aţi = lucraţi, -ează = lucrează*. O structură analogă va prezenta şi verbul *a crea*, dacă se porneşte de la radicalul *cre*, la care se adaugă aceleaşi desinenţe *creez, creezi, creează, creăm, creaţi, creează*.

5. Scrierea cuvintelor care au acelaşi înveliş sonor, dar sensuri sau valori diferite este reglementată de principiul sintactic. Astfel, trebuie să facem o diferenţă între adverbul *deoparte* şi substantivul precedat de prepoziţie *de o parte*. Invită la o atenţie mai mare scrierea următoarelor cuvinte : *altfel* (adverb) în propoziţia : *A l t f e l a înţeles el* ; *alt fel* (adjectiv + substantiv) : *Doresc a l t f e l de cărţi* ; *dealtfel* (adverb) : *D e a l t f e l, tu ai dreptate* // *de alt fel* (prepoziţie + adjectiv + substantiv) : *D e a l t f e l de cărţi avem nevoie* ; *bineînţeles* (adverb) cu sensul *desigur* (este nerecomandabilă întrebuinţarea construcţiei *bunînţeles*) // *bine înţeles* (adv. + verb la participiu) : *Am fost b i n e î n ţ e l e s* ; *decît* (adverb de comparaţie) : *El e mai mare d e c î t mine* // *de cît* (prepoziţie + pronume sau adjectiv relativ interogativ) : *D e c î t timp ai nevoie ?* ;
deloc (adverb de mod) : *N-am dormit d e l o c* // *de loc* (prep. + substantiv) : *D e l o c de unde eşti ?* ;
deoparte (adverb) : *El stă d e o p a r t e* // *de o parte* (prep. + subst) : *Sta d e o p a r t e a rîului* ;
încît (conjuncţie consecutivă) // *în cît* (prep. + pronume sau adjectiv relativ interogativ) : *î n c î t timp ajungi la şcoală ?* ;
întruna (adverb) : *Vorbeşte î n t r u n a* // *într-una* (prepoziţie + pronume nehotărît) : *Î n t r - u n a din zile* ;
numai (adverb de mod) : *A venit n u m a i un elev* // *nu mai* (adv. + adv.) : *N u m a i veni* // *nu m-ai* (adv. + pron. + auxiliarul) : *N u m - a i văzut de ieri* ;
odată (adverb de timp) *A fost o d a t ă ca niciodată.* // *o dată* (art. + substantiv) : *Ziua de azi este o d a t ă importantă* ; sau numeral adverbial : *O d a t ă, de două ori* ;
totuna (adverb) : *Mi-e t o t u n a* // *tot una* (adv. + pron. nehotărît) : *T o t u n a a văzut ; totodată* (adverb // *totodată* (adv. + adv.) : *T o t o d a t ă s-a întîmplat ce vă voi spune* // *tot o dată* (adv. + subst. sau numeral adverbial) : *Ziua de azi este t o t o d a t ă importantă pentru mine.*

După cum rezultă din cele înfăţişate pînă acum (s-ar mai fi putut adăuga şi altele), în deprinderea unei scrieri corecte, gramatica, adică morfologia şi sintaxa, prezintă o mare importanţă.

Din istoricul scrierii cu *î (â)*

Prof. G. C. RUSU
Iablanița, jud. Caraș-Severin

Puține sînt, în lingvistica românească, disputele atît de aprige, de vehemente uneori, și care, vreme de un secol, să rămînă la fel de intense, de pasionante, ca acelea legate de scrierea lui *î (â)*.

Sînt puțini cei care știu că în secolul trecut această polemică țintea un cu totul alt obiectiv, și anume dacă *î* există sau nu. Căci Petru Maior, în *Ortographia romana sive latino-valachica*, publicată în *Lexiconul* de la Buda din 1825, uzînd de argumente ce se vor impune mai tîrziu lui Maiorescu, contestă însăși existența lui *î* ca entitate vocalică. Românii din sudul Dunării — argumentează el — „nu zic *mîni*, ca românii din Dacia vechie, ci *mâni*“ [1]; *î* nu apare în textele vechi, iar autorul își aduce aminte că, în copilăria sa, oamenii bătrîni nu rosteau niciodată *î*. Dacă așa stau lucrurile „ușor s-ar putea dezvăța românii din Dacia vechie de acest son“ — conchidea Petru Maior.

Cînd, în 1880, la Academie, Alecsandri și Quintescu propun să se introducă „un semn deosebit pentru *î*, și anume *i* cu circumflex“, propunerea lor nu e acceptată, Maiorescu fiind convins că *î* nu este decît „o simplă variantă fără valoare funcțională a lui *ă*“ [2].

Această teză va fi combătută imediat de lingviști mai îndrăzneți, ca Al. Lambrior [3], pe temeiul că sunetul *î* corespunde unei realități fonetice specifice românei, care o deosebește de latină (și de celelalte limbi neolatine), deci trebuie reprezentat printr-un semn grafic propriu. Cum tezele îmbrățișate de Maiorescu aveau faima de a nu se clătina ușor, la prima adiere de vînt, un alt lingvist reputat se decide pentru o critică minuțioasă, sistematică, atingînd repede dimensiunile unei broșuri, pentru a demonstra contemporanilor că totuși *î* este un sunet diferit de *ă*. Iar la capătul cercetării sale laborioase, Hariton Tiktin — căci despre el este vorba — va rosti eroic, ca după o bătălie istovitoare: „Rezultă din cercetarea precedentă că notațiunile cele mai apte pentru vocalele guturale vor fi: *a* plus semn diacritic pentru vocala *ă* și *i* plus semn diacritic pentru vocala *î*“ [4]. Prudentul învățat nu jubilează. Distingem chiar o undă de îndoială în aprecierea rezultatelor disputei: „Dar nu credem că dezideratul naiv exprimat de Petru Maior ca «Românii să se dezvețe de sunetul *î*» să va realiza vreodată...“ (*loc. cit.*, p. 27). Astăzi, o asemenea cercetare (și concluzia ei) poate părea multora la fel de „savantă“ ca și încercarea cuiva de a demonstra că doi ori doi fac patru. La vremea sa, demonstrația lui Tiktin a fost însă necesară și oportună, dovadă că, în sesiunea generală de la 1904 a Academiei Române, în *Raportul* academic, se stipulează concis că „Sonul *î* se scrie cu *î*“, cu excepția cuvintelor în care *î* urmează după consoanele *c* sau *g* (*cântec, gând* etc.) și a cuvîntului *România* cu derivatele sale [5].

În linii mari, bătălia putea fi socotită cîștigată de Tiktin. Și nu numai de el. Fiindcă, în *Raportul* privind revizuirea ortografiei, Maiorescu informa

---

[1] Apud T. Maiorescu, *Raport cetit în Academia Română (Sesiunea generală de la 1880) asupra unui nou proiect de ortografie*, în *Critice*, vol. II, București, E.P.L., 1967, p. 123.

[2] Luiza și Mircea Seche, *Lingvistica românească în perioada 1870—1918*, în vol. *Lingvistica*, seria *Istoria științelor în România*, București, Editura Academiei R.S.R., 1975 p. 69.

[3] *Convorbiri literare*, XIV, 1880 — 1881, p. 74.

[4] H. Tiktin, *Manual de ortografie română*, Iași, 1889, p. 29.

[5] Titu Maiorescu, *Critice*, ed. cit., p. 133, § 6.

plenul Academiei că, după 24 de ani (de la 1880 pînă la 1904), principiul fonetic al scrierii a cîştigat o aderenţă atît de mare în presă şi în şcoală, încît ilustrul raportor academic se vedea eliberat de acele jenante constrîngeri care, la 1880, îl determinaseră să facă unele concesii etimologismului, la care n-ar fi convenit cu nici un chip dacă n-ar fi fost în joc însăşi realizarea unui normativ ortografic unitar — fie şi provizoriu — de atîta vreme rîvnit. „Majoritatea ziarelor şi a revistelor române de astăzi — raporta cu satisfacţie Maiorescu — sînt scrise curat foneticeşte, fără nici un etimologism, şi — ceea ce este cu desăvîrşire important — cerinţele mai tuturor profesorilor de limba română de la clasele secundare din ţară reclamă aceeaşi simplificare a scrierii" (*ibidem*, p. 131). De asemenea, „profesorii celor trei catedre de filologie şi literatură română de la universităţile din Bucureşti şi Iaşi, d-nii A. Philippide, Ovid Densusianu şi I. Bianu se arată în scrierile lor adepţii fonetismului curat şi-l introduc astfel la viitorii învăţători ai limbii române..." (*ibidem*).

În lumina acestui fonetism ascendent, favorizat de criterii de natură logică şi didactică, se situează îndeosebi a doua direcţie a controverselor iscate în jurul lui *î* (*â*) : dacă avem nevoie de două sau de un singur semn grafic (şi care din ele), pentru predarea fonemului *î*. Credincioşi principiului fonetic, profesorii stabilesc că „sunetul *î* se va reda în orice cuvînt şi în orice poziţie prin *î* din *i*, renunţîndu-se la *â* din *a*" [6].

În sesiunea Academiei Române din 1926 se iau în discuţie propunerile filologilor, hotărîndu-se „ca la ortografia generală cu *î* să se admită — spre regretul lui Densusianu — o [...] excepţie — cu *â* — pentru *Român* şi derivatele lui..." [7]. Academia Română recunoaşte — teoretic — valabilitatea principiului fonetic în ortografie : „În regulă generală fiecare literă reprezintă în scriere un anumit sunet al vorbirii şi fiecare sunet al vorbirii se scrie printr-una şi aceeaşi literă" [8]. „În practică — se spune în *Regule ortografice* din 1904 — sînt însă cîteva abateri de la acest principiu general al scrierii : literele *â* şi *î* reprezintă amîndouă acelaşi sunet..." (*ibidem*, p. 6). În continuare, documentul scrierii binare conţine un adevărat sistem de reguli pentru *â—î*, care „se scrie în două feluri : a) Se scrie cu *â* în corpul cuvintelor : *sânge, plânge, cântă* [...] ; toate formele verbale terminate cu *-ând* : *cântând, văzând, făcând* [...] ; b) Se scrie cu *î* la începutul cuvintelor : *în, înainte, încă, înger* [...]. Se scrie asemenea cu *î* : 1. În cuvintele compuse precum sînt : *neîndurare, neîmpăcat, preîntîmpinat* (sic). În terminările flexionare ale verbelor terminate în *-rî* : *a urî, a coborî, a hotărî* [...]" (*ibidem*, p. 7—8). „Această regulă [de fapt, această sumă de reguli, n. n.] a fost menţinută întocmai şi în reforma ortografică din 1932, elaborată, tot în cadrul Academiei Române, de Sextil Puşcariu şi Theodor A. Naum" [9].

Proiectul noii ortografii a limbii române din 1952, legiferat de Consiliul de Miniştri, devenit, ulterior, un act normativ ortografic general şi obligatoriu, sub denumirea *Mic îndreptar ortografic* (1953), stipulează generalizarea scrierii cu *î*. În 1965 „se reintroduce în alfabetul românesc litera *â* numai pentru scrierea numelui propriu *România* şi a tuturor cuvintelor din aceeaşi familie (*român, românesc* etc.), aşa cum se putuse folosi şi pînă atunci în nume proprii de persoane" [10]. Acesta este stadiul actual al scrierii lui *î* (*â*).

---

[6] *Ortografia românească. Propunerile Congresului filologilor din România din sesiunile 1925, 1926 şi 1927*, Bucureşti, Cultura Naţională, 1927, § 2.

[7] Ov. Densusianu, *Noua ortografie*. Extras din *Grai şi suflet*, Bucureşti, 1932, p. 6.

[8] *Regule ortografice 1904*, Academia Română, Bucureşti, 1904, p. 5.

[9] Dimitrie Macrea, *Controversa „â" şi „î"*, în *Flacăra*, XXIII, nr. 14, 1974, p. 4.

[10] Mioara Avram, *Probleme ale alcătuirii unui nou îndreptar ortografic al limbii române*, în *Limba română*, nr. 4, 1975, p. 281.

După cum am putut vedea, în acest scurt istoric al lui *î (â)*, punctul de vedere al şcolii, chiar dacă nu a precumpănit în luarea deciziilor, a jucat un rol atît de mare în promovarea fonetismului scrierii, încît nu cred că am exagera punîndu-i în seamă, ca una din victoriile sale indirecte, scrierea cu *î (â)* aşa cum o avem astăzi. Fiindcă, într-adevăr, raţional şi practic, e o dovadă de progres evident faptul că „s-a pus capăt — cum zice I. Coteanu [11] — deliciilor belferești de a încurca pe copii întrebîndu-i cînd se scrie *urît* şi cînd *urât* sau cînd *mohorît* şi cînd *mohorât*. Cîţi mai ştiu astăzi că *urît* şi *mohorît* trebuiau scrise astfel, fiind participiile lui *urî* şi *mohorî*, iar *urât* şi *mohorât* trebuiau scrise astfel fiindcă sînt adjective ?". E puţin probabil că acei care doresc revenirea la asemenea „subţirimi ortografice", pe bună dreptate repudiate de acad. I. Coteanu, cunosc toate consecinţele negative, în ordine didactică, ale vechiului corpus de reguli, destul de „bogat", după cum am văzut, numai (şi nu numai) la scrierea lui *â—î*.

STIL, COMPOZIŢIE

Alegoria (I)

DOINA COMLOŞAN
Universitatea din Timişoara

Termenul *alegorie* figurează în dicţionare [1], fiind utilizat în studiile literare cu sensuri diferite, care se polarizează, pînă la urmă, în trei accepţiuni fundamentale : 1) Clasificată în rîndul tropilor, alegoria este adesea inclusă în sfera metaforei ca o categorie formală a acesteia [2] ; 2) Retoricile clasice (Cicero, Quintilian) vedeau în alegorie o metaforă dezvoltată sau o metaforă „narativă", mijloc poetic de plasticizare a unei abstracţiuni, constînd dintr-o succesiune de tropi (metafore, comparaţii, personificări) ; 3) În fine, o altă accepţiune are în vedere o modalitate fundamentală a literaturii, corespunzătoare unui tip specific de viziune poetică asupra lumii. Se vorbeşte astfel despre o literatură de factură alegorică, adesea în opoziţie cu cea realistă sau cu cea simbolistă. Viziunii alegorice îi corespund tipuri stabilizate de opere (specii literare) cum ar fi fabula, romanul alegoric, povestirea filozofică de tipul *Călătoriilor lui Guliver*, misterele şi moralităţile medievale etc.

Diferenţa între cele trei accepţiuni este una „cantitativă" în sensul că în primul caz construcţia alegorică se reduce la un cuvînt sau o sintagmă, în cel de-al doilea, ea se înfăţişează ca o imagine complexă, pe cînd în ultimul caz, se suprapune peste o întreagă structură literară.

Dar indiferent dacă e privită ca trop, ca procedeu poetic sau ca modalitate literară, alegoria presupune, dincolo de sensul aparent al unei expresii (fie aceasta un cuvînt, o imagine amplă sau o întreagă naraţiune), o semnificaţie ascunsă. Ca şi metafora, alegoria este rezultatul unui transfer de sens,

---

[11] I. Coteanu, *Pentru un mare dicţionar ortografic al limbii române*, în *Limba română*, nr. 4, 1976, p. 351.

[1] *Dicţionar de termeni literari*, Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1976, p. 17—18 ; Gh. N. Dragomirescu, *Mică enciclopedie a figurilor de stil*, Bucureşti, Editura ştiinţifică şi enciclopedică, 1975, p. 96 — 97.

[2] T. Vianu, *Problemele metaforei*, în *Opere*, vol. IV, Bucureşti, 1975.

bazat pe o echivalență semantică între doi termeni [3]. De exemplu, o construcție ca aceasta : „Ce e poezia ? Înger palid cu priviri curate" (Eminescu, *Epigonii*), avînd forma unei definiții, stabilește o echivalență semantică între termenul definit *poezia* și cel care definește (expresia *înger palid cu priviri curate*), echivalență exprimată în text prin verbul *este*. În baza acestei identități, sensul primului termen poate fi exprimat prin cel de-al doilea. Devenind, în contextul dat, definiție a noțiunii *poezie* și ținînd locul acesteia, expresia *înger palid cu priviri curate* va comporta două nivele ale sensului : unul aparent, de suprafață, sensul literal, și altul ascuns, disimulat, de adîncime, sensul „transferat" sau, cu un termen frecvent utilizat, sensul figurat.

În ce constă, totuși, deosebirea dintre metaforă și alegorie, cînd și una și cealaltă sînt expresii figurate și se realizează prin aceleași operații mentale (similaritate, pe de o parte, și transfer de sens, pe de altă parte) ? Pentru a răspunde acestei întrebări să luăm un alt exemplu, tot din poezia eminesciană :

„Luna... luna iese-ntreagă, se-nalță-așa bălaie
Și din țărm în țărm durează o cărare de văpaie,
Ce pe-o repede-nmiire de mici unde o așterne,
Ea, copila cea de aur, visul negurii eterne."

(Eminescu, *Scrisoarea IV*)

În ultimul vers, pentru sensul „lună" apar două substitute : *copila cea de aur* și *visul negurii eterne*. În cazul primei expresii sensul ascuns este ușor sesizabil, pentru că echivalența lună-copilă este stabilită printr-o străveche convenție culturală care-și are originea în mitologiile tuturor popoarelor. Epitetul *cea de aur* contribuie, de asemenea, la descifrarea sensului ascuns al imaginii, sugerînd culoarea astrului sau trimițînd la aceeași imagine mitologică. Avem a face aici, într-un fel, cu o metaforă „stereotipă" bazată pe o echivalență convențional stabilită între o noțiune (luna) și o expresie plastică, astfel încît descifrarea este aproape sigură, orice ambiguitate fiind înlăturată. Ea este, de fapt, o alegorie a lunii. Sensul „luna" al celei de-a doua sintagme este mult mai puțin evident. El poate fi stabilit numai deductiv, pornind de la o relație sintactică evidentă ; expresia în discuție este o apoziție pe lîngă *ea*, pronumele care repetă substantivul *lună* de la începutul fragmentului citat. Deci, echivalența sintactic stabilită (apoziția) între cuvintele *lună* și *visul negurii eterne* ne conduce deductiv spre stabilirea unei echivalențe semantice care determină transferarea sensului „lună" asupra grupului *visul negurii eterne*, numai că această echivalență are un caracter inedit, surprinzător și profund individual, ceea ce determină „deschiderea" ei semantică.

Din cele spuse pînă aici rezultă că, deși se realizează prin aceleași operații mentale, metafora și alegoria se deosebesc din mai multe puncte de vedere : *1*) Metafora stabilește o relație nouă între doi termeni, alegoria se bazează pe o echivalență constituită prin convenție sau tradiție culturală. *2*) Metafora este ambiguă, alegoria este univocă. *3*) Metafora are o sferă mai largă, stabilind relații de tipuri diferite (de la concret la abstract, de la abstract la concret, de la concret la concret, de la abstract la abtract), alegoria stabilește numai un singur tip de relații : de la o noțiune generală (idee, atitudine, sentiment), la o expresie concretă, plastică. *4*) În expresia metaforică transferul semantic este parțial, astfel că sensul literal și sensul transferat coexistă, de unde polivalența ei semantică. În cazul alegoriei, substituția este

[3] Vezi pentru problemele metaforei I. Dumitrescu, *Metafora (I, II)*, în *Limba și literatura română*, 1977, nr. 1, p. 17—21 ; nr. 3, p. 15—19.

totală, sensul transferat (general, abstract) înlocuind total sensul primar (literal). Astfel, cînd descifrăm o alegorie nu sesizăm un sens în sine al imaginii, ci ne interesează numai sensul ei ascuns. Alegoria presupune, prin urmare, o inversiune semantică : ceea ce ar trebui să fie receptat ca sens primar dispare, devine non-pertinent, iar sensul secundar (transferat) apare ca sens unic, pertinent al expresiei.

Cu toate acestea, confuzia între metafora plasticizatoare și alegoria considerată ca trop rămîne mereu posibilă. Lucrurile apar ceva mai clare în ce privește metafora dezvoltată. Ea nu se deosebește, în esență, de tipul analizat mai sus decît prin aceea că ideea generală este transpusă într-un șir de tropi (personificări, metafore, comparații) care-i servesc de plan al expresiei. De pildă, alegoria morții în *Miorița* : *Să le spui curat / Că m-am însurat / C-o mîndră crăiasă, / A lumii mireasă. / Că la nunta mea / A căzut o stea. / Soarele și luna / Mi-au ținut cununa. / Brazi și păltinași / I-am avut nuntași /...* Personificările și metaforele care formează acest fragment constituie, în aparență, imaginea unei nunți fabuloase la care participă întregul univers. Fragmentul acesta nu își dezvăluie sensul alegoric decît celui „inițiat" în tradițiile și obiceiurile populare și care este capabil să recunoască în text „semne" ce în mod neîndoielnic se referă la moarte (*a căzut o stea, a lumii mireasă*).

Textul însuși conține, ca și în exemplele de mai sus, elemente cu valoare emblematică ce indică, cu siguranță, sensul adînc al imaginii. De asemenea, observăm și aici că alegorizarea imaginii se realizează pe baza unei relații constituite între cei doi termeni. Cine nu cunoaște această relație nu va putea descifra alegoria ca atare. În fine, contextul poetic însuși semnalează sensul pe care expresia alegorică îl disimulează. În cazul în discuție, versurile care preced fragmentul citat formează un asemenea context : *Iar tu de* omor / *Să nu le spui lor...*

Denotație și conotație

AL. TUDORICA
Universitatea din București

Continuînd încercarea (începută în numărul trecut) de descriere a notelor caracteristice ale limbajului poetic, ne propunem acum să ne oprim asupra cîtorva trăsături distinctive ce rezultă din exploatarea opoziției limbaj poetic—limbaj științific [1]. Considerăm pentru aceasta cele două limbaje, așa cum spuneam, ca două stări *pure* ale limbii, capabile să se constituie drept poli ai unei axe ce înregistrează, de la o limită la cealaltă, numeroase alte stări intermediare, adică eterogene.

De cîtăva vreme, a devenit obișnuită folosirea perechii de termeni *denotație — conotație*, și aceasta în primul rînd datorită importanței conceptelor denumite, care au intrat rapid în circuitul de idei literare și lingvistice. Definită simplu, *denotația* ar fi constituită din sensul (ori sensurile) unui cuvînt luat izolat, sau, așa cum se mai spune, în starea în care îl înregistrează dicționarul. Evident, sînt denotative toate sensurile consacrate și generalizate ale unui cuvînt, chiar atunci cînd e vorba de o polisemie, dacă ea e fixată ca

[1] Vezi în acest sens numeroasele consecințe rezultate din considerarea opoziției de mai sus, în lucrarea lui S. Marcus, *Poetica matematică*, Editura Academiei, 1970.

atare în limbă ; de exemplu, în mintea unui vorbitor al limbii române care citeşte sau aude pronunţîndu-se izolat cuvîntul *ceas*, e probabil că apare mai întîi sensul său cel mai concret : *instrumentul* pentru măsurarea timpului, iar apoi, la mică distanţă după el, soseşte şi al doilea : acela de *unitate* de timp. Ambele sensuri (în multe cazuri ele sînt mai numeroase) sînt denotative, cuvîntul respectiv le oferă fără efort tuturor vorbitorilor limbii române. Denotaţia implică însă nu numai acord general, dar şi (poate tocmai din această cauză) precizie, numire exactă, evitarea ambiguităţii şi a neclarităţii, calităţi care o fac preferată de ideea ştiinţifică, interesată să-şi afle o expresie pe potrivă. Acestei expresii i se cere într-un asemenea caz să servească pe deplin conţinutul, făcînd dovada a două calităţi importante : să denumească exact, prin sensul cuvintelor, ideea ce i se încorporează şi să nu împiedice în vreun fel accesul la ea. Expresia verbală de acest tip devine astfel un simplu vehicul al ideii, pe care o poartă de la un emiţător la un receptor şi dispare din mintea ultimului de îndată ce sensul a ajuns la destinaţie.

Spre deosebire de limbajul ştiinţific, limbajul poetic se defineşte în acest punct prin cultivarea cu mare interes a *conotaţiei*, realizată prin plasarea cuvîntului în cadrul unui anumit *context*. Raporturile cuvîntului cu vecinătăţile sale produc schimbări esenţiale în regimul semantic al acestuia. Mai întîi, în cazul unui cuvînt cu sensuri mai numeroase, contextul va putea actualiza unul dintre ele, convenabil în acel moment. În al doilea rînd însă, contextul poate produce *mutaţii* de sens, atît de importante adeseori, încît valoarea primă, denotativă, dacă nu dispare cu totul (şi nu poate dispărea, întrucît altfel limba s-ar destrăma, dacă ar putea fi inventată de fiecare dată o limbă nouă, graţie unui context nou), această valoare denotativă este în orice caz trimisă spre un plan îndepărtat, în actualitate fiind atrase noile valori provocate de întîlnirea cuvîntului cu sensurile celor din jur.

Orice comunicare se serveşte de context, dar, evident, nu toate contextele produc efecte egale. Omul de ştiinţă va prefera acele sintagme înăuntrul cărora întîlnirea are loc, pe cît se poate, între valorile denotative, prime, clare ale cuvintelor. Dintr-o asemenea întîlnire, acestea nu vor ieşi alterate ca sens, pentru a putea fi astfel uşor controlate şi exact înţelese de receptorul căruia i-au fost destinate.

Poetul va căuta însă, dimpotrivă, acele combinaţii de cuvinte care să dezvolte tocmai conotaţiile, tulburînd sau întunecînd sensurile denotative. Valorile astfel apărute sînt mai puţin precise, mai sugestive, sporind efectul poetic al receptării, pe de o parte ca urmare a noutăţii lor, pe de altă parte, datorită faptului că poetul le-a aşezat cu intenţie la intersecţia unor sfere semantice diferite, evitînd univocitatea tocmai prin această participare la mai multe sensuri deopotrivă.

Atunci cînd Arghezi dă următoarea „definiţie" : *Sufletul meu e cîine credincios*, el stabileşte o aparentă echivalenţă nu numai între doi termeni, dar între două planuri (obişnuite la Arghezi, puterea de a exprima abstracţiunea prin concret fiind una dintre notele sale cele mai caracteristice), planuri pe care cei doi termeni le atrag după ei în mintea cititorului. După surpriza primului contact cu textul, cititorul începe să-şi dea seama că între cele două sfere semantice există anumite puncte comune, care fac posibilă punerea lor împreună ; cu cît analiza avansează, cu atît aceste puncte de contact se dovedesc mai numeroase, înmulţind justificările împerecherii celor doi termeni. Este evident, după o asemenea privire atentă, că poetul a avansat îndrăzneţ pe o punte îngustă atunci cînd a păşit dinspre un cuvînt spre celălalt ; însă trecerea a fost cu putinţă. Într-o asemenea *îndrăzneală posibilă*, plasată la limita în-

tîlnirii unor sensuri, stă caracterul nou, de multe ori surprinzător al construcției poetice.

Dar în aprecierea unui astfel de context, analiza se cere în mod necesar urmată de sinteză. De la întîlnirea unor termeni într-un context, aceştia nu pleacă ducînd fiecare cîte ceva din încărcătura semantică a celuilalt (sau a celorlalți), ci producînd mult mai mult decît atît. Această impresie de totalitate integratoare, sintetică, pe care o poate da numai sintagma poetică este efectul cel mai important — şi cel mai căutat — al acestui tip de context. El se opune în acest punct esențial contextului ştiințific, la care, într-adevăr, efectul total este produsul efectelor parțiale, şi doar atît. Lungul lanț de determinări ştiințifice suportă teoretic adăugiri infinite, ceea ce dovedeşte că rezultatul scontat nu e niciodată definitiv şi rămîne aproximabil. Poetul realizează, cu puține determinări, un efect mult mai bogat şi mai complex, grație specificității contextului său.

În propoziția, de asemenea arghezian ă : *E pardosită lumea cu lumină*, alianța are loc, aparent, între sferele semantice ale celor trei termeni. De fapt însă, din această alăturare în care, evident, domină cuvîntul central — *lumea*, aceasta iese nu doar îmbogățită cu note de la celelalte două cuvinte, ci *transformată*, metamorfozată, să zicem, într-o *încăpere* (fiind *pardosită*), trăsătură concretă, parțial anulată însă imediat de abstracțiunea materialului acestei pardoseli — *lumina*, ceea ce produce o nouă modificare a imaginii de ansamblu. Termenii se opun şi se atrag astfel între ei, realizînd un complex de relații care aici apare de fapt cu totul sărac, dacă ne gîndim că acest vers trebuie reîntors în poemul din care a fost desprins şi deci pus în relație cu toate celelalte sintagme, care se prezintă de asemenea la o astfel de întîlnire cu încărcătura lor poetică specifică. Efectul de ansamblu, pe care aici l-am presupus desfăcut în părți, devine astfel covîrşitor. Iar în cazul lui Arghezi, fiindcă din poezia sa au fost alese, nu întîmplător, exemplele, (şi e o întreagă direcție în poezia universală care ar putea fi aşezată, ca manieră, sub semnul „cuvintelor potrivite"), peste bogăția difuză de sensuri se aşază înfățişarea sclipitoare, adeseori şocantă, a surprinzătoarelor asociații de cuvinte. Acestea alcătuiesc tipare contextuale uşor de pus în evidență, ajutînd astfel la devoalarea mecanismelor interne de constituire a unor structuri poetice.

Efectul de conotație, dobîndit prin construirea unor contexte adecvate, este unul dintre principalele mijloace pe care poetul le are la îndemînă în încercarea sa de a supune paradigma generală a limbii şi de a o introduce într-o sintagmă personală, care este propria poezie.

„Imagini intelectuale" în proza lui Camil Petrescu

ILEANA OANCEA
Universitatea din Timişoara

Camil Petrescu a fost un adversar al aşa-numitului „scris frumos". El a cerut expresiei literare claritate şi exactitate : „o limbă literară e frumoasă atunci cînd exprimă *precis* ceea ce vrea autorul" [1]. Dincolo de *adecvarea* dintre

[1] Camil Petrescu, *Teze şi antiteze*, Bucureşti, Cultura națională, f. a., p. 272.

formă și fond pe care această *precizie* o presupune — și care este condiția esențială a artei autentice — lapidara constatare ne conduce spre însuși „centrul vital" al operei unui scriitor cerebral, manifestînd deci o fundamentală nevoie de rigoare și obiectivitate.

Străduindu-se să surprindă într-un limbaj dens, saturat de termeni abstracți, denotativi „lumea fluidă, instabilă, insesizabilă a gîndurilor superioare, a simțirilor complexe, a tonalității sufletești infinit nuanțate" [2] — spațiu, prin excelență, al ambiguității —, Camil Petrescu își construiește în romanele sale de investigație psihologică un univers semantic al clarității referențiale, rațiunea intervenind ca principiu explicativ și ordonator, nicidecum pentru a simplifica sau sărăci tulburătoarea și, adesea, derutanta bogăție a realului.

Unui univers dificil de captat, și nu de puține ori, evanescent, scriitorul îi opune armătura solidă a unui stil lipsit de echivoc, desfășurat în fraze ample, complex structurate, dar de o desăvîrșită limpezime analitică.

Încărcîndu-se cu semnificația complexă pe care o presupune *finețea analizei, precizia* de care vorbea scriitorul se dovedește astfel o „categorie" stilistică a dificultății, generînd unele din trăsăturile cele mai caracteristice ale epicului său psihologic [3]; ea devine astfel revelatoare pentru ceea ce Spitzer numea „etimonul spiritual" al operei.

Purtînd pecetea „spiritului cartezian" al autorului însuși, „materialul plastic" folosit de prozator este expresia, deosebit de concludentă, a neobositei sale străduanii analitice și demonstrative. Astfel, imaginile din romanele psihologice ale lui Camil Petrescu secondează, în general, o reflecție, o constatare și au rolul nu să ne facă să simțim sau să vedem un univers imaginar, produs al replămădirii subiective a lumii sensibile, ci să determine o înțelegere de tip rațional; ele sînt denumite de Tudor Vianu, care le semnalează cel dintîi, *imagini intelectuale* [4], și sînt realizate, cel mai adesea, printr-un limbaj abstract neologistic.

Dar cum să primești formula de metafizică vulgară cu iubirea sufletească e o conjugare de entități abstracte, care cînd se desfac se regăsesc în aceeași formă și cantitate ca înainte de contopire...

Acum intervine imaginea intelectuală izvorîtă din nevoia scriitorului de a face ideea mai clară: „...doi litri de apă și sare, puși la distilat sau un litru și jumătate de apă și o jumătate litru de sare; amesteci iar și iar ai doi litri de apă și sare?" (U. N. [5], p. 135). Se realizează astfel un „metadiscurs", menit să provoace înțelegerea obiectivă, directă și univocă a unui adevăr complex și tulburător. Evitînd să mențină lectorul în aceeași zonă rarefiată a intelectualului pur, am spune, în care fiecare cuvînt pulsează numai prin noțional, scri-

[2] *Ibidem*, p. 256.

[3] Vezi, în acest sens, Al. Niculescu, *Interiorizarea narației în stilul lui Camil Petrescu*, în *Cercetări de lingvistică*, III, 1958, p. 35—48.

[4] Iată comentariul succint, dar revelator, pe care îl face Tudor Vianu în *Arta prozatorilor români* (București, Editura contemporană, 1941) cu privire la ea: „Scriitorul a folosit mult imaginea care sensibilizează o idee, o constatare a minții, imaginea intelectuală, altceva totuși decît alegoriile patetice remarcate pe-alocuri în stilul altor scriitori" (p. 388). Concluzia este imediat formulată: „Astfel într-o psihologie a imaginii în literatura noastră, după imaginile sensibile ale lui Arghezi și Teodoreanu, după imaginile alegorice ale lui Galaction, după imaginile de un crud realism ale lui Rebreanu, după imaginile cu funcție de caracterizare internă ale lui I. Vinea etc., iată *imaginile intelectuale* ale lui Camil Petrescu" (p. 389; s. n.).

[5] Facem referiri în text la romanele: *Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război*, București, E.S.P.L.A., 1955 și *Patul lui Procust*, București, E.S.P.L.A., 1967, folosind abrevierile U. N., respectiv P. P.

itorul recurge la exemplificare. E o „coborîre" spre un anumit fel de concret, apelînd tot la raţiune. Camil Petrescu recurge deci nu la un concret al sensibilului, ci la un concret al raţionalului, menit să „fixeze" euristic un sens dificil de impus.

Adeseori imaginile care reliefează în mod intelectual o idee, făcînd-o mai pregnantă, sînt alcătuite, cum se poate uşor constata, din noţiuni ale ştiinţelor. Ele evidenţiază felul particular în care acest scriitor receptează realitatea în căutarea sensurilor ei adînci şi permanente, înclinaţia imperioasă spre teoretizare, ca şi formaţia sa în spiritul disciplinelor exacte. „Este uimitor cît de mult seamănă, în reacţiile simţirii lor, doi oameni care iubesc, oricît ar părea că au caractere diferite." Asociaţiile pe care le face acum scriitorul şi care reprezintă însuşi suportul material al acestui nou tip de imagine dau textului un plus de semnificaţie. Ca în cazul oricărei imagini artistice, în general, imaginea intelectuală realizează o sporire, dar în acest caz ea este de natură raţională :

Că lucrînd fără să ştie unul de altul, Boyle şi Mariotte descoperă în acelaşi timp aceeaşi lege, a gazelor, sau că Newton şi Leibnitz, mereu fără să ştie unul de altul, au descoperit fiecare calculul diferenţial, e mai puţin impresionant decît să afli faptul că doi oameni încearcă aceleaşi simptome psihologice din pricina aceleiaşi boli fizice în senzaţii pe care le cred de neexperimentat, indicibil personale (P. P., p. 338).

Iată alte exemple în care imaginea intelectuală stabileşte echivalenţe „in praesentia" cu valoare exemplificatoare, argumentativă :

Negreşit, oamenii sînt şi buni şi răi, dar e nevoie să se precizeze în ce împrejurări. *Trei nule puse înaintea cifrei unu sau după ea nu înseamnă acelaşi lucru* (U. N., p. 79).

Era o durere pe care nu o mai puteam stăpîni care îmi măcina corpul *ca un voltaj prea mare un aparat.* La fel mergea acum cu altă femeie, reedita funcţional, ca un conducător un drum (P. P., p. 52).

Este desigur inedită asocierea senzaţiei organice de durere cu un fenomen din domeniul fizicii, trecerea de la concretul senzorial la un concret de natură ştiinţifică.

Scriitorul este mereu tentat să explice solicitînd participarea cerebrală a lectorului, eventual unele cunoştinţe care reprezintă resortul imaginii înseşi.

Totdeauna „acuza" primirea, înregistra *ca un seismograf* fiorul oricărui gest frumos. (P. P., p. 235).

E mirată *aşa cum elevii care urmează matematicile superioare* se miră că li se cere să demonstreze că 3 x 7 = 7 x 3 (U. N., p. 82).

S-a făcut în mine un pustiu imens, *un nucleu* de dureri (U. N., p. 116).

Imaginea intelectuală poate fi realizată sintactic printr-o întreagă frază, epuizînd în tiparele ei dialectica unui fenomen şi avînd rolul de element „comparant" (*„Că lucrînd fără să ştie"...*), poate avea structura obişnuită a unei comparaţii („E mirată *aşa cum elevii"...*) sau poate lua forma unei metafore (*„nucleu* de dureri"). Alteori poate să fie strecurată în unităţi sintactice ample, îmbrăcînd funcţia sintactică a unei subordonate cauzale, ca în exemplul următor, faptul fiind grăitor pentru caracterul explicativ, care stă, de cele mai multe ori, la baza ei :

Evident, mă întreb uneori, dacă eu nu-mi fac singur această suferinţă, dacă nu cumva, prin excepţie, oricine vorbeşte despre dragoste n-ar trebui să se îndoiască şi să evite să vorbească în numele celorlalţi — ba cred că niciodată n-ar trebui să se folosească vorbind persoana a 3-a — pentru că sentimentele pe care le încearcă sînt incomunicabile, vorbele

cu care sînt etichetate nu corespund aceluiași conținut și, chiar dacă e vorba de același conținut, intensitatea și durata sentimentului pot fi nesfîrșit de felurite, *căci unul poate suferi atroce că nevasta lui prinde pe sub masă mîna vecinului, pe cînd altul ia asta drept o nuanță fără importanță*, încît oricine iubește e ca un călător, singur în speța lui pe lume, și nu are drept decît doar să bănuiască aceleași sentimente și la alții, cîtă vreme nu corespunde cu ei decît prin mijloace atît de imperfecte de comunicare cum e cuvîntul (U. N., p. 98).

Imaginile intelectuale se alătură, ca în fragmentul de mai sus, expresiei neologistice, hipotaxei (bogată în subordonate foarte abstracte : cauzale, concesive, consecutive, complicată, adesea, și prin prezența unor construcții incidente) și, frecvent, prezentului gnomic ca suport al ideilor generale, fiind expresia caracterului pregnant intelectual al stilului acestui scriitor ; textul solicită, astfel, o lectură atentă și concentrată.

Putem conchide acum că prin „imaginile intelectuale" adevărurile despre om și profunzimile lui, enunțate adesea cu rigoare științifică sau apelîndu-se chiar la datele științelor, sînt angajate în „aventura" totală, profund existențială, a interpretării și înțelegerii.

CAIET DE ANALIZE

Despre analiza literară

I. Valori stilistice și valori gramaticale

Acad. ION COTEANU

Ceea ce numim îndeobște „analiză literară" este o modalitate de a pătrunde în lumea unei opere. Cînd o scriere ne „prinde", cum se zice, ne angrenăm noi înșine în mecanismul evenimentelor, în gîndurile și reacțiile personajelor ; le acordăm acestora din urmă încredere sau simpatie ori, dimpotrivă, le dezaprobăm.

Aceasta înseamnă că facem analiză, pentru că *despărțim* faptele, gesturile, gîndurile, stările sufletești, reținem legăturile mai importante dintre ele, ne oprim și apreciem o metaforă ori o replică, o frază, un cuvînt ș.a.m.d.

De ce apare atunci analiza literară atît de dificilă în practică ? Să fie oare pentru că trebuie să introducem în cursul desfășurării ei spiritul critic ? Dar spiritul critic, oricît de slab ar fi, acționează și în timpul lecturii. Cum am putea altfel să aprobăm sau să dezaprobăm ce fac și ce spun personajele, și cum s-ar explica altfel faptul că mai toată lumea care citește ajunge la sfîrșitul unei lecturi să aibă o părere, să spună că i-a plăcut ori nu i-a plăcut.

Ni se va atrage desigur luarea aminte asupra împrejurării că spiritul critic nu se reduce la o simplă înclinare firească, ci că, pornind numai de la ea, el se cere dezvoltat, iar dezvoltarea lui este o chestiune de experiență, de exercițiu și de cultură. Dacă acest lucru este adevărat — și ni se pare că este — atunci a înțelege o operă literară nu înseamnă numai a ști foarte bine despre ce este vorba în ea.

De aici se nasc toate întrebările, începînd cu cea mai naivă dintre cîte putem imagina : dacă a înțelege o scriere literară nu înseamnă numai ce am spus mai înainte, ce mai trebuie să facem pentru a putea afirma că am înțeles-o ?

Răspunsuri sînt multe. Aș cita numai unul. Deși nu este didactic, mi se pare totuși foarte instructiv. El se datorează unui cunoscut specialist în

stilistica modernă, Dámaso Alonso. Unora li se va părea reținut, alții vor fi poate dezamăgiți. Tuturor credem însă că le va da de gîndit :

„Am fost — spune autorul — mai întîi cititor entuziast, iar apoi, cu temeritate juvenilă, m-am săltat, ajungînd critic. Înaintînd pe acest drum mi-am dat seama treptat că problemele și amănuntele rărunchilor inextricabili ai poemului, în care mă hazardam, depășeau funcția și cuprinderea criticii, a ceea ce îndeobște numim critică. Nu-i vorba de inferioritate sau de superioritate, ci pur și simplu de altceva. Pe scurt, parcursesem prima și a doua cunoaștere poetică și mă angajasem pe drumurile celei de a treia ; pe cele ale unei cunoașteri a poemului (a oricărui poem) ca problemă, ca obiect de cercetare științifică, punte la rîndul ei pe care s-ar putea ajunge la punerea problemei totale a poeziei. Bine ar fi — spune autorul, care simte în acest punct al expunerii sale nevoia unei certitudini — bine ar fi să nu se dovedească pînă la urmă că singurul drum bun din toate acestea e tot candida lectură dintîi !"

Nu vreau să discut acum dacă are dreptate și în ce măsură ar putea s-o aibă, subliniez numai ideea pătrunderii în trepte în adîncimea valorilor unui poem și, de fapt, lărgind puțin formula, în adîncimea oricărei opere literare.

Dacă vrem, așadar, să știm în ce măsură am înțeles o scriere artistică, sîntem nevoiți să ne întrebăm mai întîi la ce treaptă ne aflăm. La prima ? adică la priceperea clară a lucrurilor care se întîmplă, la a doua, adică la aceea în care se ridică întrebarea de ce întîmplările se petrec așa și nu altfel, ce legătură este între așezarea lor într-o anumită ordine în scriere și desfășurarea lor în realitate. De ce autorul le înșiră în modul ales de el, și nu în cel la care, eventual, ne-am aștepta noi înșine ? Sau ne aflăm la treapta în care surprindem ușor motivele organizării și le considerăm justificate sau nu ?

În sfîrșit, ne-am păstrat oare luciditatea și primele noastre impresii de lectură punîndu-ne asemenea întrebări sau ne-am abătut din cauza lor începînd să generalizăm, să vorbim sau să gîndim în formule valabile pentru orice operă ?

Aici se află cheia problemei, a problemei lecturii în general, dar mai ales a temei noastre : valori gramaticale și valori stilistice. Cititorul ca și cel care își ia marea răspundere de a încerca să explice opera literară ar putea fi asemănați cu un pendul. Mecanismul operei îi împinge cînd către generalități, cînd către situații cu totul particulare.

La urma urmelor, ne întrebăm cu toții, ce este aceea valoare în literatură ? O adeziune subiectivă ? A unuia singur ? A mai multora ? A tuturor ? Sau este ceva obiectiv, independent de noi toți ?

În ceea ce ne privește, credem că ea este o adeziune subiectivă, cu atît mai puternică și mai eficace, cu cît numărul celor care aderă la o operă este mai mare și mai cultivat.

În aceste condiții, se pune și problema valorii gramaticale și a celei stilistice. Gramaticile înregistrează și explică atît cît pot valorile generale ale categoriilor și elementelor limbii, le cataloghează și le pun la îndemîna tuturor în manuale sau tratate. Unele extind explicațiile lor și asupra valorii stilistice, dar nici o scriere literară prețioasă nu constă din coaserea laolaltă a acestor două serii de valori. O scriere literară reușită reprezintă un aranjament cu totul nou, făcînd să apară din acest aranjament valori noi.

Dificultatea principală cînd încercăm să le găsim stă în faptul că *noutatea* lor nu sare totdeauna în ochi. Și chiar dacă unii o simt, se întîmplă să nu fie în stare s-o și comunice. În poezie, cel puțin, sînt necesare uneori lungi ocoluri și referiri pentru a o putea pune în lumină și a o face transmisibilă altora.

Vasile Alecsandri: *Concertul în luncă*

Prof. IORDACHE DIACONIȚĂ
Liceul industrial nr. 1, Tecuci

Alecsandri este primul nostru poet care zugrăvește natura, cu farmecul ei, în mod obiectiv, independent de om. În alegerea mijloacelor de expresie, predomină tehnica picturală, în culori puține, dar cu un desen clar și precis conturat. Natura din poeziile lui Alecsandri creează un sentiment de seninătate și optimism. Ușoarele momente de melancolie sînt repede depășite. „Sensibil la ce este măreț, dar sesizînd și amănuntele cele mai mărunte, culori, nuanțe, zgomote și mișcări imperceptibile, poetul descoperă și consemnează aici parcă ceva din secretele mecanismului cosmic, dar și universul mărunt al florilor modeste, al păsărilor din pădure, al ierbii și al gîzelor pentru prima oară introduse în poezia noastră“ [1].

Pastelurile sînt o operă de maturitate artistică : „Luate în total, *Pastelurile* reprezintă o lirică a liniștii și a fericirii rurale, un horațianism“ [2].

În pastelul *Concertul în luncă*, publicat în 1869, remarcăm mai întîi inventarul impresionant al elementelor ce compun și populează spațiul poeziei : plante, păsări și insecte. Alecsandri nu insistă asupra acestei bogate figurații, ci doar o numește, impresia de ordin plastic fiind dată de aglomerarea însăși, nu de detalii.

Cele două părți ale poeziei sînt ușor de identificat ; se observă viața plină de mișcare din primul tablou — alaiul pitoresc al invitaților la concert — și incantația ce se revarsă peste toată natura, din al doilea tablou — recitalul privighetorii. Descrierea primului tablou este analitică și se întinde pe dimensiunea primelor zece strofe, iar a celui de-al doilea, concentrată în ultimele patru strofe, este oarecum sintetică ; aici detaliul concret este sesizat numai ca element de la care se pornește spre imaginea de ansamblu.

Prima parte a poeziei se deschide cu conturarea decorului : „În poiana tăinuită, unde zbor luciri de lună“, se pregătește, într-o seară, concertul privighetorii. Decorul este alcătuit din vibrații variate de lumină : „luciri de lună“, „roi de flăcări ușurele“, „lucioli scînteietoare“, „lumînărele-n floare“ — a căror gamă coloristică răspîndită în tot spațiul se topește cu pînza diafană a nopții într-o „văpaie albăstrie“. Sentimentul de reverie este construit pe contrastul dintre feeria acestui decor și „străinătatea neagră unde-i viața mult amară“, din care s-a întors privighetoarea să concerteze :

> În poiana tăinuită, unde zbor luciri de lună,
> Floarea oaspeților luncii cu grăbire se adună
> Ca s-asculte-o cîntăreață revenită-n primăvară
> Din străinătatea neagră unde-i viața mult amară.

Metafora „floarea oaspeților luncii“ indică o esențială noblețe, corespunzătoare, spiritual, frumuseții concertului ce va urma. Epitetele adjectivale („o văpaie“) „albăstrie“ și „dalba“ („luncii feerie“), din versurile următoare, produc un efect de pregnantă degajare spirituală :

> Roi de flăcări ușurele, lucioli scînteietoare
> Trec în aer, stau lipite de lumînărele-n floare,

[1] *Istoria literaturii române*, vol. II, București, Editura Academiei R.S.R., 1968, p. 467.
[2] George Călinescu, *Vasile Alecsandri*, București, Editura tineretului, 1965, p. 55.

Răspîndind prin crengi, prin tufe, o văpaie albăstrie
Ce măreşte-n miezul nopţii dalba luncii feerie.

În ambianţa plăcută a „poienii tăinuite" sosesc oaspeţii, pe care poetul îi prezintă în trei secvenţe, prin repetarea interjecţiei „iată", cu nuanţă admirativă, folosind prezentul indicativ al verbului „a veni". Mai întîi, într-un impunător cortegiu, trec prin faţa noastră ca nişte perechi de îndrăgostiţi : bujorelul şi odoleana, dediţeii şi garofiţele, toporaşii şi lăcrămioarele etc. Observăm că fiecare poartă semnul distinctiv pe care poetul îl relevă cu un epitet caracteristic, epitet ce contribuie, prin poziţia lui, la sporirea efectului poetic : fie prin post- şi antepunerea determinantului adjectival („Bujorelul *vioi, rumen* cu *năltuţa* odoleană"), fie, cel mai adesea, prin plasarea acestuia înaintea determinantului („*Frageda* sulcină", „*blînde* nalbe" „*oacheşele* viorele", „*elegante* floricele"). Poetul nu utilizează epitetul atît pentru a orna, cît pentru a da expresia adecvată unui aspect real, în care scop, uneori, epitetul este urmat de o complinire sau de o propoziţie atributivă :

Frăţiori şi romaniţe, care se aţin la drumuri,
Clopoţei şi măzărele îmbătate de parfumuri,
Busuiocul iubitor de sînuri albe ;
Dediţei şi garofiţe pîrguite-n foc de soare !
Toporaşi ce se închină...

Alteori, epitetul indică locul de origine : „Cimbrul de la cîmpuri, fetica de la vie".

În a doua secvenţă a primei părţi a poeziei asistăm la sosirea „zburătorilor cu mîndre pene", deci a păsărilor :

Dumbrăvenci, granguri de aur ce au cuiburi de mătase,
Ciocîrlii, oaspeţi de soare, rîndunele—oaspeţi de casă.
Mierle vii, şuierătoare, cucul plin de îngîmfare,
Gaiţa ce imitează orice sunete bizare,
Stigleţi, presuri, macalendri ce prin tufe se alungă
Şi duioase turturele cu dor lung, cu jale lungă.

Şi în această secvenţă predomină epitetul caracterizant, iar tabloul este dinamic, mişcarea dobîndind alte ritmuri, prin trecerea de la enumerarea însoţită de epitete la enumerarea simplă, urmată de un epitet comun : „Stigleţi, presuri, macalendri ce prin tufe se alungă", şi oprindu-se apoi lin la „duioase turturele cu dor lung, cu jale lungă". De reţinut epitetele metaforice : „Ciocîrlii, *oaspeţi de soare*, rîndunele — *oaspeţi de casă*", care reţin semnificaţii caracteristice legendelor populare despre aceste păsări.

În sfîrşit, prima parte a „filmului" peisagistic se încheie cu apariţia gîzelor, a gîndăceilor, greierilor, fluturilor şi culbecilor, introduşi printr-o repetiţie insistentă a interjecţiei *iată :*

Iată vin şi gîndăceii cu hlamide smălţuite,
Iată greieri, iată fluturi cu-aripioare pudruite
Şi culbeci care fac coarne purtîndu-şi casa-n spinare...

Felurimea oaspeţilor se contopeşte într-o armonie spirituală, care este o parte din armonia vastă a naturii. Ea este realizată în ultima imagine a primei părţi a poeziei prin apariţia albinelor „aducînd în gură miere...".

Zburătorii gustă-n grabă dulcele rod cu plăcere,
Apoi sorb limpede rouă din a florilor potire,
Şoptind florilor în taină blînde şoapte de iubire.

După descrierea convoiului oaspeților invitați la concert, în partea a doua, pregătită cu multă minuțiozitate, privighetoarea deschide concertul brusc :

Dar tăcere !... Sus pe-un frasin un lin freamăt se aude !...
Toți rămîn în așteptare. Cîntăreața-ncet prelude.
Vîntul tace, frunza deasă stă în aer neclintită
Sub o pînză de lumină lunca apare adormită.

Observăm că „tăcerea" în care picură trilul privighetorii este materializată prin notarea unor aspecte concrete : „Vîntul tace", „frunza... stă în aer neclintită", „lunca pare adormită", „luna se oprește în cale". Totul se află într-o stare de vrajă, iar cîntecul privighetorii domină prin farmecul său „în a nopții liniștire". Atmosfera de vrajă nu este sugerată numai prin epitetul „divina melodie", ci și printr-o varietate de mijloace artistice. Reține atenția, în primul rînd, comparația : „Ca suflarea unui geniu printre frunzi alin adie", armonizată de aliterația „alin adie", apoi o gradație ascendentă a epitetelor determinative, adjective la gradul comparativ : „Și tot crește *mai sonoră, mai plăcută, mai frumoasă*".

Tendința explicativă din ultima strofă, diminuează, parcă, acest farmec produs de cîntecul devenit „fără nume", subliniat prin punctele de suspensie și exclamația retorică :

E privighetoarea dulce care spune cu uimire — Lumea-ntreagă stă pătrunsă de-al ei cîntec fără nume
Tainele inimei sale, visul ei de fericire... — Macul singur, roș la față, doarme dus pe ceea lume !

Personificarea macului „roș la față", care a adormit în legănarea melodiilor, aduce o notă de umor care este în acord cu întreaga atmosferă de bună dispoziție sufletească imprimată pastelului.

Ritmul amplu de 16 silabe permite versului o muzicalitate corespunzătoare, marcată de cezura care dă o prelungire melodică primei silabe a unității trohaice de dinaintea ei : „E privighetoarea dulce care spune cu uimire". Muzicalitatea versurilor este intensificată și de bogăția sonoră a rimei feminine de două silabe, care se succede prin împerechere (*drumuri-parfumuri, nalbe-albe, aude-prelude, melodie-adie* etc.).

Sintaxa poeziei este construită prin coordonare. Cele cîteva subordonate atributive nu modifică această organizare, pentru că ele sînt o dezvoltare a unor epitete.

Lexicul poetic cuprinde unele neologisme (*extaz, feerie, prelude, sonoră*) care s-au impus în limba noastră literară. Mai mult, poetul creează cuvinte : de la *pudră, a pudra*, a derivat în mod original adjectivul participial *pudruit*, cu o mai mare valoare stilistică decît sinonimele lui (prăfuit, colbuit), pentru că închide în el o nuanță de cochetărie adecvată întregii atmosfere a poeziei („aripioare pudruite").

Octavian Goga: *Dăscălița*

MIRCEA GHEORGHE
Biblioteca centrală pedagogică

I. *Dăscălița* este un portret în versuri în care poetul abordează una din temele predilecte ale creației sale lirice — evocarea unor figuri reprezentative din viața satului ardelenesc de la sfîrșitul secolului al XIX-lea.

Cunoașteți și alte exemple de poezii subsumate aceleiași teme?

II. „Dăscăliță" lui Goga este un personaj memorabil, datorită capacității poetului de a construi imaginea sensibilă a unui caracter energic — de o înaltă valoare umană — prin devoțiune și generozitate, înfruntînd cu demnitate și discreție drama unei vieți neîmplinite, sfîrșită de timpuriu în singurătate.

III. Poezia, alcătuită din șase strofe începe și se încheie cu cîte un tablou de natură, schițat din linii sumare. În prima strofă, sugestia de sfîrșit de vară (*Și-un trandafir crescut în umbră moare. / Și soare nu-i să plîngă risipirea.*) se completează cu tristețea poetului aflat într-o dispoziție patetic-evocatoare (*Eu plîng atunci, căci tu-mi răsai în cale / A vremii noastre dreaptă muceniță*). În schimb, în ultima strofă, peisajul de toamnă include tristețea dăscăliței, aflată în pragul casei și contemplînd melancolică căderea frunzelor care sugerează propria ei dispariție :

Sfios amurgul toamnei mohorîte
Își mișcă-ncet podoaba lui bolnavă,
Ca din cădelnițî fumul din tămîie,
Prelung se zbate frunza din dumbravă.

Tu stai în prag, și din frăgar o frunză
La sînul tău s-a coborît să moară,
Iar vîntul spune crengilor plecate
Povestea ta frumoasă domnișoară...

Strofele 2—5 evocă activitatea dăscăliței în sat, o activitate bogată care dezvăluie nu numai trăsături morale pozitive, ci și o anumită tristețe discretă.

Care sînt ipostazele în care apare dăscălița în lumea satului?

Sub raport compozițional, poetul contrapune antitetic cele două realități ale caracterului dăscăliței : cea vizibilă din exterior, dominată de energie și dragoste pentru oamenii din jur, pentru întreaga viață a satului (strofele 3—4) și cea interioară, dominată de sfială, melancolie, însingurare (strofele 4—5).

Cărei realități — cea exterioară sau cea interioară — îi aparțin versurile : „Tu ești din leagăn soră cu sfială" (strofa a doua) și „Și tu ascunzi o lacrimă-ntre slove / În alte țări cînd le trimiți oftatul"... (strofa a patra)?

Trăsăturile morale predomină în evocare. Astfel, în prima strofă calităților sufletești *blajină, cuminte, sfielnică* li se asociază o singură notație de ordin fizic, *bălaie* care, împreună cu precizarea *copil*, conturează portretul din copilărie al dăscăliței. Acest portret se îmbogățește la maturitate cu alte însușiri fizice și morale, mai ales morale : talentul de povestitoare, expresivitatea (*Ca strălucirea ochilor tăi limpezi / Poveste nu-i mai falnic povestită*), frumusețea spirituală a figurii (*Ca fruntea ta nu-i frunte de zăpadă*), înțelepciunea (*Moșnegi, ceteți ai cărților din strană, / Din graiul tău culeg învățătură*), generozitatea cu care participă la frămîntările celor din jurul ei (*La tine vin nevestele să-și plîngă / Feciorii duși în slujbă la-mpăratul*), hărnicia (*Și fete vin să le-nflorești altița*), dragostea pentru copii și discreția în care își învăluie singurătatea (*Așa grijind copiii altor mame / Te stingi zîmbind în calea ta fecioară*). Un amănunt de ordin fizic — frumusețea mîinilor — apare doar în strofa a patra, în mod indirect, prin comentariul admirativ al fetelor care o privesc cum coase.

Dăscălița este evocată în strînsă legătură cu întreaga realitate a satului ardelenesc, aflat, la hotarul dintre secolul al XIX-lea și al XX-lea, sub stăpînirea habsburgică. Portretul astfel realizat este de o mare sugestivitate și unitate artistică. Echilibrului compozițional, simetriei și modului gradat în care se cumulează diferitele trăsături fizice și morale li se adaugă valorile limbajului poetic. E un limbaj plastic dotat cu o mare forță caracterologică și de evocare prin utilizarea unor arhaisme sau cuvinte regionale (*muceniță, ceteți, scriptură, slovă, prinos, ceaslov, altiță, frăgar*), a numeroase expresii și cuvinte cu sens figurat („*culeg învățătură*", „*seninătatea slovei* din scriptură", ei strîng „*pri-*

nosul", „așa *grijind* copiii altor mame" etc.), epitete („copil *blajin*", „*sfielnică*", „ochi *limpezi*", „somn *vitreg*", „*dulce, sfîntă* frică", „glas *răzleț*"), comparații (*în barba lor căruntă ca amurgul, ca fruntea ta nu-i frunte de zăpadă*), metafore (*cununa ta de zile și de visuri / au împletit-o ursitoare*), personificări (*Iar vîntul spune crengilor plecate / Povestea ta frumoasă domnișoară.*

Transformarea dăscăliței — prin folosirea consecventă în evocare a persoanei a doua singular — într-un interlocutor mut care în ultimele două versuri pare absent din peisaj, precum și unele comparații (*Ca din cădelniți fumul de tămîie / Prelung se zbate frunza din dumbravă*) adîncesc sentimentul de tristețe prin sugerarea morții ei timpurii, înainte de a fi reușit să-și împlinească viața.

*

IV. Poezia *Dăscălița* este, astfel, prin căldura evocării și prin forța de comunicare a procedeelor artistice întrebuințate, una din creațiile reprezentative ale lui Octavian Goga. Totodată, raportată la întreaga literatură română, chipul dăscăliței lui Goga se alătură altor figuri de învățători evocate de scriitorii noștri (domnul Trandafir al lui Mihail Sadoveanu sau bădița Vasile al lui Ion Creangă).

Tudor Arghezi: *Baroane*

LAURENȚIU NICULESCU
student, Universitatea din București

Pamfletul a fost publicat în 1943. Personajul vizat este baronul von Killinger, agentul diplomatic la București al regimului lui Hitler. El întrupează, așadar, politica absurdă care a antrenat întreaga Europă într-un măcel inutil, iar România într-un război nedrept și nepopular. Imediat după publicare și folosindu-se de pretexte mai vechi, autoritățile îl arestează.

Alături de gestul de mare curaj, trebuie să prețuim acest pamflet și ca operă beletristică, urmînd spiritul și litera unuia din puținele articole programatice ale lui Arghezi, publicat în 1916 :

„Înainte de toate pamfletul trăiește prin sineși, ca romanul, epopeea sau satira și poate fi cultivat pentru frumusețea lui... Cititorul pe care pamfletul îl jignește înainte de a-l interesa [...] trebuie să-și facă educația deprinderilor frumoase. El e jignit de idee și, ceea ce-i mai comun și mai grosolan, de cuvinte, fără să perceapă supervaloarea lor, fără să pipăie fraza în care cuvîntul, cu doza lui relativă, e urzit."

Vom urmări aceste idei ale poetului de-a lungul textului, iar rezultatul va fi o analiză literară.

Intrarea în subiect se face brusc, atît ca ton cît și ca informație („Ce semeț erai odinioară, dragul meu, de n-ai mai fi fost"). Modul de introducere poate fi considerat abatere de la norma discursului, care cere de obicei o introducere. Abaterea are rolul de a atrage atenția asupra mesajului. Tot în prima propoziție observăm o organizare superioară celei care ar fi fost strict necesară comunicării obișnuite : mai întîi fraza cuprinde trei segmente, fiecare din ele aparținînd unui alt aspect al limbii : îngrijit, familiar, popular. Tot aici observăm schimbarea de sens pe care o suferă primele două segmente după par-

curgerea celui de-al treilea. Astfel, înțelesul lui „semeț" se modifică din „mîndru" în „disprețuitor", „trufaș". Cel de-al doilea segment capătă un sens ironic, diferit de cel inițial. În sfîrșit, „odinioară" ajunge să ceară o lămurire.

Segmentul următor continuă în tonalitatea celui precedent : „Și ce mojic ! ce mitocan ! ce bădăran !" Și aici remarcăm o organizare superioară a enunțului, de natură prozodică de data aceasta : trei serii de cîte patru silabe fiecare avînd accentul pe ultima silabă. În plus, epitetele sînt diferite doar ca intensitate. Convenim să numim organizarea superioară pe care am semnalat-o, atît la nivel prozodic cît și la nivel semantico-sintactic, *poeticitate*. Textul care este organizat în acest fel este un *text poetic*. Putem spune despre el că are o coerență în plus față de cea obișnuită. Să urmărim această coerență.

„Odinioară" este complinit în continuare printr-o incursiune în trecut. Ceea ce frapează la personaj este schimbarea : numai hainele mărturisesc despre identitatea lui, în rest apare complet transformat. Faptul că celălalt ar fi plecat în rai sau în iad este indiferent, esențială și insolită apare „plecarea". Opoziția între trecut și prezent este marcată de „alt om / celălalt" și de adverbul „mai" (în afară de „mai apropiat"). Schimbarea pe care o suferă personajul este urmărită în mod minuțios, cu referire la „bot", „fălci", „buze", „surîs", „ceafă" etc. Termenul cel mai marcat stilistic, pus în fruntea listei, îi dă o coloratură specială, iar „surîs", inserat printre termenii anatomici, devine un termen anatomic, abaterea subliniind legătura dintre înfățișarea personajului și felul lui de a fi.

În fraza următoare se insistă asupra cauzei metamorfozei. În același timp ne este prezentat comportamentul din trecut al personajului, corespunzător înfățișării sale („Cred că..."). Adverbul „mai" are același rol ca în pasajul precedent. Fraza informează asupra a trei vîrste ale individului : un trecut îndepărtat (sugerat de „din nou" din propoziția „cu care ți-ai pus din nou în funcțiune intestinul gros..."), trecut nefericit pentru el, un trecut apropiat fericit și un prezent din nou nefericit. Înfățișările diferite ale „baronului" sînt corespunzătoare stărilor prin care a trecut. Mai observăm și faptul că cele trei ipostaze sînt aduse în fața cititorului invers de cum s-au succedat : prezent-trecut-trecut anterior.

Ajuns la cel mai îndepărtat trecut al „baronului", textul va parcurge drumul invers, de la trecutul cel mai îndepărtat spre prezent. Sîntem în punctul de simetrie al textului. Fraza „Ți-aduci aminte ce sfrijit erai [...] și cum ne pălmuia privirea ta ațîțată după ce te-ai pricopsit". Notăm existența unei opoziții între trecutul îndepărtat și trecutul apropiat. În text, opoziția se concretizează prin : „sfrijit"/„..." ; „sărac"/„..." ; „..."/„pălmuia" ; „..."/„ațîțată" ; „..."/„pricopsit" (notăm în acest fel opozițiile fiindcă antonimele nu sînt explicite în text).

Fraza următoare vine să rezolve o parte din tensiunea acumulată pînă aici, obligîndu-ne să re-interpretăm textul parcurs : aspectul înfloritor al personajului, semn al bogăției lui, este și un semn al furtului, ca tot ce se leagă de situația înfloritoare a „baronului". Tema este apoi reluată și întărită : „ți s-a părut că eram pus pe lume să slujesc mădularelor tale, burții, gușii, sacului și desagilor tăi". Este evidentă trimiterea la enumerarea anterioară („Botul nu-ți mai e așa de gros, fălcile..."). Tot la o serie anterioară ne trimit și invectivele care urmează, dar ele nu mai sînt sinonime, în plus se pot grupa două cîte două : cele din mijloc pot fi aluzii la înfățișare ; „roșcatule" poate să fie și o aluzie la caracterul generic al nației sale, deci la condiția lui de străin ; celelalte două epitete sînt mai curînd simbolice, subliniind lăcomia („flămîndule") și condiția de jefuitor („umflatule").

Motivul străinului, deja anunțat, structurează întregul pasaj următor. Începînd din acest moment, persoana întîi intră în „povestire" ca implicată direct. Opoziția se realizează între oaspete („baronul") și gazdă (persoana întîi). Înțelegem că ospitalitatea a fost disprețuită, fie că intenția de jaf a fost manifestată de la început, fie că personajul suferă de un fel de boală. Ambiguitatea este rezolvată în pasajul următor. Principalul aspect de semnalat cu privire la acesta din urmă este integrarea în monolog a persoanei a doua, așa cum mai înainte fusese integrată persoana întîi, cu deosebirea că ascultătorul participă doar ca martor și că oaspetele trădător trece în alt plan, constituind o persoană a treia (de unde pînă acum fusese interlocutor).

Ascultătorului martor i se aduce la cunoștință samavolnicia străinului („Vrea trei părți și din văzduhul meu..."). Verbul cheie al pasajului este „a vrea" (considerăm pe „poftește" un sinonim mai puternic afectiv), prezent de patru ori — de două ori avînd subiectul „el", iar o dată „cine".

O argumentație cu privire la lipsa de drepturi a veneticului este oferită de pasajul următor, o comparație între trecutul celor doi. Adresîndu-i-se din nou (adresare marcată de peiorativul „mă", în vecinătatea căruia apelativul al doilea, „baroane", sună ca o poreclă și nu ca un titlu de noblețe), intrusului i se demonstrează că nobil nu este cel cu însemne, ci acela care luptă pentru o cauză dreaptă și nu asuprește pe nimeni.

Atmosfera pasajului următor este una de basm : floarea, spicul, poamele sînt o întruchipare a bogăției și a frumuseții jertfite de invadator. De aceea chipul lui, urmînd corespondența dintre comportament și înfățișare, ia un aspect monstruos, din registrul basmului, figura chintesenței răului absolut : „Ți-ai pus pliscul cu mii de nări". Reprezentarea de tip popular poartă în sine poziția autorului precum și sfîrșitul dorit al inamicului. Este de remarcat și descrierea dublă, în termeni antitetici, a peisajului de dinainte și cel de după venirea monstrului.

În sfîrșit, se revine la timpul cu care se deschide textul : „Începi să tremuri acum, căzătură." Degradarea înfățișării personajului este mai puternică decît cea de dinainte de parvenire ; este vorba fără îndoială de încheierea definitivă a ciclului de parveniri succesive ale „baronului".

În ansamblu, am văzut că textul ne oferă o organizare poetică savantă, chiar dacă ne-am opri doar la aspectul semnalat mai sus cu privire la simetria timpurilor, tot atîtea stadii ale eroului. Remarcăm în plus că textul poate fi considerat închis dacă luăm în considerație faptul că eșecul personajului este definitiv, sfîrșitul pamfletului fiind o întoarcere spre început. În același timp putem să vorbim despre o deschidere a textului în înțelesul că poate fi interpretat în mai multe feluri, fără ca interpretările să se excludă reciproc.

Iată cîteva idei care ne sînt sugerate, tot atîtea moduri de a îmbogăți analiza : mai întîi conflictul este în același timp între doi indivizi aparținînd unor colectivități diferite, dar mai ales este important să privim acești indivizi ca pe niște exponenți ai colectivităților respective. Pamfletul lui Arghezi are concretul neînțelegerii dintre doi oameni și grandoarea refuzului cotropirii unui popor de către un altul. O altă idee ar fi integrarea de excepție a celui ultragiat în spiritualitatea colectivității sale, atît prin procedee stilistice și cuvinte populare, cît și prin viziunea folclorică a monstrului cotropitor. Am putea spune că odată ce i se fixează statutul de personaj negativ sfîrșitul lui este previzibil, urmînd viziunea în care binele triumfă întotdeauna.

Astfel putem urmări valoarea de operă literară a pamfletului pe care am văzut că o susține Arghezi și care nu este străină nici primei lucrări de acest fel din literatura noastră, *Istoria ieroglifică*, care poate fi citită și independent de „scara" de la sfîrșit.

Martha Bibescu

Prof. MIRCEA HANDOCA
Liceul industrial „Dimitrie Bolintineanu", Bucureşti

Numele Marthei Bibescu — una din cele mai strălucite reprezentante a literaturii române de expresie franceză — figurează în toate marile dicţionare literare ale lumii. Este fiica lui Ion N. Lahovari, şeful partidului conservator, preşedinte al Senatului în 1912 şi ministru de externe. Mama, Smaranda Emma Mavrocordat e descendentă din familia domnitorului Nicolae Mavrocordat.

Biografii dau ca dată a naşterii Marthei Bibescu 28 ianuarie 1886, 1888, 1889 sau 1890. Noi considerăm anul 1886 ca fiind cel mai aproape de realitate. Se căsătoreşte cu Gheorghe Valentin Bibescu în iunie 1902. Tinerii soţi fac o lungă călătorie : Cairo — Londra — Constantinopol — Stokholm — Moscova — Viena — Madrid — Roma.

Preţuită în saloanele literare pariziene, ea va deveni, încă de la începutul secolului, celebra scriitoare laureată a Academiei Franceze, apreciată de Marcel Proust, Paul Valéry, Paul Claudel, Rainer Maria Rilke, Jean Cocteau, Max Jacob, Francis Jammes.

Între cele două războaie mondiale, restaurează cu pietate Palatul de la Mogoşoaia, ctitorie a lui Constantin-vodă Brîncoveanu.

În ultimii ani ai vieţii „îşi pierduse vederea, dar nu se plîngea nimănui de infirmităţile vîrstei" [1]. Se stinge la 28 noiembrie 1973, în locuinţa ei de la Paris, de pe Quai de Bourbon 45. La 19 februarie 1977, Mircea Eliade făcea un înflăcărat elogiu al Marthei Bibescu în discursul său de recepţie de la Academia belgiană.

Opera Marthei Bibescu e alcătuită din peste 40 de cărţi (romane istorice şi autobiografice, eseuri, însemnări de călătorie, amintiri). A colaborat — printre altele — la revistele : *Convorbiri literare, Revista Fundaţiilor, Europe, Les nouvelles littéraires, La Revue des deux mondes. Les huit paradis. Perse, Asie Mineure, Constantinople* (*Cele opt raiuri*), debutul ei editorial a fost distins cu marele premiu al Academiei Franceze (1908).

La bal cu Marcel Proust este „ilustrativă pentru talentul memorialistic şi portretistic al autoarei, precum şi datorită interesului documentar, legat de cunoaşterea personalităţii unuia din cei mai mari scriitori ai secolului nostru, Marcel Proust" [2].

Pe lîngă incontestabilul talent, trebuie subliniată autenticitatea întîmplărilor narate, recunoscută ca atare de doctorul Robert Proust, chirurg la spitalul Beaujon, fratele celui ce ne-a dat *În căutarea timpului pierdut.*

Cu pseudonimul Lucile Decaux, Martha Bibescu va semna cîteva biografii romanţate şi evocări istorice : *Louison, Loulou, prince impérial, Katia, Le démon du tsar Alexandre, Le bel amour du dernier roi de France, Marie Walewska* etc.

Pages de Bukovine et de Transylvanie (1930) şi *Feuilles de calendrier* (1939) rămase pînă în prezent netraduse în limba română, aduc un omagiu splendorilor peisajului românesc şi oamenilor acestui pămînt. Prima lucrare e un poem în proză, consacrat celor două regiuni ale ţării. Însoţită de un francez şi de un englez, Martha Bibescu parcurge pentru a doua oară în acelaşi an „aceste văi unde se ascund singurele surse ale emoţiei noi, singurele mine de frumuseţe neexploatată din întreaga Europă : bisericile clădite de Ştefan cel Mare". Paginile despre Transilvania au o mai pronunţată coloratură socială. *Feuilles de calendrier* înmănun-

[1] Şerban Cioculescu, *Amintiri*, Editura Eminescu, 1975, p. 283.
[2] Tudor Ionescu, *Cuvînt înainte* la traducerea românească a cărţii, Editura Dacia, 1976, p. 30.

chează mai mult articole publicate în diferite reviste. Reţin atenţia notele de călătorie din Portugalia şi Anglia, dar mai ales cele închinate patriei noastre :

„În această «Dacia Felix», Dacia fericită a romanilor pe care noi o numim România, [...] în această ţară care este între Orient şi Occident, unde sînt născută, unde continui să-mi petrec cel mai senin timp, adică primăverile, verile şi toamnele mele"....

La 17 mai 1927 scrie despre Mogoşoaia, ţară a cîmpiei, şi despre Posada, ţară de munte. Dacă prima îi dă senzaţia Orientului („de pe terasa mea am iluzia Nilului"), cea de-a doua îi sugerează Occidentul : „Orele de plimbare sînt altele, alta lumina, pămîntul, aerul, apa. Soarele se ascunde mult timp înainte de a se culca." Ultimul paragraf e o concluzie-elogiu : „Acesta este secretul României, resursa sa profundă, cheia inimii sale duble. Cine nu o judecă decît după una din înfăţişările sale se înşeală. Cine nu o iubeşte decît pentru una din frumuseţile sale, nu ştie să le îndrepte prin calităţile sale contrare".

Cartea prin care individualitatea noastră naţională e sortită veşniciei e *Isvor, ţara sălciilor,* amplu poem în proză, avîntat imn adresat României.

Farmecul şi poezia satului românesc au fost cunoscute încă de la începutul deceniului al treilea în Franţa, Statele Unite, Anglia, Spania, unde cartea a apărut în cîteva ediţii succesive.

Isvor va căpăta prima oară vestmîntul graiului românesc abia în 1938, avînd un cald *Cuvînt înainte* al lui Mihail Sadoveanu : „*Isvor* e o lucrare pătrunzătoare în care pămîntul natal vorbeşte în şoapte de o delicateţă infinită inimii noastre. Ca să înţelegem de ce pune scriitoarea atîtea nuanţe perspectivelor şi atîtea variaţii subtile sentimentului, trebuie să ne amintim numaidecît că ea nu e numai a acestui pămînt, dar că în fiinţa sa generaţiile au acumulat un depozit de forţă care nu sînt bun pămîntesc şi care nu pot fi întrunite şi întîlnite decît arar".

În cartea Marthei Bibescu intervenţiile lirice se alătură cîtorva întîmplări din viaţa necăjită a ţăranilor. Comentariul subtil al doinelor de dragoste, datinile de la nuntă şi înmormîntare, paparudele, colindele de Crăciun, ghicitorile, claca pentru desfăcutul porumbului — toate sînt învăluite într-o undă de duioşie inegalabilă. Poezia vieţii pastorale e descrisă cu euforie în cîteva pagini emoţionante. Descrierea se întreţese cu dialogul, pigmentat pe alocuri cu umor. Nu lipsesc accentele sociale (*Domnia nedreptăţii, Judecătoria de pace*). Totul este autentic în *Isvor* — lucrare care a entuziasmat atîţia etnografi, arheologi, istorici şi poeţi celebri.

Din paginile creaţiei Marthei Bibescu se degajă în mod firesc un sincer şi vibrant patriotism, o pledoarie pentru bunătate şi generozitate, adevăr şi frumos. Autenticitatea, fantezia, farmecul stilului, specificul folclorului românesc şi trăsăturile general umane ale eroilor săi fac din Martha Bibescu una din marile glorii ale literaturii, în opera căreia se îngemănează armonios naţionalul şi universalul.

CONCURSURI, EXAMENE

Proba de verificare a cunoştinţelor de limba şi literatura română pentru admiterea în treapta întîi de liceu

Prof. VALERIA CONSTANTINESCU, Prof. GEORGE ŞOVU
Inspectoratul şcolar al municipiului Bucureşti

Trecerea în treapta întîi de liceu, după absolvirea celor opt ani de şcoală generală, se realizează, pentru cei mai mulţi elevi, fără nici un fel de emoţie specială, generată de atmosfera şi condiţiile caracteristice examenelor. După cum se ştie, acest fapt este firesc şi el corespunde

tendinței generale a factorilor de răspundere care conduc școala românească — dorința de a realiza, în rîndul acestor elevi, o orientare școlară și profesională din ce în ce mai potrivită cu aptitudinile viitorilor liceeni, dar și cu cerințele economiei naționale, astfel ca solicitările să corespundă cu numărul de locuri în clasa a IX-a repartizate diferitelor licee.

O parte însă a adolescenților care doresc să urmeze licee de matematică-fizică, de filologie-istorie și unele licee industriale mai mult solicitate este obligată la o *confruntare* a pregătirii dobîndite în cei opt ani de școală generală. Chiar dacă unii dintre acești adolescenți au mai participat, în clasele a VII-a și a VIII-a, la concursul de limba și literatura română, și pentru aceștia, ca și pentru toți ceilalți, confruntarea de care vorbim este prima în urma căreia, în funcție de rezultatele obținute, într-un fel *se hotărăște drumul lor de viață*. Iată de ce, printre altele, o asemenea confruntare trebuie privită și întîmpinată cu toată seriozitatea, spre a putea fi trecută cu succesul scontat.

Socotim potrivit prilejul spre a afirma totodată că *întreaga generație* de elevi care absolvă clasa a VIII-a și se îndreaptă spre ultimele două clase obligatorii ale învățămîntului de cultură generală (prima treaptă a liceului) *este datoare să privească cu același simț de răspundere asigurarea pregătirii corespunzătoare obiectivelor și cerințelor programelor de învățămînt ale tuturor anilor școlari parcurși*. Ceea ce remarcăm aici reprezintă o cerință a vieții, privită mereu în perspectiva devenirii ei, cerință care se situează, desigur, deasupra unui examen, oricît de important ar fi acesta.

Propunem atît elevilor interesați, cît și colegilor noștri — tovarășilor profesori care-i pregătesc — să aibă în vedere următoarele două compartimente :

1. *Ce se cere ?*
2. *Cum trebuie să se pregătească ?*

1. Un prim răspuns — general — care se referă la întîiul compartiment îl asigurăm prin trimiterea la indicațiile Ministerului Educației și Învățămîntului privitoare la desfășurarea probelor de verificare pentru admiterea în clasa a IX-a de liceu. În anii școlari anteriori (și nu credem că de data aceasta lucrurile se vor petrece altfel), elevii și dascălii lor erau avizați că *verificarea* are în vedere, pe de o parte, cunoștințele de limbă (fonetică, vocabular, morfologie, sintaxă, ortografie, punctuație), precum și deprinderile de folosire corectă a acestora, dobîndite în anii școlii generale. Pe de altă parte, lectura literară se rezumă numai la textele manualului pentru clasa a VIII-a. Desigur, cele două domenii (limbă și lectură literară) trebuie raportate, la rîndul lor, la *obiectivele generale* și *cerințele* Programei școlare pentru clasele a V-a — a VIII-a (ediția 1977), prevăzute în încheierea capitolului introductiv intitulat : *Cu privire la studiul limbii și literaturii române în școala generală*. În această privință ne îngăduim să îndemnăm pe colegii noștri să studieze cu atenție acest capitol spre a putea urmări în activitatea la catedră îndeplinirea corespunzătoare a prevederilor lui. N-ar fi lipsit de eficacitate, socotim noi, dacă și elevilor li s-ar aduce la cunoștință ce obligații au în legătură cu însușirea, în acești ani, a limbii și literaturii române, prin prisma obiectivelor generale și a cerințelor despre care vorbeam.

În ceea ce privește *lectura literară* (începem cu aceasta fiindcă în cadrul lucrării scrise ea are o pondere mai mare), ar trebui să se urmărească, printre altele, în procesul acumulării de informații, de cunoștințe (valorificăm în această privință experiența Inspectoratului școlar și a colectivelor de catedră din municipiul București) :

— o cunoaștere amănunțită, nemijlocită a textelor literare din manualul de clasa a VIII-a ; aceasta înseamnă că lectura (împrospătată) a acestor texte (lirice, epice, dramatice) să se facă și cu intenția de a se reține faptele de viață transfigurate artistic de scriitori, modalitățile de transfigurare și structurare a acestora, momentele esențiale din evoluția unui conflict literar, personajele reprezentative și semnificațiile pe care le poartă, modalități de creare (de caracterizare) a personajelor și efectele de valoare ale acestora, forța de înrîurire a personajelor pozitive, de care se leagă mesajul operei respective ; trebuie să se rețină, de asemenea, unele versuri semnificative din poeziile lirice și epice, ori din texte dramatice în versuri, în scopul exemplificării afirmațiilor, al referirilor concrete privitoare la arta creatorului etc. ;

— stăpînirea deplină a noțiunilor de teorie literară studiate de-a lungul claselor gimnaziale, în vederea folosirii acestora drept instrumente pentru înțelegerea textelor artistice, a formulării unor judecăți de valoare ;

— reținerea unor elemente necesare raportării la epoca din care este inspirată opera, la realitatea pe care-o transfigurează artistic ;

— dobîndirea cunoștințelor definitorii pentru personalitatea unui scriitor, cu scopul explicării contribuției lui specifice la îmbogățirea patrimoniului literar românesc.

În ceea ce privește *deprinderile* pe care ar trebui să le dovedească, elevii sînt datori să știe cum să alcătuiască o compunere, care poate să aibă drept obiect realizarea *comentariului literar* (făcut din perspectiva unei anumite cerințe principale) asupra unui text sau a unui fragment de text (menționăm că în municipiul București nu ne-am propus, la probele de verificare și nici la tezele cu subiect unic, comentarea, pur și simplu, adică din toate punctele de vedere, a unui text — nu socotim potrivită o asemenea cerință în ipostazele amintite) ; socotim că se poate cere în continuare comentarea unui fragment de text (poetic cu deosebire). De asemenea, compunerea despre care vorbeam poate să aibă drept subiect *o temă de sinteză* care să structureze materialul din mai multe texte literare (două pînă la patru), selectat prin prisma unei anumite probleme. Iată, de pildă, în sesiunea din iulie 1977, elevilor din București li s-a cerut, în prima parte a lucrării — cea de *literatură* — să realizeze o compunere cu titlul : „Lupta poporului român pentru libertate socială și națională *oglindită artistic* în operele scriitorilor noștri *(Neamul Șoimărești lor, La Vulturi !, O oră din august, Mări sub pustiuri)*".

Realizarea unor asemenea compuneri presupune, mai întîi, respectarea unei obligații elementare, și anume ca *elevii să fie deprinși să răspundă cerințelor care decurg din formularea subiectului.* Este necesar, deci, să se scrie nu tot ceea ce se știe despre, ci ceea ce trebuie, în funcție de subiect. Atragem atenția asupra acestui lucru, deoarece nu în puține lucrări am întîlnit practica răspunsului care valorifica tot ceea ce știa elevul în legătură cu subiectul și *cum* știa, *cum* învățase (uneori mecanic).

Pentru a realiza o compunere de tipul celor amintite este necesar ca elevul să aibă însușită deprinderea de a efectua un comentariu literar (asupra unei opere întregi ori asupra unui fragment), ca și deprinderea de a construi o lucrare de sinteză pe o anumită temă care traversează mai multe opere.

A discuta despre ce înseamnă *comentariul literar,* cum trebuie să se desfășoare el, despre modul în care e potrivit să se lucreze cu elevii, pentru ca aceștia să deprindă o anumită *tehnică a comentării operelor* — nu ni se pare lipsit de importanță (În municipiul București am făcut acest lucru în diferite ocazii cu colegii noștri, primind în această direcție un sprijin prețios din partea cadrelor didactice universitare, membri ai Societății de științe filologice). În această împrejurare ne rezumăm să semnalăm, printre altele, obligația ca elevii să fie învățați să cerceteze și să înțeleagă complexitatea fenomenului artistic, legătura organică dintre elementele lui, dintre semnificație și expresia literară, să urmărească identificarea diferitelor structuri artistice, dar și efectul lor în text (evitînd astfel să facă simple inventare de imagini și procedee), să învețe *să evalueze o operă, să desprindă și să înțeleagă mesajul acesteia,* să valorifice valențele educative ale textului literar ; elevii trebuie să dobîndească deprinderea de a-și motiva afirmațiile cu referiri concrete la operă, de a ști cum să introducă un citat (din textul literar). *În comentarea unui fragment* dintr-o operă este absolut necesară încadrarea acestuia în întreaga lucrare, precizarea momentului pe care-l reprezintă, aprecierea acestuia în raport de structura specifică a operei. Ca în orice fel de comentariu, trebuie să se aibă în vedere și particularitățile de limbă folosite de scriitor, valorile expresive care decurg din acestea.

În vederea redactării *lucrărilor de sinteză* pe o anumită temă, elevii trebuie să deprindă priceperea de a selecta elementele semnificative, faptele valoroase din fiecare lucrare, să le privească într-o anumită conexiune, nu în chip succesiv, evidențiind, pe de o parte, ceea ce le apropie, iar pe de alta ceea ce le conferă profilul lor distinct etc.

În sfîrșit, pentru a da viață întregului material acumulat, elevii trebuie să aibă însușite deprinderi solide de exprimare, care să se caracterizeze prin logică, claritate, coerență, expresivitate, vocabular bogat, variat, *adecvat* conținutului lucrării, deprinderi de scriere corectă, în acord cu normele de ortografie și de punctuație, deprinderi de punere în pagină a textului scris, de redactare generală îngrijită.

Referindu-ne la *cunoștințele de limbă*, am dori să subliniem faptul că, după părerea noastră, accentul trebuie pus, pe de o parte, pe însușirea corectă și precisă a noțiunilor fundamentale din domeniul gramaticii (morfologiei și sintaxei), ca și din cel al vocabularului, ortografiei și punctuației, iar pe de altă parte pe valorificarea tuturor acumulărilor în scopul înțelegerii profunde, corecte, nuanțate a semnificațiilor comunicării realizate prin intermediul unui text, în scopul formării simțului limbii, al înțelegerii și însușirii particularităților diferitelor stiluri care conferă identitate și relief unui conținut specific de idei și sentimente.

Spre a oferi un exemplu, amintim că în partea a II-a a probei menționate mai înainte (București, în sesiunea iulie 1977) s-a dat următorul text :

„Noi n-am lunecat peste nimeni
În tulbure-al gloriei ceas,
Stă frunza în codri ciulită
Să dea, de-i primejdie, glas"

din poezia *Doină* a Anei Blandiana, text în legătură cu care s-au formulat următoarele cerințe :

a) Subliniați predicatele și precizați felul lor ;

b) Despărțiți textul în propoziții și identificați felul fiecăreia ;

c) Explicați înțelesul primelor două versuri ;

d) Dați cîte un sinonim pentru fiecare din cuvintele : *glorie, primejdie, glas* ;

e) Motivați rolul virgulelor din text.

2. *Cum să se pregătească* elevii în vederea realizării unor lucrări care să probeze valoroase cunoștințe și temeinice deprinderi, a rezultat, în mare parte, din formularea *cerințelor* expuse pînă aici. În plus, precizăm că, odată cu împrospătarea lecturii, este bine ca elevii să-și facă o serie de notări și adnotări, în funcție de ceea ce doresc să rețină ; să-și noteze și să învețe versuri și imagini reprezentative pentru mesajul unei creații, pentru arta scriitorului, să rețină personaje, momente, modalități de expresie. *Lectura trebuie să fie exercițiu și studiu*, nu *citire* pur și simplu. În acest sens, cadrele didactice au datoria să solicite atenția copiilor în timpul lecțiilor, să le dea indicații precise, să-i învețe cum să noteze și cum să valorifice rezultatele acestei munci. De asemenea, sînt necesare numeroase exerciții de alcătuire a unor compuneri, variate ca structură și preocupări (comentarii, sinteze, caracterizări de personaje etc.). Elevii trebuie îndrumați să nu învețe mecanic comentarii de-a gata. Ei trebuie să se înarmeze cu o deprindere flexibilă, cu un tipar alcătuit din elemente mobile, ce se pot compune și recompune în chip creator, în funcție de conținutul destinat să-i dea viață și de obiectivul urmărit. Pentru operele în legătură cu care nu s-au pregătit comentarii largi sau compuneri în clasă, elevii să aibă un plan detaliat privitor la ce ar trebui să urmărească, în ce ordine etc.

În vederea realizării unui stil de redactare propriu felului și destinației lucrării, este necesar să se rețină termeni și expresii literare adecvate, să se evite formulele stereotipe, seci, parazitare, exprimarea neutră, incoloră, terestră, precum și aceea voit și nesincer afectată, bombastică, exagerată, frazele prea lungi care cel mai adesea devin prolixe.

La gramatică elevii trebuie să-și însușească în chip conștient noțiunile, să știe să motiveze relațiile din cadrul propoziției și al frazei, înțelegînd menirea acestora în procesul comunicării.

Exercițiile repetate, variate, diferențiate pînă la individualizare, momentele de muncă independentă în timpul lecțiilor, corectarea cu atenție a lucrărilor elevilor constituie tot atîtea

metode de acționare în conlucrarea dascălilor și copiilor încredințați lor pentru temeinică pregătire.

Cele menționate în însemnările de față constituie, fără îndoială, elemente *obligatorii* ale unui cadru general de acțiune, elemente care se pot constitui în numeroase structuri pline de mobilitate și chiar de fantezie, pe măsura celor ce vor socoti că se cuvine să le ia în seamă și să încerce să le aplice în propria lor muncă.

Concursul de admitere în facultățile de limba și literatura română

Proba de limba română (sesiunea iulie 1977)

CLUJ-NAPOCA

La concursul de admitere la Facultatea de filologie, secția limbă și literatură română, s-au dat două subiecte.

I. Subiectul întîi urmărea, conform *Programei de admitere în învățămîntul superior* și *manualelor școlare*, verificarea cunoștințelor candidaților în legătură cu unele probleme de ortografie, de lexic și de gramatică. De aceea subiectul a fost compus din cinci subpuncte:

a) Despărțiți în silabe cuvintele: *punctaj, luptă, tablă, descriu* și precizați regulile. Soluție: *punc-taj*, după regula „grupurile *ct, cț, pt,* precedate de consoane, se despart": *lup-tă*, după regula „dacă vocala e urmată de două sau mai multe consoane, prima consoană trece la silaba dinainte, cealaltă, sau celelalte, la silaba următoare"; *ta-blă*, după regula „cînd prima consoană este *p, b, t, d, c, g, f, v,* iar a doua este *l* sau *r*, amîndouă consoanele trec la silaba următoare"; *de-scriu*, după regula „la cuvintele compuse, despărțirea în silabe se face ținîndu-se seama de părțile componente".

b) Ce sînt cuvintele subliniate ca părți de vorbire: Îi plăcea să meargă *înaintea* colegilor săi mereu cu un pas *înainte*. Soluție: *înaintea* = prepoziție, *înainte* = adverb.

c) Locuțiunile adverbiale. Soluția trebuie să cuprindă definiția, procedeele de formare, felurile locuțiunilor, precum și precizarea că locuțiunile se caracterizează din punct de vedere lexical prin contopirea semantică a elementelor componente și prin posibilitatea de a fi înlocuite cu sinonime.

d) Complementul direct. Soluția trebuie să cuprindă definiția, întrebările la care răspunde, părțile de vorbire prin care se exprimă complementul direct, precum și precizări ca: folosirea prepoziției *pe* (înaintea numelor de persoană, proprii sau comune: *pe Ion, pe mama*; înaintea unor pronume: *pe voi, pe sine, pe ai săi, pe acesta*; înaintea numeralelor: *pe cei doi, pe a treia*); rolul verbului tranzitiv; verbe intranzitive cu complement intern *(a cînta un cîntec)* etc.

e) Ce fel de complemente pot fi formate cu ajutorul prepoziției *de*? Soluție: complement direct: *a avut de învățat*; complement indirect: *vorbește de tine*; complement de loc: *vine de departe*; complement de timp: *vine de ieri*; complement de cauză: *moare de foame*; complement de mod: *învață de minune.*

La acest subiect se urmărea de asemenea caracterul îngrijit și adecvat al exprimării, precum și felul în care candidații reușesc să ordoneze problemele enumerate mai sus într-o lucrare bine organizată și coerent expusă.

II. Subiectul al doilea urmărea testarea deprinderilor de corectă analiză gramaticală. Candidaților li se cerea: „Să se facă analiza sintactică a frazei și să se analizeze sintactic și morfologic cuvintele subliniate":

„Ghighi se porni *pe plîns* văzînd că numai ea n-are ce să le ofere, pînă ce noul ei cumnat îi *spuse* că, dimpotrivă, se poate să dăruiască lucrul *cel mai de preț* și anume cîte

o sărutare miresei şi mirelui, sau, dacă i-e ruşine, e posibil să le dea *pe amîndouă* miresei care, însă, să fie obligată a transmite *una* mirelui.

(Liviu Rebreanu, *Ion*)

A. Analiza sintactică a frazei

1. *Ghighi se porni pe plîns văzînd* = propoziţie principală, regentă, enunţiativă, afirmativă.
2. *că numai ea n-are* = propoziţie secundară completivă directă, subordonată propoziţiei nr. 1.
3. *ce să le ofere* = propoziţie secundară completivă directă, subordonată propoziţiei nr. 2.
4. *pînă ce noul ei cumnat îi spuse* = propoziţie secundară temporală, subordonată propoziţiei nr. 1.
5. *că, dimpotrivă, se poate* = propoziţie secundară completivă directă, subordonată propoziţiei nr. 4.
6. *să dăruiască lucrul cel mai de preţ şi anume cîte o sărutare miresei şi mirelui* = propoziţie secundară subiectivă, subordonată propoziţiei nr. 5.
7. *dacă i-e ruşine* = propoziţie secundară condiţională, subordonată propoziţiei nr. 8.
8. *sau e posibil* = propoziţie secundară completivă directă, subordonată propoziţiei nr. 4, în raport de coordonare disjunctivă *(sau)* cu propoziţia nr. 5.
9. *să le dea pe amîndouă miresei* = propoziţie secundară subiectivă, subordonată propoziţiei nr. 8.
10. *care, însă, să fie obligată a transmite una mirelui* = propoziţie secundară atributivă, subordonată propoziţiei nr. 9.

B. Analiza sintactică şi morfologică a cuvintelor subliniate

pe plîns = complement indirect. În ceea ce priveşte partea de vorbire căreia aparţine *plîns*, au fost acceptate două soluţii :
a) verb la supin, *b)* substantiv de genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ, cu prepoziţia *pe*.
spuse = predicat verbal, exprimat prin verb predicativ, tranzitiv, conjugarea a III-a, diateza activă, modul indicativ, timpul perfect simplu, persoana a treia, numărul singular.
cel mai de preţ = atribut adjectival, exprimat prin locuţiune adjectivală, la gradul superlativ relativ, se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul *lucrul*, pe care îl determină (neutru, singular, acuzativ).
o sărutare = complement direct, exprimat prin substantiv de genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, articulat cu articolul nehotărît *o*. (A fost acceptată şi soluţia : apoziţie, în sensul căreia *şi* explică substantivul *lucrul*.)
pe amîndouă = complement direct, exprimat prin numeral colectiv, de genul feminin, la cazul acuzativ, precedat de prepoziţia *pe*.
una = complement direct, exprimat prin pronume nehotărît, de genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ. (A fost acceptată şi soluţia : numeral nehotărît ; cf. *Gramatica limbii române*, Editura Academiei, ediţia a II-a (1963), vol. I, § 172 şi § 179).

C. SĂTEANU
Universitatea „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca

IAŞI

I. Subiectul, părţile de vorbire care pot avea funcţie de subiect.

II. Să se delimiteze propoziţiile, indicîndu-se felul lor, şi să se analizeze sintactic şi morfologic cuvintele subliniate din textul :

„E un ce trist, un ce umilitor pentru noi *de a constata*... cum că, în mai *multe* materii ştiinţifice, cultura noastră se află încă atît de înapoiată, încît oamenii cari se cred a fi

corifeii erudiţiunii la noi emit *în public* idei şi scrieri *pe cari* abia *le*-ar fi putut produce secolii de mult trecuţi prin cele mai multe din celelalte părţi ale lumii civilizate.

În filologie, *se face* azi la noi *ceea ce* cu patru sute de ani mai nainte producea prin alte ţări ştiinţa nerumegată a primilor gramatici şi filologi, *cari* au cercat a-şi da seama *despre natura* limbilor moderne."

(A. I. Odobescu)

A. Analiza sintactică a frazei

1. *e un ce trist, un ce umilitor pentru noi de a constata...* = propoziţie principală, regentă a propoziţiei numărul 2;
2. *cum că, în mai multe materii ştiinţifice, cultura noastră se află încă atît de înapoiată* = completivă directă subordonată propoziţiei numărul 1 (determină verbul tranzitiv *a constata* din regenta ei); subordonarea este marcată prin locuţiunea conjuncţională *cum că*; este regentă a propoziţiei numărul 3;
3. *încît oamenii* [...] *emit în public idei şi scrieri* = circumstanţială consecutivă, subordonată propoziţiei numărul 2 (determină adjectivul *atît de înapoiată* din regenta ei); subordonarea este marcată prin conjuncţia subordonatoare consecutivă *încît*; este regentă a propoziţiei numărul 4 şi a propoziţiei numărul 5;
4. *cari se cred a fi corifeii erudiţiunii la noi* = atributivă, subordonată propoziţiei numărul 3 (determină substantivul *oamenii* din regenta ei); subordonarea este marcată prin pronumele relativ *cari*;
5. *pe cari abia le-ar fi putut produce secolii de mult trecuţi prin cele mai multe din celelalte părţi ale lumii civilizate* = atributivă, subordonată propoziţiei numărul 3 (determină substantivele *idei* şi *scrieri* din regenta ei); subordonarea este marcată prin pronumele relativ *pe cari*;
6. *În filologie, se face azi la noi* = propoziţie principală; este regentă a propoziţiei numărul 7;
7. *ceea ce cu patru sute de ani mai nainte producea prin alte ţări ştiinţa nerumegată a primilor gramatici şi filologi* = subiectivă, subordonată propoziţiei numărul 6 (este cerută de verbul impersonal *se face* din regenta ei); subordonarea este marcată prin pronumele relativ *ceea ce*; este regentă a propoziţiei numărul 8;
8. *cari au cercat a-şi da seama despre natura limbilor moderne* = atributivă, subordonată propoziţiei numărul 7 (determină substantivele *gramatici* şi *filologi* din regenta ei); subordonarea este marcată prin pronumele relativ *cari*.

B. Analiza sintactică şi morfologică a cuvintelor subliniate

de a constata = subiect, exprimat prin verb tranzitiv, la modul infinitiv, precedat de prepoziţia *de*, de conjugarea întîi, diateza activă, timpul prezent;
multe = atribut adjectival (determină substantivul *materii*), exprimat prin adjectiv determinativ pronominal nehotărît, de genul feminin, numărul plural, cazul acuzativ;
în public = complement circumstanţial de mod (determină verbul *emit*), exprimat prin substantiv comun, de genul neutru, la numărul singular, cazul acuzativ, nearticulat, precedat de prepoziţia *în*;
pe cari = complement direct (determină verbul tranzitiv *produce*), exprimat prin pronume relativ simplu, la cazul acuzativ;
le- = pronume personal, persoana a III-a, genul feminin, numărul plural, cazul acuzativ; are rolul de a relua complementul direct *pe cari* din propoziţia din care face parte;
se face = predicat verbal exprimat prin verb impersonal intranzitiv de conjugarea a III-a la diateza reflexivă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular;
ceea ce = complement direct (determină verbul tranzitiv *producea*), exprimat prin pronume relativ compus, de genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ;

despre natura = complement indirect (determină locuțiunea verbală *a-și da seama*), exprimat prin substantiv comun, de genul feminin, la numărul singular, cazul acuzativ, articulat cu articolul hotărît propriu-zis enclitic *-a*, precedat de prepoziția *despre*.

PETRU ZUGUN
Universitatea „Al. I. Cuza", Iași

TIMIȘOARA

Ca de obicei, și în „ediția" precedentă a concursului de admitere au fost propuse, la proba scrisă de *limba română*, subiecte atît de ordin teoretic, cît și de ordin practic, toate, se înțelege, obligatorii. Prin ele s-a urmărit — de prisos a mai spune — testarea cunoștințelor gramaticale de ansamblu ale candidaților, măsura în care ei și-au însușit în mod conștient aceste cunoștințe, precum și capacitatea lor de a le „pune la lucru", de a le aplica în practică atunci cînd se găsesc în fața unui text dat spre analiză.

Considerînd că faptul prezintă interes (și poate constitui, în dorința lor de a se pregăti cît mai temeinic, un element stimulator) pentru viitorii candidați la titlul de student filolog, transcriem aici subiectele propuse pentru secția cu prima specializare limba și literatura română, indicînd și rezolvarea problemelor practice sau cu caracter aplicativ.

1. Schimbarea categoriei gramaticale, mijloc intern de îmbogățire a vocabularului.

2. Subiectul și propoziția subiectivă.

3. Să se analizeze textul de mai jos, după cum urmează : a) analiza sintactică a frazei ; b) analiza sintactică și morfologică a fragmentului subliniat :

„Poate că voia să ajungă mai repede la Bistrița, să se suie pe plută și să plece la Piatra, iar *asta ar fi însemnat să se grăbească* ; dar tovarășul meu era fricos ca un iepure și nu-mi venea să cred că va îndrăzni să străbată el singur inima pădurilor pînă la Borca."

(Calistrat Hogaș)

A. Analiza sintactică a frazei (Numerotarea propozițiilor are în vedere ordinea predicatelor în text)

1. *Poate* = propoziție principală insuficientă (avînd drept predicat un adverb predicativ) ;
2. *că voia* = propoziție subordonată subiectivă ;
3. *să ajungă mai repede la Bistrița* = propoziție subordonată completivă directă ;
4. *să se suie pe plută* = propoziție subordonată circumstanțială de scop ;
5. *și să plece la Piatra* = propoziție subordonată circumstanțială de scop (coordonată copulativ cu precedenta) ;
6. *iar asta ar fi însemnat* = propoziție principală ;
7. *să se grăbească* = propoziție subordonată predicativă ;
8. *dar tovarășul meu era fricos ca un iepure* = propoziție principală ;
9. *și nu-mi venea* = propoziție principală ;
10. *să cred* = propoziție subordonată subiectivă ;
11. *că va îndrăzni* = propoziție subordonată completivă directă ;
12. *să străbată el singur inima pădurilor pînă la Borca* = propoziție subordonată completivă directă.

Observații : *a.* Propozițiile nr. 4 *(să se suie pe plută)* și 5 *(să plece la Piatra)* au fost calificate de către numeroși candidați drept completive directe, coordonate cu precedenta lor (propoziția nr. 3), — toate trei subordonate verbului tranzitiv *voia*. Această interpretare, care nu a fost întru totul respinsă la corectare, s-a datorat, probabil, în primul rînd, faptului că propozițiile nr. 4 și 5, transcrise aici, nu apar introduse prin conjuncția compusă, specializată, *ca să*, care ar fi scos numaidecît în evidență valoarea lor de circumstanțiale finale. Și totuși, o asemenea valoare putea (și trebuia) să fie ușor sesizată dacă se ținea seama de o anumită înlănțuire logică dintre acțiunea din propoziția nr. 3, pe de o parte, și acțiunile

din propozițiile nr. 4 și 5, pe de altă parte, înlănțuire care, în text, găsește un element de susținere, un sprijin așa-zicînd „material" în secvența *mai repede* din propoziția nr. 3, adică (să reluăm) : „...voia să ajungă *mai repede,* [ca] *să se suie pe plută și să plece la Piatra...*". *b.* O altă greșeală, de data aceasta fără „scuze", a fost considerarea propoziției nr. 10 *(să cred)* drept completivă directă, în loc de subiectivă, cum este și cum arată clar acest lucru prezența verbului impersonal *(nu-mi venea)* din propoziția nr. 9.

B. Analiza sintactică și morfologică a cuvintelor subliniate

asta = subiect, exprimat prin pronume demonstrativ, forma populară, genul feminin, numărul singular, cazul nominativ. Pronumele este întrebuințat aici cu sens neutru ;
ar fi însemnat = predicat verbal insuficient, exprimat prin verbul copulativ *a însemna,* intranzitiv, conjugarea I, modul condițional-optativ, timpul perfect, persoana a III-a, singular (în acord, desigur, cu pronumele subiect *asta*) ;
să se grăbească = predicat verbal, exprimat prin verb predicativ, intranzitiv, conjugarea a IV-a, diateza reflexivă, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a III-a, singular.

Observații : *a.* Mare parte din candidați au sesizat, just, valoarea copulativă, aci, a verbului *ar fi însemnat,* dar au căzut în greșeala de a fi atribuit pronumelui *asta* funcția de nume predicativ, în loc de subiect, după cum, dimpotrivă, alții, destul de numeroși și ei, neobservînd valoarea amintită a aceluiași verb, l-au considerat tranzitiv ; or, se știe că una din particularitățile semantico-sintactice definitorii ale verbelor copulative (sau cu întrebuințare copulativă) este tocmai intranzitivitatea lor. *b.* Verbul *să se grăbească* este reflexiv, nu activ pronominal obiectiv (ca, de ex., *se spală, se îmbracă*), așa încît, în acest caz, *se* este o marcă morfologică a diatezei reflexive, el neputînd fi separat de verb și analizat drept complement direct, — cum au procedat cîțiva candidați în lucrările lor scrise.

D. CRAȘOVEANU
Universitatea din Timișoara

CENACLURI, REVISTE

Cenaclul literar

ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ

Sînt un scriitor care datorez extrem de mult primului cenaclu literar adevărat, la care am participat, adică „Cercului literar" din Sibiu, și n-aș putea să vorbesc despre importanța — în general — a unui cenaclu literar fără a mă referi la începuturile mele scriitoricești. Nu e vorba numai de a plăti o datorie de recunoștință, ci mai ales de necesitatea de a-mi justifica opiniile despre viața literară pe o experiență proprie, pe o practică a tovărășiei literare, care a caracterizat întreaga mea tinerețe, mai ales în epoca studenției.

Eu cred că un cenaclu literar nu se organizează. O adunare de tineri sau de oameni mai vîrstnici, în care se perindă diferiți meșteșugari ai scrisului, pentru a-și citi propriile opere, încă nu este un adevărat cenaclu. Un adevărat cenaclu literar se naște organic și firesc, se delimitează cu fermitate și are toate șansele să dureze, ca un real focar de cultură, numai atunci cînd se realizează anumite condiții de ordin spiritual — un climat deschis preocupărilor de cultură ; o întîlnire între cîțiva oameni de talent, nu între simpli veleitari ; o seamă de afinități intelectuale care, de cele mai multe ori, duc la stabilirea unei concepții unitare despre cultură și artă, despre misiunea și etica scriitoricească. De pildă, „Cercul literar" din Sibiu s-a desprins, aproape pe nesimțite, din structura organizatorică a „Cercului literar studențesc Octavian Goga" al Universității din Sibiu ; nimic din afară n-a prezidat la nașterea lui ; pur și simplu, la un moment dat, am simțit că nevoia de comunicare intelectuală dintre noi

cristalizează în anumite întîlniri, că ceva ne leagă, că de această legătură depinde însăşi dezvoltarea noastră ca scriitori. Ceea ce ne aduna nu era nevoia unor lecturi în public, etalarea pur şi simplu a producţiilor noastre literare, ci îndeosebi necesitatea unui schimb de idei, serios şi fertil. Bineînţeles, un asemenea schimb nu se putea baza decît pe anumite preocupări comune — de la studiul propriu-zis pînă la preferinţele literare.

Mi se pare că primul rost al unui cenaclu literar este acela de a contribui la formarea personalităţii scriitoriceşti. La Sibiu, noi eram cu toţii tineri, ne aflam la începutul activităţii noastre, împătimiţi de literatură şi filozofie, fiecare — rînd pe rînd — dascăl şi discipol al celorlalţi. Venisem din diverse medii sociale, cu gusturi şi cu niveluri diferite de cultură, cu preferinţe care se băteau cap în cap, subiectivi şi exclusivişti. Numai o confruntare deschisă, sinceră, acceptată putea să facă din noi un grup de tineri scriitori animaţi de aceleaşi concepţii şi idealuri. Curînd ne-am dat seama că întîlnirile noastre ne asigurau singurul climat propice formării unei reale etici a scrisului. Abia în al treilea rînd, „Cercul literar" a fost şi un laborator de literatură, adică a întreţinut o atmosferă de studiu aplicat, a dus la crearea unor opere literare. Cei mai formaţi intelectualiceşte dintre noi, cei mai orientaţi în cîmpul literaturii şi al celorlalte arte, cei mai înarmaţi teoretic, cum au fost Radu Stanca şi I. Negoiţescu, au şi realizat, în acel timp, cîteva din operele lor de căpătîi. Pentru toţi ceilalţi însă, „Cercul literar" a rămas ca un prag esenţial, pe care s-a dezvoltat personalitatea lor.

Nu e greu să înfiinţezi un cenaclu literar ; e greu să-l faci să dureze, dincolo de orice măsuri organizatorice, ca un organism viu al vieţii literare. Condiţiile care întreţin un cenaclu sînt multiple. Eu aş aminti aici doar cîteva. E, mai întîi, setea de cultură, hrănită de lecturi substanţiale, de studiu al disciplinelor înrudite. E, apoi, schimbul pasionat şi liber de idei, dialogul neîntrerupt al preferinţelor şi opţiunilor, care nu se poate realiza pe deplin decît într-un mediu unde spiritul critic şi autocritic se află la el acasă. A învăţa să faci critica unei opere pe care o asculţi sau pe care ai citit-o, a învăţa să primeşti critica ce ţi se face, a avea curajul opiniei şi — în acelaşi timp — a respecta opinia celuilalt, — toate acestea constituie o şcoală a vieţii literare pe care noi am urmat-o în cadrul acestui cenaclu. Urmează, bineînţeles, emulaţia reciprocă, acea capacitate de a vedea în orice realizare a unui prieten literar sau confrate nu un atentat la propriul tău succes, ci — dimpotrivă — un stimulent pentru propria ta creaţie. Mai mult, există o bucurie — şi noi am cunoscut-o — o bucurie destul de rară, din păcate, în lumea artiştilor : bucuria absolut dezinteresată în faţa unei noi opere de valoare pe care n-ai scris-o tu. Fără o asemenea noblеţe a caracterului, îndeletnicirea scriitoricească rămîne doar o rivalitate penibilă, o bătaie ordinară pentru glorie personală sau cîştigul fără muncă. Cînd un cenaclu literar nu numără printre membrii săi scriitori generoşi, capabili să recunoască în mod public valoarea, şi să o susţină, în mod dezinteresat, şansele lui de a dura sînt minime : mai curînd sau mai tîrziu, el devine o „bisericuţă", grupată în jurul unui pretins maestru care oficiază ca un pontif, sau o simplă „gaşcă literară" cu interese transparente şi reprobabile. Literatura e o lume de valori ; cine nu ştie să respecte, dacă nu să iubească, valorile, se descalifică singur. Unica atmosferă creatoare într-un cenaclu literar e aceea de seninătate intelectuală. În fine, secretul unei reale, durabile tovărăşii literare constă în unitatea de concepţie asupra artei, dovedită concret prin operele scrise, prin roadele cenaclului. Marile cenacluri ale culturii noastre — „Junimea", „Literatorul", „Sburătorul" şi altele — au reprezentat tot atîtea direcţii literare care au jalonat pentru totdeauna dezvoltarea însăşi a literaturii române.

Ajuns aici, mă întreb dacă un cenaclu are într-adevăr nevoie de o mare personalitate literară, de un spirit director, aşa cum au fost la vremea lor un Maiorescu, un Macedonski, un Lovinescu. La Sibiu, noi am trăit cu toţii în preajma lui Lucian Blaga, care ne-a fost profesor de filozofie, prieten, şi frecvent participant la întrunirile noastre. Dar Blaga n-a fost spiritul diriguitor al cenaclului nostru. În materie de ideologie literară noi eram lovinescieni, şi — prin Lovinescu — maiorescieni. Marea personalitate a lui Blaga a constituit însă, fără îndoială, o eminentă prezenţă mută în cenaclul nostru, o prezenţă care ne-a obligat, poate fără să ne

dăm seama atunci, la o anume ţinută intelectuală şi morală, sugerînd de fiecare dată un orizont mai adînc, de ordin filozofic, dacă nu atins, în orice caz urmărit, al lucrului nostru literar. Şi cam acelaşi rol l-au avut, pentru noi, şi alte personalităţi care ne-au fost aproape atunci, ca profesorii Henri Jacquier, Umberto Cianciolo şi scriitorul de limbă germană Wolf Aichelburg, mari prieteni ai începuturilor noastre literare.

Pentru mine, un cenaclu literar ideal trebuie să realizeze, în mod firesc, şi una din formele exemplare ale solidarităţii umane — prietenia : o prietenie lucidă şi gravă, virilă şi totuşi plină de delicateţe, izvorînd din preţuirea valorilor şi din intimitatea cu ele.

Cronica revistelor şcolare

Prof. GEORGE ŞOVU
Inspectoratul şcolar al municipiului Bucureşti

După o perioadă de întrerupere, revista *Funigei* a Liceului de matematică-fizică „I. L. Caragiale" din Bucureşti reapare într-un nou format, structurîndu-şi cu claritate conţinutul în cîteva compartimente. Această structură arată, pe de o parte, o bună orientare către viaţa şcolii, către mişcarea de gînd, de sentiment şi de faptă a celor ce trăiesc şi învaţă în acest cunoscut lăcaş, în care s-au format nenumărate generaţii de tineri, iar pe de altă parte o deschidere către fenomenul cultural, literar-artistic şi ştiinţific contemporan.

Vibrante rînduri consacră elevii Adriana Zidăriţă şi Liviu Dumitrescu unor „momente istorice de neuitat", între care sărbătorirea centenarului independenţei de stat a României. În cadrul *Tribunei U.T.C.* apar o serie de note, însemnări, comentarii, portrete, evocări semnate de elevii : Sergiu Nistor, Rodica Stanciu, Adrian Bănăţeanu, Ştefan Sorin, Vlad Cîndea. Titlurile înseşi : *Mă angajez solemn, Un om adevărat, Tineretul, schimbul de mîine, Muncim şi învăţăm, Glorioase tradiţii de luptă revoluţionară* sînt îndeajuns de sugestive pentru conţinut, atitudine, sentiment şi orientare.

O bogată şi foarte variată *Pagină ştiinţifică* şi alta *literară* oferă o măsură concludentă pentru preocupările, aptitudinile şi talentele unora dintre cei mai valoroşi elevi ai acestui liceu.

Printre tinerii talentaţi, autori ai unor interesante construcţii poetice, menţionăm pe Rodica Zafiu, în prezent studentă a Facultăţii de limba şi literatura română din Bucureşti, care a cucerit ani la rînd, premiul I pe ţară la Concursul de literatură română „Mihai Eminescu, ca şi pe Adriana Militarul, Adriana Zidăriţă, Sorin Puşcaş.

Din poezia intitulată *Brâncuşi*, a lui Sorin Puşcaş, citäm versurile :

„Coloana infinitului —
Năzuinţa unui popor
Pentru care necunoscutul
Nu are margini.
Coloana infinitului
Care îşi ridică
Braţele pietrificate
Spre înălţimile
Cerului.
Coloana infinitului
La baza căreia
Stă —
Formă şi nemurire —
Omul...
Brâncuşi."

Alte rubrici : *Cronică de artă, Curiozităţi, probleme, jocuri distractive, Sport şi umor* completează această publicaţie coordonată de către profesorii Lactanţiu Danţiş şi Georgeta Potângă, publicaţie căreia o ilustraţie mai bogată şi mai inspirată i-ar spori valoarea.

Cu aleasă satisfacţie am parcurs nr. 13 al revistei *Adolescenţa*, semnată de elevii Liceului de matematică-fizică „N. Bălcescu" din Bucureşti — expresie a unei efervescenţe de gîndire şi simţire tinerească, de largă informare ştiinţifică, literară, artistică, mărturie a unei „nevoi de artă", de frumos, a capacităţii de pătrundere în esenţa fenomenelor cu care

anii îi confruntă pe aceşti tineri. Să reţinem numele cîtorva dintre ei : Emil-Dan Stoica, Ruxandra-Ileana Săraru, Leonard Henţiu, Emil Lambrache, Emil Lungeanu, Dorina Ciurea, Mihnea Gafiţa, Ştefan Bogdan, Cristian Gavriluţ, M. Popescu, Andrei Manolescu ş.a.

Pentru cititorii revistei noastre am selectat un fragment din poemul dramatic intitulat *Doina mea* (1877—1977), semnat de Dorina Ciurea şi închinat centenarului independenţei :

„Noi toţi
Trăim un ev fierbinte
O ţară-ntreagă
Ne aşteaptă braţul.
Tineri,
Ferestre de lumină,
Ne înfigem picioarele
În lutul acesta negru.
Noi sîntem steagul
Unui început de eră
Cu flori de cireş
Crescîndu-ne-n suflet.
Avem dorinţe
Pîrguite de lupta
Alor noştri.
Dimineaţa aceasta
Se urcă în noi
Împletită cu flori".

Alte două reviste bucureştene — *Aspiraţii* (nr. 20, 1977) a elevilor Liceului de matematică-fizică nr. 2 şi *Mirabila sămînţă* (nr. 8, 1977) a colegilor lor de la Liceul industrial nr. 28 — ne-au reţinut atenţia prin bogăţia materialului publicat, prin diversitatea formelor de redactare, prin frumuseţea simţirii şi aspiraţiilor copiilor, adolescenţilor şi tinerilor care semnează în paginile lor, prin maturitatea, uneori surprinzătoare, cu care îşi analizează drumul vieţii şi îşi orînduiesc paşii pentru sigure şi emoţionante deveniri.

Reproducem o scurtă compoziţie poetică, dintre multele care ar merita să fie mai larg popularizate, *Recunoaştere* :

„Undeva, într-un colţ de lume,
E un pămînt de forma inimii mele.
Ca să-l recunoşti
Trebuie să-l iubeşti
Cu dorul celui născut aici,
Aici, unde s-a născut doina,
Pod peste suflete de veacuri,
Aici unde munţii povestesc cîmpiilor
Legenda vitejiei şi a dragostei de ţară,
Aici, unde poezia e la ea acasă,
Pentru că oamenii iubesc
Şi, iubind, cîntă balada pămîntului.
Aici, unde omul nu e niciodată singur
Pentru că e frate cu o glie
Ce respiră adînc şi egal
Dintotdeauna şi pentru totdeauna,
Aici, unde, dacă-ţi lipeşti urechea de pămînt
Simţi viaţa lui şi viaţa ta într-un singur clocot,
Aici e un pămînt de forma inimii mele : patria mea."

(Carmen Eskendurian, revista *Mirabila sămînţă*)

Revista *Excelsior* (an V, nr. 1, 1977) a elevilor Liceului pedagogic din oraşul de la poalele Tîmpei este o publicaţie cu un profil distinct, conferit, în mare parte, de orientarea profesională a viitorilor dascăli care se pregătesc aici să pornească în viaţă spre a întîlni „zîmbetul dulce al copiilor". De aceea ei îşi concentrează atenţia, între altele, în direcţia cultivării şi îmbogăţirii bunelor tradiţii ale propriei şcoli, dar şi în aceea a cunoaşterii şi popularizării, în rîndul celor ce vor veghea la făurirea personalităţii viitoarelor generaţii, a bogatelor tradiţii istorico-revoluţionare, culturale şi artistice ale oraşului în care trăiesc şi învaţă. Amintim în acest sens secvenţele intitulate : *1877 şi Braşovul, Eminescu şi Braşovul, Ciprian Porumbescu şi Braşovul.* Dintre talentele promovate de revistă, am reţinut numele elevei Camelia Leseru (anul I B), căreia *Excelsior* îi consacră un profil liric. Iată una dintre poeziile ei : *Copii la ţărmul mării* :

„Copii la ţărmul mării cu mingile se bat,
se-aruncă-n marea clară cu valul spumegat
şi, cum privesc enigma întinderilor mării,
rămîn, uitaţi de sine, ca semnele mirării.

Copii la țărmul mării pornesc pe mare-not,
iar coama înspumată e-un vis cu Barbă-Cot,
aproape sînt tărîmuri de aur și palate,
iar valurile albe, covoare fermecate.
Sonorizați ca bronzul, cu soarele pe chip,
zidesc cu hărnicie castele de nisip,
și nu știu că, de-ar prinde castelele-n parîme,
tot vine valul mării, mugind, să le dărîme.

Colegii brașovenilor din Craiova, membri ai Societății științifico-literare „Ștefan Velovan" — de la Liceul pedagogic, închină două valoroase numere (20 și 21) ale revistei *Năzuințe* marilor evenimente istorice ale anului 1977, între care sărbătorirea centenarului independenței de stat a României. Bogată în conținut, scrisă cu elevație, frumos paginată, revista *Năzuințe* are și bunul obicei de a realiza, din cînd în cînd, *Suplimente literare*, sub forma unor plachete, cuprinzînd lucrări ale celor mai reprezentativi membri ai Societății și colaboratori ai revistei. Suplimentul din octombrie 1977 a fost consacrat tinerei absolvente Margareta Manea.

Tot din Craiova ne-a sosit o bogată și interesantă publicație — *Revista noastră*. În această revistă — un adevărat volum (are peste 80 de pagini) — remarcăm foarte buna orientare, ca și realizarea artistică meritorie a celor mai multe poezii publicate în nr. 6, 1977 (peste 80), scrise atît în limba română, cît și în limba franceză. Dintre autorii lor amintim pe : Zina Postolache, Alina Ungureanu, Carmen Dinuț, Rodica Firănescu, Iulia Trăilă, Felicia Lazăr, Carmen Buhaș, Camelia Ștefănescu, Daniela Domșa, Ovidiu-Leonid Bălășoiu, Carmen Cristea, Anca Bena, aceasta din urmă absolventă a liceului și studentă a Facultății de filologie din Craiova, dispărută în condițiile tragice generate de dureroasa încercare adusă peste țară de cutremurul din 4 martie 1977. În memoria Ancăi Bena, *Revista noastră* tipărește cîteva pagini speciale înfiorate de frumusețe și durere.

Liceul sanitar din Galați, instituție în care își desfășoară activitatea un *Cerc de folclor* — „Miorița" — renumit prin rezultatele sale, atestate și de unele mențiuni ale presei locale și încununate de o serie de distincții primite în cadrul Festivalului național „Cîntarea României", ne-a trimis un număr din *Foaia absolventului*, publicație a membrilor cercului de literatură din aceeași școală. Apreciem această inițiativă care adună eforturi și gînduri demne de prețuit atît ale unor elevi, cît și ale unora dintre dascălii lor.

În sfîrșit, menționăm că am primit, de la Gura Humorului, nr. 21 al revistei *Ghiocei* a Școlii generale nr. 1, publicație care, în anul 1977, a împlinit 10 ani de la apariție. Un mănunchi de copii talentați, conduși de profesorul Ștefan Soroceanu, directorul școlii, probează, prin versurile, prozele, epigramele, micile lor cercetări folclorice, cît de vii și pline de pasiune sînt preocupările literare ale pionierilor de pe frumoasele plaiuri bucovinene. Le urăm succes în continuare !

„Podoaba cea mai aleasă și mai mîndră între podoabele Țării este poporul românesc... În marea lui putere de muncă, de luptă și de răbdare, în mintea lui trează și în inima lui caldă am găsit sprijinul speranțelor noastre."

Al. Vlahuță

DE LA CORESPONDENȚII NOȘTRI

Tabără de literatură din vacanța de iarnă

Între 23—29 decembrie 1977 s-a desfășurat la Brad, județul Hunedoara, tabăra interjudețeană cu profil literar; au participat elevi de liceu din municipiul București, precum și din județele Gorj, Ilfov, Hunedoara, Neamț, Sibiu și Teleorman, care s-au remarcat prin pasiune în activitatea lor literară.

Programul a cuprins o mare varietate de activități foarte bine organizate de gazde. Pentru cunoașterea județului Hunedoara s-au prezentat expuneri ilustrative referitoare la istoricul, economia și frumusețile naturale ale acestui colț de țară — leagăn dacic și cetate de foc a industriei socialiste — și s-au organizat excursii (la Hunedoara, Deva, Țebea și la rezervația de zimbri din parcul Hațeg).

În cadrul programului de vizite au fost incluse și cîteva obiective locale importante: „Muzeul aurului", Casa de cultură unde funcționează un puternic cerc de artă naivă cunoscut și peste hotare și „Colecția Safian", cu prețioase obiecte de artă și exponate etnografice.

Dat fiind profilul taberei, accentul a fost pus pe activitatea culturală. În fiecare seară, reprezentanți ai unui județ au susținut un program de muzică, poezie, scenete, prezentînd și producții ale cineclubburilor școlare, prilej de cunoaștere reciprocă și valoros schimb de experiență. Cenaclul taberei a avut ca oaspeți pe scriitorii: Iv. Martinovici, Radu Ciobanu și Neculai Chirică.

CARMEN NEGULEI
Liceul „Octavian Goga", Sibiu

ARAD

Devenită tradițională, Sesiunea de comunicări și referate ale elevilor de la Liceul pedagogic din Arad (26 noiembrie 1977) a fost închinată Conferinței Naționale a Partidului din decembrie 1977.

Amplă manifestare, sesiunea a antrenat întreaga școală. Au fost selecționate 79 de lucrări pentru a fi prezentate în cadrul celor șapte secții.

Secția de etnografie și folclor a impresionat în mod deosebit, prin bogatul material cules, prin interpretarea matură a valorilor etnice, prin dragostea și pasiunea cu care elevii s-au apropiat de bogăția etnografică și folclorică a satelor românești.

Susținută în special de elevii din ultimii ani de studiu, sesiunea poate fi apreciată drept o încununare a preocupărilor de cercetare ale elevilor aflați la pragul intrării în viață, în munca angajată de modelare a viitorului crescînd latent în trupul și gîndul miilor de copii care ne așteaptă.

ICA BELEAN

BUCUREȘTI

Cenaclu remarcat atît prin vitalitatea, cît și prin bogăția manifestărilor literar-educative, care i-au asigurat un loc de frunte în mișcarea culturală de masă, „Săgetătorul" și-a sărbătorit zece ani de activitate.

Cu acest prilej s-a editat o nouă antologie cuprinzînd un bilanț al activităților cenaclului (creații ale actualilor „Săgetători" și ale foștilor membri) și s-au organizat cîteva activități omagiale.

În cadrul bogatului program de activități al taberei naționale de la Costinești din vara anului 1977, prima tabără de profil care a întrunit pe laureații fazei naționale al Concursului „Tinere condeie" pentru pionieri și liceeni, pe premiații Concursului literar inițiat de „Crucea Roșie", ca și pe cîștigătorii etapei finale a Concursului de literatură „M. Eminescu", a fost inclusă și sărbătorirea „Săgetătorului."

Cu acest prilej au luat cuvîntul oaspeții permanenți ai taberei : prof. univ. dr. doc. Augustin Z. N. Pop, poeta Constanța Buzea și artista-scriitoare Ioana Crăciunescu — fostă membră a „Săgetătorului", care au subliniat locul și rolul cenaclului bucureștean în viața literară școlară a țării noastre. După un bogat program literar, la care și-au dat concursul atît „Săgetătorii", cît și colegii lor din țară, prof. dr. Tudor Opriș, inițiatorul și îndrumătorul cenaclului, prezent la Costinești ca director educativ al taberei, a înmînat însemnele de membru corespondent al cenaclului bucureștean unui număr de 40 de elevi din țară care s-au remarcat prin pasiunea și activitatea lor literară. Cu acest nou lot, numărul membrilor corespondenți ai „Săgetătorului" din ultimii zece ani s-a ridicat la 150.

Seriozitatea cu care este privită cultivarea tinerelor talente din rîndul liceenilor s-a reflectat și în felul în care presa și radioteleviziunea au receptat și popularizat acest eveniment. Atît presa centrală *(Scînteia, Scînteia tineretului)*, cît și cea literară *(România literară, Luceafărul)* au consacrat cronici elogioase activității cenaclului, salutînd antologii literare ale acestuia ca pe niște manifestări de prestigiu ale celei mai tinere promoții scriitoricești. „O activitate prodigioasă de educare a gustului literar, de lansare a tinerelor talente care își exprimă cu slova versului iubirea de neam și țară" notează *Scînteia tineretului* din 7.VI.1977. „Aflați, în ciuda tinereții lor, la un nivel remarcabil de cunoaștere a tehnicilor prozodice și avînd, realment, suflu liric, cei mai tineri autori, membri ai „Săgetătorului", atestă prezența unor vocații autentice" consemnează *Luceafărul* din 6.VIII.1977. „Cu cîtă prospețime și vigoare se afirmă literatura creată de elevi în cadrul cenaclului „Săgetătorul" semnalează *Informația Bucureștiului* din 25.XI.1977, iar *România literară* din 5.I.1978 : „Această pepinieră de tinere vlăstare ale literelor a desfășurat vreme de un deceniu o activitate literară de creație și îndrumare într-un spirit organizat și metodic, astfel încît din speranțe și promisiuni, din rîndurile cenaclului s-au ridicat certitudini și promisiuni".

Radioteleviziunea a consacrat în ultimul trimestru al anului trecut și la începutul acestui an o serie de emisiuni cenaclului „Săgetătorul", popularizîndu-l pe calea undelor și prezentînd în fața micului ecran activitatea din trecut și din prezent, participarea sa activă la Festivalul național „Cîntarea României".

RODICA PURNICHE
Liceul industrial nr. 16, București

CARACAL

Un moment deosebit al activității cenaclului „Haralamb Lecca" a fost marcat de întîlnirea cu scriitorii Virgil Carianopol și Ilarie Hinoveanu, prilejuită de lansarea volumului *Cîntece oltenești*. După prezentarea vieții și operei poetului Virgil Carianopol, membrii cenaclului au citit din creațiile lor. Momentele poetice au alternat cu ilustrații de muzică folk. Această ședință festivă a cenaclului s-a încheiat cu o dezbatere în cadrul căreia atît profesorul conducător, cît și cei doi scriitori invitați au dat utile îndrumări celor care-și încearcă condeiul în domeniul prozei și al poeziei.

LUCIA ARDELEAN
Liceul de matematică-fizică

CONSTANȚA

În zilele de 26—27 noiembrie și 3—4 decembrie 1977, o sută douăzeci de elevi din liceul nostru, însoțiți de tovarăși profesori, am luat parte la o excursie de două zile organizată la București. Cu acest prilej am vizitat Muzeul literaturii române, Muzeul memorial „Tudor Arghezi" de la Mărțișor și Muzeul memorial „George Bacovia".

Am trăit toți momente de reală emoție în fața exponatelor de la Muzeul literaturii, fericiți că am văzut manuscrisele eminesciene și atîtea cărți rare din istoria literaturii noastre, despre care am învățat la școală. Aceleași sentimente le-am avut pășind în ambianța în care

au trăit și au creat poeții Tudor Arghezi și George Bacovia, în fața obiectelor ce le-au aparținut și care poartă pecetea personalității lor.

Aceste două zile bogate nu le considerăm doar niște excursii-lecții informative, ci un adevărat act de cultură cu adîncă rezonanță spirituală.

În cadrul cenaclului literar „Lyceum" se pregătește manifestarea „Eminesciana" devenită la noi tradițională.

Dorim să aflăm, cu ajutorul revistei, *Limba și literatura română*, ce acțiuni literar-artistice organizează colegii noștri din alte școli, din alte orașe, ce modalități noi folosesc ei în activitatea cercurilor, a cenaclurilor literare.

Vom aștepta cu nerăbdare, cu real interes fiecare nou număr al revistei și ne angajăm să devenim corespondenți fideli, alături de colegii noștri din alte orașe.

MIOARA DRISTARU
Liceul de științe ale naturii
Constanța

GALAȚI

La cercul de folclor *Miorița* al elevilor de la Liceul sanitar din Galați activează un mare număr de eleve.

Sub îndrumarea entuziastă și competentă a tovarășei profesoare Tatiana Panait am obținut frumoase rezultate, confirmate de aprecierile juriului care a condus sesiunea de comunicări de etnografie și folclor (Constanța, iulie 1977). Astfel, semnatara acestor rînduri a obținut premiul I pentru lucrarea *Poezia obiceiurilor în folclorul gălățean*. Cu același prilej membrele cercului au obținut și o altă distincție : premiul special al juriului expoziției de etnografie — pentru reconstituirea pe pînză a unei ii vechi de o sută de ani.

Președintele juriului, dr. Ion Vlăduțiu, a apreciat activitatea noastră în cartea de onoare a cercului :

„Cu prilejul primei sesiuni naționale de etnografie și folclor, sînt bucuros de succesul dobîndit la această sesiune de elevele Liceului sanitar din Galați și le urez din toată inima noi și noi izbînzi".

Folosind materialul cules de membrele cercului nostru, am organizat șezătorile literare *Rîuri, ramuri, Pe-un picior de plai, Cîntecul popular pe meleaguri gălățene*. La concursul formațiilor artistice de amatori din școli am prezentat dramatizări ale variantei baladei *Miorița* și baladele *Ștefan Vodă* și *Vrîncioaia* și *Pătru al Catrincii*, care au obținut premiile I și II pe județ.

În prezent, membrele cercului nostru de folclor se pregătesc intens pentru a participa la cea de-a doua ediție a Festivalului național *Cîntarea României*. Vom organiza o expoziție de artă populară ; materialul folcloric cules (doine, strigături, balade, zicători din zonele Galați și Vrancea) intenționăm să-l editățm într-o culegere.

DANIELA EPURAȘ
Președinta cercului de folclor

„Podoaba vieții este talentul, cununa talentului caracterul."

S. Mehedinți

Doina-Mihaela Sava

S-a născut la 23 februarie 1959 în comuna Negreşti, jud. Vaslui. Este elevă la Liceul „G. Ibrăileanu" din Iaşi. A obţinut menţiuni (ediţiile 1973 şi 1975) şi premiul II (ediţia 1977) la Concursul de literatură „M. Eminescu". A publicat în revistele ieşene *Opinia studenţească* şi *Cronica*.

Ica Pop

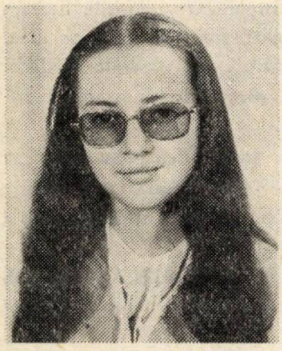

S-a născut la 11 februarie 1962. Este elevă a Şcolii de muzică şi arte plastice din Deva. Membră a cenaclului literar „Muguri" din Hunedoara. A publicat în *Luminiţa*, *Cutezătorii*, în revista iugoslavă *Bucuria copiilor*, în ziarul *Drumul socialismului* şi în plachetа de versuri *Anotimpul poeziei*.

Istorie

Arcaşii nopţii năruie spre cer
Din arcurile ierburilor mari
Săgeţi înveninate de iubire :
Oasele voievozilor stelari.

Tresare carnea lunii şi închis
Ochiu-i încet pe ţarină coboară
O ard adînc săgeţile prin vis
Şi rănile de cîntec prind s-o doară.

Istoria prin somn ne-o-nchipuim
În care sufletele noastre cînd şi cînd
Sub arcuite nopţi se odihnesc.

Fii de miner

Pe-acest pămînt scăldat de grele ploi,
Pe unde Decebal şi-a ridicat cetatea,
Fără de griji trăim acuma noi,
Noi ce-am crescut spre vis cu libertatea.

Am învăţat, scoţînd din piatră, fierul
Ce-i întunericul şi lupta grea cu munţii
Ce fericit ne-ntîmpină minerul
Cînd soarele-i mîngîie creţii frunţii.

Am învăţat ce-nseamnă hărnicia,
S-avem belşug de gînd şi rod bogat,
Am învăţat ce-nseamnă omenia
Şi oamenii din fiecare sat.

Sorina - Manuela Man

S-a născut la 22 februarie 1963, în Timişoara. Este elevă la Liceul „M. Eminescu" din Buzău. S-a evidenţiat la concursul naţional „Tinere condeie" (ediţiile 1975, 1976, 1977) şi la taberele de creaţie de la Bucşoaia (1975), Timişu de Sus (1976) şi Costineşti (1977). A publicat în *Tribuna Sibiului* şi în antologii şcolare.

Speranţa Liuţ

S-a născut la 17 mai 1961 în comuna Vadu-Crişului, jud. Bihor. Este elevă la Liceul industrial nr. 1 din Timişoara. A publicat în revista Liceului „Emanoil Gojdu" din Oradea şi în revista *Orizont*.

Marină

Mă regăsesc în rîsul învolburat al mării,
Foşnirea grea de lacrimi mă cheamă-n largul ei.
Si retrăiesc povestea fugarelor scîntei
Încarcerate-n bolta strălimpede a sării.

Am rătăcit în golul lichidului gorgan
Şi marea şi-a-ntins valul pe plaja mea de gînduri,
Iar scoicile — coloane aliniate-n rînduri —
Mi-au sprijinit visarea pe ţărmul dobrogean.

Şi templul fără moarte în care apa lasă
Tăcut să se prelingă un val nepieritor
Mi s-a părut, o clipă, o geană de pridvor
Sub care ţara ţese un zîmbet de mireasă.

Trandafirul alb

Albă, suavă şi pură,
Plăpîndă, tu, gingaşă floare,
Ce vrajă uitată în vreme,
Ţi-a dat parfum şi culoare ?

Ce taină şoptită a vremii
Doar ţie putere ţi-a dat,
Să semeni în suflete voçea,
Şi-n inimi doar gîndul curat ?

Ce mamă cu mîna curată,
Sămînţa-n ţărînă ţi-a pus,
Că nici o culoare măiastră,
În albul tău pur n-a pătruns ?

Cu roua-n petale te lasă,
În zori sărutat de zefir,
Rămînă-mi iubirea ca tine,
Frumosule, alb trandafir!

Mihaela Luminița Ionescu

S-a născut la 28 decembrie 1959 la Alexandria. Este elevă la Liceul pedagogic din Alexandria. A publicat în ziarul județean *Teleorman*, în *Scînteia tineretului*, în antologia *Excelsior*. S-a evidențiat la cea de a VI-a sesiune de referate de la Deva și la tabăra națională de creație literară de la Costinești (1977).

Maria - Cristina Butnaru

S-a născut în 30 octombrie 1959 în satul Buznea, jud. Iași. Este elevă la Liceul pedagogic din Constanța și membră a cenaclului „Ovidiu" din localitate. A obținut premiul U.T.C. la concursul „M. Eminescu", ediția 1977. S-a evidențiat la taberele naționale de literatură de la Năsăud (1976) și Costinești (1977).

Dragostea mea

Pînă cînd scapătă soarele
e timp
să-mi înmoi buzele în ziuă
ca fluturii să-mi ierte
îndoiala.
Pînă cînd scapătă,
dragostea mea
preschimbată în abur
să inunde cîmpia,
munții în stele cufundînd —
pînă cînd scapătă
soarele.

Cîntec pentru răsăritul lunii

Umbra ochiului tău pămîntie
Ca pe-o pasăre albastru-tîrzie
O aștept pe-nserat,
Ca un sentiment ciudat de ciudat,
Așteptînd-o așa mai în fiece seară,
Din mai mult în mereu,
Peste umărul gîndului meu,
Aud pe undeva, pe-aproape,
Cum cad meteoriți pe ape,
Făcînd depărtarea dintre noi și noi
Atît de neclară
Încît umbra ochiului tău
Între bine și rău
A-nceput să mă doară
Și de dinlăuntru și de dinafară
Tocmai cînd, din mare luna
Era gata să răsară.

Tezaur

CONSTANTIN CRAIU
Liceul industrial de radio-televiziune, Constanța

Sînt stăpînul celui mai mare tezaur :
palat de cleștar, piramidă avîntată
spre soare,
păstrează ecoul pașilor
spulberați de-a nerevenirii
suflare,
cîntec de ape, din creste
de munți slobozite
și boabe de rouă, în stele,
ivite ;
raze albe de suflet mă leagă de humă,
de zvon de albastru și lună...
Dar glasul satanic
din albul himeric
mă-ndeamnă să fur adevărul ;
chiar de mi-ar fi destinul
ucigașului de sfincși
de la o margine de Tebă.

Fluierele

MARIA MARCU
Liceul Tălmaciu, jud. Sibiu

Fluieraș de os mult zice duios.
Dragostea și dorul, patima și hora ;
Încercîndu-l munții coborîră jos
Zările, în ochii tuturora.

Fluieraș de fag mult zice cu drag.
L-a sunat din creangă tînăra pădure
Închinîndu-l ierbii ca pe-un vîrf de steag,
Clătinîndu-i ciucurii de mure.

Fluieraș de soc mult zice cu foc.
Apele-l făcură să tresară
Și ținîndu-l malul într-un loc,
Ard mai viu luminile de sară.

Vîntul cînd a bate prin ele-a răzbate.
Bucuria țării, anii mei dintîi...
Și mi-i drag să le încerc pe toate
Și le-aștern cîntării căpătîi.

Viscol

CARMEN LUMINIȚA DINUȚ
Liceul nr. 1, Craiova

Ascultă viscolul
cum taie în cremene
trupurile noastre...
și orga cumplită
vîjîie-a ducă
pe țărmuri polare
cu nopțile albe...

E-o goană — apocaliptică,
afară —
de nori cenușii și
brațe de vînt,
c-un geamăt prelung
copacii în două se frîng
din înălțimea lor
nepăsătoare...

Ascultă viscolul
cum taie în cremenea
trupurilor noastre !

Ciutura Căii Lactee

ZINA POSTOLACHE
Liceul nr. 3, Craiova

Mi-am strivit pe pleoape
Ochiul albastru și
Mi-am crescut pe umeri
Dimineața. Numele
Din vînt mi l-am furat
Și mi-am spălat în soare fața.
Puteam să plec. Și am plecat.
Am plecat atunci cînd
Cronos năștea simplu
Dimineața. Am plecat
Să aduc un ulcior
Cu apă vie de sub stele.
Să beau lumină.
Vîrtej de soare. Să beau
Adînc, cu sete. Am plecat
Om învăluit în muzicale
Scînteieri — să aduc apă
În ciutura Căii Lactee.
Atîta vreau : să beau și
să-mpart tuturor stropul
de lumină. Atîta vreau.

ÎNSEMNĂRI PE MARGINEA CĂRȚILOR

AL. PIRU

Istoria literaturii române de la origini pînă la 1830

București, Editura științifică și enciclopedică, 1977, 750 p.

Cu cîteva mici revizuiri, acest volum masiv al profesorului Al. Piru încorporează în cele 750 de pagini ale sale două volume anterioare : *Literatura română veche* și *Literatura română premodernă* (Editura pentru literatură, 1961 și, respectiv, 1964). Prin intenții, cartea pare a fi, de fapt, un prim volum al unei istorii exhaustive a literaturii române, operă ambițioasă, cu ilustre modele anterioare.

Redactată după toate rigorile științifice și metodologice pe care o atare lucrare le reclamă, *Istoria...* de față caută să fie o trecere în revistă a tot ceea ce geniul literar românesc a produs în perioada respectivă.

Volumul debutează cu o „scurtă istorie a limbii române", de o factură aparte decît toate istoriile consacrate ale limbii noastre. Autorul comentează momentele principale ale formării limbii române, amendînd unele aserțiuni anterioare, lipsite de bază științifico-documentară. De mare interes ne pare a fi afirmația lui Al. Piru (întîlnită de altminteri și la alți autori) care situează începuturile literaturii noastre cu mult mai departe ca istoriile tradiționale, tocmai în antichitate în poezia din exil a lui Ovidius : „În limba vorbită de geto-daci, Publius Ovidius Naso, exilat la Tomis, scrisese versuri potrivind modurilor latine cuvintele barbare («getico scripsi sermone libellum structaque sunt nostri barbara verba mo-

dis»). Versurile getice ale lui Ovidiu s-au pierdut. Ne-au rămas în schimb epistolele din «Tristia» și «Pontica» și poate că o adevărată istorie a literaturii române cu ele ar trebui să înceapă, fiind întîile vestigii lăsate de muze pe solul nostru în limba ce va deveni apoi a Daciei întregi."

În noua structură a cărții credem însă că literaturii populare orale i s-ar fi cuvenit o mai mare extindere, nu neapărat conform modelului oferit de tratatul Academiei, dar oricum în analize mai ample, de îndată ce însuși autorul citează opinii autorizate (Cantemir, Bălcescu, Russo, Iorga), privitoare la anterioritatea literaturii orale față de aceea cultă.

În continuare, procedeul de abordare este cel cronologic, făcîndu-se remarcată minuțiozitatea redării conținutului și bogăția informațiilor „la zi", în legătură cu fiecare scriere comentată.

Pentru specialiști, utilitatea cărții rezultă din aspirația autorului către totalitate, către cuprinderea integrală a tot ceea ce s-a scris într-o anumită perioadă, iar pentru publicul larg din modul accesibil de prezentare a „vîrfurilor" epocii respective.

Se poate reține cu ușurință la lectură permanentul efort al autorului de a integra fenomenul literar complexului de fenomene de suprastructură, de a releva rolul și poziția sa în cadrul acestui complex, conform celor mai moderne principii de interpretare a literaturii. Putem remarca drept exemplar din acest punct de vedere capitolul consacrat amplei mișcări cultural-politice care a fost Școala ardeleană, mișcare cu multiple cauze în trecut și numeroase efecte în viitor : „Reluînd ideile cronicarilor despre romanitatea poporului român, latinitatea limbii și continuitatea elementului roman în Dacia, istoricii Școlii ardelene (Samuil Micu, Gheorghe Șincai, Petru Maior, Budai-Deleanu și alții) fac din ele instrumente ale demonstrației drepturilor politice ale neamului românesc din Transilvania, justificate de prioritatea existenței lor pe acest pămînt, de originea nobilă, de limba capabilă a exprima cuceririle culturii universale și proprii. Deși proiectate ca opere științifice, lucrările istorice române și latine ale învățaților Școlii ardelene dobîndesc prin căldura argumentării și spirit patriotic, ca și prin concepția lor democratică, prin opoziția față de feudalitate și asuprire, prin bogăția și originalitatea expresiei însemnate însușiri literare. [...]

[...] Traducerile și prelucrările de lucrări filosofice și de știință popularizată au contribuit la progresul gîndirii, culturalizarea maselor și formarea unei terminologii științifice românești".

Prezentate dintr-o atare perspectivă, marile momente ale culturii române contribuie nu atît la simpla informare a lectorilor cît — mai ales — la înțelegerea fenomenelor în semnificațiile lor adînci cu valențe formative.

Numeroasele filiații cu literatura europeană înlesnesc, de asemenea, înțelegerea formelor de manifestare spirituală românească nu numai în profunzimea lor, ci și în toate conexiunile lor dialectice cu celelalte literaturi.

O utilă sinteză încheie masivul volum, într-o încercare de înmănunchere a amplelor comentarii precedente. Bogatul aparat bibliografic (bibliografii parțiale și o bibliografie generală) conferă cărții profesorului Al. Piru caracterul unui util instrument de lucru pentru oricine încearcă să cunoască în amănunt această perioadă bogată și dinamică a culturii românești.

ANATOL GHERMANSCHI

Al. BISTRIȚIANU

Teorie și inspirație folclorică la predecesorii lui V. Alecsandri

București, Editura Minerva, 1977, 341 p.

În colecția „Universitas" a Editurii Minerva a apărut, la sfîrșitul anului trecut, cartea regretatului profesor Al. Bistriținu, *Teorie și inspirație folclorică la predecesorii lui V. Alecsandri*. Predecesorii aceștia sînt în ordine : D. Cantemir, Gh. Asachi, Ion Heliade Rădulescu, M. Kogălniceanu, C. Negruzzi și N. Bălcescu. Lucrarea este rezultatul unor cercetări asidue pe care Bistriținu le-a început la Institutul de istorie literară al Academiei, condus de G. Călinescu, și le-a continuat — cu insistența care îl caracterizează — pe un interval de peste douăzeci de ani. Faptul este evident în conținutul lu-

crării în care a intervenit în continuu pînă în ultimii ani ai vieții, fiind mereu la curent cu toate cercetările în materie.

Studii care să se ocupe de elementul folcloric, în opera și concepția unuia sau altuia dintre scriitorii amintiți, s-au întreprins anterior, dar pentru prima dată se stăruie, cu acuitate și în ansamblu, asupra tuturor infiltrărilor de tip folcloric în scrisul unor personalități cu merite deosebite în domeniu, adeseori cu transfer de idei în cercetarea lor (stabilindu-se întîia oară și anumite priorități conceptuale). Însă, fondul folcloric este urmărit, la acești scriitori, mai ales sub raportul și în funcția lui de renovare a scrisului și de vitalizare a formelor și calităților de artă literară, prin folclor.

În acest sens, partea care se referă la D. Cantemir, destul de dezvoltată, este studiul cel mai complet și cel mai bun din cîte s-au publicat pînă acum (mai cu seamă în ce privește *Istoria ieroglifică*), devenind și un solid postament pentru ceea ce urmează în construcția lucrării.

Nu rămîne mai prejos capitolul despre Gh. Asachi, acest pionier, în multe direcții, în cultura românească din prima jumătate a secolului al XIX-lea, căruia Bistriţianu nu numai că îi reconstituie pe larg meritele în domeniul folcloristicii, dar plecînd de la folclor îi valorifică, mai bine decît s-a făcut pînă acum, calitățile de scriitor, în special în cazul baladelor sale poetice.

De asemenea, din opera lui Ion Heliade Rădulescu se scoate și se pune în lumină ceea ce fusese mai puțin relevat pînă acum, între altele, în spiritul folclorului magic, tablouri de îndrăzneală și de expresivitate literară ultramodernă, ca în poemul satiric *O festă în comemorația zilei de 23 septembrie 1854 sau Cobza lui Marinică*.

Nu este, la fel, nimic neglijat în preocupările folcloristice și asupra cărților populare la M. Kogălniceanu, precum sînt amănunțit evidențiate punctările folclorice în schițele și încercările literare ale acestui complex om de stat, de acțiune și de cultură.

Creatorului unei dintre cele mai bune nuvele istorice din literaturile lumii — este vorba de *Alexandru Lăpușneanul* —, lui C. Negruzzi, Bistriţianu îi reface, cu multă atenție, meritul de cel dintîi folclorist român care, în articolul *Cîntece populare ale Moldaviei*, apărut în *Dacia literară* din 1840, a emis o inteligentă și fundamentată teoretizare a esențelor folclorului românesc.

Volumul se încheie cu imaginea luminoasă a lui N. Bălcescu, figură de deosebită noblețe intelectuală, care, în atitudinea sa de democrat revoluționar, a prețuit atît de mult folclorul, încît l-a socotit, fără ezitare, document de istorie a vieții poporului, nutrind intenția și dorința caldă de a alcătui o colecție de poezii populare din Muntenia, totul fiind retezat însă de un sfîrșit prematur în 1852. Și asupra operei sale Bistriţianu se apleacă cu lupa cercetătorului capabil să descopere și să reînvie toate scînteierile folclorice.

Trebuie precizat că, în suita de capitole și probleme, Bistriţianu își spune cuvîntul său personal, față de alte păreri, dar o face cu atîta finețe, încît iese în evidență — așa cum a vrut el — nu persoana lui, ci adevărul științific. Și acest lucru este o calitate, o mare calitate a unui cercetător.

Bistriţianu intenționa să scrie — ca o completare — un nou volum despre ce au însemnat în domeniul folclorului românesc V. Alecsandri și Alecu Russo, dar această preocupare a fost curmată de un sfîrșit neprevăzut. A rămas însă o lucrare remarcabilă, serios fundamentată, care, alături de alte contribuții ale autorului, îi înscrie acestuia numele printre cercetătorii de adevărat merit științific.

I. C. CHIȚIMIA

ION CARAION

Sfîrșitul continuu

București, Editura „Cartea Românească", 1977, 493 p.

Fără a nedreptăți monografia regretatului critic Mihail Petroveanu, declarăm de la început că poetul Ion Caraion a scris în *Sfîrșit continuu* cea mai subtilă carte despre Bacovia.

Vechea opinie maioresciană că numai criticii sînt transparenți, iar poeții sînt refractari, a fost infirmată de atîtea ori de poeți,

are, în același timp, sînt comentatori fini i poeziei altora.

Un Macedonski a fost receptat în epoca ui mai bine de poeți decît de critici, de ștefan Petică, apoi de Ion Pillat. Pe Ion Caraion l-a ajutat să surprindă atîtea vaențe ale poeziei lui Bacovia nu numai singularul lui talent de poet, ci și cultura lui literară întinsă, exercițiul lui îndelungat de călmăcitor din poezia universală modernă, franceză, italiană, germană, americană. Răsună apoi în amintirea noastră versuri admirabile, profund originale, ale lui Ion Caraion, cîntînd, altfel decît Bacovia, ploile diferitelor continente sau ploile revărsate în adîncimile sufletului, fie în versuri libere, fie în versuri riguros înstrunate.

Avînd în vedere profilul revistei noastre, sînt sigur că analizele magistrale din această carte vor putea ajuta foarte mult școala pentru a o conduce spre esențele universului unuia dintre cei mai mari creatori de poezie din literatura română, pentru a surprinde unele dintre cele mai fine procedee artistice bacoviene.

Atragem atenția asupra amplului capitol *Puncte de foc,* unde Ion Caraion arată convingător puterea de focalizare a poeziei bacoviene, structura ei de beton armat care este tonică, nu deprimantă, prin energia pe care i-o dau verbele : o cincime din vocabularul lui Bacovia îl constituie verbele în număr de circa 400 față de aproximativ 2 000 de cuvinte folosite de marele poet. Materiale din cele mai solide au putut exprima visul, absurdul, crepusculul, absența energiei. O strofă din poezia *Nervi de primăvară* are 9 verbe, 9 motoare, spune poetul Caraion. Demonstrația e nu numai exactă, dar este ea însăși poezie de o rară plasticitate. Virulențele verbului împrăștie oțel în toate celulele lirice. Un sfert din cele 250 de poezii cercetate încep din primul vers „cu caii-putere ai verbului".

Pregătirea juridică e interpretată cu totul original, întrucît ceea ce Bacovia refuzase din diferite motive să practice la bară va practica în poezia lui, printr-un anume retorism al unui frustrat care își țipă frustrarea.

Analizele din școală pot folosi disocierile subtile ale poetului Caraion, exemplele de interjecții, exclamații, imperative, vocative bacoviene cu multiplele lor semnificații, dovedind, ca orice mare creator de artă, armonia organică, dialectică, dintre conținut și formă. Paginile despre valorile artistice ale adverbului bacovian *nu* sînt excelente ca atîtea altele, despre frecvența prezentului indicativ, despre preponderența senzațiilor auditive, despre atîtea poezii, adevărate compoziții muzicale.

Ion Caraion reabilitează poeziile din ultimele volume, în general considerate de critici ca marcînd o rarefiere a lirismului bacovian. Exemplul poeziei *De ultimă oră* din *Stanțe burgheze* e convingător pentru oroarea resimțită de marele poet în anii împotrivirii față de războiul fascist, totul sugerat într-un stil laconic, sec. Din capitolul *Suspinele din Styx* se pot reține multe idei, mai ales aceea a unui Bacovia poet tragic : aparține într-adevăr tragismului incapacitatea de a opta între viață și moarte, trăind într-un sfîrșit continuu. Capitolul *Cele 17* cuprinde analiza pătrunzătoare, într-un context poetic universal, a celor 17 poezii scrise la 17 și 18 ani : e aproape incredibil de acceptat, dar e clar că aceste poezii ale primei tinereți sînt fundamentale pentru definirea de la început a structurii bacoviene, în coordonatele ei proprii, unice, cu predispoziția spre izolare și melancolie, mediul nefăcînd decît să potențeze mai tîrziu o vocație înnăscută.

Autorul ne conduce cu dezinvoltură prin poezia lumii, de la Baudelaire și Verlaine la Trakl, de la Rimbaud și Laforgue la Hoffmann și Edgar Poe etc., stabilind confluențe cu Bacovia, sau disocieri de poezia Eminescu (deși purcede din el), și a lui Macedonski, de asemenea realizează sondaje psihanalitice de mare finețe. Concluzia e că Bacovia a fost un mare artist, care a precedat chiar marile curente, neputînd fi limitat numai la simbolism și expresionism. Punînd în valoare virtuți de scriitor, o mare erudiție în domeniul esteticii poeziei, un nuanțat spirit critic, Ion Caraion a atins în cartea despre Bacovia o performanță de excepție.

G. G. URSU

EMIL MANU

Tudor Arghezi : „Cadenţe"

Bucureşti, Editura „Albatros", 1977, 184 p.

Noua lucrare critică[1], semnată de Emil Manu în cadrul colecţiei „Contemporanul nostru", iniţiată de Editura Albatros, se opreşte la timpul nou al anilor de după Eliberare. Autorul caută mereu valenţe noi, dar şi noi spaţii. Studiul anterior urmărea aspecte din publicistica arghezianã, generos dăruită paginilor de revistă, apelînd la redescoperirea acestei faţete de creaţie ce completează magistral o imagine poetică de o mare originalitate.

De această dată, demersul critic se încheagă pe linia unei singure coordonate — aspecte din creaţia poetică postbelică. Mergînd pe linia continuităţii şi urmărind adîncirea ei în mesajul poetic, autorul îşi structurează cercetarea în şapte capitole.

Primul capitol, *Arghezi şi universul poeziei*, prezintă noua paletă poetică arghezianã, urmărind volumele publicate după 1947 (anul în care se împlineau 20 de ani de la debutul editorial, în acelaşi timp, anul apariţiei volumului *Una sută una poeme*) încheindu-se cu o selecţie de poeme din volumele acestor ani.

În *Universul folcloric arghezian* şi *Laudă ţăranului român*, după o succintă referire la prezenţa acestui puternic filon în creaţia antebelică (criticul aduce date şi din mărturisirile din presă ale poetului), se urmăreşte în special ciclul *1907* ; reţinem următoarea concluzie : „Arghezi caută un univers folcloric cu mentalitatea unui intelectual rafinat, a unui citadin, la care folclorul, mai exact cultura populară, e un atavism spiritual, ca şi la Blaga" (p. 80). Selecţiuni din volumele *1907*, *Cadenţe* şi *Silabe* încheie prezentarea.

Capitolul *Tematica istorică* propune şi alte poeme, pe lîngă acelaşi ciclu *1907*, privit din prisma istoriei mişcărilor politice ; personificări, alegorii, evocări aduc un registru stilistic pus în slujba dragostei de neam şi ţară. (Exemplificări din volumele *Cadenţe*, *Silabe*, *Ritmuri*, *Noaptea*.)

Tîlmăcirile (se respectă termenul arghezian) redau un poet faţă în faţă cu literatura universală : Verlaine, Baudelaire (*Albatrosul* în traducerea arghezianã este poate cea mai izbutită versiune românească), Krîlov. Este un capitol ce merită o atenţie specială (de altfel autorul i-a acordat un spaţiu mult mai larg în precedentul *Prolegomene*).

Capitolul *Arghezi, poetul total* urmăreşte o linie concluzivă, relevîndu-se totodată noi ipoteze de natură biografică sau accentuîndu-se asupra operei mai puţin investigate (autor dramatic, scenarist, cronicar plastic şi muzical).

În ultimul capitol *Opinii estetice* autorul ni-l relevă pe Arghezi cel ce teoretizează poezia, mărturie aserţiunile sale publicistice din care sînt selectate patru meditaţii arghezieni pe marginea tulburătoarei întrebări „Ce e poezia ?".

„Epilogul" este un simbol de viaţă. Autorul părăseşte opera, pentru a ni-l reliefa pe poet, aducînd de această dată un document trăit : *Ultima vizită la Tudor Arghezi* : personalitatea umană o conturează astfel pe cea poetică, prezentată, cu atîta acurateţe şi dăruire, de criticul Emil Manu în documentatul său studiu.

SIMONA CĂRJALIU

[1] Vezi şi : Emil Manu, *Prolegomene arghezieni*, Bucureşti, E.P.L., 1968.

Românii toţi s-adună...

Antologie şi prefaţă de GH. BULGĂR

Bucureşti, Editura Militară, 1977, 109 p.

La 1 decembrie 1978 se vor împlini şaizeci de ani de la înfăptuirea idealului de unitate naţională. Sub titlul atît de sugestiv, *Românii toţi s-adună...*, împrumutat din cîntecul ostăşesc al militantului Scipione Bădescu, prietenul lui M. Eminescu, *Trompetele răsună...*, Gheorghe Bulgăr tipăreşte o preţioasă antologie de texte inedite, însoţite de o cuprinzătoare prefaţă, reliefînd eforturile scriitorilor şi cărturarilor români în lupta pentru realizarea idealului de unitate naţională. *Românii toţi s-adună...* apare ca un omagiu adus celor şaizeci de ani de la măreţul eveniment al Adunării de la Alba

ulia, dată epocală în istoria poporului nostru. Valoarea educativă a textelor, semnificația lor națională și socială în același timp, grija autorului pentru o selecție reprezentativă, ineditul celor mai multe dintre ele, conținutul lor pregnant afirmă solidaritatea românilor de pretutindeni și angajarea lor într-o luptă asiduă, de veacuri, ca să biruie „legea firii", după cum se exprimă un text din *Unirea* din Blaj în anul 1918.

Paginile culese din periodice vechi, din cărți astăzi uitate, alteori texte ce se publică acum pentru prima dată într-un volum, atestă o continuă năzuință de afirmare a spiritului poporului românesc, în cadrele lui legitime și firești, în lupta împotriva oprimărilor naționale și sociale, o tensiune de gîndire a unor generații glorioase și pilduitoare. Antologia cuprinde texte alese din scriitorii noștri clasici : N. Bălcescu, M. Kogălniceanu, Mihai Eminescu, B. P. Hasdeu, A. D. Xenopol, Barbu Ștefănescu-Delavrancea, Panait Cerna, Al. Macedonski, G. Coșbuc, N. Iorga, M. Sadoveanu și alții.

Istoria poporului român a fost mereu motiv de inspirație artistică pentru scriitori, care au mers alături cu țara, glorificînd virtuțile ostășești și însuflețind inimile pentru biruința finală. Preambulul, cu citate din Miron Costin, Gh. Șincai, N. Bălcescu, M. Eminescu, și Barbu Ștefănescu-Delavrancea, are tocmai scopul de a fundamenta ideologic creația literară ce va urma. Pe lîngă textele amintite reținem invocarea Carpaților de către N. Iorga, entuziasmul lui Corneliu Moldovanu, salutul adresat voluntarilor ardeleni de către poetul Ion Minulescu, poeziile populare ale soldaților care luptau pentru Unire, Cuvîntarea lui Octavian Goga rostită la Paris în 1918 în sprijinul ideii naționale, poemul *Ardealului* de V. Voiculescu, un elogiu al pămîntului românesc, textul de o înaltă frumusețe etică al lui Ion Agârbiceanu : „Românul subjugat suferă, dar știe pentru ce. Oricît de neagră să fie viața în juru-i, în inima lui a răsărit soarele care nu va mai apune" (*România*, 1918, 27 febr.). Textul lui Ovid Densusianu stă alături de vibrantul apel al memorandistului Vasile Lucaciu, Al. Vlahuță își cheamă semănătorii de bine, iar Octavian C. Tăslăuanu, redactorul *Luceafărului* transilvan, se bucură că a ajuns ziua cînd toți românii trăiesc laolaltă.

Un semnificativ fragment este reprodus din *Hronicul și cîntecul vîrstelor* al lui Lucian Blaga, iar textul lui Vasile Pârvan, *Am învins întru toate*, devine un imn ce „cîntă lauda vitejilor care în singurătate și uitare au apărat patria daco-romană de azi..." (p. 58). Volumul se încheie cu pagini inedite ale combatanților de atunci (D. Marmeliuc, Teodor Neș, T. Dragoșa) care aduc noi dovezi despre spiritul de unitate al acțiunilor românești din preajma Unirii.

La cei șaizeci de ani de la împlinirea visului milenar, antologia profesorului Gh. Bulgăr este mai mult decît utilă, corespunzînd unui sentiment de înaltă educație literară și patriotică.

NAE ANTONESCU

„Am socotit totdeauna virtutea și știința drept daruri mai mari decît nobletea și bogăția."

Shakespeare

„Educația este cel mai frumos dar, pe care-l poate dobîndi omul."

Platon

„Studiați nu ca să știți mai mult decît alții, ci mai bine decît ei."

Seneca

„Cele mai bune cărți nu sînt tocmai acelea care ne învață, ci acelea care ne fac a cugeta peste cele cuprinse în ele."

B. P. Hasdeu

Curier

Ca de obicei, revista noastră încearcă și în noul său număr să răspundă tuturor scrisc rilor primite la redacție. Sperăm din toată inima ca prietenii noștri să aibă bucuria de a gă în rîndurile următoare numai observații avînd influență binefăcătoare asupra evoluției lc ulterioare. Însă, să nu uităm că, în domeniul nostru, nimeni nu este deținătorul adevărulu absolut, nimeni nu poate pronunța sentința definitivă.

Maria Ivănescu — Turnu Măgurele (se poate reține versul : „Se sparg în mine pahar de sete"), Corvin Savu — Hunedoara (exces de exclamații și puncte de suspensie), Iulian Cocean — Fălticeni, Carmen-Tania Grigore — Buzău, Marian Giurea — Slatina, Carmen Tc mescu — Caransebeș, Jean Diaconu — Gh. Gheorghiu-Dej, Iuliana Vanciu — Cîmpulung Moldovenesc, Cati Georgeta Gheorghe — Slobozia, Antonio Antonescu — Baia Mare, Io Gurgu — Breaza, Prahova, Cimpoeru Gabriela, clasa a VIII-a, com. Țînțăreni, Gorj (citățm „Iarna e de in topit, mamă, / E de borangic / Anul acesta rămîi, te rog / Tînără pentr mine. / Rămîi" ; și : „Pe Eminescu nouă destinul să ni-l lase ; / E prea păcat să moară și-a trebui cumva / În ora-n care timpul curge-napoi în oase / Să mi se dea puterea de-a-i da di carnea mea"), Elena D. Mierlă, clasa a VII-a, com. Mateești, jud. Vîlcea, Camelia-Isabell Petrescu — Slatina, Costache Victor — Tîrgu Jiu (versurile : „Plugul cu rădăcini / ma adînci decît ale munților / l-am făcut intim curcubeu / adăpat la vatra / de lumină sîngelui nostru"), Ioana Irizeanu — Drobeta Turnu-Severin, Niculina Petrescu — Constanț (admirabilă capacitate de versificare, ritmul versurilor dumneavoastră este impecabil, da de ce nu folosiți, alături de el, și posibilitățile de exprimare ale limbajului poetic modern ?) Olga Simionescu — Abrud : prin poeziile trimise aproape ați reușit să ne convingeți că fiecar dintre dumneavoastră aveți șanse să deveniți poeți — desigur, după multă muncă și învă țătură. Dorința noastră este să vă facem să înțelegeți nu numai necesitatea ca dumneavoastr să meditați asupra propriilor idei și sentimente, pentru ca acestea să devină mai clare, da și mai complexe, mai nuanțate —, ci și necesitatea de a vă însuși procedeele de exprimare al limbajului poetic contemporan. Însușirea acestor procedee (metafore, epitete, comparații etc. mult mai bogate în semnificații, deschizătoare, pentru imaginație, de orizonturi mult ma largi decît acelea din poezia mai veche ; noi game de ritmuri, interesante repetiții de sunete cuvinte sau versuri etc.) îi dă poetului posibilitatea unei mai mari autocunoașteri și a unei ex primări mai cuprinzătoare, chiar mai exacte. *Limbajul poetic* se învață tot atît de greu ca și c limbă străină — și tot prin multă perseverență ; noi credem că *limbajul* poeziei moderne (începînd cu Blaga, Arghezi, Barbu etc. și terminînd cu Mircea Dinescu) este chiar mai greu decît orice limbă — dovadă, nu toți cititorii de astăzi l-au „învățat" încă. Dacă totuși citi torul de poezie se poate (să zicem) însingura în limbajul poeziei mai vechi, limbaj cu care zecile de ani l-au deprins, poetul contemporan nu are voie să rămînă în urma evoluției poezie însăși, ci, dimpotrivă, trebuie s-o îmbogățească și el, s-o ducă și el mai departe. Cei ce dispre țuiesc forța expresivă a noilor procedee poetice nu știu că, de exemplu, a scrie în vers alb este mai greu decît a scrie în ritm clasic, versul alb fiind, de fapt, o mult mai meșteșugită combinare de ritmuri, folosită pentru punerea în evidență a sensului sau a sensurilor une poezii. Noi credem, prin urmare, că frecventarea marii poezii moderne este un lucru greu de îndeplinit, cerînd mare efort, dar, în același timp, dătător de nenumărate roade, mai ales pentru un poet în devenire.

Liviu Lorian : poeziile dumneavoastră au o anume forță interioară, captează cititorul prin înfiripărea unui nucleu de emoție și idee ; atît numai că efortul acesta nu este dus pînă la capăt, multe versuri sună a gol și nu vi se poate cita nici o poezie în întregime. Doar versurile : „Norii s-au încleștat / de cefele munților / cu dinți de ploaie / măruntă și sîcîi toare / ca o obsesie" ; „și toți pigmenții / planetei fumegă / în vînt" ; „Brazii împung / stele căzătoare". Căutați să dați o mai mare coeziune internă fiecărei poezii.

Mihaela Nicolaescu — Cîmpulung Muscel : scurta nuvelă pe care ne-aţi trimis-o dove-ește că dispuneţi de un anume simţ al construcţiei epice şi al mînuirii naraţiunii ; există însă multe inadvertenţe stilistice, precum şi (mai ales în final) părţi discursive, declamatorii. e-a plăcut şi seriozitatea, clarviziunea scrisorii dumneavoastră. Aşteptăm şi alte lucrări de la umneavoastră.

Gigi Urs — com. Giubega, Dolj : Într-adevăr, cine n-a suferit măcar o dată din uza nereceptivităţii unui profesor. Nici o grijă, poezia nu este copiată. În schimb, este ină de influenţe din partea clasicilor noştri. Este evident că îi citiţi adeseori pe Eminescu, oga, Coşbuc. Sînteţi, pe deasupra, un excelent versificator, adică ritmul versurilor dumnea-oastră este rareori distorsionat ; în schimb, de prea multe ori recurgeţi la rime facile, la demîna tuturor. Aşteptăm şi alte poezii.

Viorel Arion — Hunedoara, Darie Geta — Vaslui, Radu-Iulian Negrilă, clasa a IV-a - Arad (bun versificator ; se distinge poezia *Mi-eşti dragă*) : dumneavoastră ne-aţi trimis umai poezii închinate patriei ; vă rugăm să ne trimiteţi poezii scrise atît pe această temă, t şi pe alte teme, pentru simplul motiv că poezia patriotică este foarte greu de abordat şi entru un poet consacrat, dar pentru începători ! Secretul este că poezia patriotică cere atît gamă largă de procedee artistice, cît şi o înţelegere şi o trăire superioară, transfiguratoare, a ntimentului de patriotism. De aceea, poeţii lipsiţi de experinţa scrisului şi de o mare cultură nt mai greu de judecat numai după poeziile lor patriotice.

Floarea Silvian — com. Hotarele, Ilfov : poeziile dumneavoastră sînt mult prea încîl-te, nu au forţă de iradiere. Aveţi nevoie de o maturizare a gîndirii poetice, de o anume arviziune pentru a putea manevra propria simbolistică. Niciodată o poezie grea de sensuri, şi... greu de înţeles la prima citire, nu este confuză şi niciodată o poezie confuză, fără coerenţă ternă, nu poate fi grea de sensuri. De asemenea, mai multă cultură ! (sînteţi în ultimul an de ceu, nu ?).

Gabriel Cojocaru — Cluj-Napoca : dumneavoastră aveţi, la numai 14 ani, o surprin-ătoare gîndire analitică. Acest lucru însă se pare că nu vă ajută în poezie, deoarece goliţi oezia de orice vibrare internă, lăsînd numai o seacă demonstrare a unei idei — lucru pe are îl puteţi face şi fără ajutorul versurilor. Atenţie la prospeţimea pe care trebuie să o bă, în poezie, cuvîntul, versul, figurile de stil ; o metaforă nouă şi greu de creat vă ajută ult mai mult decît o metaforă tocită sau un argument logic, fără echivoc.

Maria Sidonia Mihu — Orăştie : este lucru uşor de înţeles că la 15 ani nu puteţi ce selectarea strictă a poeziilor dumneavoastră. Din multele poezii trimise noi ne-am oprit umai la două : *Cantilenă* (fără ultimele două versuri) şi *Să vină vîntul*. Celelalte poezii sînt eoaie, cuprind figuri de stil banale. Nu mai folosiţi cuvintele abstracte fără o reală ancorare mecanismul intern al poeziei. În *Cantilenă* reuşiţi tocmai să scăpaţi de acest păcat, de care să nu scăpaţi în aproape toate celelalte poezii ; aici cuvintele abstracte sînt cerute de meca-smul poeziei şi sînt încărcate cu noi semnificaţii (conotaţii).

Adriana Grosan, anul V, Liceul pedagogic Craiova (un singur vers se poate reţine — Buze de brazde pe rînd murmurară"), Ion Costin — Craiova, Veronica Voilă — Cernavodă, ina Drăghici — Valul Traian, Constanţa, Steluţa Zancu — Giurgiu, Tudora Hagi — com. ícele, Constanţa, Aurora Chitic — Ploieşti, Luminiţa Văcălie — Curtea de Argeş, Armina ılade, Ştefan Marius Maer — Tg. Mureş (stilul este mult prea bombastic), Horan Bechir — ăcin, Constantin Bizdadea — Măcin, Mircea Păcurar — Deva, Cristina Costache — Con-anţa, Victor Solga — Drobeta Turnu-Severin (se ghiceşte un anumit simţ al arhitecturii poemu-i), Ana Soman — Luduş, Ion Velescu — Piteşti, Mihaela Malanca — Vaslui, Daniela Peană — snădie, Dolores Margareta Hach — Hunedoara, Carmen Dumitrescu, Lenuţa Hada, anul IV, ceul de construcţii Alba-Iulia („poezia" dumneavoastră ca şi scrisoarea nu justifică prin mic faptul că sînteţi în anul IV (!) de liceu), Doina Bălai — Drobeta Turnu-Severin, un ıonim (autorul „poeziei" *Atunci cînd...*), Florentina Trăistaru — Tg. Jiu, alt anonim (elev

în clasa a X-a C a Liceului industrial de chimie — Corabia), Roxana Păltinaș — Tîrgoviște (nu prin faptul că ar fi scrisă în... „stil clasic" păcătuiește poezia dumneavoastră, ci prin aceea că nu comunică nimic), Diana Balint — Craiova, Daniel Cornea, Emil Constantin — Tîrgoviște (nu lipsesc cîteva imagini mai conturate, dar nici un vers citabil), Dan Teodorescu — Craiova, Mihail Buzea — Cîmpulung-Moldovenesc, Camelia Luminița Degetaru — Giurgiu, Ioan-Sorin Perde — Cluj-Napoca, N. Irina — București (ironica dumneavoastră scrisoare este îndrăzneață stilistic ; poemul și schița de ce rămîn la un nivel submediocru ?), un al treilea anonim, elev în clasa a XI-a A la Liceul industrial nr. 1, Caransebeș, Eugenia Bitin — Tîrgoviște, Aurelia Vulcănescu — Craiova, Sorin Sena — Cobadin, Constanța, Florentina Ciocan — Turnu-Măgurele, Gabriela Pop — Timișoara : în general nu ați trimis mai mult de 1—2 poezii, astfel încît, fără să ne putem forma o opinie clar conturată, nu am putut descoperi în versurile dumneavoastră decît sintagme șablon și, în destul de multe cazuri, lipsă de cultură și de har. Nu vă descurajați, însă, revista noastră vă așteaptă cu alte creații superioare.

VASILE POENARU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

„Întăriți trupul vostru prin muncă și mintea voastră prin studiu."

Socrat

„Știința este partea cea mai considerabilă a fericirii."

Sofocl

„Dragostea de patrie este cea dintîi virtute a omului civilizat."

Napoleon

Taxele poștale achitate conform aprobării D.G.P.Tc. nr. 137/8951/1977.

Tiparul executat la I. P. „13 Decembrie 1918" sub c-da nr. 2/205.

Calendar literar-cultural

(IANUARIE—MARTIE 1978)

1 ianuarie — 100 de ani de la apariția, la Sibiu, a ziarului politic, național-economic și literar *Observatoriul*, condus de G. Barițiu.

1 ianuarie — 110 ani de la apariția, la Brașov, a revistei *Transilvania*, Foaia Asociațiunei Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român (Astra) (1868—1945; 1972—continuă la Sibiu)

3 ianuarie — 125 de ani de la apariția, la Sibiu, a ziarului *Telegraful român*, periodic bisăptămînal cu profil social, cultural, care a sprijinit lupta națională a românilor din Transilvania.

5 ianuarie — 100 de ani de la nașterea lui Emil Gârleanu, poet și prozator, autorul volumului *Din lumea celor care nu cuvîntă*, primul președinte al Societății scriitorilor români (1909).

10 ianuarie — 100 de ani de la apariția primului volum din *Cuvente den bătrîni* (1878—1881) de B. P. Hasdeu.

17 ianuarie — 400 de ani de la moartea umanistului Nicolae Olahus, autorul primei lucrări scrise în limba latină în care afirmă latinitatea limbii române.

24 ianuarie — 100 de ani de la ocuparea de către trupele române a Smîrdanului, punctul principal al sistemului de apărare de la Vidin.

26 ianuarie — 60 de ani de la nașterea tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, secretarul general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, proeminentă personalitate a vieții politice internaționale.

21 februarie — 30 de ani de la Congresul al VI-lea al P. C. R. (primul Congres al P. M. R.), care a realizat unitatea deplină, politică, ideologică a clasei muncitoare, 21—23 februarie 1933.

29 martie — 100 de ani de la nașterea poetei Elena Farago, autoarea volumelor de poezii *Șoapte din umbră* (1908), *Șoaptele amurgului* (1920) și a numeroase cărți pentru copii.

Corespondenții revistei „Limba și literatura română"

ALBA — Rodica Fer, Liceul de filologie-istorie, Abrud; Adriana Lăpăduș, Liceul „Horia, Cloșca și Crișan", Alba Iulia.

ARAD — Floare Belean, Liceul pedagogic, Arad; Mariana Turda, Liceul „I. Slavici", Arad.

ARGEȘ — Marina Cristina Vidoni, Liceul „Zinca Golescu", Pitești.

BACĂU — Cristina Arhip, Liceul „Vasile Alecsandri", Bacău; Lăcrămioara Feraru, Liceul industrial nr. 1, Gh. Gheorghiu-Dej.

BIHOR — Gabriela Gurgui, Liceul „E. Godju", Oradea.

BISTRIȚA-NĂSĂUD — Doina Botezatu, Liceul „L. Rebreanu", Bistrița.

BRAȘOV — Gabriela Gheorghe, Liceul nr. 1 de matematică-fizică, Brașov.

BUZĂU — Madi-Florina Niculescu, Liceul „M. Eminescu", Buzău.

CLUJ — Ana Mazăre, Liceul pedagogic „Gh. Lazăr", Cluj-Napoca; Elena Suciu, Liceul „Mihai Viteazul", Turda; Gheorghe Achim, Liceul „Ady-Șincai", Cluj-Napoca.

CONSTANȚA — Luminița Pușcașu, Liceul de matematică-fizică, Constanța.

COVASNA — Dobre Radu, Dorina Toma, Liceul industrial, Sfîntu Gheorghe.

DÎMBOVIȚA — Georgian Tudose, Liceul „Grigore Alexandrescu", Tîrgoviște.

DOLJ — Liliana Combei, Liceul „Nicolae Bălcescu", Craiova; Adina Mihăilescu, Liceul „Frații Buzești", Craiova; Virginia Vîrtineanu, Liceul pedagogic, Craiova.

HARGHITA — Doina Săniuță, Liceul Toplița.

HUNEDOARA — Monica Fodor, Liceul de matematică-fizică, Hunedoara.

IALOMIȚA — Carmen Bolfa, Liceul de matematică-fizică, Călărași; Elena Dobrin, Liceul de matematică-fizică, Slobozia.

IAȘI — Doina Bejan, Liceul „G. Ibrăileanu", Iași; Ana Sînzianu, Liceul „M. Sadoveanu", Iași.

MARAMUREȘ — Adelina Groșan, Liceul „Gh. Șincai", Baia Mare.

MUREȘ — Doina Pologea, Liceul „Al. Papiu-Ilarian", Tg. Mureș; Stanca Simona Cișmariu, Liceul Luduș.

NEAMȚ — Dorina Irimia, Liceul nr. 1, Tg. Neamț; Constantin Nedelcu, Liceul de matematică-fizică, Roman; Ada Popovici, Liceul „Petru Rareș", Piatra Neamț.

OLT — Lucia Ardeleanu, Liceul nr. 1, Caracal.

PRAHOVA — Domnița Palii, Liceul pedagogic, Ploiești; Constanța Spurcaciu, Liceul „I. L. Caragiale", Ploiești; Mircea Vasilescu, Liceul „Mihai Viteazul", Ploiești.

SATU MARE — Leonica Bumba, Rodica Curteanu, Liceul industrial nr. 2, Satu Mare.

SĂLAJ — Elena Sigartău, Liceul Cehu-Silvaniei.

SIBIU — Carmen Negulei, Liceul „O. Goga", Sibiu.

SUCEAVA — Dan Bodnar, Liceul „Ștefan cel Mare", Suceava.

TELEORMAN — Marin Dumitrescu, Liceul industrial de construcții, Alexandria; Mihaela Luminița Ionescu, Liceul pedagogic, Turnu Măgurele.

TIMIȘ — Camelia Liliana Lobonț, Liceul „C. D. Loga", Timișoara.

TULCEA — Luminița Matei, Liceul „Spiru Haret", Tulcea.

VASLUI — Viorica Apostu, Liceul pedagogic, Bîrlad.

VÎLCEA — Cristina Cucu, Liceul pedagogic, Rm. Vîlcea; Elena Ghelcea, Liceul Drăgășani; Dana Matei, Liceul „N. Bălcescu", Rm. Vîlcea.

VRANCEA — Doina Neamțu, Liceul „Unirea", Focșani.

Lei 4

Societatea de științe filologice

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

Lipsă de la 25-28

2

1978

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

COLECTIVUL DE REDACŢIE :

GHEORGHE ANTONESCU (Slobozia), NAE ANTONESCU (Terebeşti, jud. Satu Mare), CONSTANŢA BÂRBOI, G. BELDESCU. ION BUZAŞI (Blaj), VLADIMIR DOGARU, ŞTEFAN AUGUSTIN DOINAŞ, AUGUSTIN MACARIE, AURELIA MARINESCU, DORINA MARGINEANŢU (Timişoara), TITUS MORARU (Cluj-Napoca), NICOLAE I. NICOLAE, LAURENŢIU NICULESCU, ILEANA OANCEA (Timişoara), TUDOR OPRIŞ, GABRIELA PANĂ DINDELEGAN, MARIAN PAPAHAGI (Cluj-Napoca), NICOLAE PĂUNESCU (Reşiţa), ŞTERIE RĂDOI (Iaşi), NICOLAE SAFTU, GEORGE ŞOVU, AL. TUDORICĂ, OANA UDREANU, G. G. URSU

REDACŢIA :

MARICA ANGHELESCU, MIRCEA FRÎNCULESCU — redactori ;
ION HANGIU — redactor şef

Revista LIMBA şi LITERATURA ROMÂNĂ este editată de Societatea de ştiinţe filologice, cod 848866. Redacţia şi administraţia : str. Spiru Haret, nr. 12, sector VII, Bucureşti, cod. 70738, tel. 15.17.92., cont C.E.C. nr. 45.11.09.5, Filiala sector VI, Bucureşti.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ

Lipsesc pag 25-28

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

ANUL IV (VII), NR. 2 (APRILIE—IUNIE), BUCUREŞTI, 1978

Sumar

AL. TĂNASE — Mit — religie — cultură 3
GH. CEAUŞESCU — Mărturii despre daci şi romani în cultura română . . . 5

Gramatică, vocabular

GABRIELA PANĂ DINDELEGAN — Îndrumări pentru analiza sintactică. III. Numele predicativ 7
GH. CHIVU — *Subiect — sujet — suget* 10

Stil, compoziţie

GH. BULGĂR — Repere stilistice ale textului literar 14
AL. TUDORICĂ — Despre inovaţie în limbajul poetic 16
PAVEL RUXĂNDOIU — Proverbe: „Leneşul mai mult aleargă, scumpul mai mult păgubeşte" 18
VICTOR VIŞINESCU — Note despre reportaj (I) 19

Caiet de analize

ION COTEANU — Despre analiza literară. II 22
PAVEL PETROMAN — Mihai Eminescu: *Sara pe deal* 23
STANCA CHESARU — D. R. Popescu: *Mări sub pustiuri* 25
EUGENIA VĂJIAC — Paul Everac: *Ştafeta nevăzută* 28

Literatură universală

CORNELIU NISTOR — Lev Nicolaevici Tolstoi: *Război şi pace* 30

Concursuri, examene

Înscrierea în clasa a IX-a (treapta I) de liceu 33
PAVEL GALEA, SILVIU CURETEANU — Sugestii pentru susţinerea probei de verificare a cunoştinţelor de limba şi literatura română 33
ADRIANA NICULIU — Cîntarea patriei 34
FLORICA MITU — Concepţia despre poezie şi despre misiunea poetului în societate (I) 36
MARICA ANGHELESCU — Concursul de literatură „Mihai Eminescu". Etapa judeţeană 39
V. ŞT. MARIU — Concursul „Cea mai bună bibliotecă şcolară" 48

Cenacluri, reviste

GEORGE ŞOVU — Cronica revistelor şcolare 49
Gh. AFLOAREI — Din activitatea cercului literar-artistic „Mihail Sadoveanu" al elevilor din Miercurea Ciuc 51

De la corespondenţii noştri 51

Tinere talente

CRISTIAN DICĂ — *Ţării* 54
LUCIA ARDELEAN — *Copilărie* 54

Debut

EUGENIA MARINESCU — *Prezenţă* 55
CRISTIAN POPA — *Plopii* 55
MARIA MARCU — *Patria florilor* 55
GRIGUŢA OPREA — *Vîrstă* 55

Însemnări pe marginea cărţilor

Şcoala ardeleană (poezii, proză, tălmăciri). Ediţie îngrijită de MIHAI GHERMAN (Clement Antonovici); DOINA CURTICĂPEANU, *Vasile Alecsandri prozator. Profilul memorialistului* (Lucia Jucu-Atanasiu); MIRCEA VAIDA, *Introducere în opera lui Şt. O. Iosif* (Nae Antonescu); VIRGILIU ENE, *Folcloriști români* (Graţian Jucan); *Prometeu, erou al literaturii universale.* Antologie, prefaţă şi note de ION ACSAN (Dan-Ion Nasta); *Excelsior '77* (Cristina Petre) 56
VASILE POENARU — Curier 62

Mit – religie – cultură

AL. TĂNASE
Conservatorul de muzică „Ciprian Porumbescu", Bucureşti

Miturile apar în orînduirea gentilică. *Vîrsta mitologică* a umanităţii coincide cu *sincretismul culturii primitive* şi a primelor *civilizaţii arhaice*. Mitul reprezintă o *realitate* extrem de complexă şi tocmai de aceea este dificilă o definiţie unitară, care să cuprindă toate tipurile şi toate funcţiile mitului din societăţile arhaice tradiţionale. Mircea Eliade distinge între *mitul cosmogonic*, care se referă la crearea lumii, *creaţia* prin excelenţă, model exemplar pentru orice act uman de creaţie, şi *mitul de origine*, prelungire a celui dintîi, care povesteşte şi justifică o „situaţie nouă", este istoria unui eveniment care a avut loc într-un timp primordial, fabulos al începuturilor ; cu alte cuvinte, mitul este povestea unei „creaţii", relevarea cum ceva a fost produs şi a început să existe [1].

A cunoaşte mitul înseamnă a cunoaşte originea lucrurilor şi modul de a le stăpîni şi manipula. Referindu-se la origini, la geneză, la *arhetipuri existenţiale*, mitul devine *model* al activităţilor umane semnificative. Nu numai lumea din afară, animalele, plantele au o origine mitică, dar şi omul însuşi, *aşa cum este astăzi*, e rezultatul direct al unor evenimente mitice care au instituit existenţial tot ceea ce constituie modul său de a exista. Ceea ce reprezintă *istoria* pentru omul modern este *timpul mitic* al omului primitiv.

În concepţia lui Lucian Blaga mitul este o încercare de a revela un mister cu mijloace imaginative. După opinia poetului filosof, cultura mitică aparţine istoriei, dar şi actualităţii : toate popoarele primitive şi antice sînt stăpînite de modurile mitice, iar conştiinţa populară, folclorică, de pretutindeni, este îmbibată de mituri cosmice în plină strălucire, sau de frînturi aproape stinse de mituri trecute.

Mitul are un caracter ambivalent, cuprinzînd două aspecte sau două dimensiuni : una *realistă, laică*, — aspect (dimensiune) care vorbeşte despre ce s-a întîmplat *realmente* şi care se referă la *realităţi*, la *creaţia, geneza* unui lucru, a unor instituţii sau a unor comportamente ; altă dimensiune (alt aspect) este cea *religioasă* (cel religios), fiind vorba de o istorie sacră, care implică o reflectare fantastică, un element supranatural.

Mitul „reflectă efortul omului primitiv de a înţelege lumea şi de a se înţelege pe sine... este un minereu brut, brăzdat de sclipirile de aur ale valorilor raţiunii, eticului şi esteticului..., mitul primitiv are un caracter contradictoriu pentru că el oglindeşte ceea ce este pozitiv şi negativ în structura şi posibilităţile omului comunei primitive" [2]. El s-a născut din *nevoi practice*, în primul rînd din nevoia de a stăpîni natura (de care e copleşit şi pe care o mistifică şi o divinizează) în acea vîrstă *mitologică* sau *metaforică* a omenirii, vîrstă la care s-a referit şi Eminescu în *Venere şi Madonă*, cînd miturile şi poezia constituiau *paradigmele* oricărui act uman semnificativ şi semnificant. Mitul cuprinde, deci, şi un *moment cognitiv* ; în el fuzionează trei elemente : *perceptiv, intelectiv* şi *afectiv* [3].

Cum se explică faptul că o serie întreagă de mituri au înţelesuri atît de profunde şi ne spun atît de mult despre anumite evenimente, momente, as-

[1] Mircea Eliade, *Aspects du Mythe*, N.R.F., Gallimard, 1963, p. 13.
[2] C. I. Gulian, *Originile umanismului şi ale culturii*, Bucureşti, Editura Academiei, 1967, p. 276, 279—281.
[3] Henri Wald, *Realitate şi limbaj*, Bucureşti, Editura Academiei, 1968, p. 35.

pecte din stadiile timpurii ale istoriei umanității, deși sub raport științific, gnoseologic, ele reprezintă reflectări fantastice ale acestor elemente de mare rezonanță ?

Miturile au existat și vor continua să existe — crede Blaga —, deoarece ele exprimă în imagini, în icoane vii, sensuri adînci ale existenței. Deosebirea dintre mituri și alte plăsmuiri ale spiritului constă în utilizarea unui material imaginar, în planul imaginației plastice însuflețitoare. Blaga este împotriva gînditorilor care exaltă mitul ca atare, atribuindu-i nu numai *prioritate în timp*, dar și o *valoare mai presus de timp*, în raport cu toate celelalte ramuri de cultură, dar și împotriva *atitudinilor scientiste* antimitice, pozitiviste din secolul al XIX-lea, care, observă pe bună dreptate Blaga, dacă ar fi consecvente ar trebui să respingă nu numai mitul, dar și orice artă de mare tîlc creator.

În perspectiva unei interpretări marxiste, perenitatea miturilor și legendelor se explică prin aceea că în ele s-au reflectat simbolic și metaforic lupta milenară a omului cu vitregiile naturii, cuceririle pe care le-a repurtat în această luptă ; eroii acestor mituri întruchipează năzuințele spre mai bine ale oamenilor, în opoziția cu elementele și forțele reale ale naturii. Legendele despre acești eroi se pierd în negura veacurilor, iar mai tîrziu au inspirat o nemuritoare producție artistică. Așa cum spune Marx, popoarele din antichitate își trăiau preistoria în imaginație, în mitologie.

Ne vom referi, spre a ilustra cele spuse, la *Mitul lui Prometeu*, poate cel mai încărcat de sensuri umaniste, veșnic actuale. Se știe ce însemnătate uriașă a avut, pentru dezvoltarea societății omenești, descoperirea focului, care a permis o schimbare radicală a modului de trai și apariția meșteșugurilor. Engels a apreciat în chip deosebit importanța descoperirii focului ca element esențial în lupta pentru dominarea forțelor naturale. El scria că efectul eliberator al focului întrece cu mult transformarea pe care o determină mașina cu aburi în domeniul social. „Căci focul prin frecare l-a făcut pentru prima dată pe om stăpîn pe o forță a naturii separîndu-l definitiv de lumea animală“ [4]. Tocmai aceasta explică marea importanță și gradul de răspîndire a mitului lui Prometeu, care celebrează primul mare triumf al omului în lupta milenară cu forțele naturii. Tudor Vianu observa că toate epocile de *înnoire* și de *creație* au recunoscut, în figura legendară a lui Prometeu, simbolul metaforic al năzuințelor și revoltelor, al suferințelor și al luptelor. Acest mit a fost reluat în literatură ori de cîte ori năzuințele de progres ale unei clase sociale regăseau în el simbolul lor adevărat.

Este un mit cu o polivalență simbolică aproape fără egal : a) *principiu al originii civilizației*, cu semnificațiile ei multiple ; b) *simbol al patosului cunoașterii*, cultul științei și al adevărului ; c) *simbolizează forța umanistă a conștiinței morale*, a libertății și individualității. Lupta și suferința titanului, prieten al oamenilor, care l-a înfruntat pe Zeus, concentrează ca un focar tot ceea ce este mai generos, mai umanist, în moștenirea Eladei. Marx l-a numit cel mai de seamă sfînt și martir al calendarului filosofic.

Este necesară deci desacralizarea, defetișarea tuturor acelor mituri care, prin zăcămintele lor de înțelepciune și sensibilitate, se pot perpetua ca niște permanențe ale culturii și ale statutului existențial al omului.

Un imperativ al educației ateist-științifice este acela de a folosi *ascendentul științei* în cultura modernă, radicalizarea științifică a acestei culturi în spiritul alianței dintre *știință și umanism*, avînd deci în vedere atît *explicarea*

[4] Fr. Engels, *Anti-Dühring*, București, E.S.P.L.P., 1955, p. 130.

științifică a omului și a lumii umane cît și *valorizarea etic-umanistă* a potențialului său de *progres* și *creativitate*.

Rezumînd aprecierile lui Marx, critica religiei înseamnă :

— eliberarea omului de iluzii asupra lumii existente și asupra lui însuși, pentru a putea gîndi și acționa, mișcîndu-se nu în jurul soarelui iluzoriu al religiei, ci în jurul lui însuși ca adevăratul său soare ;

— istoria trebuie să stabilească *adevărul* acestei vieți, după ce dispare viața de apoi, iar *filosofia* trebuie să demaște înstrăinarea de sine în *formele* ei *profane*, după ce a fost demascată *forma sfîntă* (religioasă) a înstrăinării de sine a omului ;

— enigma *fericirii adevărate* constă mai întîi în suprimarea tuturor fericirilor iluzorii, iar cea mai dăunătoare și mai falsă dintre toate este fericirea iluzorie pe care ți-o dă religia.

Măreția omului nu constă în aceea că a transformat haosul în cosmos, ca un fel de substitut al divinității, ci în faptul că a clădit pe *cosmosul natural* cufundat în bezna ignoranței, a identității amorfe și a primitivității, imperiul miraculos al valorilor, *cosmosul cultural* ; este împlinirea prometeică a unui destin prin care lumea omului dobîndește cea mai dramatică și mai tulburătoare oglindă — *conștiința de sine* întemeiată pe cunoașterea și transformarea obiectului, pe autocunoașterea și autotransformarea subiectului.

Ateismul integral al concepției marxiste se referă deopotrivă la *umanismul culturii*, *umanismul politic* și *umanismul moral*. Dar despre acestea — într-un articol viitor.

Mărturii despre daci și romani în cultura română

GH. CEAUȘESCU
Institutul de istorie și teorie literară
„G. Călinescu", București

Dintre cele două elemente constitutive ale poporului român, geto-dacii și romanii, primii se bucură în ultima vreme de un interes din ce în ce mai mare din partea publicului larg. Acest interes se explică în bună măsură și prin caracterul mitic al istoriei geto-dacilor, căci, pe de o parte, misterul învăluie încă faptele și credințele lor, iar pe de alta, sfîrșitul eroic al ultimului lor rege, Decebal, are rezonanțe de epopee. Legenda învăluie acest popor încă de la cea mai veche mențiune a sa, în secolul V î.e.n., cînd logograful Hellanicos pomenește tradiția care circula despre Zamolxis, tradiție pe care, puțin mai tîrziu, Herodot o va prezenta cu mai multe amănunte. Părintele istoriei explică prin credința în nemurire curajul cu care geții își apărau pămînturile — „geții care se cred nemuritori [...] sînt cei mai viteji și cei mai drepți dintre traci" — și subliniază faptul că ei au fost dintre puținele popoare care au îndrăznit să opună rezistență atotputernicului rege al Persiei, Darius. Din păcate însă, știrile pe care le găsim în operele scriitorilor antici sînt răzlețe și de multe ori nesigure. Un destin ciudat a făcut ca, din numărul mare de scrieri antice dedicate geto-dacilor, marea majoritate, cele mai importante, să se fi pierdut. *De bello dacico* al împăratului Traian, memoriile lui Criton, medicul personal al lui Traian în timpul războaielor dacice, cărțile referitoare la domnia lui Domițian din *Istoriile* lui Tacit, *Getica* lui Dion Chrysostomul și

cea a lui Cassiodor etc. nu au ajuns pînă la noi, astfel încît sîntem nevoiți să recurgem la izvoare de mîna a doua, cum sînt *Istoria romană* a lui Cassius Dio — unde capitole întinse fuseseră dedicate campaniilor lui Traian în Dacia — păstrată din nefericire în cea mai mare parte în rezumatele istoricului bizantin Xifilinos, și *Getica* lui Iordanes, un ciudat amalgam de inexactități, dominată de confuzia dintre geți și goți. În această situație, nu este de mirare că pentru reconstituirea istoriei geto-dacilor datele cele mai importante sînt furnizate de arheologie. Din păcate însă, arheologia singură nu poate da răspunsuri tuturor întrebărilor pe care ni le punem. Cultura geto-dacilor ne este, în mare măsură, necunoscută. Cunoștințele noastre despre limba lor se reduc la un număr redus de cuvinte. Limba română cuprinde puține elemente geto-dacice sigure (*barză, viezure, brad, doină, copil* etc.). Toate acestea explică faptul că ponderea elementului geto-dac în etnogeneza poporului român nu poate fi stabilită. Un singur lucru este cert în această privință : ideea formulată de D. Cantemir și dezvoltată mai tîrziu de Școala ardeleană, conform căreia dacii ar fi dispărut cu totul după războaiele cu Traian, este falsă. Dacii nu au fost exterminați, ci și-au continuat existența fuzionînd cu romanii, fapt confirmat și de săpăturile arheologice.

Elementul cel mai important în etnogeneza românilor l-au constituit romanii, iar romanizarea este procesul definitoriu al istoriei noastre. Întrebarea căreia nu i s-a putut răspunde pînă acuma în mod peremptoriu este cum a fost posibilă romanizarea deplină a Daciei într-un răstimp atît de scurt (105—271 e.n.), cum a fost posibilă persistența populației romanizate pe aceste locuri în perioada migrațiilor, atunci cînd romanitatea dispare treptat din teritoriile învecinate (Panonia, Moesia etc.). În chip miraculos românii rămîn o insulă de romanitate. Una din explicațiile formulate în ultima vreme pornește de la premiza că, de fapt, limba latină și cea geto-dacă erau foarte apropiate, astfel încît geto-dacii ar fi fost „latini" *ab origine*. Această explicație nu poate fi reținută, deoarece limba tracă (geto-daca face parte din grupul de limbi tracice) se înrudea cu latina doar în măsura în care amîndouă erau limbi indoeuropene. În rest nu poate fi vorba de nici o înrudire. Mai mult decît atîta : limbile indoeuropene se împart în două grupuri distincte după cum numeralul *o sută* este asemănător latinescului *centum* sau sanscritului *satem*. Or, după cercetările lingvistice, limbile tracice făceau parte din grupul *satem*. A doua explicație, formulată de V. Pârvan și de N. Iorga, este în spiritul adevărului : procesul romanizării a început înaintea cuceririi Daciei de către Traian. Spațiul carpato-dunărean intrase încă din secolul II î.e.n. în atenția și în sfera de interese a romanilor ; tot atunci limba latină s-a impus ca limbă diplomatică înlocuind celta în această regiune. De aici necesitatea pentru regii și principii geto-daci de a avea în cancelariile lor experți în chestiuni romane. Negustorii romani precedau legiunile și aduceau odată cu mărfurile limba și obiceiurile romane. Dobrogea, provincie romană, era un centru cultural puternic și, cum legăturile ei cu restul teritoriului țării noastre au fost întotdeauna strînse, ea a jucat un rol important în procesul romanizării. Oricare ar fi explicația, romanizarea este procesul definitoriu pentru noi. Tradusă în mentalitate populară, conștiința latinității s-a metamorfozat în legendă și, cu titlul de exemplu, o citățm pe cea referitoare la doi frați, Roman și Vlahata, care au întemeiat neamul românesc. Cum se vede, cei doi frați poartă nume amintind originea noastră romană, căci Vlahata — adică Vlah — este numele dat de slavi populației latine. Pentru Miron Costin transformarea Daciei în provincie romană a însemnat „descălecatul cel dintîi". Cît de puternică era această credință se vede și din scrierile călă-

torilor străini care au vizitat țările române în timpul Evului Mediu și care notau cu uimire că oamenii de aici le „zvîrleau în față faptul că sînt romani". Vechimea acestor informații este un argument puternic în favoarea continuității. De altminteri, noi sîntem singurul popor care și-a păstrat numele de roman, ceea ce, începînd cu cronicarii, a constituit dovada supremă a romanității noastre, romanitate care ne-a fost contestată în anumite momente sub imperiul intereselor politice imperiale. Subliniind importanța covîrșitoare pe care conștiința romanității a avut-o pentru noi, Nicolae Iorga sintetiza istoria românilor cu formula : „existăm pentru că nu ne-am putut despărți de Roma".

Latinitatea este, așadar, o idee permanentă, în timp ce dacii dispar din conștiința românilor pentru multă vreme. Ei reapar abia la Miron Costin, dar numai incidental în cadrul descrierii războaielor daco-romane. Cu alte cuvinte, dacă ideea latinității s-a născut odată cu apariția poporului român, dacii sînt descoperiți pe cale livrescă sub influența cercetărilor istorice ale umanismului renascentist. Scrierile dedicate geto-dacilor poartă, pînă spre sfîrșitul secolului al XIX-lea amprenta improvizației, iar exagerările care s-au produs atunci și mai tîrziu sînt numai semnul unui romantism intelectual. Cercetarea atentă a datelor furnizate de săpăturile arheologice coroborate cu știrile din izvoarele literare a aruncat lumini noi asupra istoriei lor. Regii Oroles, Dromihaites, Burebista și Decebal apar astăzi într-o perspectivă cu totul nouă. În timpul lui Burebista și mai ales al lui Decebal, geto-dacii au fost singurul popor din spațiul european care, în afară de Imperiul Roman, au creat un stat centralizat puternic, capabil să se opună vreme îndelungată Romei : Iulius Cezar plănuise cucerirea regatului lui Burebista, cucerire pe care a realizat-o mai tîrziu, cu un secol și jumătate, Traian. Două campanii i-au fost necesare celui ce a fost denumit *Optimus Princeps* pentru aceasta și, cum se vede și pe Columna lui Traian, pierderile suferite de romani au fost mari. Ascendența noastră este nobilă și din această parte. Dar, după ce Dacia a devenit provincie romană, procesul romanizării nu a mai întîmpinat obstacole majore. Glorioasa epopee a dacilor s-a încheiat, și romanii, cum am afirmat mai înainte, au fost elementul fundamental al etnogenezei românilor. Structura noastră intelectuală poartă pecetea Romei, căci, așa cum subliniază Eugen Lovinescu, „oricare ar fi amestecul de sînge intrat în compoziția rasei noastre, mentalitatea latină o configurează în chip caracteristic și definitiv".

GRAMATICĂ, VOCABULAR

Îndrumări pentru analiza sintactică
III. Numele predicativ

GABRIELA PANĂ DINDELEGAN
Universitatea din București

1. Ca și subiectul, complementul direct, cel indirect sau diversele circumstanțiale, numele predicativ reprezintă o poziție sintactică aflată în vecinătatea verbului și intrînd în relație directă cu acesta (reprezintă una din vecinătățile posibile ale clasei verbului), poziție a cărei definiție sintactică presupune raportarea la verb.

După cum nu orice verb admite vecinătatea unui subiect [1], a unui complement direct [2] sau indirect [3], tot astfel numai unele verbe pot apărea în relație cu un nume predicativ. Fiecare verb se caracterizează prin trăsături proprii de construcție, prin alte constrîngeri (restricții sintactice) exercitate asupra cuvintelor vecine. Prin urmare, de prezența unui nume predicativ într-o propoziție este „răspunzător" verbul regent. Dovada acestei afirmații stă în faptul că înlocuirea unui verb cu altul, chiar în limitele unor construcții sinonime sau parțial sinonime, atrage după sine, de cele mai multe ori, modificarea construcției, inclusiv dispariția numelui predicativ (ex. : *El este autorul concepției / Concepția îi aparține în întregime*).

Așa cum complementul direct apare ca particularitate de construcție a clasei verbelor numite tranzitive, numele predicativ apare ca restricție de combinare impusă de altă clasă de verbe, cea a verbelor c o p u l a t i v e.

2. Ca oricare poziție sintactică [4], numele predicativ se definește prin relațiile sintactice, eventual, semantice la care participă. Particularitățile definitorii ale construcției cu nume predicativ sînt :

a) Apare într-o construcție obligatoriu ternară (cu trei termeni), în care numele predicativ intră în relație sintactică directă atît cu verbul, cît și cu subiectul. În comparație cu celelalte componente ale propoziției (v. atributul, complementul), care stabilesc relații binare (se leagă sintactic de un singur termen), numele predicativ se raportează simultan la alte două componente ale propoziției, fără ca aceste componente să fie coordonate [5].

b) Relația față de verb se manifestă prin neomisibilitate (prin imposibilitatea suprimării numelui predicativ), ceea ce dovedește o relație sintactică și semantică foarte strînsă între cei doi termeni. Omisiunea numelui predicativ ar avea ca urmare fie apariția unor construcții incomplete, imposibile în limba română (ex. : **El devine*, **Examenul înseamnă*), fie apariția unor construcții neclare, cu un grad mare de ambiguitate (Să se compare : *El este muncitor / El este, El ajunge medic / El ajunge*).

Ca formă gramaticală, relația față de verb se manifestă printr-o restricție de caz cerută de verb : verbul impune numelui predicativ, atunci cînd acest lucru este posibil [6], cazul nominativ [7].

---

[1] Verbele din clasa : *amurgește, burnițează, ninge, plouă, tună* etc. nu admit combinarea cu un subiect (sînt verbe impersonale).

[2] Verbele intranzitive (ex. : *a apărține, a curge, a fi, a plăcea, a rămîne, a sta, a veni*) nu admit vecinătatea unui complement direct.

[3] În construcții ca : *Mă cuprinde frica, Mă stăpînește emoția, Mă îngrijorează situația, Mă surprinde întrebarea,* verbele nu admit vecinătatea unui complement indirect în cazul dativ.

[4] Să se vadă definiția atributului (*Limba și literatura română*, nr. 4, 1977) și a complementului (nr. 1, 1978).

[5] Ultima observație urmărește să deosebească numele predicativ de situații ca : *Este o sărbătoare a pionierilor și a elevilor din București*, unde atributul *din București* se leagă simultan de două componente ale propoziției *(pionierilor, elevilor)*, aflate, însă, în raport de coordonare între ele.

[6] O restricție de caz nu este posibilă atunci cînd numele predicativ se exprimă printr-un adverb (ex. : *El este altfel decît alții*) sau prin forme verbale nepersonale : infinitiv, supin (ex. : *Dorința este a învăța, Rezultatele sînt de invidiat*), care nu cunosc categoria cazului, și cînd numele predicativ se exprimă printr-un substantiv (pronume) precedat de prepoziție, unde forma de caz a substantivului (pronumelui) este impusă de prepoziție, și nu de funcția sintactică. În construcția : *El este contra regulamentului*, genitivul se explică printr-o restricție sintactică determinată nu de verb, ci de prepoziția *contra*.

[7] Pentru comparație, amintim aici faptul că, în relația verbului cu subiectul, cu complementul direct și cel indirect, verbul impune subiectului cazul nominativ, complementului direct, cazul acuzativ, iar complementului indirect (neprepozițional), cazul dativ.

c) Față de subiect, se află într-o relație sintactică și semantică de dependență.

Din punct de vedere sintactic, relația de dependență se manifestă prin acord gramatical : numele predicativ exprimat prin adjectiv repetă genul, numărul și cazul subiectului (ex. : *El este vesel — Ea este veselă — Ei sînt veseli*). Cînd numele predicativ se exprimă prin alte părți de vorbire decît prin adjectiv (prin adverb, prin forme verbale nepersonale), specificul gramatical al acestora face imposibilă realizarea acordului.

Din punct de vedere semantic, relația cu subiectul este de identitate referențială : subiectul și numele predicativ se referă la același obiect — persoană, lucru sau situație — din realitate (ex. : *El este student*, unde cuvintele *el* și *student* au în vedere aceeași persoană).

3. În analiza numelui predicativ, elevii fac numeroase confuzii. Am semnalat, în articolele anterioare, confuzia cu complementul de mod, în cazul exprimării numelui predicativ prin adjectiv sau adverb de mod, și confuzia cu complementul direct, în cazul exprimării numelui predicativ prin substantiv (sau pronume) neprepozițional.

3.1. Cu subiectul, confuzia este posibilă în cazul exprimării numelui predicativ printr-un substantiv sau pronume neprepozițional în nominativ și al plasării înaintea verbului. În construcții ca : *O pierdere de timp au devenit aceste întîlniri*, hotărîtor pentru recunoașterea funcției sintactice este acordul. Deși ambele substantive au formă de nominativ, numai unul dintre ele (*întîlniri*) realizează acordul cu predicatul. În construcții ca : *Sănătate înseamnă sportul*, acordul nu mai este un criteriu, fiindcă ambele substantive sînt la singular. În acest caz, însă, criteriul la care se recurge privește articularea : forma nearticulată a primului substantiv exclude posibilitatea interpretării lui ca subiect.

Atragem atenția asupra unor construcții ca : *Mă interesează ce este Ion în prezent, nu ce va ajunge*, în care pronumele relativ *ce*, plasat înaintea verbelor copulative, este analizat, adesea, greșit, ca subiect.

3.2. Întîlnim și situația inversă, cînd subiectul propoziției este analizat greșit, ca nume predicativ. Ceea ce face posibilă o asemenea interpretare este apariția verbului *a fi*, considerat, prin excelență, un verb copulativ și a subiectului postpus, poziție sintactică nespecifică subiectului, dar însoțind frecvent numele predicativ (v. construcțiile : *E nevoie de tine, E soare, E dimineață, Mi-e frig, Mi-e sete*). Dacă analizăm una dintre trăsăturile sintactice definitorii ale numelui predicativ : includerea lui într-o relație ternară, strîngînd laolaltă trei componente [8], se constată că propozițiile în discuție nu satisfac această caracteristică. Verbul *a fi* intră în relație cu un singur component în nominativ (cu substantivele : *nevoie, soare, dimineață, frig, sete*). În cazul în care stabilește o relație cu un al doilea component (v. *Mi-e frig, Mi-e sete*), acesta are formă de dativ, ceea ce, ca structură, se îndepărtează de cerințele unei construcții cu nume predicativ.

Forma substantivului (de nominativ-acuzativ), intranzitivitatea verbului, ca și absența altui nume (substantiv sau pronume) cu formă de nominativ sînt argumente care concură la interpretarea substantivului ca subiect și a lui *a fi* ca verb de-sine-stătător (necopulativ). În construcțiile cu dativul (ex. : *Mi-e frig, Mi-e sete*), pe lîngă subiect și predicat, apare un complement indirect.

3.3. Supuse des confuziilor sînt și construcțiile cu predicat la diateza pasivă (ex. : *Copilul este lăudat de părinți, Ea este apreciată de colegi*).

[8] Vezi mai sus, §2 (*a*).

Forma diatezei pasive, în structura căreia intră auxiliarul *a fi* și un participiu acordat cu subiectul, deci o formă asemănătoare cu a predicatului nominal [9], este punctul de plecare al confundării pasivului cu un predicat nominal și deci al interpretării greșite a participiului ca nume predicativ. Confuzia este ușurată de existența în limbă a unor construcții susceptibile de a primi ambele interpretări. Construcții ca : *Muzeul a fost închis, Casa este părăsită* sînt omonime sintactic, deoarece, în funcție de situația contextuală concretă, pot fi interpretate ca pasive sau ca avînd un nume predicativ.

3.4. Dificultăți în recunoașterea numelui predicativ și în delimitarea lui de alte părți de propoziție apar, în mod deosebit, în cazul verbelor cu statut dublu : de verbe copulative și predicative. Verbe ca : *a ajunge, a arăta, a se face, a fi, a ieși, a însemna, a rămîne, a se ține, a veni* realizează, succesiv, construcții sintactice cu structuri diferite, dintre care numai una conține un nume predicativ (ex. : *El ajunge primar — El ajunge acasă ; El arată palid — El arată o fotografie ; El se face medic — Se face ziuă ; El este de nerecunoscut — Este mult de umblat ; El iese medic — El iese îngîndurat din casă ; El rămîne același om dificil — El rămîne în casă ; El se ține mîndru — El se ține de glume ; Ea îmi vine cumnată — Îmi vine o cumnată*). Existența acestor construcții perechi are ca urmare fie nerecunoașterea numelui predicativ în construcțiile care îl conțin, fie analizarea greșită, ca nume predicativ, a altor părți de propoziție.

În asemenea cazuri, nu învățarea pe dinafară a listei verbelor copulative ajută la clarificare, ci, dimpotrivă, referirea la situația relațională concretă din textul supus analizei (la relațiile sintactice în care se angajează fiecare element component). O asemenea analiză, pentru construcțiile : *El arată palid — El arată o fotografie*, evidențiază următoarele aspecte : adjectivul *palid* face parte dintr-o construcție ternară, stabilind o relație directă atît cu verbul, cît și cu subiectul, cu care se acordă. Adjectivul *palid* este nesuprimabil : în absența lui, construcția devine incompletă (** El arată*). În cealaltă construcție, substantivul *o fotografie* stabilește o relație binară, fiind dependent numai față de verb. Este inexistentă relația semantică de identitate referențială cu subiectul : *el* și *o fotografie* se referă la obiecte diferite din realitate. Substantivul apare la cazul acuzativ, cum dovedește posibilitatea înlocuirii lui cu o formă pronominală proprie de acuzativ. Sînt argumente suficiente pentru a proba prezența unui nume predicativ, în prima propoziție, și absența lui, în a doua. Numai o analiză sintactică minuțioasă, atentă la structura propoziției și la relațiile sintactico-semantice care se stabilesc între componente, este în măsură să decidă asupra calității de nume predicativ sau de altă parte de propoziție.

Subiect – sujet – suget

GH. CHIVU
Institutul de lingvistică, București

1. Anca Belciug, elevă în anul al II-lea al Liceului „Ienăchiță Văcărescu" din Tîrgoviște dorește să afle „cînd a fost înlocuit cuvîntul *sujet* cu *subiect*, de către cine și cum s-a ajuns la această formă". Întrebarea îi este sugerată de faptul că „mult timp în literatura română cuvîntul *subiect* nu apărea sub această formă, ci se folosea *sujet*...".

[9] Numele predicativ se exprimă adesea printr-un adjectiv participial (ex. *Copilul este obosit, El este băut*).

2. Ţinem să eliminăm de la început o uşoară confuzie : *subiect* şi *sujet* reprezintă două cuvinte diferite. Problema raporturilor dintre aceşti doi termeni în decursul istoriei limbii române trebuie pusă, în consecinţă, nu prin prisma modificării formei *sujet* pentru a obţine actualul *subiect*, ci prin aceea a „luptei" dintre două sinonime cu forme foarte asemănătoare. Această mare asemănare formală se datorează provenienţei celor două cuvinte cu sensuri adesea identice din acelaşi termen latinesc, *subjectum*. *Subiect* a intrat în limba română printr-un împrumut direct din latina literară, în vreme ce *sujet* a apărut prin intermediul cuvîntului francez *sujet*.

Consideraţiile pe care le vom face în rîndurile următoare vor arăta apoi că, pentru a face istoria unui cuvînt, este nevoie nu numai de literatură, ci şi de toate celelalte manifestări ale limbii (lucrări ştiinţifice din diverse domenii, dicţionare, publicaţii periodice, documente etc.).

3. Înregistrările pe care le cunoaştem [1] arată că, dintre cele două cuvinte luate în discuţie, *subiect* este cel care a pătruns primul în limba română. El a fost notat iniţial într-un manual destinat pregătirii învăţătorilor, tipărit la Buda, în 1818, fără numele autorului pe foaia de titlu, *Manductor pentru învăţătorii sholasticeşti sau îndreptare către cuviincioasa împlinire a diregătoriei învăţătoreşti*. Citatul pe care îl reproducem arată că *subiect* desemna, ca în toate gramaticile actuale, partea principală de propoziţie care arată cine săvîrşeşte acţiunea exprimată de predicatul verbal sau cui i se atribuie însuşirea sau caracteristica exprimată prin numele predicativ : *să înceapă... cu închieutorarea* (=acordul) *subiectului şi a predicatului* [2].

În 1836, Gh. Asachi utilizează pentru prima dată termenul pentru a denumi conţinutul unei opere literare : *S u b i e c t u l sau cuprinderea odei poate fi tot aceea ce întartă sufletul sau îl înduioşeşte* [3].

Către mijlocul secolului trecut sînt consemnate, pentru cuvîntul în discuţie, alte trei sensuri : *a*) „persoană aflată în centrul atenţiei (supusă unei cercetări)", *b*) „mobilul (tema) unei discuţii" şi *c*) „calfă".

Primul dintre sensurile enunţate, înregistrat întîia dată într-o lucrare tradusă de Pavel Vasici [4] : *prin deasa schimbare a s u b i e c t e l o r... producem necontenit întăriticiuni nouă*, continuă să fie folosit şi astă

La fel cel de al doilea, notat iniţial în drama *Sanuto* [5], l. . de puţin cunoscută ca şi autorul ei, A. Lăzărescu : *ast s u b i e c t de conversaţiune este rău alesu.*

Cel de al treilea sens notat mai sus are numai două atestări, în numărul pe anul 1842 al revistei *Foaie pentru minte, inimă şi literatură* : *La un s u b i e c t (calfă)... se află cu adevărat cîteva sute fiorini* (fila 190[r]) şi într-o lucrare publicată la Iaşi în 1848 [6] : *Pe lîngă aceste case spitaliceşti să fie şi o altă căsuţă... pentru lăcuinţa unui calfă de spiţărie sau s u b i e c t.* Sensul a dispărut din limba română chiar din a doua jumătate a secolului trecut.

---

[1] Afirmaţiile referitoare la cuvintele *subiect* şi *sujet* se bazează pe atestările înregistrate în forma manuscrisă a *Dicţionarului limbii române (DLR)*.

[2] *Manductor pentru învăţătorii sholasticeşti...*, Buda, 1818, p. 212.

[3] Gh. Asachi, *Poesii*, Ieşi, 1836, p. 164.

[4] [Cr. W.] Hufeland, *Macroviotica sau măiestria a lungi viaţa*, II, Braşov, 1845, p. 13.

[5] A. Lăzărescu, *Sanuto*, Bucureşti, 1851, p. 11.

[6] [Gh. Cuciuran], *Povăţuiri pentru sătenii Moldovei la tîmplare de holeră*, Iaşi, 1848, p. 6—7.

Accepţiile logică şi filozofică ale cuvîntului în discuţie [7] au apărut spre sfîrşitul secolului trecut în lucrările lui Titu Maiorescu (*Afirmativă este judecata în care predicatul se arată concordant cu s u b i e c t u l*) [8] şi Vasile Conta (*aceea ce la alţi indivizi omeneşti constituie s u b i e c t u l cugetării lor devine pentru cugetarea mea obiect*) [9].

4. Sujet, termen ce reproduce forma cuvîntului francez omonim, a intrat în limba română în jurul anului 1830. Primele atestări ne trimit la lucrările lui Ion Heliade Rădulescu. Astfel, în 1831, consemnăm folosirea termenului *sujet* pentru a denumi conţinutul unei opere literare : *Poezia ei este bogată şi armonioasă, s u j e t u l nobil şi bine ales* [10]. În 1867 prin *sujet* era desemnată tema (subiectul) discuţiei : *O mică abatere ca să pot mai bine intra în s u j e t u l nostru* [11]. În *Anatolida*, deci cu mult înaintea apariţiei sensului corespunzător pentru *subiect*, Heliade folosea cuvîntul în discuţie în accepţiunea sa filozofică : *Cu ochii la lumină, aşa i se deschide / La minte cugetarea şi-ncepe a distinge / Între aci ş-acolo, între s u j e t ş-objecte* [12]. În 1837 *sujet* apare în una din lucrările aceluiaşi învăţat cu semnificaţia „motiv, cauză, prilej" : *Blestemul Minervi, al căruia s u j e t este vandalismul acelui lord Elgin* [13], iar în 1841, cuvîntul desemna subiectul gramatical : *Cindu lucru[l] este al numinativului sau alu s u j e t u l u i propoziţiei, atunci întrebuinţămu posesivulu* [14].

Celelalte accepţiuni ale termenului apar tot în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Sînt cunoscute o atestare din 1835 a sensului „persoană aflată în centrul atenţiei", datorată lui Cezar Bolliac : *voi beţi de rătăcirea cării sînteţi s u j e t* [15], şi două din 1850, pentru accepţiunile „domeniu de cercetare" : *N-ai să mai adaogi nimic la acest important s u j e t de economie rurală ?* [16], respectiv „portaltoi" : *Altoirea este un procedeu prin mijlocul căriia facem a sluji... rădăcinele unui arbure... mai de jos, căruia îi zic s u j e t* [17].

Intrat în uz într-o perioadă în care franceza avea o foarte puternică influenţă asupra românei, *sujet* va ieşi din circulaţie odată cu diminuarea acestei influenţe. Potrivt extraselor aflate în fişierul *Dicţionarului limbii române*, *sujet* dispare practic din limbă în jurul anului 1880.

5. Cu toate că datarea apariţiei unui fenomen lingvistic este totdeauna probabilă (la fel ca stabilirea persoanei care l-a folosit prima dată), considerăm că, urmărindu-se în paralel rezultatele consemnate în paragrafele anterioare, se poate obţine o imagine a „luptei" dintre *subiect* şi *sujet*. Această imagine nu este însă completă dacă facem abstracţie de existenţa altor şase forme : *subjet, subject, suget, subget, soget* şi *soghet*.

---

[7] Vezi, de exemplu, *Dicţionarul explicativ al limbii române (DEX)*, [Bucureşti], 1975, s. v.

[8] Titu Maiorescu, *Logica*, Bucureşti, 1898, p. 43.

[9] Vasile Conta, *Opere filozofice*, Bucureşti, f.a., p. 465.

[10] I. Eliad, *Regulile sau gramatica poezii*, Bucureşti, 1831, p. 28.

[11] I. Heliade-Rădulescu, *Opere*, II, Bucureşti, 1943, p. 48.

[12] Idem, *Opere*, I, Bucureşti, 1939, p. 365.

[13] I. Eliade, *Din operile lui lord Byron*, Bucureşti, 1837, p. 93.

[14] I. Heliade, *Paralelismu între dialectele românu şi italianu*. Partea a II-a, [Bucu-841, p. 46.

[15] Cezar Boliac, *Operile...*, Bucureşti, 1835, p. 18.

[16] ...vanet, *Rudimentu agricolu universal prin întrebări şi răspunsuri...*, Bucureşti,

[17] *Curs elementar de agricultură şi de economie rurală*, Bucureşti, 1850,

Subjet şi subject, rezultate din contaminarea cuvintelor *subiect şi sujet*, au fost atestate cu trei accepţiuni : a) „parte principală de propoziţie...“ : *într-o propoziţie, afară de s u b j e t, predicat şi legătură, pot veni şi alte ziceri* [18] ; b) (în filozofie, în opoziţie cu *obiect*) „eul individual dotat cu conştiinţă şi voinţă“ : *Autorul nu-şi înalţă duhul mai presus de s u b j e t u l său prin metaforale sîlnice* [19] ; c) „altoi“ : *s u b j e c t u l va înobili piciorul, adecă tot arborul grefat va deveni d-o speţă nobilă* [20].

Perioada în care această formă a fost folosită în scrierile româneşti este aproximativ aceeaşi cu cea stabilită anterior pentru termenul *sujet*. Ca şi în cazul ultimului cuvînt citat, sensurile se pot explica prin influenţa limbii franceze.

Suget, subget, soget şi *soghet* sînt, de fapt, variante ale unui cuvînt diferit de cele discutate pînă acum. Este vorba de un împrumut din limba italiană, neglijat de toate dicţionarele limbii române. Atestările sînt foarte puţin numeroase, iar numărul sensurilor redus.

Suget a fost înregistrat numai de trei ori, în gramatica lui Ienăchiţă Văcărescu (1787), într-o lucrare tipărită la Iaşi în 1850 de Gh. Asachi (*Mirtil şi Hloe*) şi în numărul pe anul 1860 al *Calendarului pentru poporul românesc*, editat în aceeaşi localitate de acelaşi învăţat moldovean. Sensul cuvîntului este în ultimele două izvoare acelaşi, „totalitatea evenimentelor care alcătuiesc conţinutul unei opere (literare etc.)“ : *S u g e t u l piesei sînt sentimentele de respect, de evlavie, de iubire fiască, de recunoştinţă şi de amor* [21] ; *Noi am socotit... a o retipări în privirea s u g e t u l u i interesant* [22]. În prima lucrare citată *suget* desemnează partea principală a propoziţiei denumită astăzi *subiect* : *lucrarea care să întoarce la s u g e t u sau la spunerea sa* [23].

Subget a fost înregistrat o singură dată în gramatica întocmită de Iordache Golescu [24]. Forma cuvîntului a rezultat din încercarea de românizare a termenului italian *soggetto*, iar accepţiunea este, după cum se poate bănui uşor din tipul lucrării în care apare, cea gramaticală : *încheieturile ne arată neamul sogeturilor sau s u b g e t u r i l o r.*

Cu acelaşi sens a fost folosit şi *soget*, mai apropiat ca formă de etimonul italian. Alături de atestarea deja citată pentru gramatica lui Iordache Golescu trebuie pusă alta, mult anterioară, întîlnită în gramatica lui Ienăchiţă Văcărescu [25]. Autorul citat s-a lăsat, probabil, influenţat de cartea lui Girolamo Gigli (*Lezioni di lingua toscana*) atunci cînd a scris despre *lucrarea s o g e t u l u i.*

În varianta manuscrisă a *Observaţiilor...*, păstrată în fondurile Bibliotecii Academiei R. S. România, cuvîntul în discuţie avea forma *soghet* (*lucrarea s o g h e t u l u i*) [26].

---

[18] *Gramatica românească şi nemţască pentru tinerimea naţională*, Braşov, 1839, p. 65.
[19] Fenelon, *Intîmplările lui Telemah, fiul lui Ulise*, I, [Sibiu], 1831, p. 39.
[20] Iuliu Barasch, *Manualul de botanică silvică*, Bucureşti, 1861, p. 37.
[21] Gh. Asachi, *Mirtil şi Hloe*, Iaşi, 1850, p. 5.
[22] *Calendar pentru români*, XIX, 1860, Iaşi, p. 8.
[23] Ienăchiţă Văcărescu, *Observaţii sau băgări dă seamă asupra regulelor gramaticii rumâneşti*, Viena, 1787, p. 49.
[24] Iordache Golescu, *Băgări de seamă asupra canoanelor gramăticeşti*, Bucureşti, 1840, p. 202.
[25] Ienăchiţă Văcărescu, *loc. cit.*
[26] B.A.R., ms. rom. 305, fila 22v.

6. Consideraţiile de mai sus au arătat, credem, complexitatea deosebită a problemelor referitoare la istoria şi evoluţia vocabularului românesc. Concurenţa dintre *suget, sujet* şi *subiect*, semnificativă, de fapt, pentru „lupta" dintre trei influenţe (italiană, franceză şi latină literară) exercitate asupra limbii române în decurs de un secol (1780—1880), s-a rezolvat în favoarea ultimei forme.

Concluzia principală a cercetării întreprinse de noi este însă alta : dicţionarele istorice generale ale limbii române trebuie să înregistreze, alături de *subiect, sujet* şi *subjet*, formele *suget, soget, subget* şi *soghet*. Pentru explicarea formelor citate este nevoie să se apeleze la cuvîntul italienesc *soggetto*.

STIL, COMPOZIŢIE

Repere stilistice ale textului literar

GH. BULGĂR
Universitatea din Bucureşti

Creaţia literară este o vastă sinteză a resurselor expresive ale limbajului ; în nici un alt sector al culturii naţionale nu se pot interfera cuvinte, construcţii, tipare expresive diferite ca în scrisul literar : arhaisme, elemente populare, neologisme, termeni tehnici, formule modernizate mereu, compunînd toate, în sinteza expresivităţii textului literar, originalitatea stilistică a unui autor, repere ale inventivităţii şi artei lui specifice.

Trei sînt aspectele esenţiale ale construcţiei lingvistice, ale compoziţiei stilistice a unui text, aspecte care conturează personalitatea creatoare în domeniul literar : *bogăţia, noutatea şi expresivitatea limbajului său*. Raportul dintre fond şi formă, mult discutat şi la noi, începînd cu Titu Maiorescu, apare în unitatea şi nuanţele limbajului textelor literare, avînd în vedere faptul că „în manifestările limbii radiază un focar interior de viaţă şi primeşte căldură şi lumină o comunitate omenească oarecare" [1]. Această iradiere a puterii de viaţă prin cuvinte şi construcţii ale limbii, marcate de talentul, de arta personală a scriitorului, reprezintă o vastă sinteză stilistică, cu particularităţi lexicale şi gramaticale menite *să localizeze* şi *să dateze* acţiunea şi eroii ei, după opinia aceluiaşi autor citat. Într-o perioadă de intense preocupări în acest domeniu, cînd iniţiase *Dicţionarul limbii poetice a lui Eminescu*, Tudor Vianu scria : *„Forma* operei literare este *însuşi conţinutul ei*, sesizat în ceea ce el cuprinde *mai original*" [2].

În forma operei literare, în stilul ei, deci, întîlnim valorificarea tezaurului limbii întregului popor, a bogăţiei şi expresivităţii ei, constituite de-a lungul evoluţiei sale istorice, cu particularităţi de vechime, de grai regional şi cu forme frecvente ale oralităţii, ale graiului familiar, spre deosebire de limbajul curent al unei epoci, mai uniform şi convenţional, spre deosebire de limbajele speciale : ştiinţific, tehnic, administrativ sau publicistic (acesta fiind angajat în difuzarea noutăţilor de interes general, reflectînd actualitatea imediată). Spre deosebire de toate celelalte stiluri funcţionale, *stilul beletristic* poate actualiza unele elemente de limbă, periferice astăzi, neobişnuite în limba standard, în vorbirea cultă, cum sînt cuvintele vechi, populare, familiare, regionale chiar. La nivelul modern al limbii comune, folosim astăzi

[1] Tudor Vianu, *Arta prozatorilor români*, 1941, p. 15.
[2] Idem, *Probleme de stil şi artă literară*, 1955, p. 6.

un vocabular şi construcţii selectate, limitate, adesea similare cu cele existente şi în alte limbi romanice cu o veche tradiţie a scrisului (franceza, italiana, spaniola) — ceea ce este bine, în general, căci apare tuturor evidentă apropierea limbii noastre de marea familie a limbilor neolatine, dar e insuficient pentru nevoile scriitorului de a cristaliza în cuvinte, în fraze, ideile complexe, realităţile infinite ale vieţii, ale sufletului omenesc. Aria lexicului şi a construcţiilor din textele literare este, de obicei, mult mai vastă decît aceea a limbii uzuale ; în opera scriitorilor *retrăieşte o parte din arhiva limbii*, cu pitorescul şi varietatea ei, marcate de timp, de regiune, de mediu social. Limba scriitorului e o permanentă sinteză de vechime şi noutate, cu multe particularităţi expresive, de mare interes pentru cunoaşterea şi cultivarea limbii naţionale. Opera literară reflectă *bogăţia, varietatea, expresivitatea tezaurului limbii*, pe care scriitorul îl sugerează mereu prin creaţia lui. Iată un citat în care se întretaie, chiar pe un spaţiu redus, elemente variate ale limbii noastre, cu marca personalităţii inventive în sfera lexicului folosit pentru construcţia imaginilor plastice :

Priveliştile sclipitoare, *Repaosă nestrămutate*
Ce-n repezi şiruri se dişteru, *Sub raza gîndului etern.*

EMINESCU

Fondului vechi, popular, i se adaugă neologismul *etern*, precedat de un cuvînt cu totul rar, făcut de poet, pe baza celor existente, din aceeaşi familie, în limba comună : *dişterne* (legat de *aşterne*) ; epitetele sînt rare : *sclipitor, nestrămutat, repede* ; cu totul noi sînt nucleele stilistice, imaginile poetului realizate prin asocieri imprevizibile de cuvinte : *raza gîndului etern* ; *repezi şiruri*. Cuvintele vechi, cunoscute, primesc astfel valori figurate, metaforice (conotative), vocabularul în ansamblu amplificîndu-şi posibilităţile expresive, sugestive.

Bogăţia limbii operelor literare e marcată prin valorificarea elementelor neobişnuite în vorbirea curentă de acum, pentru a realiza ceea ce Tudor Vianu numea *datarea* şi *localizarea* acţiunii şi eroilor operei prin cuvinte şi construcţii arhaice, regionale, populare, familiare. Fără opera scriitorilor, care *menţin în viaţă un bogat material lingvistic*, din necesităţi expresive, stilistice, limba curentă ar fi, probabil, pe jumătate numai atît de bogată pe cît este în realitate. Firește că scriitorii nu neglijează termenii noi, de actualitate, impuşi de evoluţia culturii, de cerinţele progresului. Sfera lexicului textelor literare are amplitudini de *vechime şi noutate* imposibil de realizat în alte stiluri ale limbii naţionale. Numai scriitorul poate face *imagini noi* cu *termeni vechi* în sintagme inimitabile, vecinătăţile cuvîntului fortificînd sfera de înţelesuri ale vorbei cunoscute, ca în acest pasaj din Sadoveanu : „Ostrovenii au ieşit *bulucuri-bulucuri* din vii, *dînd glas mare*, învîrtind deasupra capului săbiile şi *pălind în coastă* gloata lui Irimia ; au prăvălit-o la vale şi *au pus-o în răsipă*. Au fost *o nălucire a unui prăpăd* de puhoi. *S-a împînzit* în văzduh un răcnet al *pieirii*, care *a poprit steagul de boieri* şi l-a întors în loc." (*Nicoară Potcoavă*).

Ca aici, un imens număr de cuvinte, expresii, construcţii gramaticale ale fondului istoric al limbii trăiesc alături de cuvinte şi construcţii moderne în opera lui Sadoveanu, care este cea mai vastă şi mai expresivă *enciclopedie a limbii române*. Sursa populară, regională a stilului beletristic apare frapantă şi la scriitorii contemporani (Marin Preda, Mihai Beniuc, Eugen Barbu, Marin Sorescu, Ioan Alexandru). Camil Petrescu spunea că a scris *Un om între oameni* cu sentimentul identificării cu limba populară, de mare vechime,

de mare statornicie, care e vie și *perenă*, oferind substanță autentică expresivității scriitorilor preocupați de specificul vorbirii eroilor lor.

Precizia și pitorescul limbajului fiind implicate în structura operelor literare, *sinteza de vechime și modernitate* este evidențiată chiar pe spațiile mici ale evocării literare. Citățm finalul romanului *Ion* de Rebreanu : „Peste *zvîrcolirile vieții* vremea vine *nepăsătoare*, ștergînd toate urmele. Suferințele, patimile, năzuințele, *mari sau mici, se* pierd într-o taină *dureros de necuprinsă*, ca niște *tremurări plăpînde* într-un *uragan uriaș*. Herdelenii tac toți trei. Numai gîndurile lor, *ațîțate de speranța împodobitoare* a tuturor sufletelor, alerga neîncetat înainte". Se știe că însuși Creangă, judecînd cît de multe cuvinte și construcții vechi, populare, regionale chiar, existau în proza lui, a întocmit un glosar explicativ al lor. Există însă astfel de elemente ale stilului individual și la Slavici, Hogaș, Goga, la Titus Popovici, Fănuș Neagu, Marin Sorescu sau Ioan Alexandru. *Sinteza lor lexicală*, punctată de cuvinte rare, reflectă imensa *bogăție a limbii noastre*, caracterul ei „ospitalier", *deschis* la contactul cu alte limbi, în același timp *conservatoare* în folosul expresivității, elasticității și pitorescului stilistic, cum se vede în toate textele literare reproduse în manuale. Limba actuală *asimilează* mereu cuvinte, expresii și construcții moderne, sub impulsul progresului general și al contactului ei, mai ales cu domeniul limbilor romanice, surse de îmbogățire, astăzi, pentru toate limbile europene ; limba însă *conservă*, sub acțiunea scriitorilor artiști ai limbii, tezaurul imens, constituit *istoricește* și a cărui cunoaștere este desigur în avantajul exprimării individuale, indispensabilă pentru scriitori, utilă pentru cultivarea exprimării în ansamblu. Pe bogăția acestui tezaur se sprijină *sinonimia*, factor de stimulare a *preciziei* și *nuanțării* limbii literare. O uimitoare valorificare a sinonimiilor posibile întîlnim în opera marilor noștri scriitori ; iată un singur exemplu din *Șoimii* lui Sadoveanu :

„Porniră. În urmă, pe munții în ceață, ca într-o *cunună sîngerată* de durere, *asfințea* soarele ; și cei doi călăreți, cu slujitorii după ei, trecură Moldova prin *frămîntarea de foc* a undelor. Trecură și porniră pe drum lung prin lucirile *asfințitului* ; și se depărtau tot mai mici, înainte, pînă ce se mistuiră în aburul *amurgului*."

Fondul vechi al limbii, cu elementele lui arhaice, populare, regionale, — împreună *cu termenii* noi de astăzi — constituie surse de îmbogățire și de înnobilare a stilului.

Despre inovație în limbajul poetic

AL. TUDORICA
Universitatea din București

Rolul important al inovației în *viața* limbii derivă dintr-o înțelegere mai veche, devenită tradițională, a limbii ca un *organism viu*. Astfel văzută, limba ar dezvolta un *metabolism* propriu, asimilînd în permanență noutatea și abandonînd în timp lucrurile vechi. Fără îndoială, acest proces durează de cînd există limba, el punînd în evidență o mișcare dialectică și ilustrînd, pe de o parte, nevoia de înnoire, în mod constant resimțită de limbă în diferitele ei stadii de dezvoltare, de altă parte o lentă, dar statornică acțiune de erodare, exercitată în primul rînd asupra noutății însăși. Căci aceasta, recunoscută ca valoroasă și deci integrată în circuitul lingvistic general, este din

acel moment supusă unei presiuni asimilatoare, prin care limba sancționează toate abaterile de la norma comună. Între aceste abateri, poezia se numără în primul rînd.

Pentru a dovedi un astfel de proces, Tudor Vianu dă undeva[1] două exemple de metafore-verbe („*a se închega* un gînd", „*a se îmbulzi*"), care, fără a fi poezie, pun totuși în lucru, pentru a se constitui, mecanisme în chip esențial asemănătoare. Nimeni nu le mai simte astăzi ca metafore, afară doar de analistul interesat să le explice originea. În primul exemplu, gîndul se precizează, se întărește, „se formează în mintea cuiva și ia forme precise, așa cum prinde laptele cheag". În al doilea, „oamenii se înghesuiesc întocmai cum se adună în săculețe bulzii de caș". Evident, procesul de asimilare de către limba generală a unor asemenea comparații-metafore a fost foarte îndelungat. Stă mărturie pentru aceasta sfera semantică din care au fost preluați termenii comparației, care este cea a lumii pastorale. Faptul ne trimite într-un trecut cu neputință de precizat, despre care știm numai că socotea o asemenea îndeletnicire, cum era creșterea animalelor, drept esențială pentru vorbitorii de atunci ai limbii române.

Mutînd acum discuția în sfera literaturii propriu-zise, regăsim aceeași relație dublă a limbajului poetic cu limba generală, raport de data aceasta în mare măsură asumat și conștientizat. Prin efectul solidarității definitive a substanței cu expresia, poezia o *fixează* pe cea din urmă în forme neschimbătoare, memorabile, pe care le recunoaștem ca „perfecte" și nu putem, dacă vrem să le folosim sau măcar să ne referim la ele, decît să le *citățm*, adică să le reproducem întocmai. Literatura — și, în special, poezia — devin astfel fapte de limbă *datate*, care, prin frumusețea expresiei verbale, apărute la un moment dat prin puterea geniului unui poet, au tendința să fixeze limba la *acel* nivel al dezvoltării sale. Momentele glorioase din istoria unei literaturi reprezintă, din acest punct de vedere, stadii *oprite* ale procesului de evoluție a unei limbi, etape în care expresia literară, ajunsă la strălucire, devine nu numai un *model* de limbă, dar treptat, fiind luată mereu ca un exemplu, și o *normă* care poate frîna dezvoltarea pe mai departe. Așa s-a întîmplat, de pildă, în cadrul literaturii franceze, cu clasicul secol al XVII-lea, socotit și astăzi de multe istorii literare drept secolul de aur al întregii literaturi franceze, apreciere în care calitatea limbii poetice sau filozofice a acelui moment a intrat ca un argument fundamental.

Dar pe de altă parte, datorăm într-o anumită măsură poeților, deci tot literaturii, salvarea limbii de la o asemenea îmbătrînire și osificare. Faptul are loc prin permanenta infuzie de noutate verbală, pe care aceștia o aduc în creațiile lor. Evident, nu trebuie să căutăm această noutate la nivelul inventării unor *termeni* noi, așa cum s-a crezut la un moment dat, de exemplu, despre Creangă sau Budai-Deleanu. Inovația cea mai obișnuită e puțin spectaculoasă ; pot fi șocante anumite expresii „bine găsite", dar noutatea în acest domeniu e de obicei difuză și reiese mai ales din contextele personale în care creatorii poeți așază cuvintele limbii.

Un poet poate intra în circuitul general fie prin consensul de apreciere dobîndit în momentul său contemporan, fie, mai sigur, prin integrarea operei — cel mai adesea după dispariția autorului ei — în sistemul instituționalizat al învățămîntului, care o transformă în cultură obligatorie. Firește, criteriul cel mai important al unei asemenea integrări este valoarea operei respective. Dar tot ea devine cauza unei mișcări inverse, care va conduce noua expresie

[1] *Opere*, vol. IV, București, Editura Minerva, 1975, p. 69.

spre o treptată nivelare. O metaforă inițial nouă, purtînd marca individuală a creatorului ei, devine astfel, prin acceptare și preluare unanimă, un bun comun al limbii generale, pierzîndu-și treptat notele caracteristice care au făcut pe vorbitori s-o adopte la început. Paradoxal, tocmai noutatea și caracterul ei surprinzător, adică motive pentru care metafora a avut inițial succes, sînt acelea care îi aduc, în cele din urmă, pieirea ca metaforă. Se verifică în mic, la nivelul cuvintelor, ceea ce se întîmplă în planul mai general al ideii de modă, artistică sau nu. Aici inovația, fetișizată, devine motorul permanentei schimbări, realizate prin „vînarea" cu orice preț a noului, apreciat ca o valoare în sine ; momentul este urmat de consacrarea lui și apoi, tocmai de aceea, de îmbătrînirea și în cele din urmă de înlăturarea fostului nou în favoarea unui nou „nou".

Participînd la acest proces, poeții devin, prin dorința lor niciodată satisfăcută de a-și apropria limba generală într-o manieră personală, virtuali propulsori ai dezvoltării acestei limbi generale. Poate că cea mai mare glorie pentru un poet este tocmai aceea de a restitui limbii, desigur, într-o formă individual marcată, cuvintele împrumutate, îmbogățind-o în acest chip cu sensuri noi și cu expresii memorabile. Și aceasta chiar cu riscul ca ele, întorcîndu-se în limbă, să redevină treptat „anonime".

Proverbe: „Leneșul mai mult aleargă, scumpul mai mult păgubește"

PAVEL RUXĂNDOIU
Universitatea din București

Proverbele populare românești, rod al experienței îndelungate, al unui efort suprem de cunoaștere, reprezintă un tezaur inestimabil de înțelepciune, ale cărui valori și sensuri nu se sting niciodată. Pentru strămoșii noștri și pentru generațiile care ne-au precedat, aceste proverbe au constituit nu numai norme de comportare, ci și modele de acțiune pentru cele mai variate împrejurări din viață cu care omul s-a confruntat și se confruntă.

Propunîndu-ne să comentăm cîteva dintre aceste proverbe, o facem din dorința de a stimula interesul față de aceste creații, nu numai pentru valoarea lor ca patrimoniu al culturii românești, ci și pentru actualitatea permanentă a adevărurilor pe care le formulează și care le asigură continuitatea rosturilor educative în contemporaneitate.

Funcția educativă a proverbelor este realizată prin faptul că acestea spun, în termeni mai direcți sau metaforici, ce este bine și ce este rău în viață, în raport cu activitatea omului, cu relațiile dintre el și colectivitatea în mijlocul căreia trăiește. Comportamentele negative sînt semnalate, de regulă, mai pregnant decît cele pozitive, pentru că din rău omul învață mai mult decît din bine : „Pînă nu pățești, nu te cuminți". Proverbele care se înscriu în această regulă morală reprezintă în esență o atitudine combativă față de aspectele negative ale vieții, față de ideea de rău ; frumusețea morală, reliefată în alte proverbe direct, este marcată în aceste cazuri prin combaterea viciului și a urîțeniei de caracter.

Această atitudine este evidentă și în proverbul „Leneșul mai mult aleargă, scumpul mai mult păgubește". Expresia conține, de fapt, două proverbe, care în circuitul curent pot fi întîlnite și separat. Concentrarea lor într-o singură formulă tradițională este determinată de faptul că ambele proverbe sînt subordonate aceleiași idei generale : consecințele contrarii pe care com-

portamentele negative le pot avea asupra oamenilor care le adoptă. Asemenea construcții, care asociază proverbe diferite sub dominația unei semnificații comune, sînt frecvente în limbajul proverbial românesc, fiindu-i caracteristice.

Un alt aspect interesant îl relevă faptul că primul din proverbele integrate expresiei comentate pare să contrazică adevărul altor proverbe, în care „alergării" i se atribuie o valoare pozitivă, avînd sens de efort constructiv, viață activă, cum se vede în următoarele exemple : „Cine aleargă mult / Mănîncă unt" sau „Bună-i zeama / Dar lungă-i goana". Concluzia că „leneșul mai mult aleargă" pare să contrazică chiar și alte proverbe despre leneși, în care refuzul mișcării, al efortului este semnalat ca atitudine specifică acestora : „Leneșul caută de lucru, dar nu dorește să găsească", sau „Ca să scurteze din cale, de cu seară a plecat și în tindă s-a culcat". În același sens este proverbial și refuzul leneșului din povestirea lui Ion Creangă de a mesteca posmagii neînmuiați.

Relația de contradicție între semnificațiile unor proverbe nu este întîmplătoare. Proverbele încearcă să surprindă cele mai variate aspecte ale vieții, și viața implică ea însăși contradicțiile ei. În cazul proverbului pe care îl comentăm, contradicția rezultă în principal din faptul că ambele lui componente vizează paradoxul. Dacă în cel privește pe leneș, sensul paradoxal nu mai este identificat și în alte proverbe, în ce-l privește pe „scump", adică pe zgîrcit, acest sens este subliniat și în alte expresii paremiologice, cum ar fi : „Unul adună, altul risipește", „Zgîrcitul moare cu pîinea în mînă" sau „Porcul strînge untură pentru alții".

Paradoxul, în aceste proverbe, ca și în alte multe proverbe românești — frecvența acestui procedeu fiind destul de mare — reprezintă, în esență, expresia unui avertisment dur, care întărește rolul educativ al limbajului paremiologic, de modelare a caracterului și a comportamentului uman.

Note despre reportaj (I)

VICTOR VIȘINESCU
Academia „Ștefan Gheorghiu"
Facultatea de ziaristică, București

În publicistica scrisă, iar astăzi în cea radiofonică și audio-vizuală a televiziunii, reportajul a deținut și deține un loc privilegiat între celelalte forme și modalități de comunicare. El este, de aceea, *o lectură a tuturor vîrstelor și preferințelor* și, prin trăsăturile sale, de a informa „la zi" și cu exactitate, de a fi în ambianța muzicii (în emisiuni radiofonice) sau a muzicii și a imaginii, pe micul ecran, devine un reflex cotidian al acelui minimum de lectură. La menținerea privilegiului amintit contribuie și faptul că în epoca noastră, în secolul ciberneticii și al electronicii, al aselenizării pe mult cîntatul astru numit Lună, în bugetul de timp al oricărui cititor lecturile sînt limitate, în ciuda oricăror bune intenții.

Recurgînd la una dintre formele de existență a reportajului, o facem cu încrederea că această *literatură-document*, cum s-a spus, în stilurile ei diferite, găzduită de ziare și de reviste, dar și de volume de reportaje și de memorialistică, ne satisface și o *dorință de cunoaștere și de instruire*, ca și una *estetică*. Fapt care aduce în jurul numitului act de comunicare interumană, odată cu milioanele de receptori, cu interese profesionale și opțiuni estetice deosebite, *o complexă structură compozițională* și un *statut funcțional aparte* prin raportare la alte verigi ale scrisului publicistic (*articolul, interviul, ancheta*). Vom încerca, deci, în lumina faptelor de conținut și de limbă, să rele-

văm particularităţile, relieful şi locul reportajului în configuraţia de ansamblu a mijloacelor de comunicare în masă.

1. Spre o posibilă definiţie. De la *Acta Diurna Populi Romani*, documente difuzate sub rostrele Romei antice, care cuprindeau ştiri caleidoscopice (numiri în funcţii, căsătorii, naşteri, spectacole, evenimente militare), pînă la perfecţionarea tiparului de către Gutenberg, iar după aceea pînă la cristalizarea conceptului de presă modernă, specializată, drumul evoluţiei mesajului publicistic scris a stat, ca şi al literaturii, de altfel, sub semnul căutărilor de formule numite *genuri, specii, subdiviziuni.* În cultura română, odată cu momentul 1829 (I. H. Rădulescu, Gh. Asachi), cînd apar primele periodice cu o existenţă mai îndelungată în limba română (*Curierul românesc* şi *Albina românească*), în presă încep să pătrundă *articolul politic, pamfletul, nota,* şi, mai rar, *reportajul.*

Etapele următoare ale scrisului revoluţionar paşoptist, apoi unionist, cu largi deschideri în perioada marilor clasici români, ei înşişi străluciţi publicişti (Eminescu, Caragiale, Slavici, Macedonski) au conturat eflorescenţa presei pe ansamblul ei. Secolul al XX-lea, printr-unul dintre cei mai virtuoşi reprezentanţi ai presei române, Geo Bogza, cristaliza tendinţele de evoluţie ale diferitelor compartimente gazetăreşti. Astfel, în 1934, acel ce a semnat o neîntrecută (încă !) biografie atotcuprinzătoare a Oltului, Geo Bogza, elogia trei genuri de mare forţă ale presei : *pamfletul, reportajul, informaţia.*

Dacă procedăm prin comparaţie cu teoria literaturii, care ne oferă genurile cunoscute (*liric, epic* şi *dramatic*) şi, în cadrul fiecăruia, *speciile,* de asemenea cunoscute (*oda, imnul, sonetul ; schiţa, nuvela, romanul ; drama, tragedia, comedia*), putem spune că publicistica este un gen al activităţii de creaţie scrise, vorbite sau audio-vizuale, iar *reportajul, articolul, informaţia, interviul, ancheta,* celelalte modalităţi gazetăreşti, sînt speciile ei. Nu putem însă forţa nici analogia, dar nici nu putem neglija datele ei generale.

Acestea au în vedere, de exemplu, trăsăturile comune, sugerate de latinescul *genus* („clasă de obiecte avînd aceleaşi note esenţiale şi cuprinzînd cel puţin două specii"). În publicistică, „notele esenţiale" sînt sinonime cu ceea ce numim *cerinţele* redactării oricărui text de presă : a) *autenticitatea,* b) *actualitatea,* c) *obiectivitatea,* d) *plasticizarea.* Reportajul, articolul, ancheta sau orice altă formă publicistică respectă aceleaşi cerinţe. Unele deosebiri intervin atunci cînd participarea personală este mai accentuată, în *reportaj,* bunăoară, în comparaţie cu *interviul,* sau atunci cînd ne găsim în situaţia aşa-numitului *reportaj literar,* socotit un fel de apanaj al scriitorilor, o cale de a uni autenticul cu liricul, într-o viziune de reflecţii filozofice şi cu un limbaj metaforic.

În teoria presei, nu au existat *preocupări exprese faţă de terminologia de bază a acesteia,* iar situaţiile sînt încă neclare din punctul de vedere al încadrării unui text publicistic în „gen" sau „specie" (tendinţa actuală merge către conferirea calităţii de *gen* tuturor formelor de comunicare prin presă !). Pentru un moment, apelăm la o frază a lui G. Bogza, care, într-o anchetă intitulată *Ce este reportajul ?,* răspundea : *„Seismograf al vieţii, instrument de cunoaştere, de transformare".* Însuşindu-ne sintetica observaţie a aceluia care a demonstrat în practică cel mai convingător virtuţile reportajului, adăugăm, pînă la elucidarea controverselor „gen" sau „specie" ? că, indiferent cum este sau cum va fi încadrat reportajul, esenţialul constă în *eficacitatea funcţiilor sale.* Acestea, cel puţin în contemporaneitatea noastră socialistă, însemnează : *a informa, a interpreta, a forma,* cu condiţia *sine qua non,* pentru orice reporter, de *a comunica* şi *a se comunica,* adică de a realiza dubla intenţie a limbajului, tranzitivă şi reflexivă.

În intenţia de a formula o posibilă definiţie a reportajului, putem spune că acesta este *o modalitate* (eventual formă) *a publicisticii scrise, radiofonice şi audiovizuale, avînd ca trăsătură de bază consemnarea exactă şi la zi a realităţii, supusă interpretărilor reporterului în scopul înţelegerii sau corectării ei, potrivit cu idealul politic, ideologic şi estetic al societăţii pe care o construim şi într-o transpunere publicistică în stare să comunice noţionalul la confluenţa cu emoţionalul.* Firește, criticabilă şi perfectibilă, supusă oricărei înlocuiri de termeni (de pildă „gen", în loc de „modalitate"), definiţia noastră reflectă nu atît o încercare de a fixa, din punct de vedere teoretic, statutul reportajului, cît o dorinţă de a arăta *ce este* şi ce *trebuie să fie* acesta ca mesaj ideologic şi estetic, cum vom încerca să arătăm, prin cîteva exemple.

2. *Eflorescenţă şi tendinţe.* Am putea considera că primii noştri „reporteri" sînt cronicarii : Grigore Ureche, Miron Costin şi Ion Neculce, pentru că ei au relatat, cum ştim, evenimente, fapte, întîmplări, puse sub girul istoriei, al mărturiilor orale, al cunoaşterii livreşti, al „documentării", cum am spune astăzi. De asemenea, tot ei au zămislit culori izvoditoare de emoţii, făcîndu-ne mici portrete, descrieri şi naraţiuni ale timpului, cu oamenii şi existenţa lor în istorie. Au fost, în concluzie, cum spunea în vremea noastră Albert Camus, „istorici ai clipei". După ei au venit Spătarul Nicolae Milescu, ştiut în lume pentru acel *Jurnal de călătorie în China*, şi apoi savantul, şi el cunoscut de lume, Dimitrie Cantemir, care, între preţuitele lui osîrdii enciclopedice, are şi o frumoasă şi „reportericească" *Descriere a Moldovei.* În sfîrşit, despre Dinicu Golescu s-a zis că este „părintele" reportajului românesc, prin a sa *Însemnare a călătoriei mele...* din anii 1824—1826.

Fără să stăruim asupra istoriei reportajului românesc, atît de bogat reprezentată, de la volumele memorialistice ale scriitorilor paşoptişti pînă la acelea semnate de Bogza, Cocea, Brunea-Fox, iar de la aceştia la Arghezi sau Călinescu, la Eugen Barbu, Pop Simion, Paul Anghel, Titus Popovici, Ioan Grigorescu, Ilie Purcaru, Ion Băieşu — enumerare cu totul incompletă — consemnăm deocamdată că, în lunga sa existenţă, mesajul acestei agreabile şi instructive lecturi a scormonit necontenit drumuri care să-i asigure *permanenţa.* Cu alte cuvinte, în funcţie de etapa istorică şi de solicitările ei în planul activităţilor umane creatoare şi al idealurilor sociale şi politice, *reportajul şi-a mulat conţinutul şi expresivitatea* pe factorii-stimuli.

Actualitatea noastră, atît de complexă şi de bogată în transformări, a determinat, în dinamica dezvoltării ei, şi o eflorescenţă a reportajului, specifică ziarelor de informare generală (într-un plan), revistelor de specialitate (în alt plan) şi, deopotrivă, comunicării prin radio şi televiziune. Sondînd realitatea în aspectele ei inedite şi în acord cu progresul social rapid al ţării, reporterii de ziare, crainicii-reporteri sau reporterii de televiziune aduc în peisajul scrisului publicistic stiluri diferite, aflate uneori într-o „concurenţă" complementară, spre profitul spiritual al receptorului (cititor, ascultător, telespectator).

Asistăm astfel la existenţa paralelă a cîtorva categorii distincte : *reportajul informativ* (despre construcţii, tehnologii moderne) şi *reportajul-eseu* (al ideilor, al faptelor comentate) ; *reportajul-povestire* (biografii, destine, împliniri) şi *reportajul aniversar* (monografii de judeţe, zone ale ţării) ; *reportajul-confesiune* (al faptelor de etică, de educaţie) şi *reportajul oficial* (vizite ale unor conducători politici străini, de pildă) etc. În această enumerare putem găsi şi tendinţele de evoluţie ale reportajului. La acestea ne vom referi într-un număr viitor al revistei.

Despre analiza literară. II

Acad. ION COTEANU

Ar fi, desigur, instructiv nu numai pentru psihologia poetului ca atare, ci şi pentru înţelegerea artei, a tehnicii lui stilistice, un studiu al felului în care el se prezintă pe sine însuşi în opera lui.

Arghezi ne oferă în această privinţă multe momente de mare poezie, căci el a fost dintre „neliniştiţii" căutători ai unui mod nou de expresie poetică românească. A spus-o în multe rînduri, dar cel mai impresionant moment ni se pare cel din poemul *Jignire*, deschis printr-o strofă cu evident sens de program poetic :

Nepreţuind granitul, o, fecioară !
Din care-aş fi putut să ţi-l cioplesc,
Am căutat în lutul românesc
Trupul tău zvelt şi cu miros de ceară.

Cititorul nu poate să nu observe că renunţarea la *granit* este legată de aprecierea *lutului* românesc, dar că şi vorbele pe care poetul le asociază cu cele două materiale sînt în opoziţie : din granit ar fi trebuit *să cioplească*, pe cînd în lutul românesc el *caută* un trup zvelt şi cu miros de ceară.

Granitul nu-i place din cauza presupusei lui incapacităţi de mlădiere, a severităţii lui sobre, a asprimii lui. Deşi aceste epitete nu sînt spuse pe nume, totuşi din comparaţia care se naşte spontan la lectura versurilor, justificarea de mai sus apare cu toată claritatea din insistenta precizare a calităţilor celuilalt material.

Dezvoltarea din strofa următoare întăreşte alegerea şi introduce cîteva specificări. Din lutul românesc s-a ales „pămîntul sălbatic din pădure", din care, frămîntat, este modelată o fiinţă uşoară, dar şi tare ca o cremene :

Am luat pămînt sălbatic din pădure
Şi-am frămîntat cu mînă de olar,
În parte, fiecare mădular,
Al fiinţei tale, de cremene uşure.

Aţi remarcat, desigur, cum se adună în această fiinţă mică pămîntul sălbatic din pădure, cremenea cea uşoară şi cum din mîinile olarului iese un trup zvelt cu miros de ceară şi aţi simţit din aceste epitete că trupul cel zvelt este un simbol. El reprezintă poezia românească aşa cum o înţelegea Arghezi, ca o artă populară izvorîtă din caracteristicile pămîntului românesc, el însuşi simbol al spiritului naţional.

În *Nehotărîre* şi în *Graiul nopţii*, două poeme de asemenea semnificative pentru raportul dintre creatorul de poezie, arta lui şi lumea înconjurătoare, ne întîmpină imaginea unui luptător, ridicat împotriva vremurilor şi condiţiilor antipoetice în care trebuia el însuşi să lucreze odinioară. Aici, în *Nehotărîre*, un titlu care exprimă suferinţa de a se împărţi între cerinţele meschine ale vieţii şi marea chemare a poeziei, poetul evocă necesitatea de a nu se lăsa doborît, de a nu-şi irosi talentul :

Înveşmîntat domneşte, să trec cu giulgiul rupt ?
Pe coate cu luceferi, spoit pe piept cu aur
Şi tatuat cu fulger, să nu-nving, să nu lupt ?

De obicei, cînd poeţii vorbesc despre ei, exagerează cu bună ştiinţă, nu din trufie, cum s-ar putea crede, şi cum se întîmplă din cînd în cînd, ci din

nevoia de a pune în opoziţie aspiraţiile şi chemările lor cu gesturile cotidiene, din nevoia de a face pe cititor să vadă în poezie o înălţare a spiritului, de a-l face să se ridice el însuşi la înţelegerea forţei educative a artei.

Dar Arghezi leagă într-un mod mai puţin obişnuit cuvinte din sfere diferite, în aparentă contradicţie. El vorbeşte de *giulgiu rupt* — semn al mizeriei — dar şi de *luceferi pe coate*, exact în locul unde se rod mînecile, este *spoit* cu aur pe piept, şi nu *poleit*, căci *spoit* exprimă o operaţie simplă, şi este *tatuat* ca sălbaticii, dar *tatuat cu fulger*, deci cu arma arzătoare a cerului.

În *Craiul nopţii*, simţindu-şi asemănări cu singurătatea cîntecului de noapte al unei cucuvăi care

Are cîteva tari silabe
Cu cîteva silabe slave

şi nu ştie să rîdă, îşi imaginează că pasărea îl învaţă :

Că sufletul trebuie să stea
De veghe, înarmat în şea,
Că sufletul e-o sabie sticloasă
Care trebuie trasă
Să-i scînteie stelele-n luciu.

Sufletul înarmat, de veghe cu o sabie sticloasă în care scînteiază stelele, este, firește, tot un simbol, simbolul creatorului, al poetului, cu simţurile tăioase, cu inspiraţie mereu trează, căci ce altceva ar putea fi scînteierea stelelor pe sabia trasă decît arta combativă în veghe continuă ?

Am dat aici trei ipostaze ale modului în care un poet se înţelege pe sine în raport cu arta lui. N-aş vrea să închei fără a sublinia încă o dată că forţa imaginilor şi a ideilor constă, în cazul lui Arghezi, dintr-o remarcabilă îmbinare, într-un spaţiu poetic foarte concentrat, a unor cuvinte în opoziţie din care ţîşneşte viu o concepţie militantă.

Mihai Eminescu: *Sara pe deal*

Prof. PAVEL PETROMAN
Inspectoratul şcolar al judeţului Timiş

Sara pe deal face parte din categoria acelor creaţii „în care privim ca într-un abis fără fund" (T. Vianu). Discursul poetic, universul familiar, reflectat în stratul semantic, acel „ce se spune", acaparează întreaga atenţie a cititorului şi şterge, parcă, semnificaţia plurală a acelui „cum se spune", domeniul principal al afirmării artei eminesciene, mai greu de desprins şi de apreciat.

Pastelul este realizat monocrom ; relieful e sugerat doar prin zone de umbră şi lumină. Pe acest fundal, buciumul, toaca, cumpăna fîntînii, clopotul, cu sunetele lor diafane, ce compun simfonia înserării, dobîndesc o rezonanţă specifică unui ritual ce urmează să aibă loc într-un templu maiestuos, a cărui boltă — senină, infinită, pe care scapără şi nasc stele, iar luna „trece-aşa sfîntă şi clară" — este susţinută de „coloanele imense ale umbrelor arborilor uriaşi" (George Călinescu). Într-un asemenea rai — în care eternitatea, vechimea şi clipa se determină şi se întrepătrund, ea îl aşteaptă cu ochii mari, strălucitori, ce cată prin frunza cea rară cum luna trece luminînd pe boltă, cu pieptul plin de dor şi fruntea plină de gînduri. Imaginea este o metaforă

simbolică, amplă, care semnifică tumultul și intensitatea sentimentului iubirii. Frămîntarea poetului, amplificată de „sara pe deal", cu toate elementele ei încîntătoare, se transmite asupra reprezentării momentului întîlnirii cu ființa iubită.

În lumina răspîndită de aștrii nopții („stelele le scapără-n cale", „Luna pe cer trece așa sfîntă și clară", „Stelele nasc umezi pe bolta senină", „Norii curg, raze-a lor șiruri despică"), uvertura întîlnirii sugerează vechimea iubirii, universul ei, în atmosfera calmă a satului, cu sunetele lui familiare : „Scîrțîie-n vînt cumpăna de la fîntînă", „...fluierul murmură-n stînă", „...toaca răsună mai tare", „Clopotul vechi împle cu glasul lui sara". O comparație : „Sufletul meu arde-n iubire ca para" dezvăluie căldura și strălucirea iubirii poetului „capabil să conceapă mai de grabă o lume fără soare decît pe sine fără dragoste".

Cînd „satul în vale-amuțește", gîndul la clipa întîlnirii devine predominant și stimulează imaginația poetului : „Lîngă salcîm sta-vom noi noaptea întreagă / Ore întregi spune-ți-voi cît îmi ești dragă". Momentul e unic ; el înlesnește dragostea netulburată lîngă salcîm, „sub înaltul, vechiul salcîm", și favorizează prelungirea clipei dorite.

În prezentarea naturii, poetul întrebuințează în exclusivitate verbe la modul indicativ, timpul prezent (16), spre deosebire de alte poezii, unde registrul formelor verbale este mult mai variat. Totodată, remarcăm aspectul dinamic al descrierii peisajului, realizat prin utilizarea verbelor de mișcare : *urcă, scapără, trec, caută, curg, despică, ridică, scîrțîie, vin, umple ;* ele concură, în același timp, și la reliefarea imaginilor auditive ce alternează cu cele vizuale.

Ipostazele sub care apare iubirea sînt exprimate prin verbe la timpul prezent (5), viitor (4), forme directe (2) și inverse (2). La sfîrșit, printr-o interogație, verbul este întrebuințat la modul condițional-optativ, semnificînd mirarea și, concomitent, o acțiune de durată realizabilă în prezent sau în viitor. Într-o astfel de „noapte bogată", „Cine pe ea n-ar da viața lui toată ?" Atît verbele la prezent (cu aspect de durată, așadar cu acțiune și în viitor), cît și cele la viitor dezvăluie speranța poetului, dar și o anumită incertitudine, cu privire la posibilitatea întîlnirii iubitei și a trăirii clipei așteptate. Trei din verbe sînt la viitor, persoana I plural (*sta-vom, ne-om rezima, vom adormi*) și evidențiază dorința arzătoare a poetului de a fi împreună cu iubita („noi") ; al patrulea verb este la persoana I singular (spune-ți-voi).

Poezia e alcătuită, aproape în întregime, din propoziții principale, coordonate, juxtapuse. Așezarea paratactică îi imprimă claritate, limpezime, simplitate și facilitează înțelegerea valorilor simbolice ale asocierilor. Propoziția finală, spre deosebire de celelalte, în general enunțiative, este interogativă.

Substantivele, în cea mai mare parte, articulate, îndeplinesc funcția de subiecte (ale propozițiilor coordonate) ; aproape fiecare enumeră unul din elementele ce anunță ori confirmă înserarea, conturarea locului întîlnirii celor doi îndrăgostiți. Celelalte substantive sînt în majoritate complemente circumstanțiale și au același rol de a preciza și nuanța atmosfera și cadrul peisajului. Adjectivele sau adverbele cu valoare de epitet contribuie la conturarea unui sentiment dureros : „buciumul sună cu jale". Adjectivul *vechi*, cu valoare de epitet („streșine *vechi*", „clopotul *vechi*", „*vechiul* salcîm"), întărește ideea perenității lumii dragi poetului. Surprinsă pictural, în adîncime și în devenire, realitatea trăiește în imaginația lui o viață nouă, plină de relief și de culoare, relevînd, într-un fel, însuși freamătul clipei în care au fost zămisliți cei care se iubesc. „Sara pe deal" — sintagma I — și „Astfel de noapte bogată" —

[...] mărturisesc că și pentru mine una din cele mai mari bucurii pe care le am în viața mea este să descopăr, și anume să descopăr resursele adînci, umane, care dictează cutare acțiune, mașinăria asta complicată care trebuie să se ridice la niște parametri mult mai înalți decît a fost obișnuită să atingă pînă acum. Doresc succesul întreprinderii acesteia, dar nu oricum. E puțin cam prea spectaculos succesul acesta...

Pentru Dobrian viața înseamnă frămîntare, entuziasm, spirit de răspundere, înseamnă efortul său și al celorlalți (inclusiv al lui Velcescu) în înfruntarea dificultăților care se ivesc în aplicarea tehnicii noi. Inginerul Sorescu știe (ca și chimista Elena Tatu, ori muncitoarea Dochița) că rezultatele lor sînt datorate și unor căutări anterioare :

— În materie de tehnică mondială toți sîntem aici preșcolari și școlari. Și meșterul ăsta, danezul, abia dacă e bacalaureat. Numai Giurcă era student. Și se pare că și Velcescu. Făceau aici un fel de facultate serală și nocturnă. Mi-a lăsat caietele toate.

Treptat, ies la iveală calitățile și nedreptatea ce i s-a făcut lui Velcescu. Clarificările din actul al doilea explică zbaterea și insistența lui Dobrian, în actul al treilea al piesei, pentru a convinge pe ceilalți despre un adevăr ce a devenit evident, pentru a pune în drepturile sale morale pe omul, pe candidatul de partid Velcescu. Acum, cînd randamentul fabricii este maxim, la numai două luni după schimbare, noul director a înțeles „că oamenii ăștia s-au zbătut, au făcut pe dracu-n patru să miște o mașinărie foarte-foarte complicată", că „Velcescu a plecat cu coada între picioare" și că el, Dobrian, a cules roadele muncii lui Velcescu, a fructificat experiența lui, a învățat din eșecul celui care a lucrat cu o tenacitate surprinzătoare și că, în cele din urmă, a primit toate onorurile.

— Acum îl cunosc mai bine decît pe oricare colaborator al meu. Oriunde pun mîna, simt că a fost și mîna lui înainte. Nu există resort tehnic important unde să nu simt cum s-a opintit și el.

Credința că adevărul trebuie „strigat" deschide drum unei bătălii pentru recîștigarea prestigiului fostului director :

— Tovarășe Sturzu, am ajuns la concluzia că directorul Velcescu, predecesorul meu, a fost un om foarte capabil și că cele mai multe din realizările noastre trebuie atribuite muncii lui [...] el pregătea succesul meu ! Asta e ceea ce nu se înțelege. Și asta vreau eu să le spun la toți. Mă simt solidar cu eforturile acestui Velcescu necunoscut. Reprezentăm amîndoi economia socialistă și morala socialistă. Și dumneata ar trebui să fii alături de mine. Eu nu afirm că s-a greșit, afirm că nu s-a cunoscut totul. Și nu lupt împotriva cuiva, ci pentru cineva.

Dobrian discută aprins cu Sturzu, apoi cu Iliescu și, părîndu-i-se că rămîne neînțeles, se va adresa lui Săvoiu, de la regiunea de partid, și chiar primului secretar al regiunii, Iacob.

Piesa pledează pentru încrederea în oameni și pentru un examen lucid al atitudinii lor. La o astfel de verificare atentă a comportamentului lui Velcescu, toate acuzațiile cad și rezultă că acesta a fost un om profund cinstit, că era atașat trup și suflet de fabrica unde a fost director, că a făcut tot ce omenește era posibil pentru a asimila tehnologia modernă. Dobrian are convingerea că lupta pentru om trebuie dusă pînă la capăt, aceasta fiind o necesitate a noii condiții umane :

— Mă interesează Velcescu ca verigă în această mare organizație, în această mare familie care este industria nouă. Eu am venit să lupt pentru ideea transmiterii elanului, a puterii de muncă de la om la om. Eu socotesc că cel care-mi creează mie baze pentru o

producție normală și cel care îmi face la Baia Mare sau la Galați un pinion, o șaibă, o bucșă îmi transmit de fapt din elanul lor de viață. Și eu îl transmit mai departe. Și atunci sîntem cu toții într-un fel de Ștafetă nevăzută, care face o cursă lungă, unică în istorie. De ce să cadă un alergător? Doar avem nevoie de toate elanurile și capacitățile de muncă. O fabrică e un organism viu, așa le-am spus la început oamenilor. Acum le-aș spune: o industrie e un organism viu, unde toate părțile răspund. Gîndesc că pentru construirea unei lumi mai bune e nevoie să evităm pierderile, orice fel de pierdere. Așa face un bun gospodar.

În finalul piesei aflăm că Velcescu este numit inginer șef la cea de a doua fabrică, din aceeași ramură, pusă de curînd în funcțiune.

Victoria lui Dobrian, născută din cinste și altruism, din dăruire și cutezanță, devine astfel pilduitoare. *Ștafeta nevăzută* este modelul unei conștiințe contemporane și viitoare.

„Scriitorii de azi ar trebui să se ocupe mai îndeaproape de oamenii pe care îi cunosc, ale căror năzuințe le pot exprima în chip firesc, aducîndu-și astfel contribuția la o mai bună valorificare a ceea ce sîntem."

PAUL EVERAC

LITERATURĂ UNIVERSALĂ

Lev Nicolaevici Tolstoi: *Război și pace*

CORNELIU NISTOR
Universitatea din Timișoara

Anul 1978 ne oferă un prilej comemorativ de o importanță deosebită pentru literatura universală: la 9 septembrie se împlinesc o sută cincizeci de ani de la nașterea unuia dintre cei mai mari romancieri ai epocii moderne — Lev Nicolaevici Tolstoi. Fiind, alături de Dostoievski, creator al romanului rus modern, numele și creația lui au depășit încă din a doua jumătate a veacului al XIX-lea granițele naționale, cunoscînd o uimitor de rapidă răspîndire pe plan mondial, fenomen ce semnifică, implicit, universalitatea sensurilor acestei creații. Ea cuprinde titluri ce de multă vreme nu mai aparțin doar literaturii ruse, ci patrimoniului spiritual al întregii lumi: *Povestiri din Sevastopol* (1857), *Cazacii* (1863), marile romane *Război și pace* (1865—1869), *Anna Karenina* (1875—1877), *Învierea* (1899), drama *Puterea întunericului* (1886), precum și povestiri ca *Moartea lui Ivan Ilici* (1886) sau *Sonata Kreutzer* (1887).

Deși descendent al unei străvechi și bogate familii ce aparținea nobilimii, L. N. Tolstoi a fost unul dintre acei aristocrați ruși cu vederi largi, nutrind o caldă simpatie față de țărănime și căutînd să îmbunătățească, prin reforme, condițiile de viață ale mujicilor de pe moșia sa. Printre altele, a înființat, pe cheltuială proprie, o școală pentru toți copiii de țărani de la Iasnaia Poliana, căutînd totodată să judece în spiritul dreptății diferendele ce apăreau între cei ce viețuiau pe domeniul său. Ba chiar, la un moment dat, a cultivat ideea de a renunța la avere în favoarea țăranilor, fapt ce i-a atras ura și disprețul celorlalți proprietari de moșii, trezind în schimb entuziasmul și admirația personalităților progresiste de pretutindeni. A nutrit în permanență ideea apropierii de popor, cunoașterea nevoilor și psihologiei acestuia, fapt ce se face simțit aproape în fiecare din creațiile sale literare, explicînd

totodată viziunea sa despre existenţă şi despre rolul maselor populare în făurirea istoriei. În prezent, este unanim recunoscută pe plan mondial marea forţă vitală ce pulsează în operele lui L. N. Tolstoi, trăsătură ce nu poate fi explicată decît prin identificarea scriitorului cu idealurile şi psihologia propriului său popor. Fenomenul este evident prezent în modul în care romancierul a tratat şi a selecţionat problematica celor trei mari romane menţionate, fapt ce l-a determinat pe Lenin să afirme : „Tolstoi a izbutit să pună în operele sale atît de multe probleme importante, a reuşit să le imprime o asemenea forţă artistică, încît creaţiile sale ocupă unul dintre locurile de prim rang în literatura universală". Pentru ca, în epoca noastră, un reputat critic şi filozof american, George Steiner, după ce îi situează pe Dostoievski şi Tolstoi alături de Homer, Platon şi Shakespeare, să-şi mărturisească certa convingere că „Tolstoi şi Dostoievski sînt cei mai mari romancieri. Ei excelează prin amploarea viziunii şi prin forma artistică".

Din contextul creaţiei lui Tolstoi iese în relief mai cu seamă romanul *Război şi pace*, datorită complexităţii tematice, unei noi viziuni asupra reflectării istoriei în literatură, precum şi structurii artistice moderne. Exegeza literară europeană l-a calificat fie ca roman-epopee, fie ca roman-poem, fie ca roman-cronică. Toate acestea la un loc constituie, de fapt, atribute surprinse într-o sinteză epică de o originalitate nemaiîntîlnită în literatura europeană. George Steiner l-a asemuit cu *Iliada*, datorită amploarei dimensiunilor istorice ale naraţiunii. Întîmplările izolate şi destinele umane individuale sînt implantate pe fundalul evenimentelor istorice din anii 1805 şi 1812 (campaniile napoleoniene şi rezistenţa armatelor ruseşti faţă de acestea), fundal ce dobîndeşte el însuşi valenţe de profund realism prin ruperea vălului de falsă „glorie", proclamată de-a lungul drumurilor întregii Europe de cel care a fost Napoleon Bonaparte, precum şi prin respingerea oricărei aureole romantice asupra războaielor napoleoniene, viziune acreditată în literatură de scriitori ca Stendhal (*Roşu şi negru* şi *Mănăstirea din Parma*) sau ca Victor Hugo (*Mizerabilii*).

Război şi pace este, astfel, în primul rînd un *roman istoric*, prin evocarea unor evenimente istorice importante (bătăliile de la Austerlitz, Smolensk, Borodino şi Berezina), precum şi prin surprinderea realistă a obiceiurilor şi a mentalităţii societăţii ruse din primele două decenii ale veacului trecut. Tolstoi este un maestru în arta de a surprinde atmosfera, problemele, chiar şi limbajul din saloanele aristocratice ale Rusiei din etapa predecembristă. Chiar dacă personajele *reale* ca ţarul Alexandru I şi generalul Kutuzov, împăratul Napoleon şi mareşalul Davout nu joacă decît un rol secundar în dezvoltarea epică a romanului, hotărîrile lor se fac simţite asupra destinului personajelor *imaginate* de scriitor. Fuziunea dintre *istoric* şi *imaginar* este atît de bine realizată, încît personaje de ficţiune ca Andrei Bolkonski, Pierre Bezuhov, Natalia Rostova, Nicolai Rostov, bătrînul conte Rostov, Anatoli Kuraghin, prinţul Vasili, generalul Denisov etc. par cu totul integraţi *istoriei reale*. La Tolstoi, mai mult ca la oricare alt scriitor, se adevereşte marea forţă a ficţiunii, izvorîtă dintr-o realitate atestabilă istoric.

În al doilea rînd, *Război şi pace* este şi un roman realist de moravuri în sensul cel mai larg al expresiei, fiind implicit *cronica* a două familii aparţinînd nobilimii ruse de la începutul secolului al XIX-lea : Bolkonski şi Rostov. Ca în multe alte romane de familie ce vor apărea la cîteva decenii după romanul lui Tolstoi (*Casa Buddenbrook* al lui Thomas Mann, *Forsyte Saga* al lui John Galsworthy sau *Familia Thibault* al lui Roger Martin du Gard), şi

cele două familii din *Război și pace*, secondate de-a lungul destinului lor de figura lui Pierre Bezuhov — ca *personaj-martor* în primele părți și ca membru de familie în ultima — cunosc clipe de ascensiune și de cădere, de fericire și de nenorocire, soarta lor fiind determinată tocmai de zguduitorul context al istoriei reale, adică războiul. Cel mai reprezentativ membru al familiei Bolkonski se dovedește a fi prințul Andrei — un bărbat cu prestanță, puternic și inteligent, chinuit însă de plictis, dezamăgit de cotidian, personaj ce pare descins din acel *mal du siècle* al generației romanticilor. Ca un contrapunct al prințului apare Natașa Rostova, tînăra zglobie ce reprezintă în viziunea lui Tolstoi însuși idealul candorii, al purității și al frumuseții feminine. Apropierea — atît pe plan sufletesc, cît și sentimental — între cei doi este inevitabilă, în pofida episodului fugii Natașei cu Anatoli Kuraghin. Apropierea și reîntîlnirea sînt facilitate tocmai de evenimente reale : bătălia de la Borodino și părăsirea vremelnică a Moscovei de către armatele rusești. Istoria *reală* conferă o notă de deplină autenticitate tuturor loviturilor primite de cele două familii : moartea prințului Andrei, suferințele Natașei, pierderea averii Rostovilor, moartea lui Petea, suferințele și experiențele lui Pierre Bezuhov ș.a.m.d.

Totodată, *Război și pace* trebuie considerat și ca un roman dramatic al unor destine individuale, cum sînt cele ale lui Andrei Bolkonski și Natașa Rostova, dar mai ales cel al lui Pierre Bezuhov. Acesta este personajul cel mai neliniștit, cel mai nemulțumit cu sine însuși, aflat într-o permanentă căutare a unor certitudini existențiale, supus celor mai variate și complexe experiențe — căsătoria cu frivola Hélène, francmasoneria, prezența pe cîmpul de luptă de la Borodino, hotărîrea de a-l împușca pe Napoleon, apoi prizonieratul unde, sub influența soldatului Platon Karataev, descoperă bucuria adevărurilor simple ale vieții, pe care le ignorase pînă atunci. Această ultimă și decisivă experiență a lui Pierre Bezuhov relevă, de fapt, însăși viziunea scriitorului despre existență : numai contactul cu oamenii simpli, din popor, poate oferi certitudinea unei forțe nevăzute și atotputernice, certitudinea aparteneței la un î n t r e g capabil să făurească istoria. În roman se afirmă despre soldatul-țăran Platon Karataev : „Fiecare cuvînt al lui și fiecare acțiune erau expresia acelei forțe necunoscute de el, care era viața lui. Dar viața lui, așa cum și-o vedea el, n-avea nici un sens ca viață aparte. Ea avea sens doar ca o părticică a întregului, pe care îl simțea necontenit". Această experiență, care îi coboară lui Pierre liniștea în suflet, va fi o premiză a p ă c i i — coordonata spirituală fundamentală a personajelor ce au supraviețuit r ă z b o i u l u i, surprinse, în ultima parte a romanului, în anul 1819, într-o ipostază idilică : Pierre căsătorit cu Natașa și Nicolai Rostov căsătorit cu Maria Bolkonskaia.

Romanul constituie, totodată, atît prin *Epilogul* său, cît și prin semnificația unor scene de bătălie, o convingătoare pledoarie pentru noua concepție filozofică asupra istoriei promovată de Tolstoi : în producerea marilor evenimente istorice, rolul decisiv nu-l joacă nici pretinsele forțe supranaturale, nici tactica elaborată în bătălii de statele-majore, ci cei care au dus întotdeauna povara istoriei pe umeri — oamenii din popor, conștienți de necesitatea efortului *comun* în înfruntarea cotropitorilor. În *Război și pace*, reflexul spiritului popular în purtarea războiului este încarnat în persoana lui Kutuzov și a miilor de soldați și partizani ce au dat lovituri mortale armatei lui Napoleon. Ei au dus un adevărat război de apărare a patriei. Tolstoi se dovedește astfel nu numai un mare patriot, ci și un spirit realist în aprecierea obiectivă a evenimentelor istorice.

Lev Nicolaevici Tolstoi este marele creator al romanului istoric realist, a cărui structură „în mozaic" (alternanță de episoade diverse) facilitează utilizarea unor procedee *aluzive*, specifice romanului modern : nimic nu e spus pînă la capăt, se subînțelege însă *totul*. Literatura universală a secolului nostru îi este profund îndatorată, de vreme ce scriitori ca Romain Rolland, John Galsworthy, Theodore Dreiser, Heinrich Mann, Arnold Zweig i-au adoptat procedeele compoziționale. În literatura noastră, ecouri tolstoiene se întîlnesc la Duiliu Zamfirescu în romanul său *În război* (din ciclul Comăneștenilor), precum și în unele romane ale lui Liviu Rebreanu și Cezar Petrescu.

CONCURSURI, EXAMENE

Înscrierea în clasa a IX-a (treapta I) de liceu

Potrivit Decretului Consiliului de Stat nr. 207/1977 privind organizarea și funcționarea învățămîntului liceal, tinerii care au promovat clasa a VIII-a sînt obligați să urmeze cursurile de zi ale treptei I de liceu. Înscrierea în treapta I se face fără concurs, în funcție de nevoile de calificare a forței de muncă și de preferințele elevilor, cu excepția liceelor la care numărul candidaților depășește numărul locurilor planificate. La profilurile pedagogic și coregrafie concursul este obligatoriu. Broșura editată de revista *Învățămîntul liceal și tehnic profesional* cuprinde instrucțiunile de înscriere în clasa a IX-a de liceu, admiterea în clasa a XI-a de liceu, înscrierea în școala profesională, precum și programele pentru concursul de admitere în clasa a XI-a.

Pentru a veni în sprijinul elevilor care se prezintă la concursuri, revista *Limba și literatura română* a publicat, în nr. 1, 1977 și în nr. 1, 1978, comentarii și recomandări pe marginea lucrărilor scrise la limba și literatura română. În numărul de față oferim elevilor cîteva materiale ajutătoare.

Sugestii pentru susținerea probei de verificare a cunoștințelor de limba și literatura română

Prof. PAVEL GALEA
Liceul „I. Slavici", Arad
Prof. SILVIU CURETEANU
Inspectoratul școlar al județului Arad

Probele de verificare a cunoștințelor de limba română, însușite de elevi în cei opt ani ai școlii generale la lecțiile de gramatică, lectură, stil și compoziție, reprezintă o modalitate concretă de apreciere a personalității candidaților.

De aceea, la formularea subiectelor pentru susținerea probelor și notarea lucrărilor trebuie să se aibă în vedere nu cantitatea cunoștințelor etalate de elevi, cît, mai ales, calitatea acestor cunoștințe. Elevii trebuie să facă dovada unei exprimări clare, corecte și proprii, fie într-o lucrare de sinteză a unor cunoștințe, fie în analiza unui text literar. Subiectele libere îi îndeamnă pe elevi la reflecție personală, la o atitudine creatoare față de conținut, evitîndu-se astfel înșiruirea de date, de cele mai multe ori memorate, sau comentarii extrase din studii critice care nu au o legătură organică cu subiectul tratat.

Elevul trebuie pus în situația de a-și expune cunoștințele sale în legătură cu o operă sau o temă, de a emite idei și păreri proprii, formulate logic, corect și expresiv, pentru că „a te exprima bine înseamnă a gîndi bine" sau „a te exprima bine înseamnă a gîndi tu însuți". Un rol important în această direcție îl are profesorul care formulează subiectele date la lucrările trimestriale și la probele de sondaj, subiecte menite să contribuie la

stimularea spiritului creator al elevilor. Contează, în mare măsură, și modul în care profesorul realizează analiza, în fața clasei, a lucrărilor elevilor. În formularea subiectelor pentru probele de verificare, e necesar să figureze și probleme de gramatică și vocabular.

Analiza gramaticală rămîne, totuși, un instrument eficace de cunoaștere și de însușire a sistemului limbii, de dezvoltare a capacităților de exprimare în limba română. Ea nu trebuie redusă la scheme, la amănunte fără importanță sau la chestiuni controversate.

Probele de verificare date în ultimii ani în județul Arad au evidențiat faptul că cei mai mulți elevi stăpînesc principalele cerințe ale exprimării scrise : deprinderile de înțelegere și comentare a unor opere literare, de redactare a unor compuneri bogate în conținut, de utilizare a unui vocabular adecvat, de analiză corectă a unor texte gramaticale și de utilizare corespunzătoare a regulilor și normelor ortografice, ortoepice și de punctuație.

Cu toate acestea, în multe lucrări scrise înregistrăm diferite greșeli de limbă, care provin fie din ignorarea contextului în care apar unele cuvinte, fie din dorința unor elevi de a se exprima cît mai „personal", inventînd sensuri și forme lexicale necunoscute dicționarelor, fie pur și simplu din necunoașterea înțelesului exact al cuvîntului folosit, toate avînd drept rezultat formulări lipsite de exactitate și de relief. La acestea se adaugă abuzul de conjuncții, repetări inutile de cuvinte, nerespectarea elementelor de corelație sintactică și, uneori, chiar greșeli de acord gramatical. În seria lipsurilor enumerate mai sus, și nu în ultimul rînd, se înscrie și insuficienta sistematizare a cunoștințelor ; de aceea întîlnim compoziții scrise haotic, cu caracter de improvizație.

În concluzie, trebuie să reamintim că profesorului care predă la clasele ciclului gimnazial îi revin sarcini deosebite în ceea ce privește pregătirea elevilor, felul în care aceștia sînt în măsură, la probele de verificare a cunoștințelor, să-și exprime gîndurile, ideile și sentimentele corect, logic și concis. Rolul profesorului este hotărîtor și în cultivarea vorbirii îngrijite și a exprimării sentimentului de mîndrie națională, care să facă din însușirea limbii române o datorie cetățenească, patriotică. Nu e mai puțin adevărat că și elevii trebuie să fie încredințați de faptul că un răspuns bine formulat, o lucrare bine redactată sînt, în primul rînd, rezultatul unor serioase lecturi și al unor cunoștințe profunde asupra conținutului de fapte și de idei, care pot fi valorificate în practică, la școală sau mai tîrziu, numai în măsura în care au învățat să stăpînească regulile de scriere corectă, limpede, precisă, de adecvare a limbajului la scopul comunicării. Cu alte cuvinte, probele obligă pe candidați la însușirea unor deprinderi temeinice și complexe de exprimare scrisă, la formarea personalității, caracterizate prin gîndire sănătoasă și sensibilitate, puse în slujba educării morale și estetice a omului societății noastre socialiste.

Cîntarea patriei

Prof. ADRIANA NICULIU
Liceul „Gh. Lazăr", București

De la creația folclorică la poezia actuală, cîntarea patriei de către poeți înseamnă permanența vieții pe meleagurile natale, trăsătură constantă și dominantă a literaturii române [1].

Motivul comuniunii omului cu natura implică determinarea istorică a timpului și a spațiului național, după cum motivul muncii și al jertfei reprezintă un complex de sentimente de dor, dragoste, de glorificare a patriei și a poporului, pînă la forma superioară a umanismului socialist.

De la motivul comuniunii omului cu natura din balada *Miorița* : „Pe-un picior de plai, / Pe-o gură de rai", la alegoria naturii cosmice, participantă la ritualurile vieții

[1] Lucrare de sinteză pe baza textelor : *Patria* de Zaharia Stancu ; *Istorie* de Ion Brad ; *Noi* de Nichita Stănescu ; *Țară* de Lucian Blaga, *Dacica* de Tudor Arghezi ; *Astfel* de Marin Sorescu.

și ale morții : „Soarele și luna/ Mi-au ținut cununa", pînă la natura patriei din poezia actuală întîlnim dimensiuni infinite care simbolizează altitudinea și intensitatea trăirii :

Patria e cerul cu soare, e cerul cu nori,
E cerul cu luna și cerul cu stele.

(Zaharia Stancu, *Patria*)

Același avînt spre înălțime exprimă și versurile lui Lucian Blaga :

Țara și-a-mpins hotarele
toate pînă la cer.

(Țară)

Poetul Marin Sorescu ridică dimensiunea spațiului la înălțimea unei coloane infinite a visului și a năzuințelor, sugerînd particularitatea poeziei moderne (cu formă deschisă) :

De la arcul Carpaților
Am înțeles că putem visa
Pînă la luceafăr și chiar mai sus.

(Astfel)

Spațiul istoric și geografic nu este numai o alegorie, ci are consistența unui anumit relief :

Patria e acest cîmp neted ca-n palmă...
..
Patria sînt dealurile cu struguri...
...
Munții cu creste pietroase, cu prăpăstii adînci.

(Zaharia Stancu, *Patria*)

O imagine a permanenței poporului român în scurgerea seculară a vieții pastorale e surprinsă de Lucian Blaga :

Pajuri rotesc — minutare în veșnicul ceas
peste cîmp și oier.

(Țară)

Legătura dintre trecut și prezent, dintre tradiție și inovație apare în versul lui Nichita Stănescu :

Știm cel mai bine legea și mersul înainte.

Aceeași unitate este consemnată și de Marin Sorescu :

Astfel atenți
La tot și la toate
Am învățat mereu
Să fim veșnici.

(Astfel)

Dragostea de patrie, exprimată de Eminescu în versul „Tot ce mișcă-n țara asta, rîul, ramul/ Mi-e prieten numai mie, iară ție dușman este" include și motivul jertfei pentru apărarea cuceririlor epocii socialiste.

Munca e strîns legată de ideea de pace — altă trăsătură a poporului nostru care construiește societatea socialistă cu sentimentul demnității naționale.

Munca e cîntată metonimic prin roadele ei : „solare podgorii", „slava bucatelor blonde" (Blaga, *Țară*).

Zaharia Stancu sugerează bogăția cîmpului pe care „foșnesc lanuri de grîu, de secară", iar ritmul muncii e prezentat onomatopeic prin „Zumzetul albinelor" (*Patria*).

Patria e definită și de munca creatoare de valori artistice :

Inmuiată-n sînge și sudoare,
Unghia lui ți-a pus un zbenghi de floare
Și, ocolindu-și coapsa cu subțire
Chenar, i-a dat noroiului simțire.

(T. Arghezi, *Dacica*)

Viața clocotitoare înseamnă circuitul naturii în care ne integrăm conform concepției mioritice, azi depășind-o prin viziunea globală asupra universului biologic, fizic, social și politic.

Noi sîntem semințe și pămîntul e al nostru
...
Noi sîntem în picioare, sub noi străbunii sînt.
De aceea poate-n libertate să lucească
deasupra noastră, universala boltă albastră.

(Nichita Stănescu, *Noi*)

Paralelismul alegoric cu natura este un procedeu frecvent pentru a sublinia permanența patriei și a poporului:

Patria mea e poporul acesta
În mijlocul căruia am răsărit,
Ca o trestie subțire, ca un plop mai apoi
Și-am ajuns la bătrînețe stejar.

(Z. Stancu, *Patria*)

Personajul simbolic al comunistului, conducătorul însuși de partid și de stat, cumulează istoria, lupta și năzuințele întregului popor:

Din istorie vine, ca pe-o aspră cărare de munte,
...
Pravilă i-a fost glia fierbinte a țării.

(Ion Brad, *Istorie*)

Ca eroul baladelor, înfrățit cu natura, comunistul scrie cu faptele sale epopeea națională. Identificarea cu viața țării, cu viitorul ei răsună în conștiința întregului popor:

Numele lui dacă-l chemi o să răsune
Din fiece inimă, din toate pridvoarele țării,
Și mai departe din lume.

(Istorie)

Ideea de patrie, întîlnită în literatura română de la creația folclorică pînă la poezia actuală, are valoarea unei mitologii, natura avînd rol de legendă alegorică pentru viața, lupta și năzuințele poporului. Motivele poetice și trăsăturile ideale ale omului, în concepția etică și estetică a poporului, de la păstorul mioritic, la eroul de baladă și la comunistul zilelor noastre, conferă literaturii noastre emblema clasicității, cu toată diversitatea modalităților de expresie.

Concepția despre poezie și despre misiunea poetului în societate (I)

Prof. FLORICA MITU
Liceul industrial nr. 9, București

Spirit romantic, cu uimitoare sensibilitate și fantezie, sprijinite pe o vastă cultură, Mihai Eminescu dovedea la vîrsta de 20 de ani o gîndire matură, profundă. Poezia *Epigonii*[1], publicată în *Convorbiri literare*, nr. 12 din 15 august 1870 (a doua poezie apărută

[1] În cursul articolului ne vom referi numai la textele literare cuprinse în programa de bacalaureat.

în revista ieşeană), reprezintă profesiunea de credinţă a poetului preocupat de armonie, de perfecţiune. După cum se ştie, titlul i-a fost sugerat de romanul lui Karl Immermann, *Die Epigonen*, şi de o epigramă a lui Schiller, *Ieremiade*, singura sursă mărturisită în scrisoarea adresată lui Iacob Negruzzi, în care Eminescu îşi expune gîndirea poetică şi tehnica compoziţională a poemului. Poetul preţuieşte sinceritatea, incandescenţa simţămintelor poeţilor înaintaşi, în ciuda realizării artistice modeste, cărora le opune cugetarea sceptică şi blazarea contemporanilor săi.

Poezia cuprinde două părţi antitetice: prima — o suită de portrete ale poeţilor elogiaţi, veritabilă odă, a doua — o prezentare generică a contemporanilor săi, cu numeroase elemente de pamflet. Prima parte, printr-o revărsare de imagini plastice, evocă „zilele de-aur a scripturelor române", poeţi „ce-au scris o limbă cu un fagure de miere", definiţi prin trăsături fizice, morale (uneori anecdote, cazul lui Prale), dar mai ales prin expresii din operele lor, extrase din lectura atentă a *Lepturariului* lui Aron Pumnul şi din alte documente literare ale vremii.

Poeţi precum Ţichindeal, Mumuleanu, Pralea, Daniil Scavinschi, Iancu Văcărescu, Cantemir (după unii critici e vorba despre Antioh Cantemir, după alţii de Dimitrie, mai probabil acesta din urmă), Al. Beldiman, Anton Pann sînt definiţi prin epitete, metafore, comparaţii, personificări şi prin construcţii simetrice de tipul: emistihul 1: „Cichindeal gură de aur" e simetric cu emistihul 2: „Mumulean glas cu durere", la fel: „Prale firea cea întoarsă" — „Daniil cel trist şi mic", iar în continuare simetria cuprinde un vers întreg: „Văcărescu cîntînd... / Cantemir croind..... / Beldiman vestind...", subiectul fiind urmat de cîte o construcţie gerunzială.

Mai amplu este prezentat Al. Donici, pentru care poetul arată preferinţă; o strofă este dedicată lui Heliade Rădulescu pe care Eminescu l-a preţuit şi căruia i-a dedicat o odă, *La Heliade* (1867), apoi sînt slăvite alte personalităţi ale generaţiei revoluţionare de la 1848. Lui Bolintineanu, A. Mureşanu (erou şi al unui poem dramatic, *A. Mureşan*), C. Negruzzi li se rezervă cîte o strofă, iar lui V. Alecsandri trei. „Mureşan scutură lanţul cu-a lui voce ruginită / Rumpe coarde de aramă cu o mînă amorţită", pare un Prometeu înlănţuit căruia i se transferă atributele lanţului („voce ruginită, mînă amorţită"). Forma arhaică „rumpe" sporeşte expresivitatea versului. Asemenea „miticului poet" (Orfeu sau Amphion), el „cheamă piatra să învie", „smulge munţilor durerea, brazilor destinul spune", este „preot deşteptării noastre", profet al „semnelor vremii" şi „bogat în sărăcia-i ca un astru el apune". Negruzzi este văzut ştergînd „colbul de pe cronice bătrîne", de pe „mucedele pagini" unde stau domniile române, aluzie la opera de inspiraţie istorică. Ultimele trei strofe sînt consacrate lui V. Alecsandri pentru care poetul are o deosebită admiraţie, aşa cum mărturisea şi în articolul *O scriere critică*, replică la scrierea lui D. Petrino, *Puţine cuvinte despre coruperea limbei române în Bucovina* (1869), de unde reţine calificativul de „rege al poeziei".

Eminescu se referă la poezia de inspiraţie folclorică *(Doinele)*, la cea erotică, dar şi la cea patriotică: „el deşteaptă-n sînul nostru dorul ţării cei străbune", evocă „vremea lui Ştefan cel Mare, zimbrul sombru şi regal" (metaforă şi aliteraţie cu adînci semnificaţii şi rezonanţe afective).

În aceste strofe se revarsă bogăţia figurilor de stil: comparaţii, personificări, numeroase metafore, lanţuri de epitete dispuse simetric: „rege-al poeziei, veşnic tînăr şi ferice", „basme mistice, adînce, dalbe", „zîmbirea de vergină, cu glas blînd, duios, încet", repetiţii anaforice: „*Ce* din frunze..., / *Ce* cu basmul... / *Ce*-nşirînd..."; „*Acum* secolii... / *Acum* rîde..."; „*Cu doi ochi... / Cu zîmbirea...*"; „*Sau visînd...* (strofa a doua) / *Sau visînd... / Visul* apelor... / *Visul* selbelor..."; *El* deşteaptă... / *El* revoacă..." (strofa a treia).

Fastul poetic, elementele de odă din prima parte contrastează cu registrul poetic restrîns, cu limbajul incisiv şi cu construcţiile eliptice, interogative sau exclamative, de filipică la adresa contemporanilor, în a doua parte. Aici discursul poetic începe printr-o construcţie interogativă, eliptică: „Iară noi?", amplificată prin reluarea pronumelui „noi" şi prin calificativul „epigonii", urmată de o cascadă de trăsături negative: „Simţiri reci, harfe

zdrobite / *Mici* de zile, *mari* de patimi (antiteză), inimi bătrîne, urîte / Măşti rîzînde, puse bine pe un caracter inimic [...] / În noi totul e spoială, totu-i lustru fără bază". Ultimul vers al strofei (o concluzie) exprimă antiteza şi gramatical şi semantic: „*Voi credeaţi* în scrisul *vostru, noi nu credem* în nimic!" Ideea poetică din această strofă — vizionarismul predecesorilor lor în contrast cu scepticismul contemporanilor — este reluată în celelalte: „*Voi*, pierduţi în gînduri sînte, convorbeaţi cu idealuri; / *Noi* cîrpim cerul cu stele, *noi* mînjim marea cu valuri"; „*Voi* urmaţi cu răpejune cugetările regine"; „Sufletul *vostru*: un înger, inima *voastră*: o liră / — *Noi?* Privirea visătoare ce nimica nu visează, / ...ce simţirea simulează, / Privim reci la lumea asta — vă numim vizionari".

Apoi meditaţia poetului se extinde asupra existenţei, defineşte filozofia ca pe un oracol, „carte tristă şi-ncîlcită, / Ce mai mult o încifrează cel ce vrea a descifra" şi poezia „înger palid cu priviri curate, / voluptos joc... / strai de purpură şi aur peste ţărîna cea grea". Poezia e un joc, o transfigurare a realităţii („strai de purpură şi aur peste ţărîna cea grea"), nu o gîndire rece, ci clocotitoare de pasiuni şi de idei.

În ultima strofă, Eminescu adresează un rămas bun înaintaşilor, „sînte firi vizionare", încheindu-şi meditaţia cu amărăciune extrasă din filozofia budistă şi schopenhaueriană: „Toate-s praf... / Lumea-i cum este... şi ca dînsa suntem noi".

Contemporanii săi, în rîndul cărora se încadrează şi pe sine, văd „lumea cum este" („Noi reducem tot la pravul azi în noi, mîni în ruină"), nu au forţa magică de a crea „o altă lume pe-astă lume de noroi", cum făceau înaintaşii.

Poemul, a cărui intenţie critică şi polemică apare încă din titlu, relevă varietatea şi bogăţia mijloacelor poetice eminesciene, caldul patriotism şi elevaţia gîndirii sale artistice.

Concepţia artistică a poetului se desprinde şi din poeziile *Icoană şi privaz* (1876), *Cu gîndiri şi cu imagini* (1876), *În zadar în colbul şcolii*, *Criticilor mei* (datînd din 20 sept. 1877, dar apărută abia în 1883) şi *Scrisoarea II*.

În *Criticilor mei* se exprimă dispreţul faţă de formalism şi se dezvăluie dramatismul căutării expresiei poetice apte să redea tumultul sufletesc: „Dar cînd inima-ţi frămîntă / Doruri vii şi patimi multe, / Ş-a lor glasuri a ta minte / Stă pe toate să le-asculte" / Ah! atuncea ţi se pare / Că pe cap îţi cade cerul: / Unde vei găsi cuvîntul / Ce exprimă adevărul?". Poetul are o înaltă conştiinţă artistică, sintetizată în versurile finale, reluare a primelor versuri din strofa a doua: „E uşor a scrie versuri / Cînd nimic nu ai de spus". O luptă similară cu cuvîntul, peste vreme, vor duce şi Lucian Blaga şi Tudor Arghezi. Mihai Eminescu a preţuit documentele istorice şi limbajul popular, considerînd că o literatură originală se poate întemeia numai pe tradiţiile, obiceiurile, istoria, geniul şi graiul poporului.

În *Scrisoarea* II (1 aprilie 1881) sînt reluate unele idei din *Epigonii*. Sînt satirizaţi carieriştii din vremea sa, poeţii saloanelor bucureştene care îşi închinau versurile puternicilor zilei, cucoanelor influente. Poemul are forma unui dialog imaginar cu un prieten. Poetul trebuie să fie „cîntăreţ al timpului său", strădania sa de a „turna în formă nouă limba veche şi-nţeleaptă" cere efort dramatic, răsplătit de societatea burgheză cu indiferenţă şi nefericire: „Iar în lumea cea comună a visa e un pericul, / Căci de ai cumva iluzii, eşti pierdut şi eşti ridicul".

Studiul comparativ al variantelor cu forma definitivă publicată în *Convorbiri literare* relevă strădania de a găsi expresia adecvată şi ilustrează rafinamentul artistic la care ajunsese creaţia eminesciană. Iar profeţia lui Titu Maiorescu s-a adeverit: „Pe cît se poate omeneşte prevedea, literatura poetică română va începe secolul al XX-lea sub auspiciile geniului lui, şi forma limbei naţionale, care şi-a găsit în poetul Eminescu cea mai frumoasă înfăptuire pînă astăzi, va fi punctul de plecare pentru toată dezvoltarea viitoare a vestmîntului cugetării româneşti" (T. Maiorescu, *Eminescu şi poeziile lui*, 1889).

Asemenea lui Eminescu, dar cu mijloace mai modeste, într-o viziune autentic ţărănească, George Coşbuc mărturisea în poezia *Poetul*: „Sînt suflet în sufletul neamului meu / Şi-i cînt bucuria şi-amarul / Sînt inimă-n inima neamului meu / Şi-i cînt şi iubirea şi

ura" şi aspira „Din suflet eu fi-ţi-voi, tu, neamule-al meu / De-a pururi neruptă a sa parte !".

Cu incandescenţa pe care-o admirase Eminescu la predecesorii săi şi în prelungirea nobilelor idealuri ale paşoptiştilor se afirmă poezia lui Octavian Goga, patetică prin patriotismul şi mesianismul ei.

Profesiunea de credinţă şi-o mărturiseşte adesea, în *Fragmente autobiografice* sau în poeziile *Rugăciune, O rază*. În concepţia sa, scriitorul trebuie să fie „un element dinamic, un răscolitor de mase, un revoltat... un semănător de credinţe şi biruinţe", un luptător, „un mare pedagog al neamului", „un om care filtrează durerile poporului prin sufletul lui şi se transformă într-o trîmbiţă de alarmă". Pentru el, poezia este o armă de luptă împotriva asupririi naţionale şi sociale. Goga se declară partizanul unei arte născute din revoltă: „m-am născut cu pumnii strînşi, sufletul meu s-a organizat din primul moment pentru protestare, pentru revoltă, cel mai puternic sentiment care m-a călăuzit în viaţă şi din care a derivat şi formula mea literară" *(Fragmente autobiografice. Discursuri)*.

Vibrantă este afirmarea crezului său artistic în poezia *Rugăciune* cu care se deschide volumul de *Poezii*, apărut în 1905. Originalitatea poeziei constă în forma ei poetică şi în patosul idealului său. Goga se relevă ca poet-cetăţean, dornic să se facă exponentul colectivităţii, de aceea respinge lirica intimă: „Alungă patimile mele, / Pe veci strigarea lor o frînge / Şi de durerea altor inimi / Învaţă-mă pe mine-a plînge. / Nu rostul meu, de-a pururi pradă / Ursitei maştere şi rele, / Ci jale unei lumi, părinte, / Să plîngă-n lacrimele mele". Goga aspiră la o poezie socială, ecou al amarului, al trudei „celor rămaşi în urmă", al „durerii lor înfricoşate". Braţul şi-l doreşte înarmat cu „tăria urii şi-a iubirii". Sentimentul de dăruire se exprimă într-un crescendo a cărui maximă tensiune se concentrează în strofa finală. Impresionează şi forma, tonul patetic, realizat prin vocative şi imperative: „Părinte, *orînduie*-mi cărarea / ...*Sădeşte*-n braţul meu de-a pururi / Tăria urii şi-a iubirii / ...*Dă*-mi cîntecul şi *dă*-mi lumina"; „*Alungă* patimile mele"; „*Dă*-mi tot amarul, toată truda"; „*Dă*-mi viforul în care urlă"... Treptat tonul specific rugăciunii dispare pentru a răsuna „glasul de aramă" al trîmbiţei sale: „În suflet seamănă-mi furtună, / Să-l simt în matcă cum se zbate, / Cum tot amarul se revarsă / Pe strunele înfiorate; / Şi cum sub bolta lui aprinsă. În smalţ de fulgere albastre, / *Încheagă-şi* glasul de aramă: / Cîntarea pătimirii noastre". Tumultul sufletesc capătă dimensiuni cosmice: „în suflet seamănă-mi furtună". Din revărsarea amarului în inima sa izbucneşte nestăvilită „cîntarea pătimirii" neamului. Compasiunea pentru cei umili şi-o comunică în expresii de tipul: „spre cei rămaşi în urmă / Tu, Doamne, văzul meu îndreaptă"; „De mult gem umiliţii-n umbră / Cu umeri gîrbovi de povară/ Durerea lor înfricoşată / În inimă, tu mi-o coboară". Alături de metafore („În drum mi se desfac *prăpăstii* / Şi-n *negură* se-mbracă zarea", „*ispitele*", „*viforul*", „*furtuna*" etc.), epitetul („ursită *maşteră* şi *rea*", „durerea lor *înfricoşată*", „strunele *înfiorate*", „smalţ *de fulgere albastre*", „glasul *de aramă*" etc.) captează sensuri adînci, emoţionante.

Asocierea lexicului popular, arhaic şi regional (*s-adapă, rostul, ursită maşteră, matcă* etc.) cu cel biblic, golit de semnificaţii mistice, imprimă o notă originală creaţiei lui Goga. Prin abundenţa cuvintelor care semnifică jalea (concentrate în strofele a patra şi a cincea: *durere, a plînge, să plîngă, jale, lacrimi*), se reliefează tonalitatea fundamentală a operei lui, poezia *Rugăciune* reprezentînd o creaţie de vîrf a lui Goga, aspectele enumerate aici fiind reluate şi amplificate în poeziile ulterioare.

Concursul de literatură „Mihai Eminescu"

— Etapa judeţeană —

MARICA ANGHELESCU

Devenite o tradiţie în viaţa noastră şcolară, concursurile pe obiecte se desfăşoară în acest an în cadrul celei de-a doua ediţii a Festivalului Naţional al Educaţiei Politice şi al Culturii Socialiste „Cîntarea României".

Formă de amplă participare a maselor populare la dezvoltarea valorilor spirituale ale patriei, de afirmare a talentului, a sensibilității și geniului creator al poporului nostru, Festivalul Național „Cîntarea României" este, în același timp, un nou prilej de intensificare a educației patriotice, revoluționare a tineretului.

Ca și în anii trecuți, concursul „Mihai Eminescu" a reunit în competiție un număr mare de elevi, care s-au confruntat în primele două etape (pe școală și județeană), prilej de cinstire a vieții și comorilor artistice ale poporului nostru, de prețuire creatoare a marilor noștri scriitori.

Comisiile județene de concurs au apreciat că subiectele date au oferit elevilor posibilitatea de a trata original temele propuse, reliefînd în același timp capacitatea de sinteză și de interpretare a textului literar, precum și deprinderile de exprimare scrisă corectă și nuanțată. S-a apreciat, de asemenea, că notarea compunerii cu 16 puncte a oferit comisiilor posibilitatea să clasifice lucrările pe o scară valorică mai mare, în comparație cu anii precedenți.

Rezultatele obținute la etapa județeană au fost bune și foarte bune. Lucrările elevilor clasificați pe primele locuri se caracterizează prin maturitate în gîndire, receptivitate față de valorile estetice și patriotice din patrimoniul nostru literar-artistic, valorificarea creatoare, originală a cunoștințelor de istorie literară acumulate în anii de școală, claritate și expresivitate. Publicăm în acest număr al revistei subiectele date la etapa județeană și numele elevilor care au obținut 19 și 20 de puncte la această etapă.

Faptul că a XXI-a ediție a Concursului „Mihai Eminescu" este una din manifestările Festivalului Național „Cîntarea României" demonstrează multitudinea planurilor spirituale și a domeniilor de activitate în care tineretul școlar, alături de întregul nostru popor, este chemat să-și afirme capacitatea creatoare.

Participanții la etapa finală a concursului de limba și literatura română, maghiară și germană — ale cărei rezultate le vom publica în numărul viitor al revistei — străduindu-se să ilustreze în lucrările lor puterea cuvîntului de a deslușI noi orizonturi, au intonat, înfrățiți, la Arad, acorduri din imnul triumfal al „Cîntării României".

SUBIECTE

Clasa a IX-a

1. Alcătuiți o compunere despre momentul 1848 în literatura română, pornind de la versurile:

Fericit acel ce calcă tirania sub picioare !
Care vede-n a lui țară libertatea renviind,
Fericit, măreț acela care sub un falnic soare
Pentru Patria sa moare,
Nemurire moștenind.

(16 puncte)

2. Reproduceți și apoi comentați succint o strofă din poezia *Zburătorul* de Ion Heliade Rădulescu.

(2 puncte)

3. Explicați, pe scurt, sensul replicii „Proști, dar mulți!" din nuvela *Alexandru Lăpușneanul* de Costache Negruzzi.

(2 puncte)

Clasa a X-a

1. Mihai Eminescu — poet al simțirii și al năzuințelor poporului român.

(16 puncte)

2. Enumerați principalele studii critice ale lui Titu Maiorescu.

(1 punct)

3. Indicați titlul unei poezii preferate din lirica erotică eminesciană și motivați alegerea.

(3 puncte)

Clasa a XI-a

1. Alcătuiți o compunere despre poezia lui Octavian Goga, pornind de la versurile:

Avem un vis neîmplinit
Copil al suferinții,
De jalea lui ne-au răposat
Și moșii, și părinții...

(16 puncte)

2. Citați și comentați versul refren din poezia *Noaptea de mai* de Alexandru Macedonski.

(2 puncte)

3. Explicați valoarea simbolului „plumb" în poezia cu acest titlu de George Bacovia.

(2 puncte)

Clasa a XII-a

1. Alcătuiți o compunere despre opera lui Camil Petrescu, pornind de la afirmația scriitorului: „Cîtă luciditate, atîta dramă".

(16 puncte)

2. Reproduceți și comentați o strofă sau un grup de versuri din poezia lui Lucian Blaga.

(2 puncte)

3. Indicați elementele folclorice din poezia *După melci* de Ion Barbu.

(2 puncte)

Clasa a XIII-a

1. Valori ale prozei românești actuale.

(20 puncte)

NOTA: Subiectul poate fi dezvoltat sub forma unei sinteze asupra prozei de după Eliberare sau a unui comentariu referitor la o operă reprezentativă.

Elevii care au obținut, la etapa județeană, 19 și 20 de puncte

ALBA

Clasa a IX-a: Carmen Maria Popovici, Liceul economic și de drept administrativ, Alba Iulia (19). Clasa a X-a: Mariana Suster, Liceul industrial nr. 1, Cugir (20). Clasa a XI-a: Mihaela Ioneș, Liceul industrial nr. 2, Ocna Mureș (19); Luminița Muntean, Liceul de matematică-fizică, Sebeș (19). Clasa a XII-a: Livia Giumanca, Liceul „Horia, Cloșca și Crișan", Alba Iulia (20); Nicolae Chis, Liceul industrial nr. 2, Alba Iulia (19); Olga Simionescu, Liceul pedagogic, Abrud (19).

ARAD

Clasa a IX-a: Elvira Biță, Liceul industrial Chișineu-Criș (19); Angela Dîrlău, Liceul pedagogic, Arad (19). Clasa a X-a: Viorel Achim, Otilia Hedeșan, Liceul „I. Slavici", Arad (20); Brîndușa Tăpuș, Liceul sanitar, Arad (20); Mariana Costache, Ada Mănescu, Liceul „I. Slavici", Arad (19); Rodica Mureșan, Liceul sanitar, Arad (19); Diana Țigu, Liceul pedagogic, Arad (19). Clasa a XI-a: Diana Laza, Liceul „I. Slavici", Arad (20); Daniela Pătrouță, Liceul pedagogic, Arad (20); Ionel Rațiu, Mariana Turda, Liceul „I. Slavici", Arad (19). Clasa a XII-a: Elena Lucia Pag, Liceul agro-industrial, Gurahonț (20); Emilia Handra, Liceul pedagogic, Arad (19); Marioara Stepan, Liceul economic și de drept

administrativ, Arad (19). Clasa a XIII-a : Mariana Gligor, Liceul pedagogic, Arad (19,50) ; Floare Belean, Liceul pedagogic, Arad (19).

ARGEŞ

Clasa a X-a : Cecilia Ionescu, Liceul „Zinca Golescu", Piteşti (19). Clasa a XI-a : Graziela Bîrlă, Liceul industrial nr. 5, Piteşti (20) ; Sorina Neacşu, Liceul „Zinca Golescu", Piteşti (19). Clasa a XII-a : Erika Dewald, Liceul industrial nr. 5, Piteşti (20).

BACĂU

Clasa a X-a : Anişoara Carol, Liceul pedagogic, Bacău (19) ; Mirela Mahu, Liceul „V. Alecsandri", Bacău (19). Clasa a XI-a : Rodica Ifrim, Liceul „V. Alecsandri", Bacău (19) ; Doina Cîtea, Liceul economic, Bacău (19) ; Camelia Pascu, Liceul „V. Alecsandri", Bacău (19) ; Daniela Stoica, Liceul industrial nr. 2, Gh. Gheorghiu-Dej (19). Clasa a XII-a : Cornelia Atudoresei, Liceul sanitar, Bacău (19) ; Aurora Răpiţeanu, Liceul de artă, Bacău (19) Clasa a XIII-a : Gheorghe Sterpu, Liceul industrial nr. 2, Gh. Gheorghiu-Dej (19).

BIHOR

Clasa a IX-a : Liana Buta, Liceul de filologie-istorie, Oradea (19). Clasa a X-a : Georgeta Pop, Liceul sanitar, Oradea (20) ; Geta Badiu, Liceul pedagogic, Oradea (19). Steliana Circiumaru, Liceul pedagogic, Oradea (19) ; Marioara Mare, Liceul pedagogic, Oradea (19) ; Simona Vulcan, Liceul sanitar, Oradea (19). Clasa a XI-a : Felicia Dan, Liceul pedagogic, Oradea (20) ; Emilia Ujupan, Rodica Ilonaş, Liceul pedagogic, Oradea (19) ; Mariana Martin, Liceul industrial de chimie, Oradea (19). Clasa a XII-a : Marinela Enache, Liceul nr. 2, Oradea (20) ; Dan Popescu, Liceul „E. Gojdu", Oradea (19). Clasa a XIII-a : Crinuţa Pop, Liceul pedagogic, Oradea (20).

BISTRIŢA-NĂSĂUD

Clasa a IX-a : Liliana Lechiţan, Liceul pedagogic, Năsăud (20). Clasa a X-a : Roxana Mureşan, Liceul industrial „A. Mureşanu", Bistriţa (20) ; Damaschin Buia Pop, Liceul industrial, Sîngeorz Băi (20) ; Dana Rus, Liceul metalurgic, Beclean (20). Clasa a XI-a : Victoria Ometită, Liceul industrial, Sîngeorz Băi (20). Clasa a XII-a : Doina Botezatu, Liceul industrial nr. 1, Bistriţa (19). Clasa a XIII-a : Mariana Trăsneu, Liceul pedagogic, Năsăud (19).

BOTOŞANI

Clasa a IX-a : Cristina Săvescu, Liceul „A. T. Laurian", Botoşani (19). Clasa a X-a : Camelia Avădănoaie, Liceul „A. T. Laurian", Botoşani (20) ; Daniela Ştefănescu, Liceul industrial „M. Eminescu", Botoşani (20). Clasa a XI-a : Rodica Tîrnăveanu, Liceul „A. T. Laurian", Botoşani (20) ; Tamara Cobzaru, Liceul pedagogic, Botoşani (19) ; Maria Neagu, Liceul „A. T. Laurian", Botoşani (19) ; Elena Vatamanu, Liceul de matematică-fizică, Dorohoi (19). Clasa a XIII-a : Maria Constantinescu, Liceul pedagogic, Botoşani (19) ; A. Bordeianu, Liceul industrial nr. 2, Botoşani (19).

BRAŞOV

Clasa a IX-a : Monica Barbu, Liceul „Unirea", Braşov (20) ; Eleonora Szöcs, Liceul „Radu Negru", Făgăraş (20) ; Mihaela Sava, Liceul „Dr. I. Meşotă", Braşov (19) ; Cristina Stroie, Liceul „Unirea", Braşov (19). Clasa a X-a : Maria Munteanu, Liceul „Radu Negru", Făgăraş (20) ; Mihaela Tatu, Liceul „A. Şaguna", Braşov (20) ; Elena Gabor, Liceul sanitar, Braşov (19). Clasa a XI-a : Mihaela Baidui, Liceul „Radu Negru", Făgăraş (20) ; Nicoleta Vîlceanu, Liceul „A. Şaguna", Braşov (20) ; Liliana Ionescu, Liceul „A. Şaguna", Braşov (19) ; Daniela Marin, Liceul „Unirea", Braşov (19) ; Clasa a XII-a : Mircea Dareanu, Liceul „Unirea", Braşov (20) ; Ovidiu Grama, Liceul „Radu Negru", Făgăraş (20) ; Aurelia Niţă, Liceul „Radu Negru", Făgăraş (19) ; Gabriela Sochircă, Liceul pedagogic, Braşov (19).

BRĂILA

Clasa a IX-a : Ionica Calotă, Liceul „Gh. Murgoci", Brăila (19) ; Marian Taifas, Liceul industrial „Panait Cerna", Brăila (19). Clasa a X-a : Elena Panaitescu. Liceul industrial „N. Iorga", Brăila (19) ; Ştefana Pană, Liceul pedagogic, Brăila (19) ; Anişoara Pisică, Liceul „Gh. Murgoci", Brăila (19). Clasa a XI-a : Ştefan Toader, Liceul „Gh. Murgoci", Brăila (20) ; Gabriela Ani Marin, Liceul „Gh. Murgoci", Brăila (19). Clasa a XII-a : Nineta Coman, Liceul pedagogic, Brăila (19) ; Florica Grăjdan, Grupul şcolar sanitar, Brăila (19). Clasa a XIII-a : Zamfir Bălan, Dorina Vasile, Liceul pedagogic, Brăila (19).

BUZĂU

Clasa a IX-a : Celia-Cornelia Diaconu, Liceul industrial, Pătîrlagele (20) ; Daniela Constantin, Georgeta Ghiţă, Liceul „M. Eminescu", Buzău (19). Clasa a X-a : Ovidia Andreica, Mariana Macău, Liceul „M. Eminescu", Buzău (20) ; Daniela Chioveanu, Mirela Marcoşanu, Liceul „M. Eminescu", Buzău (19). Clasa a XI-a : Virginia Ionescu, Liceul „M. Eminescu", Buzău (20) ; Maria Stănică, Liceul „M. Eminescu", Buzău (19). Clasa a XII-a : Violeta Alecu, Liceul „M. Eminescu", Buzău (20) ; Victoria Stan, Liceul industrial nr. 9, Buzău (19). Clasa a XIII-a : Doiniţa Benescu, Liceul pedagogic de educatoare, Buzău (20) ; Maria Jurubescu, Liceul pedagogic de educatoare, Buzău (19).

CARAŞ-SEVERIN

Clasa a IX-a : Adela Naum, Liceul de matematică-fizică, Reşiţa (19). Clasa a XI-a : Miliţa Vasilovici, Liceul pedagogic, Caransebeş (19).

CLUJ

Clasa a IX-a : Cristian Bolog, Liceul „Mihai Viteazul", Turda (20) ; Mirela Drăgătoiu, Liceul „Ady-Şincai", Cluj-Napoca (20) ; Dana Sucală, Liceul de artă, Cluj-Napoca (20) ; Cristina Tătar, Liceul „N. Bălcescu", Cluj-Napoca (19) ; Clasa a X-a : Adriana Niculae, Liceul de artă, Cluj-Napoca (20) ; Maria Mureşan, Liceul de artă, Cluj-Napoca (19) ; Simona Veleru, Liceul „N. Bălcescu", Cluj-Napoca (19). Clasa a X-a : Gheorghe Achim, Liceul „Ady-Şincai", Cluj-Napoca (20) ; Maria T. Costin, Liceul „A. Mureşanu", Dej (20) ; Mariana Rus, Liceul „Mihai Viteazul", Turda (20) ; Alexandrina Bondor, Liceul industrial nr. 2, Turda (19) ; Maria Vasilescu, Liceul „Ady-Şincai", Cluj-Napoca (19). Clasa a XII-a : Stela Alb, Liceul „Ady-Şincai", Cluj-Napoca (20) ; Mariana Rus, Liceul industrial nr. 3, Turda (20) ; Doina Daneş, Liceul „A. Mureşanu", Dej (19) ; Lucian Ştefănescu, Liceul „Ady-Şincai", Cluj-Napoca (19). Clasa a XIII-a : Ioana Sabău, Liceul pedagogic „Gh. Lazăr", Cluj-Napoca (20) ; Dorina Hidiş, Liceul pedagogic „Gh. Lazăr", Cluj-Napoca (19) ; Ioan Milea, Liceul industrial, nr. 1, Turda (19).

CONSTANŢA

Clasa a IX-a : Corina Apostolescu, Liceul „M. Eminescu", Constanţa (19) ; Liliana Barbu, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Constanţa (19). Clasa a X-a : Gabriela Anca, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Constanţa (19) ; Cecilia Velica, Liceul „M. Eminescu", Constanţa (19). Clasa a XI-a : Mariana Matei, Liceul sanitar, Constanţa (19) ; I. Truşcă, Liceul „M. Eminescu", Constanţa (19). Clasa a XII-a : Maria Butnaru, Liceul pedagogic, Constanţa (19) ; Cornelia Rusu, Liceul „N. Bălcescu", Medgidia (19). Clasa a XIII-a : Mihai Bucur, Liceul militar de marină, Constanţa (19) ; Mirela Malancă, Liceul pedagogic, Constanţa (19).

COVASNA

Clasa a XI-a : Oprea Bîgiu, Liceul industrial nr. 2, Sfîntu Gheorghe (19) ; Elisabeta Tifrea, Liceul de filologie-istorie, Sfîntu Gheorghe (19). Clasa a XII-a : Teodora Văsi, Liceul de filologie-istorie, Sfîntu Gheorghe (19).

DÎMBOVIȚA

Clasa a IX-a: Gabriela Lupea, Liceul „Ienăchiță Văcărescu", Tîrgoviște (20); Daniela Popescu, Liceul pedagogic, Tîrgoviște (19). Clasa a X-a: Maria I. Duță, Liceul industrial nr. 1, Moreni (20); Mădălina Platcu, Liceul „Ienăchiță Văcărescu", Tîrgoviște (19). Clasa a XI-a: Carolina Niță, Liceul „Ienăchiță Văcărescu", Tîrgoviște (20); Dana Enulescu, Victoria Mușetoiu, Liceul „Ienăchiță Văcărescu", Tîrgoviște (19). Clasa a XII-a: Gheorghița Gheorghe, Viorica Moiceanu, Liceul „Ienăchiță Văcărescu", Tîrgoviște (19).

DOLJ

Clasa a IX-a: Lalia Firescu, Liceul de filologie-istorie, Craiova (20); Cornelia Nedelcuț, Liceul de filologie-istorie, Craiova (20); Sanda Coțan, Liceul de filologie-istorie, Craiova (19,50); Doina Pătru, Liceul industrial nr. 1, Craiova (19,50); Delia Chițoiu, Liceul de filologie-istorie, Craiova (19); Roxana Iubu, Liceul „Frații Buzești", Craiova (19). Clasa a X-a: Liviu M. Jianu, Liceul „N. Bălcescu", Craiova (20); Iulia Trăilă, Liceul de filologie-istorie, Craiova (20); Rodica Firănescu, Liceul de filologie-istorie, Craiova (19,50); Minodora Plugaru, Liceul „N. Bălcescu", Craiova (19,50); Camelia Marinescu, Liceul „N. Bălcescu", Craiova (19); Felicia Mitrache, Liceul de filologie-istorie, Craiova (19). Clasa a XI-a: Gela Deliu, Liceul pedagogic, Craiova (20); Daniel Gherghina, Liceul „N. Bălcescu", Craiova (20); Mioara Barbu, Liceul de filologie-istorie, Craiova (19,50); Liana Combei, Liceul „N. Bălcescu", Craiova (19,50); Nadia Buligă, Liceul „N. Bălcescu", Craiova (19); Violeta Doiu, Liceul „7 Noiembrie", Craiova (19); Liana Ionescu, Liceul de filologie-istorie, Craiova (19); Maria Pădureț, Liceul pedagogic, Craiova (19). Clasa a XII-a: Aristia Codan, Liceul „N. Bălcescu", Craiova (20); Mihaela Ghinea, Liceul de filologie-istorie, Craiova (19,50); Gela Greculescu, Liceul „N. Bălcescu", Craiova (19,50); Cornelia Ștefănescu, Liceul de filologie-istorie, Craiova (19,25); Cristina Ilie, Liceul de filologie-istorie, Craiova (19); Maria Șerban, Liceul industrial nr. 7, Craiova (19). Clasa a XIII-a: Adriana Grosan, Liceul pedagogic, Craiova (20); Ștefan Vlăduțescu, Liceul industrial nr. 1, Craiova (20); Toma Velici, Liceul de filologie-istorie, Craiova (19,50); Elena Antonie, Liceul industrial nr. 5, Craiova (19); Elena Cîmpeanu, Liceul pedagogic, Craiova (19).

GALAȚI

Clasa a IX-a: Mihaela Sîrbu, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Galați (19); Sofia Stoica, Liceul sanitar, Galați (19). Clasa a X-a: Marinela Capăt, Liceul „V. Alecsandri", Galați (19); Anișoara Munteanu, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Galați (19). Clasa a XI-a: Mihaela Guguilă, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Galați (19); Mihaela Truță, Liceul pedagogic, Galați (19). Clasa a XII-a: Jenica Marcu, Liceul pedagogic, Galați (20); Ileana Bolocan, Liceul pedagogic, Galați (19); Doina Panaitescu, Liceul industrial de industrie alimentară, Galați (19); Georgeta Suvejanu, Liceul sanitar, Galați (19). Clasa a XIII-a: Domnica Bobocea, Liceul sanitar, Galați (19).

GORJ

Clasa a IX-a: Carmen Vulpe, Liceul „T. Vladimirescu", Tîrgu Jiu (19). Clasa a X-a: Georgeta Cîtu, Liceul „T. Vladimirescu", Tîrgu Jiu (19); Angelica Popescu, Liceul pedagogic, Tîrgu Jiu (19); Natalia Tîștea, Liceul „Ecaterina Teodoroiu", Tîrgu Jiu (19). Clasa a XII-a: Elena Balosin, Elena Băcescu, Mariana Băltăreț, Minodora Șerban, Liceul pedagogic, Tîrgu Jiu (19).

HARGHITA

Clasa a X-a: Emese Mathyas, Liceul industrial nr. 3, Miercurea Ciuc (19). Clasa a XII-a: Niculina Olar, Liceul pedagogic, Odorheiul Secuiesc (19,50).

HUNEDOARA

Clasa a IX-a : Teodora Lung, Liceul „Avram Iancu", Brad (19). Clasa a X-a : Paula Cismaș, Liceul de matematică-fizică, Hunedoara (19). Clasa a XII-a : Tiberiu Dăioni, Liceul „Decebal", Deva (20).

IALOMIȚA

Clasa a IX-a : Georgeta V. Ene, Liceul de matematică-fizică, Slobozia (20) ; Olguța Dojan, Liceul pedagogic, Slobozia (19). Clasa a X-a : Carmen Ghiță, Liceul de matematică-fizică, Călărași (20) ; Nicoleta Manea, Liceul pedagogic, Slobozia (19) ; Marian Teodorescu, Liceul de matematică-fizică, Slobozia (19). Clasa a XI-a : Elena Călin, Liceul agro-industrial, Lehliu (20) ; Florida Rita Reitu, Liceul pedagogic, Slobozia (20) ; Mariana Dumitrașcu, Liceul pedagogic, Slobozia (19) ; Florenz Radu, Liceul industrial nr. 1, Călărași (19). Clasa a XII-a : Cecilia Dică, Liceul de matematică-fizică, Slobozia (19) ; Aurelia Ogreanu, Liceul pedagogic, Slobozia (19). Clasa a XIII-a : Iolanda Sandu, Liceul pedagogic, Slobozia (19).

IAȘI

Clasa a IX-a : Paula Știuluc, Liceul „M. Eminescu", Iași (20) ; Mona Paiu, Liceul „M. Eminescu", Iași (19). Clasa a X-a : Luminița Vătavu, Liceul de informatică, Iași (19). Clasa a XI-a : Ovidiu Lazăr, Liceul „M. Eminescu", Iași (20), Odette Buzea, C. Hărman, Marcela Iacob, Liceul „M. Eminescu", Iași (19). Clasa a XII-a : Mihaela Botez, Liceul energetic, Iași (19).

ILFOV

Clasa a X-a : Daniela Popa, Liceul de matematică-fizică, Urziceni (19). Clasa a XII-a : Mariana Gama, Liceul de matematică-fizică, Oltenița (19). Ștefana Stoica, Liceul pedagogic de învățători, București (19). Clasa a XIII-a : Victor Simion, Liceul industrial de construcții, Giurgiu (19) ; Elena Tănase, Liceul pedagogic de învățători, București (19).

MARAMUREȘ

Clasa a IX-a : Eva Lăpușan, Liceul pedagogic, Baia Mare (19) ; Mirela Marchiș, Liceul sanitar, Baia Mare (19). Clasa a X-a : Georgeta Criste, Liceul pedagogic, Baia Mare (20) ; Mirela Corbescu, Liceul „Dragoș Vodă", Sighetul Marmației (19) ; Elvira Richard, Liceul pedagogic, Sighetul Marmației (19). Clasa a XI-a : Rodica Ilieș, Liceul pedagogic, Baia Mare (20) ; Angela Besenszky, Liceul pedagogic, Baia Mare (19) ; Cecilia Pop, Liceul agro-industrial, Seini (19). Clasa a XII-a : Maria Nagi, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Baia Mare (20) ; Marcela Papiu, Liceul pedagogic, Baia Mare (20) ; Lenuța Petrovan, Liceul pedagogic, Baia Mare (19) ; Ioan Pop, Liceul industrial, Somcuța Mare (19). Clasa a XIII-a : Maria Dialog, Liceul pedagogic, Baia Mare (20) ; Mariana Bălaj, Liceul pedagogic, Baia Mare (19).

MEHEDINȚI

Clasa a X-a : Maria Mitruțiu, Liceul „Traian", Drobeta Turnu Severin (19). Clasa a XI-a : Maria Popescu, Liceul „Traian", Drobeta Turnu Severin (19). Clasa a XII-a : Mariana Grecu, Liceul pedagogic, Drobeta Turnu Severin (19).

MUREȘ

Clasa a IX-a : Dana Ardelean, Liceul „Unirea", Tîrgu Mureș (19) ; Timea Bone, Liceul „Al. Papiu-Ilarian", Tîrgu Mureș (19) ; Zeno Pîrlea, Liceul sanitar, Tîrgu Mureș (19). Clasa a X-a : Simona Negruțiu, Liceul „Al. Papiu-Ilarian", Tîrgu Mureș (19). Clasa a XI-a : Rodica Luchian, Liceul sanitar, Tîrgu Mureș (19) ; Alina Nelega, Liceul „Al. Papiu-Ilarian", Tîrgu Mureș (19) ; Mariana Puiac, Liceul „Unirea", Tîrgu Mureș (19) ; Lucia Topan, Liceul industrial nr. 2, Tîrnăveni (19). Clasa a XII-a : Mihaela Diaconu, Liceul pedagogic, Tîrgu Mureș (19) ; Olguța Malos, Liceul industrial nr. 2, Reghin (19) ; Mariana Pop, Liceul industrial nr. 2, Tîrnăveni (19). Clasa a XIII-a : Floarea Mone, Liceul sanitar, Tîrgu Mureș (19).

NEAMȚ

Clasa a IX-a : Camelia Varvara, Liceul „Petru Rareș", Piatra Neamț (20) ; Lia Saiu, Liceul „C. Hogaș", Piatra Neamț (19). Clasa a XI-a : Doina Covrig, Liceul „C. Hogaș", Piatra Neamț (19) ; Viorica Gribincea, Liceul „Roman-vodă", Roman (19). Clasa a XIII-a : Luminița Balan, Liceul pedagogic „Gh. Asachi", Piatra Neamț" (19) ; Maria Bălțătescu, Liceul industrial nr. 5, Piatra Neamț (19).

OLT

Clasa a IX-a : Doina Oprescu, Liceul „Radu Greceanu", Slatina (19). Clasa a X-a : Zanaita Damian, Liceul „I. Minulescu", Slatina (19). Clasa a XI-a : Daniela Olaru, Liceul „Radu Greceanu", Slatina (20) ; Rodica Ștefănescu, Liceul pedagogic, Slatina (19). Clasa a XII-a : Teodora Călin, Liceul industrial nr. 1, Caracal (19).

PRAHOVA

Clasa a IX-a : Virginia Comșa, Liceul „Mihai Viteazul", Ploiești (20) ; Adelina Stănescu, Liceul „C. Dobrogeanu-Gherea", Ploiești (20) ; Aurora Biolănescu, Liceul „C. Dobrogeanu Gherea", Ploiești (19) ; Camelia Rădulescu, Liceul „I. L. Caragiale", Ploiești (19). Clasa a X-a : Domnița Palii, Liceul „C. Dobrogeanu-Gherea", Ploiești (20) ; Mircea Vlad, Liceul „D. Cantemir", Breaza (19,50) ; Elena Dumitru, Liceul „N. Grigorescu", Cîmpina (19,25) ; Sorina Lupea, Liceul pedagogic, Ploiești (19) ; Consuela Voicu, Liceul „I. L. Caragiale", Ploiești (19). Clasa a XI-a : Camelia Oprea, Liceul pedagogic, Ploiești (20) ; Maria Popescu,Liceul „I. L. Caragiale", Ploiești (20) ; Doinița Olteanu, Liceul „Al. I. Cuza", Ploiești (19,50) ; Lucian Hanc, Liceul industrial „1 Mai", Ploiești (19,25) ; Cristina Dinu, Liceul „C. Dobrogeanu-Gherea", Ploiești (19) ; Nina Voicu, Liceul industrial de chimie. Ploiești (19). Clasa a XII-a : Angela Barbu, Liceul pedagogic, Ploiești (19,50) ; Carmen Dumitrescu, Liceul „Mihai Viteazul", Ploiești (19,50) ; Eugenia Pleșa, Liceul pedagogic, Ploiești (19,25) ; Niculina Stîrceanu, Liceul „Mihai Viteazul", Ploiești (19,25) ; Adriana Gabrielescu, Liceul pedagogic, Ploiești (19) ; Elisabeta Nemeș, Liceul „Mihai Viteazul", Ploiești (19). Clasa a XIII-a : Cozette Hogea, Liceul pedagogic, Ploiești (20).

SATU MARE

Clasa a X-a : Doina Ciula, Liceul de filologie-istorie, Satu Mare (20) ; Coculeana Peres, Liceul industrial nr. 6, Satu Mare (20) ; Smaranda Dejeu, Liceul de matematică-fizică, Satu Mare (19) ; Georgeta Domuț, Doina Lup, Liceul industrial nr. 6, Satu Mare (19). Clasa a XI-a : Monica Antonescu, Viorica Borbei, Eugen Fabian, Liceul de filologie-istorie, Satu Mare (19) ; Lucia Simon, Liceul pedagogic, Carei (19). Clasa a XII-a : Maria Pop, Liceul pedagogic, Carei (19).

SĂLAJ

Clasa a IX-a : Liliana Munteanu, Liceul pedagogic, Zalău (20) ; Marcela Feraru, Liceul industrial Cehu Silvaniei (19), Ligia Sonca, Liceul de filologie-istorie, Șimleu-Silvaniei (19). Clasa a X-a : Ana Cornelia Pop, Liceul pedagogic, Zalău (20) ; Ludovica Pușan, Margareta Toth, Liceul industrial nr. 2, Zalău (19) ; Rodica Sabău, Liceul pedagogic, Zalău (19). Clasa a XI-a : Lucia Georgescu, Liceul de matematică-fizică, Zalău (20) ; Voichița Opriș, Liceul pedagogic, Zalău (20) ; Rodica Ardelean, Liceul pedagogic, Zalău (19). Clasa a XII-a : Natalia Aida Pop, Liceul de filologie-istorie, Șimleu-Silvaniei (20) ; Florica Bosînceanu, Liceul pedagogic, Zalău (19) ; Monica Sighiartău, Liceul industrial, Cehu Silvaniei (19). Clasa a XIII-a : Elvira Petruș, Liceul pedagogic, Zalău (20) ; Terezia I. Șanta, Liceul pedagogic, Zalău (19).

SIBIU

Clasa a IX-a : Monica Mărginean, Liceul „O. Goga", Sibiu (20) ; Monica Nikola, Adriana Stîngă, Liceul „O. Goga", Sibiu (19). Clasa a X-a : Carmen Negulei, Liceul „O.

Goga", Sibiu (20) ; Carmen Lazăr, Liceul „St. L. Roth", Mediaş (19) ; Felicia Muntean, Liceul „Gh. Lazăr", Sibiu (19). Clasa a XI-a : Vasilică Ancuţă, Liceul industrial nr. 1, Sibiu (19). Clasa a XII-a : Ileana Marian, Liceul „St. L. Roth", Mediaş (19).

SUCEAVA

Clasa a X-a : Mihaela Cereşnea, Liceul „Dragoş Vodă", Cîmpulung (19). Clasa a XI-a : Dorica Bordei, Liceul pedagogic, Suceava (19,50) ; Costel Gabor, Severina Timofte, Liceul sanitar, Suceava (19,50) ; Doina Ghidion, Liceul „Dragoş Vodă", Cîmpulung (19) ; Elena Munteanu, Liceul „Petru Rareş", Suceava (19). Clasa a XII-a : Ofelia Antonovici, Liceul „Petru Rareş", Suceava (20) ; Olga Bîrsan, Liceul industrial, Gura Humorului (20) ; Camelia Cormoş, Liceul industrial, Gura Humorului (19) ; Mircea Dumitru, Liceul militar, Cîmpulung (19) ; Ion Mandici, Rodica Pşeniţă, Liceul industrial nr. 1, Rădăuţi (19) ; Maria Vlioncu, Liceul „Petru Rareş", Suceava (19).

TELEORMAN

Clasa a IX-a : Corina Chirea, Liceul pedagogic, Turnu Măgurele (20) ; Ionela Baroc, Liceul pedagogic, Turnu Măgurele (19). Clasa a X-a : Carmen Abagiu, Liceul de matematică-fizică, Roşiorii de Vede (20) ; Carmen Cotoară, Liceul de matematică-fizică, Alexandria (20) ; Dorina Pestriţa, Liceul de matematică-fizică, Turnu Măgurele (20). Clasa a XI-a : Sandina Dinu, Liceul de matematică-fizică, Alexandria (20) ; Dida Mireniuc, Diana Soare, Liceul pedagogic, Turnu Măgurele (20). Clasa a XII-a : Mihaela Frumosu, Liceul de matematică-fizică, Alexandria (20). Clasa a XIII-a : Gica Dobre, Liceul pedagogic Turnu Măgurele (20) ; Picu Păun, Liceul industrial nr. 1, Alexandria (19).

TIMIŞ

Clasa a IX-a : Codruţa Mării, Liceul sanitar, Timişoara (19). Clasa a X-a : Dana Marian, Liceul de filologie-istorie, Timişoara (19) ; Lucia Sărdaru, Liceul sanitar, Timişoara (19). Clasa a XI-a : Mariana Cernicova Bucă, Liceul de filologie-istorie, Timişoara (19) ; Maria Ciocani, Liceul industrial nr. 2, Timişoara (19) ; Silvia Cristea, Liceul pedagogic, Timişoara (19) ; Marina Vîlceanu, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Timişoara (19). Clasa a XII-a : Iosefina Balath, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Timişoara (19,50) ; Otilia Halunga, Liceul de filologie-istorie, Timişoara (19) ; Corina Marcu, Liceul pedagogic „E. Murgu", Timişoara (19) ; Elisabeta Sandu, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Timişoara (19). Clasa a XIII-a : Dietlinde Bordovici, Liceul pedagogic „E. Murgu", Timişoara (20).

TULCEA

Clasa a IX-a : Adina Ştefanov, Suca Teodora, Liceul „Spiru Haret", Tulcea (19). Clasa a X-a : Viorel Mihăilă, Liceul industrial nr. 1, Tulcea (20) ; Felicia Simion, Liceul industrial nr. 4, Tulcea (20) ; Iulian Filip, Liceul industrial metalurgic, Tulcea (19) ; Sabina Munteanu, Liceul „Spiru Haret", Tulcea (19). Clasa a XI-a : Ilinca Băluţă, Liceul industrial nr. 4, Tulcea (20) ; Ştefana Covaci, Liceul pedagogic, Tulcea (19). Clasa a XII-a : Crin Antonescu, Liceul industrial nr. 4, Tulcea (20) ; Mariana Dragomir, Liceul industrial, Babadag (20) ; Paulina Cuţov, Liceul pedagogic, Tulcea (19). Clasa a XIII-a : Paula Bandanica, Liceul pedagogic, Tulcea (20).

VASLUI

Clasa a IX-a : Pavel I. Tonea, Liceul industrial nr. 4, Vaslui (20) ; Angelica Huceanu, Liceul „M. Kogălniceanu", Vaslui (19). Clasa a X-a : Svetlana Nimirschi, Liceul „Gh. Roşca-Codreanu", Bîrlad (20) ; Gabriela Popescu, Liceul „Gh. Roşca-Codreanu", Bîrlad (19). Clasa a XI-a : Ana Anton, Liceul pedagogic, Bîrlad (20) ; Cristina Iorga, Liceul „M. Kogălniceanu", Vaslui (19). Clasa a XII-a : Ionica Bîca, Liceul pedagogic, Bîrlad (20) ; Julieta Iorga, Liceul „Gh. Roşca-Codreanu", Bîrlad (20) ; Doina Gh. Chiroşcă, Liceul pedagogic, Bîrlad (19). Clasa a XIII-a : Călina Focea, Liceul pedagogic, Bîrlad (19).

VÎLCEA

Clasa a IX-a : Gheorghiţa Dumitrescu, Liceul energetic, Rîmnicu Vîlcea (19) ; Adriana Răducan, Liceul sanitar, Rîmnicu Vîlcea (19). Clasa a XI-a : Constantin Stoenescu, Liceul energetic, Rîmnicu Vîlcea (20) ; Gheorghiţa Antone, Liceul pedagogic, Rîmnicu Vîlcea (19) ; Ecaterina Căpruciu, Liceul economic, Rîmnicu Vîlcea (19) ; Adriana Rusu, Liceul sanitar, Rîmnicu Vîlcea (19). Clasa a XII-a : Ioana Bîcu, Liceul industrial, Brezoi (19) ; Elena Drumeş, Liceul pedagogic, Rîmnicu Vîlcea (19) ; Corina Filatov, Liceul „Vasile Roaită", Rîmnicu Vîlcea (19). Clasa a XIII-a : Felicia Dumitrescu, Elena Mitacu, Liceul pedagogic, Rîmnicu Vîlcea (19).

VRANCEA

Clasa a XII-a : Ecaterina Boagiu, Liceul pedagogic, Focşani (19). Clasa a XIII-a : Stana Apostu, Liceul pedagogic, Focşani (19) ; Luminiţa Guzu, Liceul pedagogic, Focşani (19).

BUCUREŞTI

Clasa a IX-a : Liliana Dragomir, Liceul „Gh. Şincai" (19) ; Ramona Fotiade, Liceul „I. L. Caragiale" (19) ; Anca Grigorescu, Liceul „Zoia Kosmodemianskaia" (19) ; Ileana Hagivreta, Liceul „C. A. Rosetti" (19) ; Magdalena Pop, Liceul „Zoia Kosmodemianskaia (19) ; Victoria Popovici, Liceul de filologie-istorie nr. 1 (19) ; Ligia Predescu, Liceul „Gh. Lazăr" (19) ; Cătălin Socol, Liceul „C. A. Rosetti" (19) ; Mihaela Spahiu, Liceul „Gh. Lazăr" (19). Clasa a X-a : Salvina Adam, Adina Chivulescu, Liceul „Zoia Kosmodemianskaia" (19) ; Ioana Beloiu, Liceul de filologie-istorie nr. 1 (19) ; Raluca Georgescu, Liceul „N. Bălcescu" (19) ; Anca Oţel, Liceul „Gh. Şincai" (19) ; Adelina Patrichi, Liceul „N. Bălcescu" (19) ; Domnica Rădulescu, Anca Răzuş, Liceul „Zoia Kosmodemianskaia" (19) ; Doina Rîpeanu, Liceul „N. Tonitza" (19) ; Cornelia Tudor, Liceul „N. Bălcescu" (19) ; Anca Velicu, Liceul de matematică-fizică nr. 2 (19). Clasa a XI-a : Mariana Ruxandra Biji, Liceul de matematică-fizică nr. 2 (19) ; Roxana Cruţiu, Liceul „N. Bălcescu" (19) ; Andreea Dabija, Liceul „Zoia Kosmodemianskaia" (19) ; Cristian Moraru, Liceul „I. Creangă" (19) ; Dinu Petraru, Liceul „Zoia Kosmodemianskaia" (19) ; Cristina Petre, Liceul „Gh. Lazăr" (19) ; Izolda Rădulescu, Liceul „Zoia Kosmodemianskaia" (19). Clasa a XII-a : Ramona Bombică, Liceul industrial nr. 26 (20) ; Mugur Popovici, Liceul „Mihai Viteazul" (20) ; Ioana Costa, Liceul „Ion Creangă (19) ; Mona Crumpei, Liceul de matematică-fizică nr. 1 (19) ; Constantin Nuţă, Liceul „Mihai Viteazul" (19) ; Mihai Pavel, Liceul industrial „Unirea" (19) ; Maria Luiza Rădulescu, Liceul „Ion Creangă" (19) ; Carmen Vasilescu, Liceul „N. Tonitza" (19) ; Fănuţa Vlad, Liceul pedagogic (19). Clasa a XIII-a : Rodica Purniche, Liceul industrial nr. 16 (19).

Concursul „Cea mai bună bibliotecă şcolară"

Prof. V. ŞT. MĂRIU
Ministerul Educaţiei şi Învăţămîntului

Organizat de Ministerul Educaţiei şi Învăţămîntului, concursul „Cea mai bună bibliotecă şcolară" urmăreşte îmbunătăţirea activităţii în acest domeniu, biblioteca şcolară fiind un laborator al muncii intelectuale. Acest concurs, aflat la cea de-a doua ediţie, se desfăşoară în cadrul Festivalului Naţional al Educaţiei Politice şi al Culturii Socialiste „Cîntarea României".

Regulamentul concursului a fost transmis, prin inspectoratele şcolare judeţene, tuturor şcolilor. Avînd în vedere faptul că a fost anunţat în *Tribuna şcolii*, în *Revista învăţămîntului liceal şi tehnic profesional* şi în *Indrumătorul cultural* (suplimentul *Biblioteca*), vom reaminti cîteva sarcini ce revin cadrelor didactice, în general, şi profesorilor de limba şi literatura română, în special, în această acţiune destinată stimulării gustului pentru lectură, optimizării organizării şi funcţionalităţii bibliotecilor şcolare.

Participarea elevilor la unele acțiuni de organizare a bibliotecilor ar constitui o aplicare practică a cunoștințelor predate la lecțiile de lectură literară, de stil și compoziție. Bibliotecile școlare mai mici și-ar putea constitui, în cadrul concursului, cataloage alfabetice elementare, fișiere bibliografice ale lecturii recomandate, pe clase, la toate obiectele, bibliografia necesară cercurilor de elevi, învățămîntului politic U.T.C. etc. S-ar putea înființa cercuri de bibliografii (iubitori și colecționari de cărți rare și prețioase) și prieteni ai bibliotecii, care să contribuie efectiv la întreținerea colecțiilor de cărți, la propaganda vizuală a publicațiilor, la stimularea acțiunii de constituire a bibliotecilor personale. Profesorul de limba română este factorul catalizator al acțiunilor organizate cu sprijinul bibliotecii : cenacluri și cercuri literare, montaje literar-muzicale, recitaluri de poezie, întîlniri cu scriitori, editori, redactori, expoziții, vitrine și panouri de cărți, recenzii, prezentări și dezbateri pe marginea unor cărți, acțiuni ale cercurilor de elevi cu discutarea bibliografiei și a unor modalități de studiu. Aceste activități, menite să contribuie la stimularea lecturii, a pasiunii elevilor pentru carte, se realizează în colaborare cu organizațiile de pionieri și U.T.C.

Profesorul de limba română și bibliotecarul școlii, cu pregătirea și experiența lor în probleme de tehnică a muncii intelectuale și de bibliotecă, sînt cei care, împreună cu conducerea școlii, trebuie să-și asume răspunderea înfăptuirii activității deosebite de a antrena toate cadrele didactice, indiferent de specialitate, în organizarea, orientarea și controlul lecturii elevilor. Întregul corp profesoral poartă răspunderea formării și dezvoltării deprinderilor de lectură și de studiu individual, deprinderi cu implicații directe în promovarea unui învățămînt activ. Răspunderea cea mai mare revine însă profesorului de limba și literatura română.

În cadrul concursului, celor mai bune biblioteci li se vor acorda premii în cărți ce vor îmbogăți colecțiile existente.

CENACLURI, REVISTE

Cronica revistelor școlare

Prof. GEORGE ȘOVU
Inspectoratul școlar al municipiului București

Revista *Țara visurilor noastre* a Liceului „Emanoil Gojdu" din Oradea a împlinit 40 de ani de la înființare și 10 ani de la reapariția sa în cea de-a treia serie. În numărul festiv (40) închinat acestei aniversări, prof. Iosif Suciu, directorul liceului și prof. Anastasie Țârulescu, conducătorul revistei, evocă cu căldură și justificată mîndrie drumul parcurs de una dintre cele mai apreciate publicații ale elevilor din Oradea, ca și din întreaga țară, distinsă, în ultimul deceniu, de două ori cu cel mai înalt premiu acordat de Ministerul Educației și Învățămîntului revistelor școlare. „Timp de zece ani, afirmă prof. A. Țârulescu, revista noastră a militat în paginile ei pentru înălțarea unei spiritualități de esență comunistă, a reflectat măreția evenimentelor politice și istorice ce îmbogățeau atît de amplu și vibrant viața noastră cotidiană, încălzită de temperatura înaltă a trăirilor revoluționare, a cîntat tinerețea pură a patriei, a purtat cu vigoare steagul roșu al marilor noastre împliniri socialiste, ca să rămînă mereu vie, mereu proaspătă... Revista noastră a împlinit multe visuri ale creației adolescentine și a încurajat cu grijă și cu eficiență multe posibilități de afirmare a talentelor juvenile. Nu credem că ar fi exagerat dacă spunem că revista *Țara visurilor noastre* constituie un act de cultură meritoriu ce nu trebuie trecut cu vederea." Sîntem de acord cu afirmația inimosului și competentului îndrumător al acestei publicații, afirmație

confirmată încă o dată chiar de numărul la care ne referim — bogat, variat, interesant. Tot din Oradea am primit nr. 40 al revistei *A.B.C.* a Liceului pedagogic „Iosif Vulcan". Redactată în limbile română și maghiară, revista își respectă profilul, acordînd atenția cuvenită unor probleme privind formarea viitoarelor cadre didactice. În acest sens, citățm interesantele răspunsuri date, în cadrul *Colocviilor A.B.C.*, de către absolvenți ai liceului care vorbesc colegilor lor mai tineri despre experiența dobîndită în primul an de învățămînt, în urma adevăratei confruntări cu viața. Revista *A.B.C.* găzduiește și valoroase colaborări ale unor cadre didactice ale liceului. Remarcăm, dintre acestea, contribuția profesorului Florian Nica la cunoașterea începuturilor învățămîntului pedagogic în județul Oradea, *Întoarceri în timp*.

Din bogata recoltă lirică, prezentă în paginile revistei, remarcăm, printre altele, două scurte compoziții : *Matinală*, semnată de Maria Romocea, din anul IV B, și *Prețuiesc*, aparținînd Elenei Bodin, din anul I C.

Ne face deosebită plăcere să evidențiem încă o reușită a *Tribunei elevilor*, nr. 25, al revistei Liceului pedagogic din Arad. Un buchet de fete harnice și talentate, elevele : Floare Belean, Zenica Lapoș, Emilia Handra, Mariana Gligor, Lunița Faur, Delia Moț, care alcătuiesc colectivul de redacție, împreună cu alte colege, printre care : Rodica Dronca, Maria Bruțiu, Marinca Tămaș, Rodica Dudaș, Tatiana David, Elena Cișmaș, Dorina Barbu, Gabriela Burta, Floare Suciu, Florica Mateș, Florica Știubei ș.a., realizează, sub îndrumarea unor pricepuți și pasionați dascăli, o revistă ce exprimă în chip reprezentativ clocotul muncii, al aspirațiilor și împlinirilor celor ce învață în acest cunoscut liceu.

Revistei *Pagini de ucenicie* a Liceului „Samuil Vulcan" din Beiuș (nr. 18—19), care publică numeroase și valoroase pagini de prezentare a literaturii, ori de creație literară, îi recomandăm să facă mai mult loc în coloanele sale vieții și preocupărilor cu caracter politic și ideologic, științific, tehnic și practic ale colectivului de elevi și cadre didactice pe care îl reprezintă. Dintre numeroasele compoziții poetice prezente în revistă, evidențiem poezia *Țara din inimă*, aparținînd elevei Marinela Pantea.

Numărul 46—47—48 (serie nouă) al *Revistei noastre*, publicație a elevilor Liceului „Unirea" din Focșani, coordonată de prof. Petrache Dima, se înfățișează cititorilor ei cu articole ce pot trezi interesul celor mai pretențioase spirite. În rubricile binecunoscute, care asigură revistei o structură particulară, între publicațiile școlare, se adună și de data aceasta atît colaborări ale elevilor și profesorilor școlii, cît și ale unor oaspeți de seamă, personalități ale criticii și istoriei literare : acad. Șerban Cioculescu, Ovidiu Papadima și Al. Oprea ; lingviști : Gh. Bulgăr, Gh. Poalelungi, poeți ca Ion Larian Postolache ș.a.

Interesantă ne apare și revista *Școala noastră* a Liceului „Ion Maiorescu" din Giurgiu. Numărul 7 ne oferă un bogat material, din care menționăm dezbaterea pe tema *Modernizarea și relația profesor-elev* (în cadrul căreia mai mulți tineri fac mărturisiri și formulează sugestii demne de luat în seamă de către dascălii lor), *Microsecția de producție* — formă eficientă de instruire practică a elevilor, poeziile semnate de elevele : Camelia Popescu, Carmen Ștefan, Simona Sîrbu, excelentul articol intitulat *Dorul* al poetului Petre Ghelmez, secvențele din domeniul științelor etc.

În continuare, bogată și interesantă în conținut, vibrantă în simțire, elegantă la înfățișare — revista *Sinziana* (nr. 23) a Liceului „Zinca Golescu" din Pitești poate asigura oricărui cititor alese satisfacții.

Dintre publicațiile bucureștene, semnalăm noi numere ale revistelor : *Gînd înaripat* a Liceului „Ion Neculce", *Revista noastră* a Grupului școlar de construcții, arhitectură și sistematizare, *Speranțe* a Liceului „Gh. Lazăr" — ca de obicei, interesantă și bogată și *Pe-un picior de plai*, revista Liceului industrial nr. 26, foarte bine orientată, cu un conținut variat, exprimînd multiplele preocupări, năzuințe și împliniri ale elevilor care învață aici, revistă paginată cu gust și pricepere și inspirat ilustrată. Asupra acestora două din urmă, ca și asupra altora, ne propunem să revenim în numărul următor al revistei noastre.

Din activitatea cercului literar-artistic „Mihail Sadoveanu" al elevilor din Miercurea Ciuc

Prof. GH. AFLOAREI
Liceul industrial nr. 3, Miercurea Ciuc

Începînd cu anul 1970, în fiecare toamnă, în ultima decadă a lunii octombrie și la începutul lui noiembrie, aproximativ între data nașterii și a morții marelui scriitor, la Vînători, Piatra Neamț, Tg. Neamț, Roman, Borca, Bicaz, Tarcău, Farcașa, Tazlău, Roznov și alte localități nemțene, sub auspiciile Comitetului de cultură și educație socialistă al județului Neamț, în colaborare cu Uniunea scriitorilor din R.S.R., se desfășoară săptămîna omagială denumită generic „Sadoveniana". În cadrul acestor zile, au loc ample manifestări cultural-artistice, pentru cinstirea memoriei genialului povestitor, constînd din simpozioane, șezători și medalioane literare, recitaluri de muzică și poezie, vizite și excursii tematice legate de opera sadoveniană etc., la care, pe lîngă un mare număr de scriitori, critici și istorici literari, artiști, muzicieni și un numeros public, participă și școli, cercuri, cenacluri literare, și alte instituții din țară, care poartă numele ilustrului prozator. În vara anului 1971, cu ocazia excursiei literare a elevilor noștri „Pe urmele scriitorilor, în Moldova de sub Munte și Țara de Sus", poposind și la Muzeul din Vînători-Neamț, directoarea așezămîntului, Stela Ionescu-Marica, ne-a înscris printre invitații și colaboratorii permanenți ai acestei manifestări omagiale. Sub îndrumarea mea și a colegilor de catedră, membrii cercului de creație, integrați în Cercul literar-artistic „Mihail Sadoveanu", de la Liceul real-umanist nr. 2 (azi Liceul industrial nr. 3) din Miercurea Ciuc, au realizat pînă în prezent 26 de creații originale în versuri și proză închinate memoriei minunatului cîntăreț al eposului nostru național, „Ceahlăul literelor românești", care au fost prezentate de către „autori" în cadrul medalioanelor literare intitulate „In memorian", și au fost incluse în programul „Sadovenienelor", edițiile din 1971—1977, desfășurate la muzeul de la Vînători-Neamț și la Casa de cultură din Tîrgu-Neamț, într-o confruntare cu tinerele talente de la liceele și cenaclurile literare „M. Sadoveanu" din București, Borca, Pașcani, Tg. Neamț ș.a., bucurîndu-se de aprecierile unanime ale publicului și oamenilor de cultură prezenți. Profira Sadoveanu, venerabila soție a scriitorului, ne-a adresat cuvinte afectuoase de încurajare și ne-a oferit, în dar, cărți de Sadoveanu cu dedicații autografe, desene originale la opera povestitorului, precum și un prețios manuscris sadovenian inedit, devenite „nestemate" ale Micromuzeului-cabinet de literatură română „Mihail Sadoveanu", de la Liceul industrial nr. 3 din Miercurea Ciuc. Deși modeste atît în privința concepției cît și a realizării artistice, creațiile impresionează prin viziunea romantică, prin patosul și candoarea adolescentină, prin sinceritate, prin fiorul emoțional care evocă personalitatea marelui scriitor, iar, uneori, scînteiază o autentică vocație pentru creația literară. Participările la „Sadoveniana", organizate și conduse de către semnatarul acestor rînduri, au reunit aproape 300 de elevi — membri ai cercului literar-artistic — și 30 de cadre didactice.

DE LA CORESPONDENȚII NOȘTRI

În dorința de a oglindi, în paginile revistei *Limba și literatura română*, activitatea literar-artistică a cercurilor, cenaclurilor, societăților și revistelor școlare, colegiul de redacție adresează corespondenților menționați pe copertă, profesorilor îndrumători și elevilor, un insistent apel de a trimite pe adresa redacției noastre (str. Spiru Haret, nr. 12) informări (cel mult două pagini), privind acțiunile mai importante realizate în cadrul Festivalului Na-

țional „Cîntarea României", precum și reviste școlare, foi volante, programe etc., pe baza cărora să poată fi redactată rubrica de față.

Așteptăm corespondențe și reviste din întreaga țară, în vederea popularizării celor mai valoroase activități din gimnazii și licee.

CĂLĂRAȘI

În ziua de 22 iunie 1978, s-au desfășurat, la Călărași, lucrările simpozionului „M. Eminescu", organizat de filiala S.S.F., cu prilejul aniversării a 128 de ani de la nașterea poetului. Despre actualitatea operei lui Eminescu au vorbit prof. univ. dr. Gh. Bulgăr, de la Universitatea din București, profesorii M. Scăunaș și Liliopi Bodea din localitate. Programul artistic a fost susținut de elevii cercului literar al liceului. Au fost recitate poezii în limbile franceză, engleză, germană și rusă, iar grupul vocal a interpretat romanțe pe versuri eminesciene, dovezi ale înaltei prețuiri de care se bucură opera poetului în rîndurile tineretului școlar.

Prof. IOANA ATANASIU

CONSTANȚA

Cenaclul literar „Nicolae Labiș" a organizat, în trimestrul al doilea al anului școlar, manifestări demne de menționat: un montaj literar omagial, consacrat sărbătoririi a 60 de ani de viață și a 45 de ani de activitate revoluționară a tovarășului *Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român*, mai multe întîlniri cu scriitori constănțeni și din alte localități: Nicolae Moțoc și Eugen Lumezianu, Nicolae Ciobanu și Dan Laurențiu, ultimii de la revista *Luceafărul*, Sorin Titel de la *România literară*. Au citit versuri elevii Trandafir Cătălin, Persu Emilia, Buneci Doina și Lupaș Aurelia.

Sînt prevăzute, în continuare, o serie de manifestări cultural-artistice și literare ce se vor desfășura în cadrul Festivalului Național „Cîntarea României".

MĂDĂLINA CIUREA,
Liceul „Mircea cel Bătrîn", Constanța

FĂLTICENI

Din acest oraș cu un bogat trecut cultural a sosit pe adresa redacției prima culegere de versuri și proză editată de Casa de copii școlari și preșcolari, intitulată simbolic *Primăveri*. Directoarea școlii, prof. L. Gheorghiu adresează, în *Cuvîntul înainte*, mulțumiri tuturor celor care și-au adus contribuția la construirea și înzestrarea acestui edificiu de instruire și educare a unor copii, ai căror părinți și educatori sînt profesorii școlii. Culegerea înmănunchează versuri semnate de elevii Popa Doina, Corduneanu Maria, Holtzhauser Mariana, Cioată Marta, Ilyés Hajnal, încercări în proză ale elevelor Gheorghiu Mara, Chirilov Florina, Varvara Carmen, Ungureanu Lidia și Orheianu Laura, încercări care promit.

Un scurt istoric al tradițiilor culturale ale orașului Fălticeni realizează prof. Adrian Cocirta, amintind, între alții, pe Ion Creangă, elev la Școala de catiheți, pe N. Beldiceanu, primul profesor de limba română și latină la gimnaziul din Fălticeni (1870—1874), pe N. Gane, autor de nuvele istorice, pe M. Sadoveanu, Eugen Lovinescu și Nicolae Labiș, din galeria „Oamenilor de seamă" ai orașului.

OȚELU-ROȘU

Cabinetul de literatură al Liceului industrial din localitate a organizat, cu prilejul împlinirii a cinci ani de activitate a subfilialei S.S.F., o sesiune de comunicări ale elevilor în ziua de 17 martie a.c. Au prezentat comunicări elevii: Ana Dajicu, Școala generală Glimboca, Florin Jompan, Școala generală Marga, Viorica Brîndușoiu, Serafim Sîrbu, Constantin Popescu și Rodica Surduleac de la Liceul industrial din Oțelu-Roșu. În ziua de 18 martie a avut loc sesiunea *Analiza stilistică a textului literar* cu invitați din partea filialelor Bucu-

reşti şi Timişoara, iar în ziua de 19 martie un simpozion la Căminul cultural din Glimboca, manifestare realizată în cadrul Festivalului Naţional al Educaţiei Politice şi al Culturii Socialiste „Cîntarea României".

Prof. TIBERIU BOŞCAIU

TIMIŞOARA

Corespondenta revistei noastre, Cornelia-Liliana Lobonţiu, elevă a Liceului de filologie-istorie din localitate, ne trimite o nouă publicaţie, *Vîrste de lumină*, cu portretul tovarăşului Nicolae Ceauşescu, urmat de tradiţionala urare *La mulţi ani conducătorului iubit* şi de frumoasele cuvinte : „În luna ce deschide drum noului an 1978, cel mai îndrăgit şi stimat fiu al acestui popor împlineşte 60 de ani de viaţă şi 45 de ani de luptă revoluţionară, hotărîtă, pusă în slujba măreţelor idealuri ale neamului său".

Tipărită în formatul revistei *Flacăra*, cu un conţinut specific profilului actual al liceului, *Vîrste de lumină* sintetizează, afirmă corespondenta, activitatea cercului literar şi a cenaclului şcolii, activitate strîns legată de viaţă, de producţie, în cadrul unor rubrici variate : *Republica XXX, Noi în „Cîntarea României", Ecouri ale Conferinţei naţionale a partidului, Prima verba, Pagina cercurilor, Etica, Lirica, Triada învăţămînt-cercetare-producţie* etc. Un interviu cu inspectorul general al jud. Timiş, prof. emerit Petru Radu, oferă cititorilor o imagine a eforturilor depuse de organele locale pentru modernizarea învăţămîntului, pentru legarea şcolii de cerinţele producţiei.

CORNELIA-LILIANA LOBONŢIU
Liceul de filologie-istorie, Timişoara

Notă : Un schimb de reviste între liceele de filologie-istorie ar fi binevenit. Propunem colectivului de redacţie al revistei *Vîrste de lumină* să trimită liceelor de filologie-istorie din ţară cîte un exemplar şi să primească în schimb publicaţii similare.

VASLUI

Înfiinţat în 1974, Cenaclul literar „Mugurel" cuprinde peste 40 de elevi antrenaţi în activităţi variate : montaje literar-muzicale, la casa de cultură şi la clubul tineretului, pregătirea pentru concursul de literatură „M. Eminescu" şi pentru sesiunile de comunicări şi referate ştiinţifice. Elevul Mihai Brînză, anul II construcţii, a obţinut premiul I la sesiunea de etnografie şi folclor, care a avut loc la Constanţa în 1977. După o întîlnire cu scriitorii ieşeni George Lesnea şi Corneliu Sturzu, redactor şef al *Convorbirilor literare*, membrii cenaclului au vizitat, la Iaşi, Muzeul literaturii române. O acţiune importantă a fost reconstituirea unui „itinerar eroic" al celor plecaţi în Războiul de independenţă. „Pe acest pămînt stropit cu sînge la Plevna şi la Griviţa, scrie corespondenta, emoţiile ne-au copleşit..."

TINCUŢA TIMOFTE
Preşedinta Cenaclului „Mugurel" '74", Vaslui

O ţară nu se poate clădi nici pe cel mai netăgăduit avînt al unui suflet genial, care urmăreşte cu mîndrie zborul aripilor sale puternice şi încă mai puţin pe mărăcinii împleticiţi ai dibăciei politice, ci numai pe nemişcata piatră de temelie a caracterelor ce s-au jertfit pentru ca să creeze o patrie.

N. Iorga

Cristian Dică

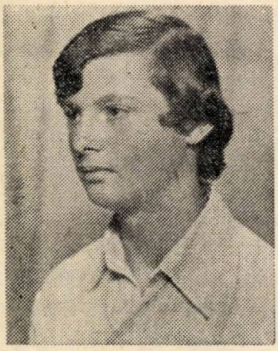

S-a născut în 12 decembrie 1959 la Alexandria. Este elev la Liceul industrial de construcţii din aceeaşi localitate. Laureat al concursului „Tinere condeie", faza naţională, ediţiile 1976 şi 1977, al Concursului naţional „N. Labiş" şi al taberelor naţionale de literatură de la Năsăud (1976) şi Costineşti (1977), a publicat în antologiile *Excelsior* şi în revistele *Amfiteatru, Flacăra, Luceafărul, Limbă şi literatură pentru elevi.*

Ţării

Mi se tulbură sîngele ca şi cum
O aripă şi-ar fi frînt zborul în el,
Preschimbînd limpezimea cerului
Într-un tandru şi albastru inel.

Cîte nopţi am vegheat lîngă munţii tăi,
Amirosind mereu a primăvară
Cînd apele curgeau înspre trecut
Purtînd luceferi cruzi la subţioară.

Aş vrea să fiu pămînt din trupul tău
Prelins în seva ierbilor în plug
Să-ţi port lumina vieţii temerară
În veşnicie — cumpănă de rug.

Lucia Ardelean

S-a născut în anul 1962 la Caracal. Este elevă în clasa a IX-a la Liceul de matematică şi fizică din aceeaşi localitate. A fost premiată la Concursul „Tinere condeie", ediţiile 1975, 1976, 1977, precum şi la tabăra naţională de creaţie literară de la Timişu de Sus (1976).

Copilărie

Mă-ntorc în timp
pentru a reîntîlni
copilăria
aici
în păduri cu ape line
unde umblă cerbi
cu nări dilatate
adulmecînd frăgezimea
ierbii.
Mă-ntorc în timp
pentru a reîntîlni
copilăria
aici, sub zările albastre,
unde păsările galbene
şi roşii
mi-au cîntat din acelaşi
pom
împovărat de ani,
unde florile aşteptau
nerăbdătoare
feciorelnica picătură
de ploaie,
şi unde auzeam vîntul
plimbîndu-se
prin frunzişul arborilor

pentru a-mi pune pe
creştet
cununa tinereţii.

Prezență

EUGENIA MARINESCU
Liceul de matematică-fizică, Hunedoara

Ei, da, nu-i ușor
Să fii călărețul, și calul și spada,
Să fii și satira, să fii și balada,
Să fii porumbelul ce uită de granițI,
Și ram de măslin, și grenada din raniți,
Să fii și surîsul ce știe și iartă
Și vrerea răscoalei, sălbatică, spartă.
Să fii și deasupra, să fii și-n vîltoare
Și cel ce se naște și cel care moare.
Să fii străveziu ca un iezer de munte
Și tulburi puhoaie să-ți joace sub frunte.
Să fii precum magii, precum luptătorii,
Să sfarmi antipozii între pietrele morii.
Să fii primitor și tăcut ca pămîntul,
S-aduci în vîrtejul mîniei cuvîntul.
Să fii oțelarul, să fii și cuptorul,
Sub vreme să fii și să-i fii ziditorul.

Plopii

CRISTIAN POPA
Școala generală nr. 56, București

Sînt spadele înmugurite
Ale ostașilor căzuți,
Cîntă sub adierea vîntului...

Nu doborîți plopii :
Ar însemna să retezați
istoria !

Patria florilor

MARIA MARCU
Liceul Tălmaciu, jud. Sibiu

Cînd treci printre patrii de flori,
Sub tandre hipnoze-n amiezi,
Cuvintele-mi nasc veghetori
Înzăuați cu superbe zăpezi.

Să nu-mi spui nimic despre versuri,
Cînd treci lîngă margini de rîu
In ochii tăi rîd universuri
Pe flamuri strălimpezi de grîu.

Să nu-mi spui nimic despre moarte,
Cînd treci printre patrii de crin,
Cîmpia-nspre mine-o să-ți poarte
Albastra foșnire de in.

Vîrstă

GRIGUȚA OPREA
Liceul de matematică-fizică nr. 6, București

Dimineața
pădurea adie a muguri,
a frunze veștede, a violete și-a pămînt.
Izvoarele au încă gust de stele fumegînd.

Nori albi aduce vîntul
dinspre-apus.
Melancholia lui Dürer surîde
Zilei care s-a dus.

Noaptea mă ning amintirile
la răscruce de gînd.

Școala ardeleană (poezii, proză, tălmăciri)
Ediție îngrijită de MIHAI GHERMAN
Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1977

Antologia cuprinde scrieri ale unor reprezentanți de seamă ai Școlii ardelene (poeți, prozatori, traducători), precedată de o prefață (*Cîteva repere în literatura Școlii ardelene*), de o scurtă *Notă asupra ediției*, urmată de *Note* și de un *Glosar*.

Scriitorii ardeleni prezentați sînt: Constantin Alpini, Vasile A(a)ron, Ioan Barac, Ioan Budai-Deleanu, Gheorghe Șincai, Ioan Theodorovici Nica (poeți); Ioan Corneli, Petru Maior, Samuil Micu Clain, Ioan Piuariu Molnar, Dimitre Țichindeal (prozatori); Vasile A(a)ron, Petru Maior, Samuil Micu Clain (traducători).

Cartea este necesară tuturor categoriilor de cititori (de la specialiștii în limbă și literatură română pînă la elevii de liceu), care vor găsi aici nu numai textele importante ale unor reprezentanți ai Școlii ardelene, ci și informații referitoare la viața și opera acestora.

Prefața — deși cuprinde numai 12 pagini — reușește să discute principalele repere ale literaturii ardelene din epoca Luminilor: „Școala ardeleană se află la intersecția culturii românești vechi cu cea modernă"; „Pendularea între vechea cultură de tradiție slavo-bizantină și cea occidentală"; „accentul e căzut pe acțiunea general-culturală"; „o aplecare aproape generală spre cercetarea istorică"; „progresul beletristicii — excepție fac scrierile lui Budai-Deleanu — nu este atît de spectaculos".

Fără îndoială, cartea are merite evidente, pe care cititorii le vor aprecia cum se cuvine. Ea prezintă însă și unele scăderi, asupra cărora ne vom referi în rîndurile ce urmează.

Considerăm că atît prefața, cît și antologia ar fi trebuit să fie mai cuprinzătoare. Cartea nu spune aproape nimic despre activitatea reprezentanților Școlii ardelene în domeniile lingvistic, filozofic sau social-politic și nu insistă îndeajuns asupra rolului pe care l-au avut cărturarii ardeleni în trezirea, cultivarea și maturizarea conștiinței naționale a românilor de pretutindeni. În prefață se afirmă că „mișcarea culturală" care a căpătat numele de Școala ardeleană a avut loc între anii 1775 și 1830. Noi credem că această mișcare iluministă (care n-a fost numai „culturală") nu poate fi delimitată precis și că s-a declanșat în orice caz înainte de 1775, adică pe la mijlocul veacului al XVIII-lea.

Întrucît lucrarea se adresează și elevilor, considerăm că — în cadrul glosarului de la sfîrșitul ei — era necesar să se marcheze prin accent pronunțarea corectă a unor cuvinte pe care aceștia nu le cunosc (cum ar fi: „ferman", „guberniu", „isolă", „mascheră", „miloserdie" etc.). Unele cuvinte sînt prea sumar explicate. De pildă, *obrintit* e echivalat cu „inflamat, umflat", iar (a) șerbi" prin „a servi". Dar „obrintit(ă)" este un participiu ce arată rezultatul acțiunii de inflamare a unei răni *din cauza frigului*; iar *a șerbi* însemna, de obicei (pe vremuri), „a transforma un grup de țărani în șerbi (iobagi)".

Apar în carte numeroase greșeli de conținut, de ortografie și de punctuație. De exemplu, la pagina 52 (în textul *Elegiei nobilului transilvănean George Șincai*) în șase versuri lipsesc *cinci* semne de punctuație. Anul morții lui Grigore Maior, episcop greco-catolic al Blajului, nu este 1875, ci 1785 (p. 190). Nici Samuil Micu nu s-a născut în anul 1754 (p. 91), ci cu nouă ani mai înainte, adică în 1745. Celebra poemă *Cîntarea cîntărilor* este atribuită regelui Solomon, și nu regelui David (p. 157).

Am scos în evidență, în rîndurile de mai sus, meritele lucrării, dar am consemnat și unele minusuri sau greșeli, care s-au strecurat atît din cauza neatenției îngrijitorului ediției, cît și din vina tipografilor. Poate că, la reeditarea acestei cărți, Editura Dacia din Cluj-Napoca va ține seama de ele.

CLEMENT ANTONOVICI

DOINA CURTICĂPEANU

Vasile Alecsandri prozator. Profilul memorialistului.

București, Editura Minerva, 1977, 201 p.

Operă a unui „uvrier", dar și a unui „artist" (pentru a relua distincția lui Hasdeu), cartea Doinei Curticăpeanu încearcă un compromis între istoria literară tradițională și critica literară actuală, formulînd un demers critic original, dar lipsit de unitate. Cercetătoarea are calități incontestabile de istoric literar : respectul omului de știință față de izvoare, dar și subtilitatea disocierii și asocierii *structurilor* și *semnelor* specifice operei analizate. Cunoscînd bine literatura „memoriei restauratoare" (I. Ghica) din prima jumătate a secolului trecut, ea selectează, cu pricepere, unele constante tematice și mai cu seamă dominantele stilistice, cuvintele-cheie, integrînd proza studiată în ansamblul literaturii române, dorind să stabilească „serii sufletești" (Camil Petrescu). Cartea devine astfel, din „profilul" *unui* memorialist, profilul *unei „serii sufletești" Alecsandri.* Dacă pentru epoca modernă, prin unitatea (relativă) de vederi estetice și politice, investigația comparatistă era mai ușor de împlinit, pentru confruntările ce depășesc datele ei liminare operația este mai ocioasă, interpretările fiind vulnerabile prin caracterul lor deschis. Oricum, lectorului i se deschid alte „aduceri-aminte" decît autoarei, spre alte orizonturi, sau interpretările diferă. De pildă, autoarea menționează pentru semnificația instructivă a călătoriei, alături de numele lui D. Golescu, pe cel al lui A. Russo, cînd mai potrivită ni se pare, în spiritul aceluiași luminism în care se integrează cărturarul muntean, asocierea cu S. Marcovici, Gh. Asachi, Gh. Barit, I. Codru-Drăgușanu, N. Filimon, chiar Odobescu ș.a. Sau atitudinea ironică, dar receptivă în fața recuzitei romantice a jurnalului de călătorie (p. 149) o avea și D. Scavinschi, citat de altfel, de autoare, în legătură cu descrierea Borsecului (p. 151—152). Comparația Alecsandri—Scavinschi constă în alăturarea unor citate, nu în comentariul atent al textului (în care a intervenit copios C. Negruzzi, și care prezintă similitudini cu poemele lui I. Gane). *Călătoriia...* anticipează nu numai „articolul" *Borsec,* ci și *O plimbare la munți,* prin modul de relatare a drumeției și rezolvarea identică a unor stări psihologice comune. Dar sentimentul naturii, trăit intens de V. Alecsandri, nu-l întîlnim la D. Scavinschi care, după ce compune o idilă, doarme, visînd Olimpul, în timp ce scriitorul pașoptist, odihnindu-se pe vîrful Grohotișului, meditează la frumusețea munților Moldovei și la trăsăturile specifice munteanului, într-un fragment de un grav lirism. D. Scavinschi, cu lipsa lui de receptivitate la spectacolul grandios al naturii, cu „neajungerea" limbii, preferă să nu dezvăluie nimic din impresiile sale : „Despre-a Bistriței frumusețe, măcar că-s locuri pustie / N-am scris nimică de milă, să nu strîc multă hărtie". Mărturisirea indică modestie, dar și conștiința inutilității unui atare tablou, într-o descriere a unei drumeții făcute de o societate înclinată spre aspectele materiale ale vieții. Cert este că între 1828, cînd are loc „călătoriia" lui D. Scavinschi și 1844, cînd se „primblă" V. Alecsandri, romantismul își pusese amprenta asupra vieții cotidiene : scriitorul pașoptist descrie munții și trecutul Moldovei, prezentînd momentele de contact cu folclorul ca un reflex al sentimentelor sale patriotice. Într-o altă etapă istorică, după eșecul revoluției, călătoriile lui V. Alecsandri pierd din finalitatea lor patriotică și devin, în interpretarea dată într-o scrisoare din 1852 către I. Ghica, „lungi rătăciri fără țintă, cărora le găsesc atîta farmec" (*Corespondență,* 1960, p. 66), întocmai lui C. Negruzzi, căruia „îi plăcea a lăinici pe uliță", cum mărturisește în *Scrisoarea XIX,* sau, mai tîrziu, lui L. Rebreanu, din *Metropole.* În legătură cu evocarea Borsecului primei jumătăți de veac trecut, loc de întîlnire al aristocrației din Principate, autoarea ar fi putut menționa și corespondența epocii. Astfel, Anica Rosetti, în iulie 1840, observa doar aspectele neplăcute ale locului („...nous mourons de faim ...nous sommes glacées pour la vie... tellement cet endroit est maudit" ; apud M. Anghelescu, *Lectures et attitudes romantiques dans la société roumaine au debut du XIX-e siècle,* în *Synthesis,* II (1975), p. 102—103), în

timp ce Zoe Golescu, femeie sensibilă și cultivată, comunica gustul romantic pentru „natura sălbatică" pe care o remarcase și V. Alecsandri, ce trezea sentimente contradictorii în sufletul călătoarei („plimbărilor misterioase" din textul lui V. Alecsandri corespunzîndu-le aici „le plaisir mêlé ave la terreur" ; apud G. Fotino, *Boierii Goleşti*, Bucureşti, 1939, vol. II, p. 108—109).

Asocierile constante, alimentînd lectura livrescă a cititorului, determină îndepărtarea „profilului" lui V. Alecsandri, alți memorialiști apărînd în prim plan, prin texte ce uneori fac difuze ideile și încarcă volumul, transformîndu-l într-un sertar de fișe tematice (p. 25—26, p. 73, p. 114, p. 158, p. 164), între care „liantul" este destul de fragil sau inexistent. Dar, din fișierul cu divagații asociative lipsesc studii ca acel al lui Mario Ruffini, *V. Alecsandri e Venezia*, 1966, sau impresiile lui Bolintineanu, într-o interpretare a „expansiunii privirii și a culorii" (p. 113—114), în locuri pe unde ochiul său de pictor ne-a lăsat nu numai *Florile Bosforului*, ci și *Conrad*.

Sînt, în schimb, prea multe extrase din istoricii noștri literari, cartea fiind nu numai o scriere „Alecsandri par lui-même", ci mai ales o antologie ostentativă de tipul „Alecsandri văzut de...", pusă nu atît sub semnul probității exhaustive (de tipul acelei critici „universitare", „eclectice și compilative", despre care M. Zaciu scria în *Bivuac*, p. 229), cît, mai mult, sub umbrarul „științei pentru știință" sub care se adăpostesc încă mulți [1].

Cînd autoarea nu cade pradă demonului comparației și cînd „închipuirea [nu] se exaltă" de propriile-i intuiții, analiza dovedește sesizarea unor esențe ale prozei lui V. Alecsandri și se remarcă prin exprimarea elegantă, nuanțată. Cuprinsă de „beția descoperirii" (despre care scria M. Bibescu) — și, de altfel, nu „istoria descoperirii sale" o compune D. Curticăpeanu ? — autoarea vorbește cu lirism despre prozator, cartea devenind, dintr-un „comentariu", „o poveste de dragoste". Iubirea nu o copleșește însă, luciditatea critică implică detașarea, încît la p. 118 scrie despre „limitele inspirației autorului".

Autoarea reia metoda critică din *Orizonturile vieții în literatura românească veche*, perspectiva sincretică asupra fenomenului artistic, pagina literară găsindu-și corespondent în pictură. Cel mai concludent este capitolul incomplet și neîncheiat *Prietenii românilor*, în care semnalează raporturile între textele lui Demidoff, A. Russo și desenele lui Raffet (p. 69), sau analizează desenele lui Bouquet (p. 75—76, p. 91). Alături de paginile despre „păsările problematice", asocierile cu gravura lui Hiroshige, nu numai cu pictura impresionistă europeană, sînt unele din cele mai reușite fragmente ale cărții.

Rezultate din compunerea febrilă a cărții, scăderile ei, la care am putea adăuga unele absențe (omisiunea structurii narative romantice, de pildă), nu estompează subtilitatea unor observații. Cartea „însuflețește faptele", conturînd, în final, dacă nu „întregul grandios" al operei lui V. Alecsandri, pe *omul și prozatorul*. Ea constituie o pledoarie convingătoare pentru reușita acestui mod de exprimare a poetului, în ansamblul literaturii române.

LUCIA-JUCU ATANASIU

MIRCEA VAIDA
Introducere în opera lui Șt. O. Iosif

București, Editura Minerva, 1977

Lucrarea lui Mircea Vaida, *Introducere în opera lui Șt. O. Iosif*, își propune să ofere, prin mijlocirea unor analize, principalele aspecte și teme fundamentale din creația scriitorului. Textul micromonografiei cucerește prin calități de originalitate interpretativă, deschizînd noi posibilități de tratare modernă, în manieră ușor eseistică, a unor particularități ale operei lui Șt. O. Iosif. În primul rînd, Mircea Vaida combate unele păreri ale vechii istorii literare românești care acreditau ideea că lirica poetului nu se întinde mai departe de aria semănătorismului. Șt. O. Iosif a fost mereu considerat un poet minor, ele-

[1] Dar Eminescu nu este citat direct, ci prin Emil Boldan (p. 54), iar Kogălniceanu prin antologia lui P. Cornea și M. Zamfir (p. 60).

giac, conservator și paseist, idealizator al vieții țărănești și al istoriei. Comentatorul se ridică împotriva acestor aserțiuni, pornind de la ideea că Șt. O. Iosif *este și altceva decît un semănătorist*. Formula lui este „nu numai semănătorist", ceea ce deschide orizonturi noi în interpretarea creației literare a lui Iosif. Două capitole, *Cui urmează* și *Pe cine precede*, se opresc asupra unor aspecte importante : precursorii și posteritatea operei. Autorul întreprinde în același timp și o analiză științifică, în tradiția bună a istoriei literare, cu accentul pe textul beletristic, care furnizează temeiuri de judecată. Ecouri asimilate din poezia lui Eminescu se alătură motivelor din baladele țărănești ale lui Coșbuc, alte infiltrații sînt descoperite în pastelurile lui Alecsandri și în viziunea fantastică a lui D. Bolintineanu, precum și în lirica simbolistă a lui Șt. Petică. Interesant este și capitolul în care se dovedește că Șt. O. Iosif precede mulți scriitori contemporani ai literaturii noastre. Este și contribuția cea mai de seamă a studiului lui Mircea Vaida, care dovedește drumurile ce pleacă de la Iosif la Octavian Goga și Lucian Blaga. Se recunoaște în persoana lui Goga un continuator : „De-acum te las pe tine și pe-ai tăi, / Și-Ardealul plin de cîntece și jocuri, / De mîndre fete și voinici flăcăi..." (*Scrisoare lui Goga*). Multe modele ale tipologiei satului și-a luat Goga din universul poetic al lui Șt. O. Iosif. Alte ecouri se transferă în poezia tradiționalistă a lui Ion Pillat și a începuturilor lui Adrian Maniu, dar mai cu seamă afinitățile cu Blaga par firești în rostul lor, cu mențiunea că acesta de pe urmă îl va depăși pe Iosif prin cultură, talent și viziune. Pe filonul autohtoniei se întîlnește cu sonetele lui Mateiu Caragiale, care în portretele lui medievale din *Pajere* cultivă structuri imagistice ale autorului *Patriarhalelor*.

Temeinic documentat se dovedește a fi capitolul *Arta traducătorului*, pornindu-se de la ideea că opera de tălmăcitor este un act de cultură. Sînt deosebit de instructive comparațiile între traducerile lui Șt. O. Iosif și cele ale lui Eminescu din Schiller și apoi asemănările și deosebirile dintre el și Blaga. Amîndoi au tradus din operele lui Goethe *(Faust)*, Heine, Hölderlin ș.a. și nu de puține ori traducerile lui Șt. O. Iosif echivalează stilistic cu acelea realizate de Blaga. În capitolul *Despre identitatea lui A. Mirea* se analizează colaborarea între cei doi prieteni, iar *Dreptate pentru Iosif* devine un act justițiar ce are la bază perfecțiunea artistică a poeziei *Doina*, creație analogică. „În *Doina*, o clipă, Iosif e egal cu Eminescu, cu Coșbuc sau Blaga. *Doina* rămîne una dintre cele mai frumoase poezii ale literaturii române" (p. 82). Studiul lui Mircea Vaida este bine gîndit, atent construit, original în interpretare, în analiza nuanțată a operei lui Șt. O. Iosif.

NAE ANTONESCU

VIRGILIU ENE
Folcloriști români
Timișoara, Editura Facla, 1977

Apărută la sfîrșitul anului trecut, cartea *Folcloriști români* se adresează atît tineretului și marelui public, cît și specialiștilor.

După un *Studiu introductiv*, în care se prezintă succint interesul pentru patrimoniul popular românesc (și în context european), autorul analizează poezia populară cu caracter social, oprindu-se mai pe larg asupra poeziei ce oglindește răscoala din 1907, în paralel cu literatura cultă, care evocă acest eveniment. Sînt analizate apoi basmele, tipologia lor, caracterizîndu-se sugestiv personajele și farmecul acestora. Pe drept cuvînt, autorul subliniază că folcloriștii „au adus o contribuție importantă în acțiunea de a culege și valorifica poezia și proza noastră populară din toate regiunile țării".

Volumul *Folcloriști români* cuprinde medalioane despre : Nicolae Filimon, Petre Ispirescu, Atanasie Marin Marienescu, Simeon Florea Marian, Miron Pompiliu, G. Dem. Teodorescu, Mihai Eminescu, Grigore G. Tocilescu, Ion Pop Reteganul, George Cătană, Dumitru Stăncescu, C. Rădulescu-Codin, Alexandru Vasiliu și Tudor Pamfile. Portretele reliefează pasiunea folcloriștilor pentru patrimoniul popular, hărni-

cia, perseverența, tenacitatea lor, patriotismul înalt de care au dat dovadă, metodele utilizate și concepția privind culegerea și valorificarea folclorului. În prezentarea personalității fiecărui folclorist, Virgiliu Ene împletește elemente de biografie cu analiza activității folcloristice și, uneori, cu comentarii despre operă. Sînt utilizate, în citate, mărturii și scrisori, iar argumentația se sprijină pe judecățile de valoare ale specialiștilor, cum sînt : I. C. Chițimia sau Ovidiu Bîrlea. Autorul indică revistele la care acești folcloriști au colaborat, volumele publicate, curentele de idei în care s-au încadrat, semnalînd, totodată, opiniile eronate ale unora din ei. Sînt apoi aspecte în activitatea folcloriștilor asupra cărora autorul nu s-a putut opri mai pe larg, din lipsă de spațiu, dar asupra cărora formulează judecăți succinte și exacte.

Virgiliu Ene este un cercetător bine informat, cunoscător temeinic al unor muzee și arhive unde se găsesc manuscrise ale folcloriștilor. El clarifică, de asemenea, o serie de probleme litigioase, puțin cunoscute de publicul larg. Cîteva observații se impun : La *Nicolae Filimon* se analizează mai pe larg creația literară a acestuia, decît activitatea lui folcloristică. Citatele (note) relative la basmele culese de el puteau fi trecute la acest capitol, și nu la *Introducere*. La *Miron Pompiliu* se face, în fond, o paralelă cu M. Eminescu. La p. 84 se menționează : „pe aceste meleaguri a fost găsit prototipul popular al basmului *Făt-Frumos din lacrimă*". Basmul popular, cules recent de Teofil Teaha, s-a dovedit a fi o coborîre în folclor a basmului eminescian (vezi opiniile lui Perpessicius, Ion Popescu-Sireteanu, Ovidiu Bîrlea). La *Mihai Eminescu* trebuia să se insiste asupra colecției lui de folclor și asupra însemnătății ei pentru folcloristică și pentru propria-i operă. La *Ion Pop Reteganul* putea fi luat în discuție și basmul *Crăiasa zînelor*, publicat în volumul *Povești ardelenești*, cunoscut din folclor de G. Coșbuc și versificat de el, despre care a scris cu atîta competență Ion Breazu. La *George Cătană*, autorul putea să arate că *Miorița* este un fabricat al folcloristului. Sînt și alte amănunte, asupra cărora nu mai insistăm.

Aceste observații nu scad cu nimic valoarea cărții, care este scrisă într-un stil limpede, convingător, fiind un util îndrumător în cunoașterea folcloriștilor noștri. Ea se încheie cu o *Bibliografie*, care prezintă la început colecții de folclor, apoi alfabetic (pe autori) ediții, studii și articole (în reviste și volume despre patrimoniul nostru popular).

GRAȚIAN JUCAN

Prometeu, erou al literaturii universale
Antologie, prefață și note de ION ACSAN
București, Editura Albatros, 1977

Sinteza de față se deschide cu o prefață substanțială, care introduce pe cititor în istoria unuia dintre cele mai generoase mituri ale umanității, după care urmează o culegere de texte moderne și contemporane din literatura universală și națională. Autorul urmărește gestația motivului în imaginația popoarelor antice, cristalizarea sa în mitologia greacă, emergențele sale filozofice și culturale, precum și cariera sa literară de-a lungul veacurilor. Dată fiind apropierea dintre mitologie și literatură, Ion Acsan încearcă să depășească seducția fabulației pentru a defini, pertinent, în termeni de antropologie culturală, spiritul prometeic ca ipostază a eternului uman.

Concepută ca o paradigmă a acțiunii umane, indiferent de contingențele sale instrumentale, fapta lui Prometeu ilustrează ideea de protest împotriva fatalismului și simbolizează capacitatea de automodelare a ființei umane, creatoare de civilizație. Vorbind despre Prometeu și despre posteritatea sa literară, adică despre implicațiile estetice ale unui *mit*, Ion Acsan își organizează de fapt argumentele în perspectiva *simbolului*. Figura lui Prometeu nu reprezintă un produs întîmplător al imaginației omenești și nici o fabulație circumscrisă unei trepte evolutive în istoria umanității ; ea simbolizează inventivitatea, sagacitatea și voința de autonomie a ființei umane, ce își scrie propria istorie în conflict cu un transcendent opresiv.

Avînd garanția descifrării exacte a simbolului, autorul poate risca incursiuni în spațiul extraeuropean, pentru a depista, pe

urmele unor savanți de prestigiu mondial (ca orientaliștii Charles Virolleaud și Adalbert Kuhn), reflexe ale tipului prometeic în aria culturală mesopotamiană, asiro-babiloniană sau vedică.

Ion Acsan rezervă o parte generoasă din comentariul său introductiv sedimentării motivului prometeic în literatura greacă. Confruntînd imaginea dramatică a titanului răzvrătit din opera lui Eschil cu figura eroului dibaci din *Teogonia* lui Hesiod și cu ipostaza etică a aceluiași personaj în dialogul platonician *Protagoras*, Ion Acsan identifică mai multe trepte de semnificație ale mitului. În trilogia lui Eschil, din care se păstrează integral piesa *Prometeu încătușat*, fiul lui Iapet apare ca binefăcător al omenirii. Desacralizînd focul, considerat apanajul zeilor, Prometeu, acest prim „philanthropos", dă oamenilor posibilitatea de a-și dezvolta propria creativitate. Erou civilizator prin excelență, Prometeu apare, prin fapta sa de a aduce focul din Olimp pe pămînt, ca un părinte de netăgăduit al lui *homo faber*.

Dialogul *Protagoras* și toate creațiile literare, în cea mai mare parte fabule, care se inspiră din concepția expusă aici de Socrate, deplasează centrul de greutate al simbolului: Prometeu reprezintă mai mult decît un erou civilizator, el este un demiurg care participă la actul de *antropogonie* fie plămădind din lut oamenii, la cererea lui Zeus, fie investindu-i pe aceștia cu virtuțile care îi așază deasupra animalității în calitate de creatori de bunuri materiale și spirituale. Autori ca Esop, Babrios sau Pausanias contribuie la încetățenirea imaginii demiurgice a celui ce pătimește pentru om.

În timpul evului mediu, mitul lui Prometeu, creație adînc marcată de paganism, era sortit, în mod fatal, să displacă ideologilor bisericii catolice care condamna atitudinea ireverențioasă a eroului antic față de autoritatea divină. Vechiul mit își regăsește însă popularitatea odată cu descleștarea energiilor creatoare și umanizarea viziunii despre lume, în timpul Renașterii, epocă pe care comentariul și selecția de texte o eludează, probabil din lipsa unor referințe explicite.

Reperele literare se conturează mai pregnant în evocarea epocii clasice și iluministe. Sub pana lui Calderon de la Barca și a lui Voltaire, legenda lui Prometeu dezvoltă o inflexiune psihologică insolită: conflictul dintre titanul răzvrătit și zeul vindicativ se estompează, accentul căzînd pe idila dintre eroul caucazian, nou Pygmalion, și Pandora, statuie însuflețită de focul afecțiunii sale; Pandora, cauza tuturor relelor pămîntești, după o veche legendă antică, introduce în scenă și pe fratele prevăzătorului Prometeu, imprudentul Epimeteu.

Abia la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, în preajma și în urma Revoluției franceze, mitul prometeic își va redobîndi valențele sale etice mobilizatoare sub influența ideologiei progresiste împrospătate, în pragul veacului al XIX-lea, de ascensiunea napoleoniană și de perspectiva destrămării tiraniilor naționale. În centrul literaturii inspirate de legenda titanului beoțian, radiază figura eroului imaginat de Goethe: Prometeu, creator al unei galerii de „statui" umane însuflețite de statornica sa aliată, Minerva, dătătoare de înțelepciune și iscusință. Deși din fragmentul dramatic *Prometeu*, compus în vara anului 1773 și apărut postum, lipsește episodul convulsiv al uzurpării privilegiului zeiesc asupra focului, textul este saturat de aluzii la virtuțile civilizatoare ale titanului care educă, în spiritul echității pacifice, creaturile de lut de al căror destin este responsabil.

Trecînd la romantism, epoca cea mai fecundă în restituții interesante ale motivului prometeic, Ion Acsan consemnează omagiul liric adresat titanului de peregrinul Byron, de poetul american Longfellow și de poetul rus Ogariov. Se menționează contribuția particulară a trilogiei lui Edgard Quinet, care tratează mitul patimilor lui Prometeu în perspectiva mesianică adecvată fideismului anilor 1830.

Din antologie nu puteau lipsi fragmente din drama lirică *Prometeu încătușat* prin care Shelley încununează exaltarea romantică ce conjugă, în limitele temei titanice, motivul luciferic și motivul prometeic. Revelatoare, în acest sens, este scena prăbușirii tiranului sub strălucirea profetică a geniului răzvrătirii cosmice și umane:

Demogorgon. La fel de neconceput ar fi fost omiterea reprezentanților literaturii moderne — André Gide, Albert Camus, Nikos Kazantzakis — care s-au simțit mobilizați pe traiectoria mitului sau a simbolului, investind legenda lui Prometeu cu semnificații incendiare de protest împotriva dogmatismului și a inerției spirituale.

Cum era și firesc, Ion Acsan rezervă un capitol aparte poeților și dramaturgilor români care au descoperit în mitul prometeic un potențial de simbol și alegorie. Pe calea inaugurată de Tudor Vianu în studiul *Mitul prometeic în literatura română*, Ion Acsan reproduce fragmente din tragedia *Prometeu* semnată de Victor Eftimiu, citează din Nicolae Iorga, Alexandru Philippide și Tudor Arghezi, fără însă a uita pe poeții contemporani, precum Marin Sorescu, Adrian Păunescu și Radu Cîrneci.

E un prilej deosebit de a situa în context european prinosul scrisului românesc și de a răsfrînge pîlpîirea focului sacru pe fruntea strămoșului nostru de lut, ancestralul gînditor de la Hamangia în care fapta înaripată a lui Prometeu a prins rădăcinile grele de înțeles ale meditației.

DAN-ION NASTA

Excelsior '77

În luna martie a apărut a XI-a ediție a antologiei *Excelsior*, editată anual de C.C. al U.T.C.

Culegerea, prefațată de poetul Nicolae Dragoș, cuprinde șapte părți: *Omagiu partidului părinte* și *Cîntarea României*, unde remarcăm poeziile semnate de Eugenia Marinescu și Doina Pologea din Tg. Mureș, Anca Matei din Ploiești, Adina Sandu din Iași, Vilgil Mirăraș din Cluj, Constanța Păduraru și Dana Scarlat din București, *Centenar glorios* și *Elogiu peste veacuri*, unde se impun creațiile semnate de Ada Popovici din Piatra Neamț, Mircea Bența din Cluj, Marin Dumitrescu din Alexandria, Anca Sînziana din Iași, Ioana Crăciun din București, *În inimi a-nflorit un cîntec* și *Confidențe lirice* — pagini de lirică intimă — unde excelează Valentina Mureșanu din Satu Mare, Cristian Dică din Alexandria, Anca Florina Boglea din București, Iulian Bitoleanu din Roșiori de Vede, Violeta Rotaru și Mirela Mandric din Iași și *Eroi de legendă*, din care reținem creații de Ana Ciontea din Hunedoara, Domnița Palii din Ploiești, Irina Airinei din București.

Deși cam eterogenă valoric și compartimentată după criterii tematice arbitrare, antologia reprezintă un act de cultură, „multe din lucrările cuprinse în această carte putînd deveni peste ani un document de istorie literară", așa cum se exprimă, cu firescul optimism al animatorului, Nicolae Dragoș. De altfel, răsfoind cele unsprezece antologii apărute pînă în prezent, nu putem să nu remarcăm că multe din numele liceenilor de odinioară circulă în presa literară și se întîlnesc în vitrinele librăriilor, iar cîteva se îndreaptă sigur către afirmare. Salutăm nu numai gestul de generozitate de a aduna peste o sută de condeie tinere într-o carte de versuri intrată în tradiție, dar și inițiativa (pornită încă de anul trecut) de a pune pe piață o bună parte a tirajului, fapt ce facilitează contactul unei categorii mai largi de cititori cu această emoționantă explozie lirică a adolescenței românești.

CRISTINA PETRE
Liceul „Gh. Lazăr", București

CURIER

Nu este ușor să păstrezi aceeași nepărtinitoare atitudine și aceeași luciditate în citirea și considerarea a peste optzeci de scrisori venite din toate colțurile țării, de la elevi de toate vîrstele. Totuși, am încercat să nu nedreptățim nici pe cei ce ne-au scris, plini de speranțe, nici înaltele exigențe pe care universul literaturii contemporane le are față de cei ce sînt și de cei ce doresc să se numere printre creatorii săi. Iar dacă uneori, fără voia noastră, vom fi greșit, să ne fie iertat.

Mirela Șoimaru — Piatra Neamț, *Nicolae Danciu* — Bacău (poezia *Cîntec* începe promițător: *La marginea privirii / orașul sfarmă epoci sonore sub aer*, însă se autodestramă către sfîrșit, *Olga Simionescu* — Cugir, *Nelu Botezatu* — Gh. Gheorghiu-Dej (poezia *Aici*,

cu ştersăturile de rigoare, poate fi considerată cea mai rotunjită dintre poeziile trimise), *Marian Diaconu* — Corabia, *Marcel Gramnea* — Caracal: dovediţi o anume capacitate de a crea, uneori, imagini frumoase. Din păcate, ele sînt mult prea rare, iar cînd apar, nu sînt consecvent integrate poeziei, ci apar întîmplător, necontrolat. Aveţi nevoie — ca de altminteri toţi cei ce ne-au trimis scrisorile la care răspundem în acest număr de multă lectură, de contactul susţinut cu mari opere literare şi cu lucrări de filozofie. Sensibilitatea şi talentul poetului trebuie să fie intensificate şi rafinate prin asimilarea în cel mai înalt grad a culturii umane; ele trebuie, de asemenea, structurate şi cenzurate de o gîndire bine formată, lucidă, pentru că marea poezie se naşte tocmai din lupta dintre afectivitate şi luciditate, dintre cunoaşterea afectivă, difuză, a lumii şi cea raţională. Şi chiar dacă poetului nu i se cere să ofere un sistem filozofic prin poezia sa, filozofia îi oferă modele ale lumii şi simbo'uri care duc — sau *pot* duce — la o profundă sudare internă a unui univers liric.

Luminiţa Potîrniche — Galaţi (influenţa lui Minulescu în unele poezii; lipsa unei susţinute tensiuni lirice, în general), *Maria Sidonia Mihu* — Orăştie, Luminiţa Munteanu — Sebeş (versurile dv. au uneori o muzică interioară ce merită mai atent urmărită), *Rodica Şerban* — Slatina, *Iulian Boldea* — Luduş (data viitoare să ne scrieţi mai citeţ), *Aura Arsenie* — Cîmpulung Moldovenesc (trimiteţi un grupaj de poezii pentru a ne putea forma o părere mai bine conturată), *Mara* (cîntările dumneavoastră sînt demne de toată lauda, însă nu aţi aruncat tot lestul din poeziile pe care le scrieţi; nu mai lungiţi poemul la nesfîrşit, comprimaţi-l în jurul unui nucleu puternic şi bine structurat, de vreme ce nu aveţi îndeajuns suflu pentru a scrie un poem de mai mare întindere), *Elly Popescu* — Focşani, *Gabriela Chiţu* — Tîrgovişte, *Bogdan Mihu, Mălin Cordun* — Constanţa, *Iulia Nichitoarea* — Fălticeni, *Sabina Nistor* — Drobeta Tr. Severin: fără să fie convingătoare, versurile dumneavoastră dovedesc prospeţime şi cursivitate. Din păcate, aţi rămas la acea gramatică a limbajului poetic proprie unei epoci anterioare nu numai lui Bacovia, Arghezi, Blaga şi Ion Barbu, dar şi lui Eminescu. Pe deasupra, arsenalul dumneavoastră redus de „reguli" este folosit cu zgîrcenie şi la întîmplare: pe lîngă necunoaşterea regulilor de gramatică a poeziei impuse de anumiţi poeţi, vă lipseşte şi forţa lucid-organizatoare. Meditaţi şi... mai trimiteţi.

Iuliu Popovici — Botoşani: poezia pe care ne-o trimiteţi, *Glossă*, păstrează mult prea puternic legătura cu originalul eminescian, copiindu-i ritmul interior, ba uneori, marginal, şi sugestiile (*Dacă vei găsi vreodată / Leacuri ce opresc durerea, / După-atîta suferinţă / Gustul lor e ca şi marea*). Versificaţi bine, deşi multe versuri şchioapătă. N-aţi vrea să încercaţi o mai curajoasă proiectare a propriului eu în ansamblul de armonii şi disonanţe al poeziei moderne?

Mădălina Platcu — Tîrgovişte: cele două schiţe, sau, mai degrabă, poeme în proză pe care ni le-aţi trimis ne-au pus în faţa unui abil mînuitor al condeiului, cu un real simţ al limbii şi cu o anume putere de a contura sugestive simboluri. Vă recomandăm să citiţi cu multă atenţie şi de mai multe ori, pînă le veţi putea da o interpretare personală coerentă şi satisfăcătoare, *Iluminările* lui A. Rimbaud, transpuse în româneşte de Petru Solomon. Apoi scrieţi nu împrumutînd ceea ce spune, ceea ce simte şi gîndeşte Rimbaud, ci unele procedee folosite de el, pe care să le adaptaţi la ceea ce aveţi dumneavoastră de spus. Sîntem convinşi că, oricare ar fi rezultatul ei imediat, această experienţă va fi folositoare pentru dumneavoastră.

Elena Predescu — Amărăştii de Jos: v-am cere mai mult curaj şi, poate, în cazul dumneavoastră, curajul va duce la mai multă originalitate. Definitoriu pentru dumneavoastră este că îi puteţi da poemului un sche'et, un fir conducător, organizare internă. Însă elementele ce alcătuiesc poemul nu sînt în stare să-l susţină, să-l umple de viaţă.

Încercaţi noi forme de exprimare şi puneţi-vă cu mai susţinut interes în acţiune imaginaţia creatoare.

Marinela Velescu — Spătărei, Teleorman, şi *Cornelia Stan* — Cluj-Napoca: deşi sînteţi la o vîrstă fragedă, sînteţi înzestrate cu simţul limbii şi al muzicii interioare a

cuvintelor. E posibil ca, după mai mult exerciţiu şi mai multă lectură, aceste calităţi ale dumneavoastră să se transforme în punctele forte ale talentului dumneavoastră literar.

Gabriela Cimpoeru — Tînţăreni: în numărul precedent al revistei ne-am spus cuvîntul în legătură cu poeziile trimise la redacţie: prin cîteva versuri, ele *promiteau* o evoluţie demnă de interes. Proza pe care ne-aţi trimis-o în ultima scrisoare nu poate primi acelaşi răspuns, deoarece nu se întregeşte, lipsindu-i un nucleu narativ şi fiind alcătuită numai din propoziţii declarative, nelegate între ele.

Sergius-Lucian Marin — Vaslui: schiţa relevă capacitatea dumneavoastră de descriere a naturii, însă urmăreşte într-o prea mică măsură efectul psihologic al elementelor descrise asupra personajului. Or, urmărirea acestui efect psihologic, care în schiţa dumneavoastră ar fi înlocuit naraţiunea propriu-zisă, ar fi organizat schiţa, furnizîndu-i o mişcare interioară, elemente de conflict, punct culminant etc. Mai trimiteţi.

Cristina Păun — Ghermăneşti (renunţînd la ritmul popular este posibil să ajungeţi la rezultate mai bune; ritmul popular este foarte greu de folosit în poezia nefolclorică pentru că el este specific unui anume tip de artă), *Costel Tufănescu* — Bucureşti, *Adrian Ionescu* — Bocşa, *Valentin Bădilă* — Breaza, *Florin Petecuţă* — Bacău, *Radu Nicolae Heisu* — Moineşti, *Elena Bortos* — Moineşti, *Iosif Oros* — Moineşti, *Elena Doroftei* — Constanţa, *Daniela Păun* — Balş, *Ştefan Teodor* — Călăraşi, *Marian Paraschiv* — Cherleşti, *Marin Aureliu* — Liceul electrotehnic nr. 1, Craiova, *Luminiţa Stancu* — Bucureşti, *Elena Ştefan* — Balş, *Monica-Daniela Morar* — Huedin, *Cristinel Chirea* — Teslui, *Lucica Oprea* — Călăraşi, *Carmen Leonte* — Tulcea, *Henrieta Ciucanu* — Bicaz, *Anca Mizucuschi* — Constanţa, *Angel Axinte* — Cornu-Luncii, *Mirela Stan* — Drobeta Tr. Severin, *Liliana-Elena Mărgeanu* — Hîrtieşti, *Maria Gorghiu* — Reşiţa, *Maria Iliasă* — Reşiţa, *Mariana M.* — Turnu Măgurele, *Ana Buduroeş* — Bacău, *Aurelia Crîşmaru* — Vaslui, *Marian Popescu* — Roşiori de Vede, *M. Barbu* — Petroşani, *Minodora Decu* — Constanţa, *Doina Lucia Maxim* — Liceul industrial nr. 1, Dr. Petru Groza, *Letiţia Cătălina Moisei* — Iaşi, *Iulia Oltean* — Luduş, *Ştefan-Marius Mare* — Tg. Mureş, *Mircea Vodă* — Alba-Iulia, *Ana Feneşer* — Cugir, *Florin Dediu* — Liteni (vă încredinţăm că definiţia poeziei moderne pe care o inseraţi în scrisoarea dumneavoastră este inexactă), *Cornelia Ene* — Galaţi, *Alexandra Ivan* — Tîrgovişte, *Olimpia Guzu* — Cernavodă, *Viorel Cociorbă* — *Mărăşeşti*, *Lucreţia Iovu* — Vaslui, *Victoria Matei* — Urziceni, *Valerian Coman* — Zîmbreasca, *Mioara Lixandru* — Ghermăneşti, *Felicia Tudorache* — Ghermăneşti, *Florea C. Opriş* — Radovan: ne cereţi, cei mai mulţi dintre dumneavoastră să vă dăm un verdict suprem — să continuaţi să scrieţi, sau nu. În poeziile dumneavoastră n-am găsit nici un element demn de atenţie, nici un vers revelator, nici o structură prozodică sugestivă, nici o metaforă nemaiîntîlnită, nici un epitet ca valoare stilistică deosebită, nici măcar o particularitate în a folosi limba română, deşi mulţi dintre dumneavoastră ne asiguraţi de preaplinul sufletesc, de faptul că aţi scris poezie numai pentru că nu se putea altfel etc. Care să fie explicaţia? De ce versurile dumneavoastră nu au o viaţă proprie, nu au forţa sugestivă aşteptată, de ce poeziile dumneavoastră rămîn fără tensiune lirică, fără conţinut? Nouă ne este greu să recurgem la soluţia cea mai simplă — anume la a spune că nu aveţi talent; şi aceasta din cauza convingerii noastre că descoperirea, autodescoperirea talentului poate fi făcută şi mai tîrziu, printr-o mai adecvată modalitate de exprimare, de abordare a propriei esenţe. De aceea nu v-am putea niciodată spune cu mîna pe inimă să încetaţi să mai scrieţi. În orice caz, aveţi nevoie de o masivă îmbogăţire a experienţei dumneavoastră prin luarea de contact cu marile opere ale literaturii române şi ale literaturii universale. Şi să scrieţi atunci cînd sînteţi conştienţi că, *raportîndu-vă la acestea*, dumneavoastră aduceţi ceva nou, necesar cîmpului literar naţional, că naţiunea noastră sau întreaga omenire ar putea avea nevoie de cunoaşterea reacţiilor dumneavoastră în faţa universului, de cunoaşterea lumii prin fereastra pe care o deschide către infinit sufletul dumneavoastră.

VASILE POENARU

Taxele poştale achitate conform aprobării D.G.P.Tc. nr. 137/8951/1977.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Calendar literar-cultural 1978

APRILIE—IUNIE

29 aprilie — 60 de ani de la moartea lui Barbu Ştefănescu-Delavrancea, prozator şi dramaturg, orator şi om politic, continuator strălucit al literaturii de inspiraţie naţională şi inovator al expresiei artistice.

1 mai — Ziua solidarităţii internaţionale a celor ce muncesc.

3 mai — 50 de ani de la moartea scriitorului şi ziaristului George Ranetti.

5 mai — 30 de ani de la moartea lui Sextil Puşcariu, lingvist şi filolog, istoric literar, om de ştiinţă de reputaţie internaţională.

7 mai — 40 de ani de la moartea lui Octavian Goga, tribun al aspiraţiilor de independenţă naţională, cîntăreţul „umiliţilor din umbră" şi al „celor rămaşi în urmă" într-o viziune realistă, plină de forţă artistică.

9 mai — 60 de ani de la moartea lui George Coşbuc, poet şi traducător din literatura universală, creatorul unui limbaj poetic nou în zugrăvirea universului ţărănesc.

15 mai — 40 de ani de la moartea pictorului Nicolae Grigorescu.

5 iunie — 60 de ani de la moartea actriţei Aristizza Romanescu.

9 iunie — 130 de ani de la Proclamaţia de la Islaz, care a marcat începutul Revoluţiei de la 1848 în Ţara Românească.

10 iunie — 125 de ani de la naşterea scriitorului şi folcloristului Ioan Pop-Reteganul.

Corespondenţii revistei „Limba şi literatura română"

ALBA — Rodica Fer, Liceul de filologie-istorie, Abrud; Adriana Lăpăduş, Liceul „Horia, Cloşca şi Crişan", Alba Iulia.

ARAD — Floare Belean, Liceul pedagogic, Arad; Mariana Turda, Liceul „I. Slavici", Arad.

ARGEŞ — Marina Cristina Vidoni, Liceul „Zinca Golescu", Piteşti.

BACĂU — Cristina Arhip, Liceul „Vasile Alecsandri", Bacău; Lăcrămioara Feraru, Liceul industrial nr. 1, Gh. Gheorghiu-Dej.

BIHOR — Gabriela Gurgui, Liceul „E. Godju", Oradea.

BISTRIŢA-NĂSĂUD — Doina Botezatu, Liceul „L. Rebreanu", Bistriţa.

BRAŞOV — Gabriela Gheorghe, Liceul nr. 1 de matematică-fizică, Braşov.

BUZĂU — Madi-Florina Niculescu, Liceul „M. Eminescu", Buzău.

CLUJ — Ana Mazăre, Liceul pedagogic „Gh. Lazăr", Cluj-Napoca; Elena Suciu, Liceul „Mihai Viteazul", Turda; Gheorghe Achim, Liceul „Ady-Şincai", Cluj-Napoca.

CONSTANŢA — Luminiţa Puşcaşu, Liceul de matematică-fizică, Constanţa.

COVASNA — Dobre Radu, Dorina Toma, Liceul industrial, Sfîntu Gheorghe.

DÎMBOVIŢA — Georgian Tudose, Liceul „Grigore Alexandrescu", Tîrgovişte.

DOLJ — Liliana Combei, Liceul „Nicolae Bălcescu", Craiova; Adina Mihăilescu, Liceul „Fraţii Buzeşti", Craiova; Virginia Virtineanu, Liceul pedagogic, Craiova.

GORJ — Minodora Şerban, Liceul pedagogic, Tg. Jiu.

HARGHITA — Doina Săniuţă, Liceul Topliţa.

HUNEDOARA — Monica Fodor, Liceul de matematică-fizică, Hunedoara.

IALOMIŢA — Carmen Bolfa, Liceul de matematică-fizică, Călăraşi; Elena Dobrin, Liceul de matematică-fizică, Slobozia.

IAŞI — Doina Bejan, Liceul „G. Ibrăileanu", Iaşi; Ana Sînzianu, Liceul „M. Sadoveanu", Iaşi.

MARAMUREŞ — Adelina Groşan, Liceul „Gh. Şincai", Baia Mare.

MUREŞ — Doina Pologea, Liceul „Al. Papiu-Ilarian", Tg. Mureş; Stanca Simona Cişmariu, Liceul Luduş.

NEAMŢ — Dorina Irimia, Liceul nr. 1, Tg. Neamţ; Constantin Nedelcu, Liceul de matematică-fizică, Roman; Ada Popovici, Liceul „Petru Rareş", Piatra Neamţ.

OLT — Lucia Ardeleanu, Liceul nr. 1, Caracal.

PRAHOVA — Domniţa Palii, Liceul pedagogic, Ploieşti; Constanţa Spurcaciu, Mircea Vasilescu, Liceul „Constantin Dobrogeanu-Gherea", Ploieşti.

SATU MARE — Leonica Bumba, Rodica Curteanu, Liceul industrial nr. 2, Satu Mare.

SĂLAJ — Elena Sigartău, Liceul Cehu-Silvaniei.

SIBIU — Carmen Negulei, Liceul „O. Goga", Sibiu.

SUCEAVA — Dan Bodnar, Liceul „Ştefan cel Mare", Suceava.

TELEORMAN — Marin Dumitrescu, Liceul industrial de construcţii, Alexandria; Mihaela Luminiţa Ionescu, Liceul pedagogic, Turnu Măgurele.

TIMIŞ — Camelia Liliana Lobonţ, Liceul „C. D. Loga", Timişoara.

TULCEA — Luminiţa Matei, Liceul „Spiru Haret", Tulcea.

VASLUI — Viorica Apostu, Liceul pedagogic, Bîrlad.

VÎLCEA — Cristina Cucu, Liceul pedagogic, Rm. Vîlcea; Elena Ghelcea, Liceul Drăgăşani; Dana Matei, Liceul „N. Bălcescu", Rm. Vîlcea.

VRANCEA — Doina Neamţu, Liceul „Unirea", Focşani.

Lei 4

Lipsă Mg 23-27

Societatea de științe filologice

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

3

1978

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

COLECTIVUL DE REDACȚIE :

GHEORGHE ANTONESCU (Slobozia), NAE ANTONESCU (Terebești, jud. Satu Mare), CONSTANȚA BĂRBOI, G. BELDESCU, ION BUZAȘI (Blaj), VLADIMIR DOGARU, ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ, AUGUSTIN MACARIE, AURELIA MARINESCU, DORINA MĂRGINEANȚU (Timișoara), TITUS MORARU (Cluj-Napoca), NICOLAE I. NICOLAE, LAURENȚIU NICULESCU, ILEANA OANCEA (Timișoara), TUDOR OPRIȘ, GABRIELA PANĂ DINDELEGAN, MARIAN. PAPAHAGI (Cluj-Napoca), NICOLAE PĂUNESCU (Reșița), STERIE RĂDOI (Iași), NICOLAE SAFTU, GEORGE ȘOVU, AL. TUDORICĂ, OANA UDREANU, G. G. URSU

REDACȚIA :

MARICA ANGHELESCU, MIRCEA FRÎNCULESCU — redactori ;
ION HÂNGIU — redactor șef

Revista LIMBA și LITERATURA ROMÂNĂ este editată de Societatea de științe filologice, cod 848866. Redacția și administrația : str. Spiru Haret, nr. 12, sector VII, București, cod. 70738, tel. 15.17.92., cont C.E.C. nr. 45.11.09.5, Filiala sector VI, București.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

ANUL IV (VII), NR. 3 (IULIE-SEPTEMBRIE), BUCUREŞTI, 1978

Sumar

G. G. URSU — Academicianul Iorgu Iordan 3
C. NEGREANU — „Înţelepciune", „hărnicie", „bunătate", „demnitate" în proverbe 6

Gramatică, vocabular

IORGU IORDAN — Expresii : „Vrabia mălai visează, şi calicul, praznic" 9
AL. GRAUR — Atenţie la cunoştinţele elementare ! 10
G. C. RUSU — Verbe predicative folosite nepredicativ 11

Stil, compoziţie

CLARA GEORGETA CHIOSA — Stil personal şi stilurile limbii 14
SILVIA ROGOBETE — Stilistică şi semantică 16
DOINA COMLOŞAN — Alegoria (II) 18
IULIU PĂRVU — Portretul literar în opera narativă 19

Caiet de analize

PAVEL RUXĂNDOIU — Proverbe : „Omul cinsteşte locul" 22
V. SIMONIS — Lucian Blaga : *Belşug* 23
MIRCEA GHEORGHE — Eugen Jebeleanu : *Stăpînul* 24

Literatură universală

MARIA BRAESCU — Jean-Jacques Rousseau (1712 — 1778) 26

Concursuri, examene

Activităţi în cadrul Festivalului Naţional „Cîntarea României" : Concursul de literatură „M. Eminescu", Concursul de literatură maghiară şi Concursul de literatură germană, etapa finală (Arad, 7 — 13 aprilie 1978)
I. HANGIU — Olimpiada arădeană 28
EUGEN TODORAN — Laudă limbii 30
GHEORGHE GOGU — Bun sosit pe meleagurile Aradului ! 32

CLOȘCA STĂNESCU — Cuvînt rostit la festivitatea de premiere 32
Subiectele Concursului de literatură română 33
G. G. URSU — Comentarii pe marginea lucrărilor premiate 34
Premianții etapei finale 37

Cenacluri, reviste

GEORGE ȘOVU — Cronica revistelor școlare 45

De la corespondenții noștri 48

Tinere talente

POSTUMIA ION — *Ctitorie* 51
GABRIELA BURTA — *Spectru solar* 51
GHEORGHE ACHIM — *Oraș baroc* 52
ILEANA MICU — *Toamna* 52

Debut

DOREL MACAVEI — *Confundare* 53
EMILIA TISMĂNARU — *Poezie* 53
GHEORGHE CĂCIULĂ — *Născut în iarnă grea* 53

Însemnări pe marginea cărților

ION LUNGU, *Școala ardeleană* (Gabriel Angelescu); AUGUSTIN Z. N. POP, *Pe urmele lui Mihai Eminescu* (George Șovu); MIRCEA TOMUȘ, *Opera lui I. L. Caragiale* (Costin Merișcă); MAGDALENA POPESCU, *Slavici* (Viorica *Stoica).* 54

VASILE POENARU — Curier 59

Academicianul Iorgu Iordan

G. G. URSU

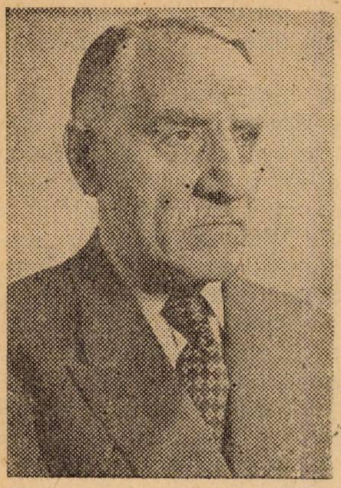

Foştii studenţi, noi înşine bătuţi de brumă, sîntem cu toţii cuprinşi de sentimente de înaltă stimă şi caldă preţuire pentru aniversarea profesorului academician Iorgu Iordan, care împlineşte venerabila vîrstă de 90 de ani. Numele lui se împleteşte strîns cu tinereţea noastră. Era un bărbat de 41 de ani, în toamna lui 1929, cînd, datorită aprecierii ca membru în comisia examenului de bursă şi cămin (o bătălie aprigă pentru cîteva locuri), am avut posibiltatea să urmez, împreună cu George Ivaşcu şi cu alţi colegi, Facultatea de litere şi filozofie din Iaşi. Era cunoscut ca un sprijinitor hotărît al studenţilor săraci şi muncitori.

Născut la 29 septembrie 1888 în Tecuci, profesorul Iordan a păstrat oraşului natal şi împrejurimilor o amintire vie, mai ales că Nicoreşti era locul de naştere al mamei şi al ascendenţilor ei, cu obîrşie răzeşească, de la care a moştenit simţul deosebit pentru limbă, iar de la tatăl, mai ales ordinea şi disciplina în muncă.

Şcoala primară şi gimnaziul le-a făcut la Tecuci, distingîndu-se la gramatică din clasele primare, fără să uite numele unor învăţători, de exemplu, Diaconescu, pe care l-a evocat într-o emisiune la Radio.

Mi-aduc aminte că, în monografia *Tecuciul literar* (trimiţîndu-i-o omagial, mi-a răspuns cu o amplă şi evocatoare scrisoare), subliniam calitatea lui de elev eminent, clasificat al doilea în clasele a II-a şi a III-a gimnaziale şi întîiul în clasa a IV-a, informaţii culese din arhiva Liceului „D. A. Sturdza", al cărui centenar se sărbătoreşte în acest an.

În *Memorii* (vol. I, 1976), profesorul Iordan dă culoare acestui moment al absolvirii gimnaziului tecucean, al împărţirii premiilor, care a avut loc în ziua de 2 iulie 1904, în cadrul sărbătoririi a 400 de ani de la moartea lui Ştefan cel Mare.

Ion Albineţ, Cristian Şerbănescu şi directorul gimnaziului, ardeleanul Justin Brîndușanu, au fost profesorii pe care intuiţia unui elev de talia viitorului profesor Iorgu Iordan i-a înregistrat pentru a-i portretiza mai tîrziu. Un coleg de bancă, viitorul medic Alexandru Pîrvulescu, i-a rămas prieten întreaga viaţă.

Un mare rol în formaţia intelectuală şi civică a profesorului Iorgu Iordan l-a avut liceul internat din Iaşi, pe care l-a urmat în anii 1904-1908 şi pe care l-a absolvit cu premiul întîi. S-a apropiat de elevii bursieri cu care avea o afinitate nu numai temperamentală, ci şi socială, înfrăţindu-se, firesc, cu elevii de la ţară, care aveau calităţi pe care le-a admirat totdeauna la oameni : modestia, buna cuviinţă, sinceritatea, trăsături tipice ale ţărănimii noastre. Profesorii Liceului internat din Iaşi sînt bine prezentaţi în *Memorii :* Axente Frunză, Calistrat Hogaş, Vasile Bogrea şi în special G. Ibrăileanu, dascăl excepţional, liber de canoane didactice, pe care l-a avut nu numai la liceu, ci şi la facultate.

Bursierii, care reprezentau un model de muncă serioasă şi sistematică, uneori erau umiliţi de elevii bogaţi şi de unii pedagogi, ceea ce a

trezit la elevul Iorgu Iordan spiritul contestatar, atitudinea de revoltă pentru apărarea demnității. La liceul internat a învățat ceea ce înseamnă solidaritate, ordine și disciplină ; de aceea a scris totdeauna cu recunoștință despre această primă „alma mater".

Foarte sensibil față de problemele etice ale vieții sociale, Iorgu Iordan a urmat la Universitatea din Iași cursurile Facultății de litere, dar și ale Facultății de Drept, cu gîndul inițial de a deveni magistrat. A făcut ambele facultăți, punînd accentul principal pe studiile Facultății de litere, mai ales după intervenția lui A. D. Xenopol, decanul Facultății și a lui Alexandru Philippide, care i-a spus răspicat, în felul lui original : „Lasă-te, bre, de Dreptul cela, că, uite, ai dat la mine un examen foarte bun și, cine știe, poate vei ajunge, păcatele mele, vreun filolog de seamă". A fost cea mai frumoasă zi din viața lui de student, hotărîtoare pentru restul vieții, întrucît de-atunci a optat definitiv pentru cariera de profesor.

Philippide avea o concepție severă despre muncă, concepție însușită și de studentul său. În *Memorii,* profesorul Iorgu Iordan o spune clar : „Fără Alexandru Philippide, n-aș fi însemnat nimic în mișcarea lingvistică și filologică a țării noastre. El m-a încurajat, el m-a îndemnat să lucrez științific, începînd cu teza de doctorat pe care mi-a condus-o în sensul cel mai propriu al cuvîntului și tot el m-a sprijinit, de astădată împreună cu alți profesori, printre ei G. Ibrăileanu și Traian Bratu, în cariera mea universitară".

La un simpozion ținut la Bîrlad, în 1975, într-o comunicare liberă, academicianul sărbătorit îi aducea, cu același elan, fostului său profesor omagiul statornic, în orașul în care Philippide s-a născut și a învățat la Liceul „Codreanu", avînd profesori de primă mînă.

Iorgu Iordan se deosebește de maestrul său prin sfera preocupărilor științifice. În timp ce Philippide era preocupat, în primul rînd, de istoria limbii române, la Iordan predomină interesul pentru aspectele limbii contemporane. La profesorul Iordan studiul limbii române contemporane, toponimia și stilistica devin teme principale. Dincolo de diferențieri, Iorgu Iordan aparține școlii filologice de la Iași, întemeiată de Philippide, școală a seriozității, a corectitudinii, a unei rigori exemplare.

Nu numai admirație, dar și afecțiune deosebită a nutrit profesorul Iordan față de Ibrăileanu, de altfel ca toți foștii lui studenți pentru cel care a fost magul tinereții noastre, un dascăl de excepție nu numai de literatură, ci și de omenie.

Un stimulent pentru activitatea științifică a fost examenul de capacitate pentru profesorii secundari, examen foarte serios al vremii, la disciplinele limba germană, limba română și drept, în anii 1911-1912, la București. O lecție practică la ultima clasă, în cadrul acestui examen, despre numele topice și numele de persoane, a fost începutul unei pasiuni constante pentru toponimie.

Specializarea în filologia romanică a fost realizată cu succes la Universitatea din Bonn, sub conducerea marelui romanist Wilhelm Meyer Lübke și a docentului său, strălucitul lingvist Leo Spitzer, cu care a legat prietenie, apoi la Universitatea Humboldt de la Berlin, iar, mai tîrziu, la Paris, unde a audiat cursurile lui Jules Gilliéron și ale lui Antoine Meillet, lingviști de reputație mondială.

Rezultatul a fost studiul despre *Starea actuală a lingvisticii romanice,* primit elogios în cercurile de specialitate. În 1926, Iorgu Iordan

obține catedra de Filologie romanică la Facultatea de litere din Iași, iar în 1933, după moartea lui A. Philippide, catedra de Filologie română.

Este foarte greu, dacă nu imposibil, să poți înfățișa, într-un articol festiv, bogăția, varietatea unei activități științifice și profesionale, recunoscută pe plan național și internațional, ca aceea desfășurată de-a lungul atîtor decenii de profesorul academician Iorgu Iordan. Țelul nostru este de a arăta tineretului școlar pilda unei vieți, izbînzile datorate muncii stăruitoare și oneste.

Ca o dovadă a preocupărilor pentru cercetarea limbii române contemporane este valoroasa lucrare : *Limba română actuală. O gramatică a greșelilor* (ediția I, Iași, 1943, ediția a II-a, București, 1947), apreciată astfel de George Călinescu : „În rîndul criticilor trebuie prenumerat emeritul lingvist Iorgu Iordan, care, în savante studii de gramatică fonologică și stilistică, face un examen vast al limbii scriitorilor români, îndreptățind științific libertățile ce și le ia creatorul față de vorbirea canonică".

În capitolul de concluzii, autorul afirmă că, în dezvoltarea limbii — expresie, într-o largă măsură, a vieții politico-sociale —, există epoci de acalmie, cînd domină spiritul tradiționalist, și epoci agitate, revoluționare, în care se produc sau măcar se pregătesc transformări adînci : „Între aspectul vieții sociale, cu toate ramurile ei de activitate, și acela al limbii, există nu numai un paralelism desăvîrșit, ci și o strictă dependență. Oameni cu același suflet lucrează pretutindeni : calmul sau zbuciumul din domeniul strict social se manifestă, vrînd, nevrînd și în limbă".

Stilistica limbii române, valoros studiu al vorbirii familiare și populare, reprezintă altă preocupare constantă a academicianului Iorgu Iordan. Această operă are ca obiect limba scrisă, operele literare fixate în scris. „Stilistica lingvistică, precizează profesorul Iorgu Iordan, fiind o ramură a lingvisticii, obiectul ei de cercetare îl constituie limba, nu stilul, așadar mijloacele de expresie ale întregii colectivități vorbitoare, nu ale unui singur individ sau ale unei singure opere. Afară de asta, ea studiază tot materialul lingvistic existent la un moment dat, nu numai particularitățile care urmăresc efecte artistice".

Profesorul Iordan exemplifică, prin numeroase fapte fonetice, morfologice, sintactice, puterea de expresivitate a limbii române vorbite, datorită mijloacelor de expresie cu conținut afectiv, produs al stărilor sufletești.

Nu pot uita amplele și minuțioasele studii introductive la edițiile Ion Neculce și Ion Creangă, pe care i-a înțeles și i-a gustat cu tot ce are mai profund în ființa lui de „moldovean". De altfel, cred, cele două volume de memorii îl așază în tradiția literaturii memorialistice românești, în care au excelat scriitorii moldoveni, de la marii cronicari Miron Costin și Ion Neculce pînă la memoriile lui Eugen Lovinescu și Nicolae Iorga.

Sinceritatea, autenticitatea, spiritul critic al unui om de științe filologice definesc memoriile lui Iorgu Iordan, unanim apreciate. Atmosfera intelectuală din orașe ca Iașii și Galații din primele decenii ale secolului nostru este bine prinsă, mai ales atmosfera specifică a școlii noastre de toate gradele. Volumul I e consacrat aproape în întregime studiilor primare, gimnaziale, liceale și universitare, uceniciei științifice a unui lingvist de seamă, zugrăvind cu un ochi lucid un tablou realist, fără nici o idilizare, al învățămîntului românesc. Stilul memorialistic l-a

studiat mai de mult : în *Gramatica limbii române* (1937), făcînd observaţii pertinente, de exemplu despre perfectul compus ca timp al fluxului memorial al unor acţiuni trecute care au încă ecou în sufletul nostru.

Omul de ştiinţă, profesorul de înaltă ţinută etică, a fost un cetăţean desăvîrşit, prin îndelungata activitate democratică, prin prezenţa fermă, perseverentă în mişcarea antifascistă înainte de Eliberarea ţării noastre şi în atîtea organizaţii obşteşti de atunci încoace. Consideraţiile lui cu privire la democratismul social şi politic, expuse atît în *Memorii* şi mai cu seamă într-o *Schiţă de autobiografie spirituală*, apărută în *Contemporanul* în 1973, sînt dintre cele mai originale şi mai judicioase. Democraţia a învăţat-o în casa părinţilor în contact cu copiii vecinilor, crescuţi la fel în spiritul modestiei de-a fi la locul nostru, de-a păstra buna cuviinţă, de-a ajuta, în casă, de-a înţelege că nimic nu se poate realiza în viaţă fără muncă. Încă din Liceul internat, sub influenţa decisivă a *Vieţii româneşti*, democratismul social s-a îmbinat cu cel politic, care e mai important pentru că are în vedere interesele obşteşti, mari şi permanente, ale poporului. Omenia a devenit prin exemplul lui Ibrăileanu, în conştiinţa discipolului, temelia democraţiei adevărate.

Profesorul universitar Tudor Bugnariu i-a făcut academicianului Iorgu Iordan o succintă, dar substanţială caracterizare, pe care o reproducem ca încheiere sintetică :

„Prestigios om al şcolii, erudit cercetător, el a luat atitudine cu consecvenţă şi dăruire, în momentele de cumpănă ale istoriei, împotriva fascismului şi pentru democratizarea ţării, împotriva reacţiunii şi pentru socialism. Exemplu de probitate, caracter integru, avînd un înalt simţ al răspunderii individuale şi sociale, curajul opiniei pentru apărarea adevărului şi a dreptăţii — aşa l-am cunoscut din momentul cînd, ca preşedinte al Comitetului Naţional Antifascist din România, s-a identificat cu aspiraţiile de libertate şi dreptate socială ale poporului, şi pînă în zilele noastre, fapt pentru care toţi aceia care au avut prilejul să-l cunoaştem şi să lucrăm cu el îi aducem omagiul nostru sincer şi neprecupeţit".

„Înţelepciune", „hărnicie", „bunătate", „demnitate" în proverbe

Prof. C. NEGREANU
Casa corpului didactic Mehedinţi

Proverbele reprezintă, după cum se ştie, oglindirea fidelă a modului de a gîndi şi de a simţi al poporului, ele putînd să furnizeze date pentru psihologie, sociologie, etică, morală, etnografie, istorie etc. Proverbele oferă un bogat material pentru studiul limbii, prin faptul că sînt autentice şi străvechi documente de istorie şi cultură.

Există numeroase proverbe ce atestă calităţi ale poporului : *înţelepciune, hărnicie, demnitate* şi *bunătate*.

Cînd Eminescu definea folclorul ca „expresia cea mai scurtă a simţămîntului şi a gîndirii", avea mai ales în vedere proverbele care re-

flectă marea înțelepciune a poporului, învățămintele desprinse din viața și din istoria sa zbuciumată, din experiența cotidiană.

În monumentala lucrare *Proverbele românilor* a lui Iuliu A. Zanne, apărută la București, în 10 volume, între 1895—1903, toate parimiile (proverbele) cuprinse între 15940—18401 (adică 2461) se referă la înțelepciunea poporului. Înțelepciunea presupune *cumpătare, măsură, simț al dreptății* etc., care caracterizează poporul nostru.

Numeroase proverbe sînt produsul înțelepciunii „alimentate de simțul umorului"[1] și se bazează pe termenii antonimici fundamentali *înțelept — nebun,* acesta din urmă sinonim cu *prost* și *nerod:* „Mai bine cu un înțelept, / Să duci o piatră de moară la gît, / Decît cu un nebun, / Să pleci la drum", „Mai bine cu un înțelept să cari pietre la casă decît cu un prost să ședzi la masă".

Uneori, pentru potențarea expresiei, opoziția se realizează între un nebun și zece înțelepți: „Zece înțelepți nu pot să descurce ceea ce un nebun a încurcat"; „Ce face un prost nu pot desface zece înțelepți". Alteori, cei doi termeni pot fi — paradoxal — asociați: „Unde este un car de înțelepciune, acolo sînt două de nebunie".

Înțelepciunea reprezintă o calitate primordială a omului. De aceea, între termenii *frumusețe, vrednicie, noroc* pe de o parte și *înțelepciune* pe de alta, se stabilesc relații complexe: fie un raport invers proporțional, fie — mai rar — o relație asociativă. Totul — așa cum e firesc — gravitează în jurul *înțelepciunii:* „Frumusețea fără înțelepciune este ca o floare în tină"; „Frumusețea vestejește, / Dar înțelepciunea crește"; „Vrednicia fără înțelepciune ca o frumusețe fără ochi"; „Norocul cîteodată ne caută pe noi; iar înțelepciunea trebuie căutată de noi ca pe o comoară".

Tăcerea, răbdarea, prudența, judecata etc. sînt calități ale înțeleptului care se datoresc unei experiențe îndelungate: „Înțeleptul e răbduiu"; „Înțeleptul tace și face"; „Ochii înțeleptului văd mai departe"; „Cel înțelept se învață din înșelăciunea cea dintîi"; „Dacă dai pricină înțeleptului și mai înțelept îl faci".

Într-o serie de proverbe, *înțelepciunea* este substituită prin sinonimul *minte,* căreia i se opune *norocul.* Termenii antonimici se definesc cu ajutorul unităților de măsură: *dram, oca* și superlativului popular *car:* „Mai bine un dram de minte, decît o oca de noroc"; „Mai bine un dram de noroc, decît un car de minte".

Noțiunea *înțelepciune* antrenează la nivelul proverbelor configuratoare o serie de termeni care, la prima vedere, nu pot avea nici o legătură cu înțelepciunea. Încadrarea lor aici se datorește relațiior multiple în care intră cu ceilalți termeni ai aceluiași proverb. În această situație se află elementele macrocosmosului și ale naturii: soarele, apa, vîntul (elemente primordiale), vremea, ploaia și necuvîntătoarele — cîinele, boul, capra, lupul, vulpea, leul, șoarecele, curca etc.: „Numai soarele poate să încălzească toată lumea"; „Apele mici fac rîurile mari"; „E anevoie a nimeri vremea la vremea ei"; „Ploaia de dimineață nu ține mult"; Lupul, lup rămîne"; „Mai bine să fii în coada leilor / Decît în capul vulpilor".

Altă trăsătură a poporului nostru este *hărnicia,* bine reprezentată în proverbe. Munca a caracterizat din totdeauna firea românului,

[1] Lucian Blaga, *Trilogia culturii,* București, 1969, p. 199.

Hărnicia şi chibzuiala sînt principalele coordonate ale muncii omului din popor.

Hărnicia, vrednicia sînt opuse lenei : „Sîrguinţa / ţese pînza, / Iară lenea / Pierde vremea". Vorbăria este un atribut al leneşului, aşa cum reiese din numeroase proverbe : „Puţine cuvinte şi ispravă mai bună" ; „Gură multă, / treabă puţină" ; „Unde e vorbă multă / Acolo e treabă scurtă" ; „Vorba, vorbă, / treaba, treabă" sau „Gluma, glumă, / treaba, treabă". Iar *muncitor* devine sinonim cu *domnitor* în proverbul : „Ţăranul muncitor / E vestit ca domnitor".

Necesitatea începerii lucrului cît mai devreme este subliniată prin folosirea termenului *dimineaţă :* „Cine se scoală de dimineaţă departe ajunge" ; „Dimineaţa poartă aur în gură".

Elogiul muncii este admirabil realizat în proverbe, iar hărnicia constituie o condiţie obligatorie a belşugului şi a bunăstării materiale şi spirituale.

O componentă a profilului spiritual al poporului este şi *bunătatea.* Numeroase proverbe din această categorie se bazează pe termenii antonimici : bun — rău : „Fă bine şi aşteaptă rău" ; „Cuvîntul bun unge şi cel rău împunge" ; „Cele bune / să s-adune, / Cele rele / Să se spele" ; „Cine face bine, bine găseşte". Uneori, *binelui* îi corespunde *dulce,* iar *răului, acru :* „Dulce i-a fost la mîncare, / Dar acru la scărpinare" ; „Rădăcina e amară, dar roadele dulci".

Valoarea termenului *bun* este evidenţiată de folosirea comparaţiei determinînd o gradaţie realizată prin mijloace gramaticale : „Prietenul vechi, e ca şi vinul : cu cît e mai vechi, cu atît e mai bun" ; „Omul e ca un puţ cu apă : cu cît face mai mult bine, cu atît mai mult îi vine". Într-adevăr, „comparaţiunile, întrebuinţate la diferite ocaziuni de omul din popor — şi proverbul de mai sus este edificator în această direcţie — se pot pune adeseori alături de cele mai sublime comparaţii, ce au izvorît vreodată din capul unui poet genial"[2]. În anumite împrejurări *bun* este sinonim cu *blînd :* „Mielul blînd suge la două oi". Fără să conţină termenul specific *bun (bine),* unele proverbe se încadrează tot în conceptul *bunătate* şi sînt alcătuite pe baza reciprocităţii celor două părţi componente : „Ceea ce vreţi să vă facă vouă oamenii faceţi şi voi lor" ; „Cine bate la poarta altuia, o să bată şi altul la poarta lui".

Demnitatea, altă trăsătură a poporului nostru, este bine reprezentată în paremiologia românească : „Cine îţi zvîrle o piatră, zvîrle-i o pîine" ; „Cine merge alăturea cu drumul, cade jos". Multe proverbe din această categorie sînt alcătuite din două părţi opozabile : „Decît o săptămînă vrabie, mai bine o zi şoim" ; „Decît un an nicovală, mai bine trei zile ciocan" ; „Decît să întingi-n unt / Cu ochii-n pămînt, / Mai bine să-ntingi în sare / Cu ochii la soare".

Aşezat la răscrucea tuturor răutăţilor — cum zice cronicarul — poporul român a reuşit, prin jertfe, să-şi păstreze fiinţa naţională. Limba, tradiţiile, obiceiurile au conferit poporului tărie de piatră. De aceea, una din cele mai expresive parimii — considerată de B. P. Hasdeu fără corespondent în altă limbă — sub semnul căreia poate fi pusă întreaga cercetare a trăsăturilor fundamentale ale vieţii poporului nostru este *Apa trece, pietrele rămîn.*

---

[2] Lazăr Şăineanu, *Încercare asupra semasiologiei române,* în *Revista pentru istorie, arheologie şi filologie,* III, (1887), vol. VI, p. 348.

Expresii: „Vrabia mălai visează, și calicul, praznic"

Acad. IORGU IORDAN

Această zicală prezintă un interes deosesbit, din cauză că pune, cum ne-am obișnuit să spunem, mai multe probleme. În primul rînd, două cuvinte, și anume *mălai* și *calic*, au nevoie să fie explicate. Nici unul nu însemnează în zicala noastră același lucru ca în limba literară actuală. *Mălai* este aici sinonim cu *mei*, plantă cerealieră care, dacă nu mă înșel, servea înainte de apariția porumbului la noi ca... materie primă pentru prepararea unui fel de mămăligă. Cred că așa se explică înțelesul lui de mai tîrziu, în graiurile muntenești și apoi în limba literară, acela de „făină de porumb". În graiurile moldovenești, *mălai* continuă să însemneze „mei". (O specie, pe care eu o cunosc din copilărie, ce se cheamă *mălai tătăresc*: o plantă înaltă cît porumbul bine crescut, care are fructul în formă de strugure, sus de tot, la fel ca floarea-soarelui.) Dată fiind această situație, s-ar putea ca zicala să fie de origine moldovenească. *Calic*, la rîndul lui, are și el un sens mai puțin curent astăzi, căci este sinonim cu „cerșetor". Deși am spus că numai aceste două substantive cer explicații semantice, constat că nu strică să mă opresc la *praznic*, pentru că și el poate să pară unor cititori puțin clar în ce privește înțelesul. Este sinonim cu *pomană*. Discuția de pînă aici dovedește, cred, vechimea zicalei noastre.

Semnificația ei este clară pentru cine știe că vrabia este mare amatoare de mei, chiar cînd are, întîmplător, și altă mîncare, fiindcă meiul îi place mai mult.

În aceeași situație se află și cerșetorul, care trăiește din mila semenilor săi, întrucît el însuși, indiferent din ce cauză, nu se poate întreține. La pomană mănîncă pe săturate, căci nu-l oprește nimeni, dimpotrivă, „gazda" îl îndeamnă, pe el, ca și pe ceilalți invitați, să nu se jeneze.

Zicala este, în realitate, o metaforă. Autorul ei, anonim, ca în toate producțiile folclorice, indiferent de gen, a pornit de la constatarea, repetată, a faptelor din lumea înconjurătoare și rezultatul observațiilor sale l-a formulat în modul arătat. Sensul ei metaforic a apărut ulterior, la un vorbitor, cu talent poetic, care a aplicat-o nu vrabiei și nici cerșetorului, ci unui cunoscut al său, doritor să obțină anumite lucruri, dar rămas, cel puțin un timp, cu simpla dorință, neputînd-o realiza. Preocuparea permanentă de a-și atinge scopul este prezentată sub forma visului, tocmai pentru că, deocamdată, nu-l ajută împrejurările, ca să-l transforme în fapt concret.

Atenție la cunoștințele elementare!

Acad. AL. GRAUR

Ca și alte specialități, și poate chiar mai mult decît altele, lingvistica s-a dezvoltat viguros la noi în ultimele decenii, lucru foarte îmbucurător. Bineînțeles, atenția principală a fost dată limbii române, deși trebuie să constatăm că au început să fie studiate din punct de vedere științific numeroase limbi care mai înainte nu erau nici pomenite în universitățile noastre. Trec peste faptul că, după modele străine, unii au introdus în cercetările lor o terminologie foarte complicată, formule matematice, care uneori acoperă lipsa de idei originale a autorilor. Mai interesant este că lingvistica a fost pusă în legătură cu geografia, cu acustica, cu psihologia, cu sociologia și cu alte ramuri ale cercetării, ceea ce a dus la teorii noi, la încercări de a explica amănunte care mai înainte păreau inexplicabile sau chiar nu atrăseseră deloc atenția. Toate acestea au contribuit la o largă dezvoltare a studiilor de lingvistică, la publicarea a numeroase lucrări de ansamblu sau de amănunt.

Se înțelege însă că nu toate ipotezele lansate rămîn în vigoare după ce au fost trecute prin ascuțișul criticii. Unele trebuie corectate în anumite aspecte ale lor, altele sînt pur și simplu părăsite după o scurtă trecere de vreme. Trierea lor este o sarcină a specialiștilor, care, în urma unor discuții, mai mult sau mai puțin îndelungate, reușesc să stabilească ce e bun și ce nu e acceptabil în teoriile noi, ca și în cele mai vechi.

Normal ar fi ca școala, și mai ales școala primară, să nu ia cunoștință de inovații decît după ce au fost analizate și li s-au stabilit meritele. Din păcate, constatăm adesea că elevii se luptă tocmai cu ipotezele lansate în ultimul timp, că se străduiesc, de exemplu, să rezolve problema diferențierii cuvintelor în abstracte și concrete, sau încearcă să stabilească dacă plantele sînt lucruri ori ființe. În primul caz nu se poate nicidecum ajunge la o soluție tranșantă, deoarece același cuvînt, după împrejurări, poate avea conținut abstract sau concret, în al doilea caz, nu lingvistica are sarcina de a da răspunsul corect.

Dar la urma urmei, de ce ne-am emoționa atunci cînd elevii încearcă să se lămurească asupra unor fapte de nivel ridicat, fie ele și nelingvistice? Motivul pentru care nu putem fi de acord să-și pună astfel de probleme, cînd e vorba de limba română, este că nu le mai rămîne timp ca să învețe lucrurile elementare care sînt într-adevăr de domeniul limbii și care, tocmai pentru că sînt elementare, sînt indispensabile nu numai pentru anii de școală, ci și pentru tot restul vieții. Mă refer, de exemplu, la ortografie. Se știe că româna este una dintre limbile care au ortografie simplă, că, lăsînd la o parte un mic număr de excepții, scriem așa cum pronunțăm, în timp ce alte limbi, ca franceza sau engleza, prezintă o mare diferență între rostire și notarea în scris. Dacă un copil din unele țări apusene are nevoie de cîțiva ani ca să învețe să scrie și să citească, unuia de la noi îi ajung în principiu cîteva luni pentru a se familiariza cu scrierea. Deoarece însă imediat se ajunge, în ore-

le de limba română, la preocupări de ordin înalt şi extralingvistice, adesea elevului nu-i rămîne timp, cît e în şcoală, ca să înveţe să scrie fără greşeli de ortografie. Iar dacă n-a învăţat aceasta în primele clase, nu va mai izbuti niciodată să-şi completeze lipsurile. Cred că, aşa cum din primii ani de şcoală un elev trebuie să rămînă cu datele generale şi corecte privitoare la istoria şi geografia patriei, la operaţiile simple aritmetice, tot aşa este obligatoriu să-şi însuşească ortografia.

Ziceam că scrierea copiază exact pronunţarea ; mai este însă şi aici un hop : faptul că pronunţarea diferă uneori, după regiunile ţării, după gradul de cultură al vorbitorului. Prin urmare, odată cu scrierea, în unele cazuri trebuie însuşită şi rostirea corectă. Aceasta pretinde pe de o parte atenţie la felul cum pronunţă oamenii culţi, pe de altă parte informarea din lucrările de specialitate. Este foarte uşor să constatăm că marea masă a elevilor, preocupaţi de probleme abstracte şi pretenţioase, continuă să facă greşeli de scriere şi de pronunţare, deşi bunăvoinţa nu le lipseşte.

Soluţia pentru a ieşi din această situaţie nemulţumitoare mi se pare că stă în informarea directă, cu ajutorul numeroaselor lucrări de popularizare publicate în timpul din urmă. În primul rînd, în ce priveşte scrierea şi pronunţarea, *Îndreptarul ortografic şi ortoepic* este la îndemîna tuturor (în momentul de faţă se pregăteşte, în acelaşi domeniu, un amplu dicţionar). Apoi, pentru înţelesul cuvintelor, se pot consulta dicţionarele curente ; există de asemenea mici tratate de gramatică şi de ortografie. Aceste lucrări pot aduce lumină în problemele de limbă care se ivesc la tot pasul şi ajută la însuşirea unui limbaj ferit de abateri.

Verbe predicative folosite nepredicativ

Prof. G. C. RUSU
Iablaniţa, jud. Caraş-Severin

1.0. Există, în limba română, exemple de verbe care, deşi se află la moduri personale, nu au, cum ne-am aştepta, calitatea de indici de predicaţie, ci participă, împreună cu alte părţi de vorbire, la realizarea unor structuri morfo-sintactice cu un statut aparte.

1.1. Din punct de vedere practic, fenomenul acesta se impune a fi studiat, din două motive deloc neglijabile :

a. Aceste construcţii, cărora le-am putea spune *unităţi propoziţionale (sau frazeologice) nepredicative,* sînt preferate, pentru realizarea unei expresivităţi mai pronunţate, în multe opere literare (de la M. Eminescu la Nichita Stănescu), precum şi în vorbirea curentă.

b. Existenţa lor nu poate fi ignorată în analiza frazei, căci o atare ignoranţă ar duce, inevitabil, la stabilirea unor propoziţii în plus, fără ca elevii să fie răspunzători de asemenea „greşeli"...

Cîteva exemple vor fi pe deplin concludente :

De-or trece anii cum trecură,
Ea tot mai mult îmi va plăcé,
Pentru că-n toat-a ei făptură
E-un *„nu ştiu cum"* ş-un *„nu ştiu ce"*.
(M. Eminescu, *De-or trece anii...*)

În textul dat, apar șase verbe : *or trece, trecură, va plăcé, e* (cu sensul „există") și *nu știu*, repetat o dată, ceea ce presupune, după criteriile folosite curent în școală, existența a șase propoziții.

Dar o privire mai atentă asupra frazei ne relevă și altceva :

— pe de o parte, cauzala „Pentru că-n toat-a ei făptură/E..." pare a fi fără subiect ;

— pe de alta, „propozițiile" *nu știu cum* și *nu știu ce* sînt precedate de articolul nehotărît *un*, care, în mod curent, precedă părți de vorbire (de obicei, un substantiv), nu propoziții.

Prin urmare, deși fraza conține șase verbe la moduri personale, ea are numai patru propoziții, deoarece construcțiile *nu știu cum* și *nu știu ce* nu sînt de fapt propoziții, ci unități propoziționale nepredicative *cu valoare de parte de propoziție*, adică de subiect în propoziția a patra (cea cauzală).

1.1.2. În practica curentă a analizei frazei, un mijloc, devenit clasic, de recunoaștere și delimitare a subordonatelor constă în stabilirea limitelor propozițiilor după elementele relaționale subordonatoare care le introduc.

Există atîtea subordonte cîte elemente de relație subordonatoare are fraza, indiferent că acestea apar în text sau se subînțeleg. Existența, în unele fraze, a unor construcții de tipul celor discutate face, însă, inutilizabil acest mijloc.

De exemplu :

Din moment ce zăpada era reală, pătrunsă *cine* știe *cum, prin ce* spărtură, în interiorul bisericii, fluturii puteau fi și ei adevărați, deci periculoși.
(Ana Blandina, *Cele patru anotimpuri*, București, Editura Albatros, 1977, p. 22).

La prima vedere, prezența în text a patru elemente de relație subordonatoare poate conduce pe elevi la falsa impresie că sînt patru subordonate, introduse prin : *din moment ce, cine, cum, prin ce.*

În realitate, nu e decît una, în care *cine știe cum* nu are valoare predicativă, funcționînd cu sensul „cumva".

1.2. O clasificare morfologică a acestor structuri, fără să fie cu totul imposibilă, este nerelevantă, întrucît cele mai multe dintre ele se „adaptează" morfologic, preluînd caracteristicile morfologice ale situației contextuale date. Astfel, în exemplul din Eminescu, construcția *nu știu cum* funcționează ca substantiv, primind articol nehotărît și avînd funcția de subiect (în alt context, are trăsăturile unui adjectiv).

În construcția :

Am iubit doi ochi albaștri,
Poate-i mai iubesc și-acum,
Dar aseară văzui alții,
Mai frumoși, mai *nu știu cum*

gruparea *nu știu cum* este precedată de un morfem specific adjectivului pentru exprimarea comparativului de superioritate *mai* și este coordonată paratactic cu un adjectiv propriu-zis.

1.3. Trebuie reținut că, în evoluția lor istorică, aceste structuri tind spre o firească unificare formală :

Am fost învinuit, și de nedreptate, de partenire ; ba un om *cumsecade* m-a pîrît ca pe un nesimțitor față de poporul românesc.

(N. Iorga, *Pagini alese din însemnările de călătorie prin Ardeal și Banat*, București, Editura Minerva, B.P.T., 1977, vol. I, p. 4).

Fără îndoială, *cumsecade* va fi trecut și el prin forma *cum se cade*, așa cum și astăzi intuiția poetică, operînd asupra unui material lexical similar, știe să unească ceea ce e de unit :

Frumoasă stare a cuvîntului
și libertate tristă a lui *I*, a lui *i*
a nuștiucîndului
de-a fi, a fi...

(Nichita Stănescu, *Măreția frigului*, Iași, Editura Junimea, 1972, p. 104.)

Bătea vîntul larg, plopii pe chei fremătau neliniștiți, rare păsări treceau *spre cineștiunde*, țipînd a singurătate.

(Anghel Dumbrăveanu, *Piatra de încercare*, București, Editura Cartea românească, 1976 p. 76.)

Într-un supliment de tiraj, tipărit în 1977, apare scris „spre cine știe unde". În ceea ce ne privește, socotim această îndreptare ulterioară ca fiind neconformă cu intuiția creatoare de limbaj a autorului.

2.0. La paragraful destinat locuțiunilor substantivale, manualele enumeră și structuri lexicale realizate cu verbe predicative folosite nepredicativ, cum ar fi : *gură-cască, pierde-vară, fluieră-vînt* etc. Nu este lipsit de importanță să atragem atenția că fenomenul este mult mai extins, depășind sfera locuțiunilor. Exemplu :

Păsările cerului care ar fi trebuit, normal, să-mi dea de
Mîncare
În palmă,
Erau pițigoi și sticleți, cuci, mierle, turturele, codobaturi,
Multe vrăbii, cioara pucioasă, *apoi o pasăre care stă în același*
Loc în aer și dă din aripi repede și se numește „b a t e-v î n t"

(Marin Sorescu, *La lilieci*. Cartea a doua, București, Editura Cartea românească, 1977, p. 221.)

Sau :

Iată un pictor care pare să nu aibă nimic de ascuns. Și nu ne mirăm să aflăm că în atelierul său există *un du-te-vino* de curioși veniți să-l vadă lucrînd...

(Octavian Paler, *Rubens. Zeii au căpătat un trup*, în *Flacăra*, an. XXVI, nr. 5 (1130), 1977, p. 16.)

3.0. Spre deosebire de locuțiuni, construcțiile discutate aici ies din sfera unităților cristalizate, standardizate, fiind, adesea, creații accidentale, personale, un produs al fanteziei, care lasă loc creativității lexicale și imagistice.

Stil personal și stilurile limbii

CLARA GEORGETA CHIOSA

Considerat ca expresie verbală a unui mod de gîndire, stilul reprezintă o formă evoluată de exprimare în raport cu vorbirea neutră, lipsită de relief, care neglijează uneori însăși exactitatea comunicării, respectiv corespondența cît mai apropiată dintre intenția vorbitorului și mijloacele de expresie folosite. Cu ajutorul școlii și printr-o acțiune susținută a fiecărui individ se poate forma un mod de exprimare orală și scrisă care să-i fie propriu și care să poată ajunge a fi recunoscut, așa cum este, de pildă, timbrul vocii sale. Se poate afirma că cineva are un stil personal atunci cînd alege, cu bună știință, între diferite forme concurente pe cea care se potrivește cel mai bine modului său de a gîndi, temperamentului, sentimentelor sale, cu un cuvînt întregii sale personalități. Exprimarea individuală evoluată, cultivată în timp, nu se confundă cu nici unul dintre stilurile limbii : științific sau poetic, solemn (academic) sau conversațional etc., care, trebuie să spunem, sînt niște abstracții, ci poate avea, în anumite condiții, caracteristici ale oricăruia dintre ele, păstrîndu-și însă mereu nota specific personală. Prin stil individual nu trebuie să se înțeleagă numai modul de exprimare al unui scriitor, căci fiecare individ poate manifesta în vorbă sau în scris preferința pentru un anume stil al limbii, în funcție, desigur, și de contactul mai frecvent cu unul sau altul dintre ele, dar, mai ales, are un mod propriu de a îmbina elemente aparținînd diferitelor stiluri, poate folosi cu precădere un anumit lexic, anumite forme și construcții gramaticale etc.

Elaborarea stilului individual folosește modele preexistente, pe care le află la mari personalități ale științei și culturii, îndeosebi la acelea care s-au manifestat pe variate tărîmuri, cum ar fi, de pildă, Emil Racoviță, Nicolae Iorga, Ovid Densusianu, George Călinescu. (E lesne de înțeles de ce modelul trebuie să prezinte un larg evantai de domenii, altfel pastișa ar fi un risc aproape de neînlăturat).

Din cercetarea unor asemenea texte, variate ca tematică abordată și ca stiluri ale limbii, se poate desprinde acordul fundamental care există între gîndire și limbaj, între intenția comunicării și mijloacele de expresie folosite, dar se și poate descoperi ceea ce le dă un timbru specific : un anumit mod de a construi frazele, varietatea vocabularului și predominanța unui anumit cîmp lexical, preponderența unui anumit stil al limbii, a unor anumite imagini etc.

Să încercăm să observăm fenomenul în texte din creația a două figuri dintre cele mai proeminente ale culturii românești din secolul al XX-lea : N. Iorga (1871-1940) și George Călinescu (1899-1965), care se aseamănă ca activitate monumentală și ca viziune atotcuprinzătoare, dar care prezintă deosebiri evidente de formație, de temperament și, firește, de apartenență la două generații distanțate în timp. Avînd în vedere scopul urmărit, textele supuse observației nu trebuie neapărat să facă parte din lucrările monumentale de strictă specialitate, nici din creația artistică, ci mai revelatoare pot fi uneori pagini de publicistică, de proză memorialistică, cuvîntări rostite cu ocazii mai mult sau mai puțin solemne etc.

Cînd cei doi autori tratează teme similare din domeniul propriu de cercetare se pot observa limpede deosebirile de stil, care sînt mărci ale personalității fiecăruia. N. Iorga pune patos patriotic în afirmarea continuității poporului român pe pămîntul Daciei străvechi :

Aceasta face tăria poporului nostru, că n-a fost nici o soluție de continuitate în dezvoltarea lucrurilor care s-au petrecut aici de la anul 2000 înainte de Christos pînă la apropierea anului 2000 după Christos. Este vorba de un popor care prin strămoșii săi își are rădăcini de patru ori milenare : aceasta este mîndria și aceasta este puterea noastră.

Unde a fost vechiul păstor trac, pe locul acela s-a așezat romanul ; unde a fost cetatea romanului s-a așezat și cetatea de mai tîrziu a Domnului nostru ; unde a fost satul trac pe vremuri, dăinuiește satul românesc de acum ; unde sînt orașele noastre au fost odinioară centrele civilizațiilor anterioare reprezentate de acei oameni ai căror urmași sîntem noi...

La noi, pe hărțile din secolul al XVII-lea, al XVIII-lea, se constată aceleași așezări, în aceleași locuri, care-și păstrează foarte deseori numele și care, în orice caz, au aceleași rădăcini, care n-au fost tăiate de nici un fel de năvălire[1].

Aceeași idee, de data aceasta de continuitate a culturii noastre și de vechime a rădăcinilor ei, este supusă de G. Călinescu unei analize științifice și unor confruntări comparatiste, în care specialistul se simte în elementul său. Fluxul subteran al sentimentului patriotic răzbate în cîteva epitete sau în subtile întocmiri ale frazei :

Cînd, prin urmare, studiem literatura română, e greșit să măsurăm cu dimensiuni superficiale. Civilizația și cultura poporului român sînt străvechi și literatura nu-i decît o formă secundară și deloc obligatorie...

Poporul român a avut ca mijloc de perfecțiune sufletească limba superioară, riturile, tradițiile orale, cărțile bisericești. Cînd întîiele cronici se iviră, ele atestau o expresie rafinată, efect al unei înaintări culturale neîntrerupte. Nouă este numai literatura de tip occidental (poezie profană, proză analitică, dramă). Cînd o adoptam aduceam un suflet experimentat și două sute de ani ne-au fost deajuns să producem o literatură superioară, de mulți invidiabilă. Cîteva secole de întîrziere relativă nu pot anula folosul unei existențe imemoriale. Literatura rusă și chiar cea germană nu sînt în sens modern cu mult mai vechi și Academia din Berlin putea găsi în secolul XVIII util pentru prestigiul ei să cheme în sînu-i pe românul D. Cantemir[2].

Analiza stilistică a acestor două fragmente dezvăluie trăsături caracteristice ale autorilor lor, remarcate de critici prestigioși. Iată cum caracterizează Tudor Vianu, în *Arta prozatorilor români*, scrisul acelui spirit combativ prin excelență care a fost N. Iorga : ...o pagină de-a lui Nicolae Iorga este un lucru absolut individual, imposibil de a fi confundat cu produsul altei pene, dușă, precum este, de valul clocotitor al unei mari tensiuni..." ; „...atitudinea sa luptătoare, apelul direct la ascultător... sînt tot atîtea modalități de manifestare ale unui temperament literar retoric..." Criticul mai remarcă preocuparea pentru concentrare, pentru sintetizarea a cîtor mai multe date în fraza amplă, periodică. Într-adevăr, întreaga istorie a poporului român și a așezărilor sale străvechi e închisă în fraza care formează al doilea paragraf al fragmentului citat, frază în care concluzia istoricului asupra perenității neamului nostru se afirmă cu tărie în fiecare dintre propozițiile principale ale perioadei structurate în paralelă.

O altă observație — de data aceasta a lui G. Călinescu, asupra stilului lui N. Iorga : „...era un stil vorbit, ce trebuia proiectat în sonorități..." — ne va face să aflăm mai ușor organizarea specifică a frazei în care digresiunea se înlănțuie firesc și necesar, să apreciem forța de sugestie a vocabularului cu adînci rădăcini în verbul popular și în creația înaintașilor săi și să înțelegem emoția ce o stîrneau lecțiile, evo-

[1] N. Iorga, *Originea, firea și destinul neamului românesc*, București, 1938.
[2] G. Călinescu, *Istoria literaturii române. Compendiu*, București, 1946.

cările şi „sfaturile pe întuneric" ale celui a cărui inimă „indica, sonoră ca un ceas de catedrală, bătăile secrete ale inimilor noastre ale tuturor".

Deşi fragmentele puse în discuţie sînt asemănătoare ca idee şi apar în acelaşi moment istoric, textul lui G. Călinescu se deosebeşte substanţial prin maniera sa stilistică de cel al lui N. Iorga.

Vom cita opinia criticului G. Ibrăileanu, preluată, de altfel, de însuşi G. Călinescu în *Istoria literaturii române. Compendiu,* pentru propria-i caracterizare : „Puţini oameni cunosc care să ştie exprima direct ori «figurat», cu atîta exactitate scurtă şi cu atîta priză asupra inteligenţei şi imaginaţiei cititorului..." „E neologistic, rapid, cînd judecă, analizează, cînd priveşte lucrurile prin prisma cercetătorului...".

G. Călinescu aparţine ca formaţie secolului al XX-lea, rămînînd şi astăzi mentorul cercetării literare, prin observaţia lucidă, prin capacitatea de a discerne valorile estetice, ca şi prin înnoirea mijloacelor de expresie care să facă posibilă emiterea celor mai subtile judecăţi. Stilul criticului şi istoricului literar se caracterizează — aşa cum observa G. Ibrăileanu — prin fraza scurtă, concisă, plină de miez, prin frecvenţa neologismului neuzat, prin siguranţa cu care găseşte epitetul unic.

Polimorfia stilistică a lui G. Călinescu se manifestă în multilaterala şi originala sa creaţie, dar dacă vom studia cu atenţie şi alte pagini, de pildă, din *Viaţa lui Mihai Eminescu,* din *Enigma Otiliei* sau *Bietul Ioanide,* din *Am fost în China nouă,* din *Cronicile optimistului* sau din oricare alte scrieri, vom constata că variaţia tematică, genul literar diferit nu-i alterează constantele stilului său personal, atît de lapidar definit de G. Ibrăileanu.

Care au fost căile de închegare a personalităţii celor doi scriitori, de realizare a consensului dintre idee şi expresie, ne-o spune direct N. Iorga în *O viaţă de om,* în acel imn închinat cărţilor, ne-o dovedesc uluitor de multele referinţe la scriitori români şi străini întîlnite în opera lui G. Călinescu. Cunoaşterea ca rezultat al însuşirii experienţei altora, ca şi al propriei trăiri, duce la o viziune totală şi clară a lucrurilor, manifestă atît în atitudine, cît şi în maniera de a o exprima.

Stilistică şi semantică

Prof. SILVIA ROGOBETE
Liceul industrial nr. 5, Timişoara

Stilistica, avînd ca obiect de studiu valorile extranoţionale, de origine afectivă, care colorează sensul cuvintelor, fie că acestea din urmă aparţin limbii comune, fie că poartă pecetea originalităţii scriitorului, se află într-o strînsă relaţie cu semantica. Universul semantic la care recurge un scriitor pentru a exprima aspecte ale realităţii constituie elemente stilistice fundamentale pentru cunoaşterea individualităţii sale. Polisemantismul cuvintelor este un fenomen despre care se poate vorbi „in abstracto", întrucît într-un context numai unul dintre sensuri se actualizează, celelalte au o existenţă virtuală. Se poate vorbi, deci, despre un sens de bază, „de dicţionar" şi un sens contextual. Scrierile lui M. Sadoveanu oferă, de pildă, un bogat material pentru ilustrarea deosebirii dintre sensul de bază şi cel contextual, în cazul verbelor care introduc replicile personajelor, aşa-numitele verbe „dicendi". Cu această funcţie întîlnim verbe foarte depărtate ca sens de bază cum sînt : *a se ascuţi,*

a cînta, a se fuduli, a răsări, a se scîrbi, a scrîşni, a ţîrîi, a se umfla: „— Cum grăieşti dumneata, staroste ? *se ascuţi* spre el jupîneasa Ilisafta", „«Iaca şi Corniţă al nostru cel viteaz», *s-a fudulit* răzăşiţa", „Apoi stăi, frăţioare dragă, *a răsărit* Savu Frăsinel", „— Ba este acolo schit, moşnege, *a ţîrîit* baba", „— S-ar putea una ca asta ! *s-a umflat,* holbîndu-se hangiul". Poziţia de verbe de declaraţie pe care o ocupă aceste cuvinte implică şi sensul „a zice", „a spune", „a grăi", înţeles absent din sfera semantică a termenilor în discuţie (cu excepţia, eventual, a lui *a cînta).*

Sensul contextual se confundă cu cel de bază în cazul cuvintelor tehnice (monosemantice prin natura lor) şi se depărtează de acesta din urmă prin metaforă. Metafora reprezintă, deci, un proces de neutralizare : două cuvinte, înregistrate ca invariante în toate situaţiile limbii în virtutea sensurilor de bază, pot fi folosite într-un text poetic în aşa fel, încît opoziţia dintre ele să se neutralizeze. Într-o asemenea situaţie, cunoscută sub numele de sinonimie poetică sau metaforică, sensul de bază al termenilor este exclus, iar cele două unităţi lexicale devin variante din punct de vedere stilistic. Limbajul poetic românesc oferă, de pildă, o mare bogăţie de metafore pentru *lună,* cuvinte care semantic nu se întîlnesc decît prin metaforă. Iată doar cîteva, dintre cele mai cunoscute : *blid, ciob, confidentă, crai* (al nopţii), *doamnă, icoană, nună, roată, regină, scut, seceră, vatră.* „Azi, în lacul îngheţat / *Blidul* nu i-a mai intrat / Şi-i atîrnă-n ceaţa sură / Vătămat de-o ştirbătură (T. Arghezi, *Într-un lac);* „...rotund, / Luna-şi aşază *ciobul* pe moşie" (T. Arghezi, *Belşug);* „Tăcutul *crai* / Al nopţii reci, / Umbrind poteci, / Se-nalţă-n zări"... ; (Şt. O. Iosif, *Doina);* „*Doamna* mărilor şi-a nopţii varsă linişte şi somn" (M. Eminescu, *Scrisoarea III);* „Iese-o *vatră* şi se varsă, / Mare, din negura arsă" (T. Arghezi, *Iese vatra).*

Sensul metaforic reprezintă aşadar o modificare în mănunchiul de trăsături semantice ale unui cuvînt, fie prin pierderea sau achiziţia de trăsături distinctive, fie prin combinarea acestui proces cu evidenţierea, sub influenţa contextului, a unei trăsături semantice iniţial conţinute în sensul cuvîntului. Prin metaforă, cuvintele îşi schimbă cîmpurile semantice cărora le aparţin prin sensul propriu, de bază. Termenii citaţi mai sus, sinonime metaforice, sînt cuprinşi în acelaşi cîmp semantic metaforic, fiecare dintre ei aparţine, însă, în virtutea sensului „de dicţionar", unui alt cîmp semantic (de bază). Cîmpurile semantice metaforice se pot intersecta, se pot suprapune. Procedeul metaforizării oferă cuvintelor posibilitatea de a intra din punct de vedere teoretic într-un număr nelimitat de cîmpuri semantice şi modifică total relaţia de similaritate sau de opoziţie semantică între cuvinte : sinonimia şi antonimia metaforică grupează laolaltă cuvinte legate prin sensul lor contextual. *Greu* are ca antonim, în sensul propriu, pe *uşor,* dar la nivelul limbajului metaforic se poate opune lui... *dulce : vorbe grele — vorbe dulci.* Contextul reprezintă factorul decisiv în apariţia modificărilor menţionate ; aci se poate stabili sensul metaforic al cuvintelor. Cercetarea cuvîntului în contextul din care face parte intră în sfera de interes şi a semanticii, dar şi a stilisticii.

Alegoria (II)

DOINA COMLOȘAN
Universitatea din Timișoara

Nu orice metaforă dezvoltată este o alegorie. Iată un text foarte asemănător cu cel mioritic, dar care nu este o alegorie : *Foaie verde de trei flori, / Ciobănaș de la miori, / Un'ți-a fost moartea să mori ? / — Sus, în vîrful muntelui, / [...] De jelit, cin'te-a jelit ? / — Păsările-au ciripit, / Pe mine că m-au jelit. / — De scăldat, cin' te-a scăldat ? / — Ploile cînd au plouat / Pe mine că m-au scăldat. / De-mpînzit, cin' te-a-mpînzit ? / — Luna cînd a răsărit / Pe mine că m-a-mpînzit...* etc. (*Flori alese din poezia populară*. I. *Poezia lirică*, [București], E.P.L., 1967, p. 130.)

Înzestrarea elementelor naturii cu calități umane care permit investirea lor cu funcții sociale (de executanți ai ritului funerar) nu constituie, cum s-a spus uneori, alegoria integrării prin moarte a omului în natură, ci, mai degrabă, o proiectare și o rezolvare în imaginar a dorinței celui dispărut departe de semenii săi de a i se împlini cuvintele rituale.

În cea de a treia accepțiune, de modalitate artistică[1], alegoria este în mod frecvent confundată cu parabola. Totuși, deosebirile dintre ele ni se par evidente.

Mai întîi, parabola este, cel mai adesea, o narațiune de mici dimensiuni despre un fapt de viață cotidiană, prin care se ilustrează o idee generală, constituindu-se ca un exemplu, un caz particular, prin intermediul căruia generalul devine mai ușor sesizabil. Personajele ei, fiind luate din viața de toate zilele, sînt semnificative în sine, ca reprezentări („oglindiri") ale unei ipostaze a ființei umane. Prezența sensului parabolic, ascuns, atribuit lor prin transfer, nu anulează această semnificație primară.

Narațiunea alegorică, dimpotrivă, este eliberată de necesitatea asemănării cu realul, ea fiind de la început construită doar ca o „vizualizare" a ideii. Iată de ce acțiunea operelor alegorice se plasează de cele mai multe ori în sfera fantasticului. La rîndul lor, personajele sînt simple personificări ale unor idei, instituții, atitudini, sentimente generale și, de aceea, private de individualitate, de adîncime psihologică și adevăr uman. Fantoșe lipsite de viață, a căror aparență acoperă o abstracțiune, ele nu interesează ca reprezentări ale ființei umane (sensul primar al oricărui personaj), ci numai ca expresii figurate ale ideii. De exemplu, în cunoscuta poezie a lui G. Coșbuc, *Doina*, personajul central, deși are chipul unei copile, „gata de-a pururea să plîngă", nu va fi nici un moment interpretat ca reprezentare a unei femei reale ; el este doar figurarea, prin intermediul personificării, a cîntecului popular, mai precis a semnificației pe care acesta o are în viața poporului.

Faptele acestor personaje, în loc să le dea viață, sînt simple determinante menite să „lămurească", să extindă, să precizeze „vizualizarea" ideii, realizată prin personificare. De aceea, narațiunea alegorică este întotdeauna abstractă și stereotipă. Revenind la exemplul dat mai sus, acțiunile acelei „copile" concretizează funcțiile pe care doina populară le îndeplinea în viața spirituală a omului din popor și, implicit, prin enumerarea lor, se schițează un repertoriu tematic al cîntecului doinei.

[1] Alegoria, ca modalitate artistică de bază, apare nu numai în literatură, ci și în artele figurative. Un exemplu celebru este gravura *Melancolia* a lui Dürer.

În tradiția literară se disting două moduri principale de realizare a personajului alegoric : primul, care constă în reprezentarea ideii într-o ființă umană și al doilea, care propune figurarea acesteia printr-un animal, un obiect, o plantă.

Aceste două moduri de realizare a personajului au dat naștere la două tipuri distincte de opere alegorice : alegoria numită, cu un termen generic, animalieră, din care face parte fabula, *Romanul vulpii, Romanul trandafirului* sau *Istoria ieroglifică*, și celălalt tip, foarte frecvent în literatura Evului Mediu, din care fac parte *Divanul sufletului cu trupul* al lui D. Cantemir, primele două povestiri din *Gulliver* de J. Swift, misterele și moralitățile ; aici ideile sînt figurate prin chipuri umane.

Dar deosebirea între parabolă și alegorie are în vedere nu numai structura, ci și funcția acestor modalități literare. Parabola, fiind o pildă, un fapt concret care ilustrează o generalitate, a avut întotdeauna o funcție didactică, de inițiere, de dezvăluire a unei taine. Cu ajutorul ei sînt făcute inteligibile pentru neștiutori adevăruri fundamentale, ceea ce explică prezența ei în opere cu caracter didactic.

Alegoria se aseamănă mai mult cu o scriere critică : ea nu revelează anumite adevăruri, ci le comunică într-un limbaj „cifrat" pe care nu-l înțeleg decît cei care dețin „cheia", „cifrul", adică cei care cunosc sensul ascuns al fiecărui semn, sens stabilit prin tradiție sau printr-o convenție. De aceea, D. Cantemir a simțit nevoia să ofere cititorului „cheia" romanului său alegoric, indicînd exact ce semnifică fiecare personaj. De fapt, în romanul polemic al marelui cărturar român asistăm la o dublă alegorizare. Pe de o parte, personajele, în virtutea tradiției cărților populare *(Fiziologul*, de pildă), personifică defecte sau calități umane. Astfel, *Vulpea* reprezintă viclenia, *Cîinii* — credința, *Lupul* — lăcomia etc. Acest nivel al alegorizării poate fi descifrat numai cunoscînd amintita tradiție. Pe de altă parte, un al doilea nivel al alegoriei constă în reprezentarea prin cîte un animal a diferitelor personaje istorice care au avut un rol în lupta pentru puterea politică a Moldovei între Brîncoveanu și Cantemirești. Alegerea corespondentului alegoric este menită, în această împrejurare, să dezvăluie, cu ironie sau cu sarcasm, defecte ale persoanelor vizate și, în același timp, atitudinea autorului față de acestea.

Modalitate literară străveche și predominantă în anumite epoci (de exepmlu, aproape toată literatura medievală stă sub semnul ei), alegoria a intrat în desuetudine odată cu romantismul. Ea este redescoperită de literatura actuală, care, înclinată spre dezbatere de idei, o adaptează nevoilor sale.

Portretul literar în opera narativă

Prof. IULIU PÂRVU
Inspectoratul școlar județean Cluj

Așa cum prezintă lucrurile *Dicționarul de terminologie literară* (ediția din anul 1970), portretul este o descriere a unei persoane, putîndu-se realiza ca *portret fizic* (dacă se descriu trăsăturile exterioare), ca *portret moral* (dacă se au în vedere trăsăturile sufletești) sau ca *portret mixt* (cînd sînt vizate deopotrivă trăsăturile fizice și sufletești ale persoanei descrise). Este accepțiunea largă a termenului, folosită frecvent și în mediul școlar. Aflăm, în continuare, din fișa dicționarului amintit, că „în genere, scriitorii îl folosesc ca o modalitate literară pentru individualizarea personajelor din operele lor epice", dar că poate apărea și ca specie literară de sine stătătoare (p. 256). O altă fișă din lucrarea amintită, cea privitoare la *caracterizare* (p. 64), prezintă și ea lucrurile în același sens, specifi-

cînd că „portretul fizic și moral sînt modalități ale caracterizării directe", modalități oarecum secundare față de mijlocul fundamental de caracterizare în speciile narative, care este *acțiunea.*

Ni se pare această accepțiune a termenului, deși foarte răspîndită, ca prea restrictivă. În fond, tot ceea ce întreprinde un scriitor pentru a-și construi personajul, deci toate mijloacele de caracterizare folosite nu au altă finalitate decît să prezinte portretul unui personaj. E prea puțin, bunăoară, să vorbim despre un portret moral numai pe baza celor cîteva elemente, adeseori vagi, pe care scriitorul ni le oferă. Exceptînd situațiile cînd portretul se constituie ca specie independentă (cunoscutele *caractere și fiziologii*, de exemplu), scriitorii evită să-și caracterizeze înșiși personajele, lăsîndu-l pe cititor să adune, din operă, datele din care se poate constitui un caracter sau o structură sufletească. Iar cînd cititorul își reprezintă personajul, condiție esențială a receptării estetice a unei opere narative, realizează, de fapt, portretul acestuia, și cu trăsăturile fizice, dar mai cu seamă prin cele care țin de portretul moral. De aceea socotim mai potrivit să se dea termenului de *portret literar* o accepțiune mai largă, prin identificarea sa cu personajul, urmînd ca pentru vechea accepțiune să folosim termenul simplu de *descriere.* Nu este vorba de o nevinovată substituire de termeni, ci de o mai bună adecvare la realități didactice : există tendința, mai ales printre elevi, să se reconstituie „portrete" nu numai din ceea ce este descriere directă, ci și din alte mijloace de caracterizare, așa-zis indirecte. Vom încerca să demonstrăm în continuare această idee, luînd ca exemplu un personaj bine cunoscut dintr-o operă de căpătîi a literaturii noastre : Felix Sima din romanul *Enigma Otiliei* de G. Călinescu.

Ni se pare că Felix este personajul principal, deși, în mod frecvent, se atribuie rolul acesta altor personaje, Otiliei sau lui Costache Giurgiuveanu. E de reținut totuși că Felix, în primul rînd, intră în relație directă cu toate personajele romanului, că el e prezent nu ca personaj martor, ci ca personaj activ în fiecare capitol. Dar, în fond pot exista mai multe personaje principale și, oricum, Felix e unul dintre ele, încît merită atenția noastră. E cunoscută descrierea pe care G. Călinescu i-o face încă pe prima pagină a romanului :

„Tînărul mergea atent de-a lungul zidurilor, scrutînd, acolo unde lumina slabă a felinarelor îngăduia, numerele caselor. Uniforma neagră îi era strînsă bine pe talie, ca un veșmînt militar, iar gulerul tare și foarte înalt și șapca umflată îi dădeau un aer bărbătesc și elegant. Fața îi era însă juvenilă și prelungă, aproape feminină din pricina șuvițelor mari de păr ce-i cădeau de sub șapcă, dar culoarea măslinie a obrazului și tăietura elinică a nasului corectau printr-o notă voluntară întîia impresie.

Din chipul dezorientat cum trecea de pe un trotuar pe altul în căutarea unui anume număr, se vedea că nu cunoștea casa pe care o căuta".

Fără îndoială, o descriere, deși sumară, foarte expresivă, așa cum remarcă toți cei care analizează romanul. Dar acesta e oare tot portretul lui Felix ? Scriitorul nu mai revine cu alte elemente de descriere, nu realizează un *portret în desfășurare*, cum se spune în dicționarul amintit, „printr-o succesiune de portrete, care se completează în mod succesiv prin acumularea enumerativă de trăsături în construcții juxtapuse", ci lasă personajul să acționeze, să gîndească, să se bucure sau să se întristeze, sugerînd, prin toate aceste situații, adevăratul portret, care se impune în cîmpul de reprezentări ale cititorului. Acest portret întregit trebuie căutat în operă și spre el converg mijloacele de caracterizare (noi le-am spune mai bine *de portretizare),* pe care scriitorul le-a avut la îndemînă.

Nu intenționăm aici să prezentăm detaliile, ci numai liniile mai ferm conturate care surprind esența portretului lui Felix, așa cum rezultă el din mai multele oglinzi în care personajul nostru se privește adesea. Nu practicăm o metaforă de circumstanță, ci e o realitate a romanului care se impune la o lectură atentă.: Felix nu e definit, nu e atît caracterizat, nici de autor și nici de personaje, cît el însuși se caută, se caracterizează, raportîndu-se mereu la cei în mediul cărora trăiește. Deși aparent e personajul cel mai „nevinovat" al romanului, adolescentul prin excelență, în fond el înregistrează cu ochii larg deschiși lumea din jurul său, o judecă cu neașteptată maturitate, am spune cu un instinct sigur, privindu-se pe sine în gesturile, gîndurile și vorbele partenerului. Fiecare personaj al romanului pare, de aceea, o oglindă, portretul lui Felix rezultînd, în mare măsură, din reflectările succesive pe care le caută. Față de Otilia, nutrește un amestec de sentimente. La început timid, apoi exaltat. „Se închidea în odaie cu o fotografie a fetei și se lăsa în voia visării. O cuprindea de mîini, o trăgea spre el, își apropia buzele de urechea ei și-i șoptea indefinit : Te iubesc, te iubesc... Începuse să nu mai poată visa altceva și căpătase adevărate insomnii, care-i făcuse cearcă-

ne la ochi". Dar în același timp, Felix își exercita față de Otilia și sentimentul filial, „rămas nefolosit din pricina morții timpurii a mamei lui". „Simțea nevoia să i se mărturisească, să se așeze sub protecția ei, să facă întocmai ce i se ordona". Devine cu timpul gelos, apoi autoritar în dragoste, provocînd o ruptură între Otilia și Pascalopol. Destul de repede și de insistent îi propune fetei să se căsătorească. El nu știe încă, numai Otilia intuiește, că „nu e bine ca cei doi soți să aibă aceeași vîrstă". Rămîne totuși încredințat de puritatea fetei și fericit la ideea unui devotament inocent. „Viața i se păru plină de sens și se aruncă cu voluptate în studii". Adesea se oprea în fața oglinzii și „se privea sever, lăsînd buzele în jos, într-o amărăciune patetică. *Se simțea frumos*". În acele momente, „senzualitatea firească a vîrstei se lupta cu mistica erotică". Totul se desfășura, astfel, în cea mai perfectă ordine a legii psihicului și biologicului adolescenței. Trăia exaltarea sentimentală a vîrstei. Acum, pentru ca rostul său să nu se împotmolească, era necesară o oglindă obiectivă, care să-i pună în evidență toate cutele sufletești. Și această oglindă va fi Otilia. La un reproș al lui Felix că fata s-a jucat cu dragostea sa, aceasta îi răspunde : „...și eu te iubesc în atîtea feluri, încît nu pot să analizez acum cît te iubesc ca frate și cît... ca iubită". Și-l autorizează să experimenteze a-i găsi concurente. Sfatul, în cele din urmă, n-a fost respins. Acțiunea se desfășoară apoi cum bine se cunoaște, ca, treptat, deși nu dispare, dragostea lui pentru Otilia să devină mai temperată, ca singur să-și dea seama, analizîndu-se, că n-ar putea suferi să fie al doilea într-o categorie de oameni că și pe femeie o înțelege ca tovarășă a aspirațiilor sale, că devenise, cu alte cuvinte, un ambițios impunător. Și nu-i stătea rău. Trăia acut vîrsta marilor aspirații profesionale, care îi dădeau tăria stăpînirii de sine și-l făceau capabil să învingă „o dragoste nepotrivită pentru marele lui viitor".

Raporturile lui Felix cu celelalte personaje sînt tot atîtea oglinzi care îl ajută să ajungă la cunoașterea de sine. Față de Pascalopol are, numai aparent, o atitudine contradictorie, pentru că, în fond, „purtările blînde ale moșierului, epicureismul lui de om cult" îl încîntau „și-i dădeau ascunse năzuințî". Gelozia lui Felix e reală, dar e greu de stabilit cît se datora motivelor sentimentale și cît ținutei intelectuale și sociale a moșierului. După ce reușește să provoace ruptura dintre Otilia și Pascalopol, „în loc să fie satisfăcut de această victorie, Felix se simți vinovat. Avea sentimentul că a făcut o faptă rea și-i lipsea numai curajul de a mărturisi". Pascalopol întruchipa, pentru Felix, distincția, către care aspira ; era deci încă o oglindă a uneia dintre fețele viitoarei sale personalități, pe care tînărul și-o cultiva cu perseverență. Relațiile cu celelalte personaje, unele dintre ele numai episodice, sînt alte moduri de reflectare a acestei personalități. Despre Stănică Rațiu, față de care nu manifestă simpatii deosebite, crede că e un tip inevitabil. Nu-l caută, dar nici nu încearcă să se dispenseze de el atunci cînd prezența acestuia i se pare agasantă. Să nu uităm că Stănică îl conduce pe Felix spre Georgeta, că tot Stănică îl va pune în legătură cu Lili, fiica înstăritului său văr, o imagine a posibilei sale soții de mai tîrziu, după toate aparențele. Ca unul care aspira la o poziție socială proeminentă, nu putea să se lipsească de „directivele de viață", de „sugestiile" lui Stănică, într-o vreme ca cea în care se desfășoară acțiunea romanului. Georgeta, în viața lui Felix, n-a însemnat un moment deosebit. Întîmplarea cu această „întreținută de lux", care l-a adus în situația de a fi bărbat, nu i-a dezvoltat cinismul viril, nu l-a făcut mai pozitiv în plăceri, dimpotrivă, „îi limpezi spiritul, îl făcuse mai apt pentru dragoste". Cu o mare forță de idealizare, Felix simțea nevoia să-și găsească „un punct de vedere metafizic, în care să-și ordoneze viața sentimentală". Apostrofele și insinuările triviale ale colegilor îl plictiseau și iritau. Weisman, studentul ușor familiar cu toată lumea, oferă pretextul pentru o altă sugestivă reflectare a personalității lui Felix. În fața exaltărilor internaționaliste ale acestuia, personajul nostru simte vocația sa patriotică, iar în fața superficialității celui dintîi, își dă seama că „mai mult decît risipirea, prefera profunditatea într-un lucru hotărît". Totuși, contactul cu Weismann dezvălui lui Felix că nu-și cercetase destul sufletul, că nu-și pusese destule probleme. Își dă seama că „viața avea aspecte multiple și era stăpînită de legi interioare, sub apăsarea cărora *orice om își avea iertarea lui*" (s.n.). Și Costache și Aglae, și Titi, și Aurica ! Un fond de generozitate umană se dezvoltă în sufletul său. Se simte totuși deasupra acestora, pentru că este în măsură să se cunoască, știe să-și găsească echilibrul, descifrînd exact ce este obiectiv și ce este deformant în oglinzile mediului social în care trăiește.

Pe această cale, portretul lui Felix se constituie din fapte și gînduri, ale sale și ale celor din jurul său, fiind cu totul altceva decît o simplă descriere, cum am încercat să demonstrăm.

Proverbe: „Omul cinsteşte locul"

PAVEL RUXÁNDOIU
Universitatea din Bucureşti

Încă din cele mai vechi timpuri, omul a ajuns la conştiinţa propriei sale valori, valoare pe care i-o conferă capacitatea sa de a transforma natura înconjurătoare prin muncă, prin activitate creatoare. În folclorul românesc această conştiinţă este sintetizată în două proverbe laconice, evident complementare ca sens : „Omul cinsteşte locul" şi „Munca cinsteşte locul". Este interesantă substituirea noţiunii de „om" prin noţiunea de „muncă" în aceste expresii care, prin corelaţia lor semantică, vorbesc despre superioritatea omului în ierarhia existenţei şi despre rolul pe care munca l-a jucat în procesul de devenire a fiinţei umane ca fiinţă care se detaşează de mediul său natural şi îl stăpîneşte. Pentru că prin „loc", în semnificaţiile primare ale ambelor proverbe citate, trebuie să înţelegem mediul în care omul trăieşte şi acţionează transformîndu-l corespunzător cerinţelor lui vitale şi înnobilîndu-l, astfel, cu valori superioare ordinii strict naturale.

Pe măsură ce viaţa socială creşte în complexitate, acumulînd şi poziţii sau atitudini contradictorii, determinate de interese de clasă, ambele proverbe, dar mai ales „Omul cinsteşte locul", capătă şi semnificaţii social-morale. În condiţiile în care convenienţele sociale şi defectele morale generate de aceste convenienţe tind să considere aparenţa mai presus decît esenţa, gîndirea sănătoasă a maselor populare continuă să apere calitatea supremă a omului, prin reacţii categorice exprimate fie în tonuri satirice, fie prin sentenţe care restabilesc adevăratele valori şi demnitatea umană. Nu omul în general, şi mai ales nu omul care se lasă deformat de ceea ce reprezintă „răul" în viaţa lui, ci omul care îşi respectă integritatea morală şi rolul lui în ierarhia naturală este cel care cinsteşte locul. Dintre numeroasele proverbe care îşi înscriu semnificaţiile în acest context, unele se referă la condiţia umană în general — ca în expresiile „Omul bun după fapte se cunoaşte", „Omul bun e ca pîinea cea de grîu" sau „Pomul după roadă se cunoaşte" — altele se referă la statutul diferenţiat determinat de locul pe care individul îl ocupă în sistemul de convieţuire socială. În acest sens pot fi citate proverbele despre relaţia dintre bărbat şi femeie în viaţa de familie. Se spune, de exemplu, că „Bărbatul e stîlpul casei" sau „Femeia bună e plug de aur în casa omului" ; alte expresii însă remarcă pe un ton de ironie amară defectele care intervin adesea în aceste relaţii : „Bărbat bun şi usturoi dulce" sau „Trei lucruri sînt rele : picătura-n casă, muierea rea şi durerea de măsea".

Semnalînd natura contradictorie a condiţiei umane, limbajul proverbial îi împarte deci pe oameni în „buni" şi „răi" ; dar sub semnul acestei dicotomii este relevat un şir lung de opoziţii motivate nu numai prin defecte pur morale, ci foarte des prin contradicţiile sociale. Sînt relevante numeroasele proverbe care vorbesc despre săraci şi bogaţi, subliniind substratul nefiresc şi inuman al acestei nedrepte împărţiri : „Bogatul mănîncă cînd vrea, săracul cînd are" sau „Sătulul nu crede flămîndului" consemnează anomalii pe care alte expresii proverbiale le ex-

cinarea din temelii a vechiului regim, devenind unul din idolii Revoluției din 1789.

J. J. Rousseau s-a născut în anul 1712, la Geneva (Elveția), unde tatăl său era ceasornicar ; a avut o copilărie și o adolescență zbuciumată și puse sub semnul aventurii ; a încercat să-și însușească diferite meserii fără a se simți atras de vreuna în mod deosebit și fără a persevera într-o anumită direcție ; și-a format o vastă cultură de autodidact, fără a fi urmat colegii sau universități. De tînăr și-a făurit multe idealuri pe care însă nu a reușit niciodată să și le realizeze.

După o perioadă de hoinăreli și peregrinări prin diferite regiuni ale Franței, se stabilește temporar la Paris, unde exercită meseria de copist de note muzicale. Pasionat de muzică, pe care o studiază singur, preconizînd și un nou sistem de transcriere a notelor muzicale, el compune o operă comică *Ghicitorul satului (Le devin du village)* care obține succes.

Personalitate multiplă, complexă dar și paradoxală, J. J. Rousseau creează o operă profund originală care a contribuit din plin la evoluția ideilor de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea. Filozof iluminist, pedagog, romancier, Rousseau este un inovator a cărui înrîurire a fost covîrșitoare în multe direcții ale vieții politice, culturale și literare.

Debutul său literar îl datorează unui concurs inițiat de Academia din Dijon, care supune dezbaterii tema : *Dacă progresul științelor și al artelor a contribuit la coruperea sau îmbunătățirea moravurilor.* Descoperirea temei de concurs într-un ziar l-a răscolit profund pe Rousseau și a constituit pentru el punct de plecare în elaborarea unei lucrări care avea să stîrnească multe controverse. În lucrarea premiată de respectiva Academie, și intitulată de el *Discursul asupra științelor și artelor (Discours sur les sciences et les arts),* J. J. Rousseau susține că omul s-a născut bun, dar că el a fost corupt de societate și de progresul cunoștințelor. Ideea retrogradă a reîntoarcerii omului la starea de primitivism pe care o susține Rousseau în această lucrare este totodată însoțită și de o critică ascuțită a societății timpului respectiv. Aceeași critică va fi reluată mai tîrziu și în *Discursul asupra inegalității (Discours sur l'origine et les fondemens de l'inégalité parmi les hommes),* o altă lucrare avînd la bază tot o temă de concurs anunțată de aceeași Academie din Dijon. Ideile îndrăznețe pe care le prezintă Rousseau în aceste două lucrări produc vîlvă în jurul numelui său și-i atrag un mare număr de admiratori sau prieteni, dar și foarte mulți dușmani.

În ciuda unei explicații idealiste asupra originii statului, opera *Contractul social (Le contrat social)* proclamă dreptul poporului la revoluție atunci cînd conducerea lui devine despotică și pledează pentru democrație ca formă ideală de guvernămînt.

Preocupat de problema educației, deși pe propriii săi copii i-a dat la orfelinat, Rousseau scrie un remarcabil tratat de pedagogie *Emile sau despre educație (Émile ou de l'éducation),* care pune bazele pedagogiei moderne. În această operă importantă a sa, J. J. Rousseau preconizează o educație pe vîrste, sugerînd și metodele adecvate acestei educații. Autorul susține necesitatea unei instrucții bazate pe autoactivitatea copilului, insistînd asupra importanței educative a muncii. Elevul său, Emile, învață tîmplăria care-i va asigura independența în viață. Și în această operă, care se prezintă sub forma unui roman în cinci cărți,

Rousseau își expune unul din principalele sale principii filozofice : omul este bun de la natură, dar civilizația l-a corupt, principiu care constituie una din limitele gîndirii sale filozofice. Tratatul *Emile* a avut un răsunet deosebit în Franța anului 1762 — anul apariției — și a stîrnit un val de indignare din partea reacțiunii epocii care dezlănțuie împotriva autorului o adevărată campanie clocotind de ură. Cartea este condamnată a fi arsă, iar împotriva autorului ei se emite un mandat de arestare. Rousseau este silit să părăsească în grabă Franța, refugiindu-se în Elveția ; nu poate însă rămîne nici aici mult timp și pleacă în Prusia unde este ocrotit de rege ; la invitația celebrului filozof David Hume, se îndreaptă apoi spre Anglia, deși nutrea pentru această țară o antipatie fățișă. După o ședere de cîteva luni în Anglia, se reîntoarce în Franța, unde, mereu hăituit, duce o viață rătăcitoare și zbuciumată. În ciuda existenței sale precare și nefericite, continuă să scrie ; termină o operă începută în timpul șederii sale în Anglia, *Confesiunile (Les Confessions)*, și începe o alta, *Visările unui hoinar singuratic (Les Rêveries d'un promeneur solitaire)*, care nu va apărea decît după moartea sa, survenită la 2 iulie 1778. Aceste două ultime opere împreună cu romanul său epistolar *Iulia* sau *Noua Heloiză (Julie ou la Nouvelle Héloïse)*, marchează o nouă etapă în lumea literelor franceze, ele constituind începutul unui nou curent literar în Franța, preromantismul, care va pregăti terenul pentru romantismul secolului al XIX-lea.

Îndrăgostit de natură, J. J. Rousseau readuce la modă gustul pentru natură care dispăruse din literatura franceză de la La Fontaine. Cu aceste opere, natura, visarea, meditația și singurătatea irump în literatura franceză, aducînd cu ele un suflu înnoitor. Pentru Rousseau, natura este un prieten, un refugiu în care el poate uita corupția omului de către societate ; între natură și sufletul scriitorului se stabilește o comuniune deplină, natura devenind o stare de spirit pentru el. Această nouă concepție despre natură a avut o influență hotărîtoare asupra literaturii romantice care a înflorit în întreaga Europă la începutul secolului al XIX-lea și al cărei ilustru precursor a fost Jean-Jacques Rousseau.

Ideile lui J. J. Rousseau au pătruns de timpuriu în Principatele Române și în Transilvania prin contactele pe care intelectualii români din acea vreme le-au avut cu scrierile iluministe și cu mediile revoluționare franceze. Prima traducere tipărită din opera lui Rousseau — 18 scrisori din *Noua Heloiză* (1837) — se datorează cărturarului I. H. Rădulescu. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, multe fragmente din opera sa pedagogică, *Emile*, sînt difuzate mai ales prin intermediul manualelor și al cursurilor de specialitate care îi acordă lui Rousseau un loc de frunte printre marii pedagogi ai omenirii. Prima traducere integrală a acestei importante opere din creația marelui scriitor francez datează din anul 1913, fiind realizată de Gh. Adamescu.

În ultimele două decenii ale secolului trecut sînt tipărite primele versiuni românești ale *Contractului social*.

După 23 August 1944, gîndirea politică și filozofică a lui Rousseau este prețuită în mod deosebit ; se traduc două din operele sale majore : *Contractul social* și *Discursul asupra inegalității*. În ultimii anii a apărut traducerea *Visărilor unui hoinar singuratic*, precum și tălmăcirea *Confesiunilor*.

J. J. Rousseau a fost și pentru scriitorii români un deschizător de drumuri în multe domenii ale gîndirii umane.

Goethe, marele scriitor german, admirator al lui Rousseau, spunea : „Cu Voltaire, o lume se sfîrșește ; cu Rousseau, o lume începe". În adevăr, dacă Voltaire a contribuit prin ideile sale, mai ales, la sfărmarea lumii vechi, a societății feudale, J. J. Rousseau a contribuit la edificarea unei lumi noi, în care credea și pe care o spera. Deschizător de drumuri în filozofie, politică, pedagogie, literatură, numele lui Rousseau se înscrie cu litere de aur pe firmamentul culturii universale, ca unul dintre cele mai luminoase.

CONCURSURI, EXAMENE

Activități în cadrul Festivalului Național „Cîntarea României" : Concursul de literatură „M. Eminescu", Concursul de literatură maghiară și Concursul de literatură germană, etapa finală

(Arad, 7—13 aprilie 1978)

„În domeniul scrisului să realizăm un cincinal al revoluției umaniste, al revoluției pentru o literatură nouă, cu adevărat umană, demnă de poporul nostru, de măreața epocă pe care o trăim"

NICOLAE CEAUȘESCU

Olimpiada arădeană

Prof. dr. I. HANGIU
Secretarul S.S.F.

Cea de-a XXI-a ediție a concursurilor din domeniul filologiei a reunit, în primăvara acestui an, într-un program de activități comune, un număr de 646 de elevi din întreaga țară, cîștigători ai etapelor județene : 424 la Concursul de literatură română „Mihai Eminescu", 145 la Concursul de literatură maghiară și 77 la Concursul de literatură germană, simbol al înfrățirii tinerilor prin cultură, muncă, al dragostei pentru adevăr și frumos. S-au întîlnit la Arad elevi din întreaga țară, cu preocupări diverse, dar cu același gînd, gîndul de a-și afirma talentul, spiritul de creație și dragostea de patrie în lucrările prezentate la aceste concursuri, care fac parte din manifestările celei de-a doua ediții a Festivalului Național „Cîntarea României".

De numele orașului Arad sînt legate multe evenimente istorice și culturale ce merită să fie menționate : 2000 de ani de la întemeierea cetății dacice Ziridava, 950 de ani de la atestarea documenatră a existenței Aradului și 60 de ani de la unirea Transilvaniei cu România la 1 decembrie 1918. În vara acestui an s-au împlinit 110 ani de la popasul pe care tînărul poet Mihai Eminescu, de vîrsta tinerilor concurenți de astăzi, l-a făcut la Arad cu trupa de teatru a lui Mihai Pascaly, peste 100 de ani de la debutul lui Ioan Slavici la revista *Convorbiri literare* din Iași și aproape 70 de ani de la debutul în poezie și filosofie al lui Lucian Blaga în paginile ziarului *Românul* din Arad.

După cum se știe, începînd din anul 1973 Concursul de literatură română poartă numele poetului *Mihai Eminescu*, iar locul de desfășurare a fost stabilit de o parte și de alta a Carpaților ; în 1973 la Iași, în 1974 la Timișoara, în 1975 la Craiova, în 1976 la Tîrgu Mureș, prima ediție care a reunit elevi români, ma-

ghiari și germani, în 1977 la Iași și în 1978 la Arad. Ca o încununare a drumului parcurs, cu certe succese în promovarea tinerelor talente, a apărut la festivitatea de premiere, din inițiativa Inspectoratului școlar județean, a Casei corpului didactic și a Filialei Arad a S.S.F., foaia volantă *„Eminesciana '78"*, care va transmite generațiilor viitoare mesajul artistic al dragostei pentru limba maternă.

În numele celor peste 730 de elevi și profesori participanți la ediția arădeană a concursului de literatură, redacția revistei *Limba și literatura română* transmite și prin cuvîntul scris cele mai sincere mulțumiri organelor de partid și de stat ale județului Arad pentru condițiile excelente de organizare și desfășurare a olimpiadei.

Ca și în anii trecuți, publicăm Cuvîntul de deschidere rostit de prof. univ. dr. Eugen Todoran, președintele comisiei Concursului de literatură română la festivitatea de deschidere, Cuvîntul de salut al inspectorului general al județului Arad, prof. Gh. Gogu, Cuvîntul rostit de reprezentantul C.C. al U.T.C., prof. Cloșca Stănescu, la festivitatea de premiere a laureaților concursurilor, subiectele Concursului de literatură română, urmate de comentarii, precum și listele elevilor cîștigători ai etapei finale a celor trei concursuri : *literatură română, literatură maghiară* și *literatură germană*.

În numărul următor al revistei, vom publica rezultatele concursului de limba română pentru clasele a VII-a și a VIII-a. Adresăm comisiilor județene de concurs și inspectoratelor școlare rugămintea de a trimite la timp listele elevilor premiați.

Laudă limbii

Prof. univ. dr. EUGEN TODORAN
Președintele comisiei centrale

„Limba este întîiul mare poem al unui popor", spune în una din cugetările sale poetul Lucian Blaga. Limba este un poem pentru că prin el se închină un imn istoriei unui popor, cu tot ce simte și gîndește el în totalitatea valorilor lui spirituale, care este cultura lui. „Nimic nu deosebește mai bine un popor de altele decît limba care o vorbește", spunea un lingvist român, Th. Capidan, dar putem adăuga că nimic nu apropie mai mult popoarele între ele decît limba pe care o vorbesc. Căci limba ca moștenire istorică reprezintă puterea de creație a spiritului omenesc, pentru producerea unor valori pe care culturile naționale le realizează în planul universalității. Și de aceea limba este întîiul mare poem al unui popor. Și un popor este mare nu cînd el dorește să fie, folosind forța, ci cînd este recunoscut de celelalte pentru ceea ce el lasă moștenire culturală omenirii. Și de aici necesitatea cultivării limbii ca instrument de cultură, cum observa Titu Maiorescu acum mai bine de o sută de ani : „Aici mi-o spune conștiința și eu o spun altora după dînsa, aici este un cîmp de activitate modestă, patientă, în aparență inferioară, în realitate de importanță suverană pentru poporul nostru și, ca o expresiune politică, pentru statul nostru".

Cultivarea limbii este un factor de regenerare a culturii unui popor în condițiile integrării acesteia în cultura universală. Și astfel procesul de învățare a limbii în școală este o necesitate pe cît de logică, pe atît de patriotică, învățătorii de limbă avînd, cum spunea criticul citat, una din „cheile cele mai mari care deschid poarta viitorului nostru național". Și pe acest drum, deschis de cărturari și scriitori clasici, mergem noi astăzi.

Limba, ca factor de cultură, este „grai și suflet". Și, cum spunea Eminescu : „Un suflet într-adevăr cult va fi așadar acela a cărui ființă și viață, simțire și faptă va urma legilor frumosului și el merită numirea unui suflet frumos". Și de aceea, dacă limba ca instrument de comunicare a ideilor se studiază după logica ei internă, ca instrument al comunicării afective se studiază după legile frumosului. Literatura, ca fapt general omenesc, nu este numai o logică a limbii, ci și o dispoziție emoțională, prin care o seamă de constante sufletești realizează o unitate spirituală în care identificăm, de fiecare dată, prin explorarea specificului culturilor naționale, un germene ideatic al omului de totdeauna, de cînd a ajuns el la conștiința creatorului de fapte de cultură, pînă în epoca modernă, cînd valorile culturii sînt difuzate în sferele largi ale ambianțelor istoriei universale, ca un mijloc de înțelegere între indivizi și popoare, dincolo de tot ceea ce le deosebește prin condiții istorice particulare. Cu alte cuvinte, literatura nu este numai o „limbă", ci și un „limbaj", în care oamenii se întîlnesc prin idealurile lor comune, indiferent de naționalitatea lor. Cultivarea limbii, în spiritul patriotic, aceasta însemnează Poezia, orice am spune despre inutilitatea ei imediată, ea este expresia unei constante afective pe care orice om o poartă în sine, indiferent de ocupațiile lui obișnuite, dacă bineînțeles este receptiv la sensul culturii, pe care școala i-l oferă spre instruire, prin cultivarea limbii. Ca să citäm un poet al literaturii universale în prefața la *Poeme în proză*, Ch. Baudelaire scria pentru toți cititorii posibili, iubitori de frumos : „Cine, dintre noi, în momentele sale de mari năzuințe, nu s-a gîndit la minunea unei proze poetice, muzicale, fără ritm și fără rimă, îndestulător de suplă și de frămîntată, pentru a se adapta mișcărilor lirice ale sufletului, unduirilor reveriei, palpitării conștiinței".

Și, ca să continuăm întrebarea, cîți dintre noi, profesori și elevi, printre cei mai buni din țară, în momentele de mari năzuințe, nu s-au gîndit la minunea unei poezii, a unei proze poetice, care să corespundă ritmului interior al sufletului nostru ? Este limbajul prin care, dincolo de orice convingere logic argumentată, participăm afectiv la marile năzuințe ale istoriei noastre contemporane. Căci literatura nu este numai un act intim, de izolare în propriul nostru entuziasm, ci și un act de exteriorizare, pentru aderare la un entuziasm al comunității în care trăim cu toții. Ea contribuie, astfel, la dezvoltarea spiritualității societății noastre contemporane, într-o „Cîntare a României", care cuprinde toate forțele națiunii noastre într-un elan constructiv, în baza unui program politic al statului nostru socialist, ca proces dialectic al dezvoltării istorice, cu largi perspective de viitor, sub îndrumarea Partidului Comunist Român.

Tinerii veniți acum la olimpiadă, instruiți de profesorii lor cu grijă pentru a răspunde necesităților educative ale societății noastre, sînt creatorii de mîine, și vor participa la un concurs privind studiul limbii și literaturii române, maghiare și germane. Temele vor lăsa însă deschise posibilitățile creatoare ale concurenților talentului și stilului lor personal. Va fi o probă nu numai pentru elevi, ci și pentru noi, profesorii, care i-am instruit. Și mulțumirea noastră va fi cu atît mai mare cu cît nivelul aprecierii va fi mai ridicat. Dar proba principală a concursului nu va fi concurența pentru premii, ci tocmai întîlnirea elevilor și profesorilor din toate regiunile țării, într-un schimb de idei și simțăminte care exprimă angajarea noastră a tuturor în răspunderea instructivă, morală și politică, a școlii românești, în spiritul educației patriotice, pentru perfecționarea omului în societatea socialistă a statului nostru.

Concursul primește o semnificație politică sporită, prin organizarea lui la Arad, oraș de veche tradiție a culturii românești, care se pregătește pentru aniversarea a 60 de ani de la înfăptuirea statului român unitar.

Bun sosit pe meleagurile Aradului!

Prof. GHEORGHE GOGU
Inspector școlar general

Sîntem bucuroși că orașul nostru, Aradul, este gazdă a Concursului de literatură pentru elevii din licee. Nu pot să nu remarc, cu reală satisfacție, că o coincidență fericită face ca această olimpiadă de literatură — cea dintîi organizată, în etapa sa finală, la Arad — să aibă loc în anul în care municipiul nostru trăiește emoția unor importante aniversări ; în acest an, în 1978, vom sărbători, aici, la Arad, 60 de ani de la desăvîrșirea statului național unitar român, 950 de ani de atestare documentară a municipiului și 2.000 de ani de la întemeierea așezării dacice Ziridava. Prezența dumneavoastră, în orașul nostru, ca participanți la o primă manifestare de amploare, care are loc în acest an în orașul Arad, realizează, spre sincera noastră bucurie, o fericită implicare în sărbătorile Aradului, a celor mai talentați, a celor mai pasionați de literatură, elevi din toate județele țării. Vrem să duceți în toate colțurile patriei imaginea vie, dinamică și tinerească a unui oraș aproape milenar, dar care ilustrează, în mod strălucit, în toate domeniile vieții, adîncile prefaceri din viața națiunii, determinate și împlinite de orînduirea noastră socialistă. Dorim, în același timp, ca, la reîntoarcerea acasă, să purtați cu dumneavoastră imaginea unui vechi oraș, care prin eforturile generațiilor trecute și prezente — reprezintă o permanență a culturii românești, o continuitate a valorilor.

În municipiul și județul Arad, trăiesc, muncesc și învață împreună tineri români, maghiari, germani și de alte naționalități. Ca un simbol al înfrățirii în muncă și în viață, al trăirii, cu aceeași intensitate, a acelorași sentimente, a acelorași pasiuni, ca un simbol al cultivării aceleiași iubiri pentru literatură, pentru frumosul artistic, la acest concurs se găsesc — din nou împreună — însuflețiți de aceeași dorință, de aceleași gînduri, elevi români, maghiari și germani de pe întreg cuprinsul României, patria noastră dragă, a tuturor. Ne bucurăm că și de data aceasta tineretul nostru studios pășește alături, întru realizarea aceluiași țel — reușita la concursurile de literatură — și că, mai apoi, în zilele ce vor urma, vor realiza, tot împreună, într-o armonioasă înțelegere consolidînd sentimentele de prietenie aici formate, programul comun cultural artistic și turistic pe care organizatorii l-au pregătit și îl oferă tuturor oaspeților Aradului.

Sîntem convinși că, în cele șapte zile pe care le veți petrece aici, veți cunoaște mai bine trecutul și prezentul, oamenii acestor locuri. Ne exprimăm speranța că orașul și județul nostru vă vor prilejui, fiecăruia dintre dumneavoastră, numeroase satisfacții, cunoaștere și prețuire a oamenilor noștri, a realizărilor lor, precum și plăcute clipe de destindere, de recreere. Sperăm și vă urăm să vă simțiți cît mai bine în județul Arad.

Cuvînt rostit la festivitatea de premiere

Prof. CLOȘCA STĂNESCU

Exprimăm, în numele Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist, cele mai calde felicitări tuturor participanților la etapa pe țară a Concursului de literatură română „Mihai Eminescu", a Concursului de limba și literatura maghiară, a Concursului de limba și literatura germană, ediția 1978.

Desfășurată în cadrul generos al „Cîntării României", sub lumina simbolică a unei întreite sărbători arădene — 2000 de ani de la întemeierea cetății Ziridava, 950 de ani de existență documentară a Aradului și 60 de ani de la Unire —,

cea de-a XXI-a ediție a Concursului de literatură „Mihai Eminescu" își dezvăluie sensuri cu multiple ecouri.

Este grăitor faptul că la București și la Iași, la Timișoara și la Craiova, la Tîrgu Mureș și la Arad, numele marelui poet național ilustrează, prin tulburătoare și surprinzătoare semnificații, cuprinderea geniului eminescian în întregul univers spațial și temporal al României, al orașelor, al tuturor vetrelor de cultură și civilizație românească.

Dacă multe cetăți din Grecia antică își disputau pe Homer, dacă multe cetăți italiene își dispută pe Dante, pentru noi, românii, este un mare privilegiu evocarea prezenței poetului național în fiecare din marile provincii istorice, în fiecare din orașele reprezentative ale spiritualității românești din totdeauna și de pretutindeni.

Este bine ca elevii noștri, participanți la olimpiadă, să-și reamintească faptul că la 16 ani Eminescu cobora din Bucovina, luînd-o „la picior pe drumul cel mare împărătesc", scăldîndu-se în Mureșul „ascuns în maluri" spre a saluta Blajul — „Roma mică", de unde „a răsărit soarele românismului".

Este bine ca elevii noștri, participanți la olimpiadă, să-și reamintească cum la 18 ani Eminescu, un tînăr cu ochi mari de tăietura migdalelor, plini de o veselie melancolică, ochi expresivi, poposea pentru mai multe zile în lumea Aradului.

Pașii voștri, dragi tineri, v-au purtat în aceste zile pe sub arcadele Aradului văzute acum 110 ani de adolescentul Eminescu, care, deși doar sufleor în trupa lui Pascaly, adăpostea sub boltita-i frunte idealul de frumos și de adevăr.

Aducînd un omagiu Aradului, de unde a pornit gîndul și fapta lui Ioan Slavici, statornicul prieten al lui Eminescu, ne reamintim cu aceleași sentimente de mîndrie că de aici a pornit drumul de poet și filozof al celui mai autentic continuator al visului eminescian — Lucian Blaga.

Încheind cu versurile sonetistului Mihai Codreanu :

„El e statuia vie-a-ntregii nații
Și marmura-i dura-va-n nesfîrșitul
Atîtor viitoare generații !"

adaug că uneia dintre aceste generații, cea reprezentată aici și acum, îi dorim împlinirea idealurilor — în gînd și în faptă, afirmarea plenară în spiritualitatea societății socialiste românești.

SUBIECTELE CONCURSULUI DE LITERATURĂ ROMÂNĂ

CLASA A IX-a

I. Alcătuiți o compunere pornind de la versul lui Mihai Eminescu :

„Iar Negruzzi șterge colbul de pe cronice bătrîne".

16 puncte

II. Explicați succint motivul jertfei din poezia *Mănăstirea Argeșului*.

4 puncte

CLASA a X-a

I. Pornind de la versurile lui Alexandru Vlahuță :

„Tot mai citesc măiastra-ți carte
Deși o știu pe dinafară",

alcătuiți o compunere despre poetul nostru național.

16 puncte

II. De ce opera lui Ioan Slavici este considerată „un fragment de comedie umană" ?

4 puncte

CLASA a XI-a

I. Culoare și muzică în poezia lui George Bacovia.

16 puncte

II. Argumentați succint că *Baltagul* este o capodoperă a prozei sadoveniene.

4 puncte

CLASA a XII-a

I. Mesajul umanist al poeziei românești actuale.

16 puncte

II. Comentați afirmația lui Eugen Lovinescu, referitoare la personajul central al romanului *Ion* de Liviu Rebreanu : „...redus la un instinct puternic, Ion e un om de voință și de acțiune..."

4 puncte

CLASA a XIII-a

Alcătuiți o compunere pornind de la cuvintele cronicarului : „Că nu iaste alta o mai frumoasă și mai de folos în toată viața omului zăbavă decîtu cetitul cărților".

20 de puncte

Comentarii pe marginea lucrărilor premiate

G. G. URSU

În Arad, frumosul oraș de pe Mureș, a avut loc, la Liceul „Ioan Slavici", Concursul de literatură română „Mihai Eminescu", Concursul de literatură maghiară și Concursul de literatură germană pentru elevii din licee, etapa republicană, integrîndu-se în manifestările Festivalului Național „Cîntarea României".

O foaie volantă, *Eminesciana '78*, a pus în lumină mesajul olimpiadei arădene, semn al dragostei față de limba maternă a elevilor fruntași, sub semnul înfrățirii prin cultură.

Am răsfoit cu interes, adesea cu emoție, lucrările premiate și menționate, și pot declara că ele reprezintă progresul realizat de elevii liceelor din țară în însușirea de cunoștințe tot mai temeinice în domeniul literaturii naționale, puterea lor de analiză și sinteză, și nu de puține ori originalitatea unor interpretări literare.

Dacă e greu să temperezi tumultul de sentimente ale adolescenței, exprimat adesea într-un tumult de cuvinte, cu atît mai mult apreciem condensarea unor idei precise într-un stil lapidar, cum se întîmplă la lucrarea care a obținut premiul întîi, cu punctajul maxim, a elevei Adelina Stănescu din clasa a IX-a B a Liceului de filologie-istorie „C. Dobrogeanu Gherea" din Ploiești.

În general, lucrările situează versul lui Eminescu în contextul poemului, al începutului marii lui creații, al romantismului românesc, stimulator al inspirației din istoria națională. O notă caracteristică, demnă de remarcat, este insistența unor lucrări în reliefarea virtuților artistice excepționale ale nuvelei istorice *Alexandru Lăpușneanul*, a dramatismului tratării, a puterii de creație originală cu care dezvoltă narațiunea sobră a cronicii lui Grigore Ureche. Este cazul elevei Victoria Popovici de la Liceul de filologie-istorie nr. 1, București, și al elevei Lia Saiu de la Liceul „Calistrat Hogaș" din Piatra Neamț.

Aprecierea estetică a celor două capodopere, pe de o parte balada mănăstirii Argeșului, pe de alta nuvela *Alexandru Lăpușneanul*, este pe primul plan, la fel semnificațiile etice esențiale. Elevii noștri știu că orice realizare generală umană sau numai artistică cere un efort susținut, un sacrificiu. O operă de artă cere trudă, caznă, jertfă, spunea în stilul lui lapidar Tudor Arghezi, care arată în celebrul lui *Testament* că „slova de foc" a inspirației spontane nu e suficientă în procesul de creație, ea trebuie să se conjuge cu „slova făurită" prin neobosita cizelare a formei artistice. În acest sens eleva Mihaela Cioloca de la Liceul de filologie-istorie din Timișoara a găsit o formă simplă, neconvențională, pentru a exprima atașamentul sincer al tineretului nostru școlar față de valorile inestimabile ale folclorului literar românesc, față de operele de prim rang ale literaturii naționale.

Lucrările elevilor clasei a X-a au reușit ca în tratarea temei despre Eminescu să exprime admirația față de marele poet pornind de la versurile lui Al. Vlahuță, care, încă de pe băncile liceului „Gheorghe Roșca-Codreanu" din Bîrlad, avea un cult pentru poet și-l citea cu pasiune. Lucrările sînt mai izbutite atunci cînd admirația nu se sprijină pe simple declarații, ci e argumentată cu imagini excepționale ale poeziei lui Eminescu sau cu caracterizări, fie ale unor poeți de mare talent ca Tudor Arghezi și Lucian Blaga, sau ale unor exegeți de talia lui George Călinescu și Tudor Vianu (Adriana Nicolae, anul II B, Liceul de arte plastice, Cluj-Napoca ; Raluca Georgescu, Liceul de matematică-fizică „N. Bălcescu", București ; Brîndușa Țăpuș, Liceul sanitar, Arad ; Anișoara Munteanu, Liceul de matematică-fizică, Galați ; Mariana Costache, Liceul de matematică-mecanică „Ioan Slavici", Arad).

Lucrarea elevului Liviu Jianu, cl. a X-a, Liceul de matematică-fizică „N. Bălcescu" din Craiova, e remacabilă prin stilul ei elevat, adesea metaforic, cu versuri originale ce elogiază geniul eminescian, dar și prin asimilarea unor doctrine estetice de prim rang, de exemplu definiția pe care o dă principiului artistic un poet de seama lui Edgar Poe, care pune accentul pe aspirația omului spre o frumusețe superioară, poezia fiind un zbor al sufletului. O prospețime de imagini îndreptățește acordarea premiului întîi. O sinteză a unor cunoștințe bine asimilate e lucrarea aceluiași elev, tratînd a doua temă, obligatorie : „De ce opera lui Ioan Slavici este considerată «un fragment de comedie umană» ?" — răspunde precis la întrebare, cu referiri la lumea personajelor lui Ioan Slavici, la atmosfera tragică în care își duc destinul, într-un context nu numai național, ci și universal. Originală, cu observații scînteietoare, este lucrarea elevei Domnița-Roxana Palii de la Liceul de filologie-istorie „C. Dobrogeanu-Gherea" din Ploiești (premiul I). Același număr de puncte (19) a obținut lucrarea elevei Mirela Marcoșanu de la Liceul de filologie-istorie din Buzău, cu o frumoasă introducere în universul poetic al lui Eminescu, pornind de la evocarea Ipoteștilor, a naturii mirifice, a primei iubiri. Apreciem compoziția elevei Georgeta Criste, cl. a X-a, Liceul pedagogic Baia Mare, Maramureș, care a subliniat complexitatea tematică a poeziei lui Eminescu, prin reproducerea exactă a numeroase versuri.

M-au impresionat la clasa a XI-a lucrările care au răspuns la întrebări subtile ale exegezei bacoviene. Tema : „Culoare și muzică în poezia lui George Bacovia" e complexă, cerînd înțelegerea unora dintre problemele de esență ale poeziei noastre moderne.

Remarcabil e la eleva Diana Laza de la Liceul „Ioan Slavici" din Arad efortul de a argumenta simbolismul total al poeziei lui Bacovia, care reprezintă apogeul acestui curent, după cum Eminescu reprezintă punctul cel mai înalt al romantismului în literatura românească.

Elevii au înțeles notele caracteristice ale poeziei lui Bacovia, muzica ei

interioară, culorile la el fiind note, alimentînd sugestivitatea întregii lui poezii. Vasilică Ancuța, de la Liceul industrial din Sibiu (premiul I, cu nota maximă), caută să explice dragostea profundă pentru culoare și muzică a marelui poet pentru că numai acestea îl pot însenina, pot să-i acorde o șansă într-o lume sufocată de prozaismul existențial. A fi la curent cu ultimele exegeze bacoviene e un merit. Eleva Roxana Cruțiu, de la Liceul „N. Bălcescu" din București, citează sugestiva paralelă pe care poetul Ion Caraion o face între camera Sărmanului Dionis, care încă visa, și odaia lui Bacovia, care nu mai visează, ci agonizează. În aceeași lucrare se arată tendința de regăsire a echilibrului sufletesc, de cîntare a verdelui primăvăratec, contrapondere a plumbului ars care e galbenul, culoarea sufletului ars. Notele de optimism există la un poet care susținea cu toate puterile lupta proletară, iar viitorul este dimensiunea de timp, frecvent preferată în poezia lui.

Eleva Mariana Rus, de la Liceul industrial „Mihai Viteazul" din Turda, deosebește cauzele specifice ale simbolismului românesc. Nelega Alina, de la Liceul de matematică-fizică „Papiu Ilarian" din Tg. Mureș, citează, cu finețe, pe Jules Laforgue și Paul Varlaine, tributari picturii impresioniste, pe Mallarmé care dădea o importanță specială culorilor. Bîrlă Georgeta de la Liceul de filologie-istorie din Pitești nu reduce violetul bacovian la o culoare a primăverii, ci îl leagă foarte bine de neliniștile unei firi maladive.

Lucrările despre *Baltagul* lui Sadoveanu surprind ceea ce este esențial în această capodoperă : un roman rapsodic sau baladesc foarte original, nu în sens balzacian, dar capabil de a crea personaje reprezentative pentru lumea oamenilor de la munte, o sinteză a sufletului românesc, ca înălțare specific sadoveniană în mit, în simbioza om-natură, dar cu un lirism temperat față de celelalte opere ale marelui nostru scriitor.

La clasa a XII-a, compozițiile demonstrează complexitatea, varietatea și efervescența creației poetice actuale. Elevii își exprimă bucuria de a trăi o asemenea epocă, simțindu-se contemporani cu poeții de astăzi. În cele mai bune lucrări se încearcă și o sistematizare pe generații, pe grupe, începînd cu marii poeți care au strălucit în epoca interbelică, așa cum au fost un Tudor Arghezi, un Lucian Blaga, dar au continuat să creeze după 23 August 1944, avîndu-l în vedere și pe Alexandru Philippide, decanul de azi al poeților noștri. Poeții noștri continuă o veche și nobilă tradiție umanistă, cultivă în accente noi lirica patriotică, glorifică tot ce a creat poporul român de-a lungul unei dramatice istorii, cîntă lupta pentru independență națională și dreptate socială, dreptul la o existență liberă, luminoasă și demnă a poporului, unitatea lui în jurul Partidului. Ei cîntă dragostea, trecerea, toate vîrstele condiției umane, se bucură și se înfioarează în fața miracolelor universului, sînt frămîntați de problemele existenței pe care le urmăresc cu o sete neistovită a cunoașterii. Eleva Mariana Rus de la Liceul industrial nr. 3 din Turda exemplifică larg militantismul civic al lui Mihai Beniuc. Pornind de la ideea lui Eminescu că unirea dintre fantezie și reflecție reprezintă perfecțiunea în poezie, eleva Mariana Rus arată, pe drept cuvînt, cum o asemenea sinteză a putut realiza la noi poeți ca Lucian Blaga, Ion Barbu, Al. Philippide și, mai tîrziu, Ștefan Augustin Doinaș.

Citatele sînt elocvente. La Nichita Stănescu : „Să nu-l credeți pe poet cînd plînge. Niciodată lacrima lui nu este lacrima lui". Georgeta Suvejanu de la Liceul sanitar din Galați prezintă patetic tragedia umană reflectată de Eugen Jebeleanu în poemul său de largă viziune, *Surîsul Hiroshimei*, iar Mariana Popa de la Liceul industrial nr. 2 din Tîrnăveni, drama candorii ultragiate din *Moartea căprioarei* a lui Nicolae Labiș.

Adeziunea elevilor merge către poeziile în care scriitorii noștri și-au concentrat maxima lor înflorire artistică, în care mesajul umanist este exprimat cu

mare forță. Astfel, Mariana Gane de la Liceul „Al. Sahia" din Oltenița reliefează mesajul umanist din *Cîntecele țigănești* ale lui Miron Radu Paraschivescu ; Viorica Moiceanu de la Liceul „Ienăchiță Văcărescu" din Tîrgoviște înțelege concepția umanistă despre rolul artei, cristalizată în simbolul mărului de lîngă drum din poezia lui Mihai Beniuc.

La clasa a XIII-a de la liceele pedagogice, lucrările au pus în evidență însemnătatea pe care o are în viața omului lectura, așa cum este elogiată de celebrele cuvinte ale lui Miron Costin. Într-adevăr, elevii școlilor pedagogice au înfățișat atît frumusețea, cît și utilitatea cititului cărților, așa cum au înțeles-o și au simțit-o în experiența de viață a copilăriei și adolescenței lor.

Lucrarea elevei Maria Dialog de la Liceul pedagogic din Baia Mare realizează o incursiune în literatura română, de la poezia populară și cronici pînă la Arghezi, Stanca și Nichita Stănescu, relevînd pagini pilduitoare pentru tot ce poate fi folositor omului și vieții. Unele lucrări explică de ce în societatea contemporană pasiunea cititului a devenit un fenomen de masă, de ce scriitorii clasici și actuali se tipăresc în zeci și sute de mii de exemplare, ca rezultat al revoluției ce se desfășoară în țara noastră.

Sînt aspecte pozitive în rezultatele învățămîntului limbii și literaturii române, ridicat pe trepte tot mai înalte, pentru asigurarea viitorului țării cu cetățeni conștienți, cu un larg orizont al culturii, pentru înflorirea continuă a României socialiste, în perspectiva luminoasă a zilelor de mîine.

PREMIANȚII ETAPEI FINALE

Limba și literatura română

Licee de filologie-istorie, pedagogice și de artă

Adelina Stănescu

CLASA a IX-a

Premiul I : Adelina Stănescu, Liceul „C. Dobrogeanu Gherea", Ploiești.

Premiul C.C. al U.T.C. : Victoria Clara Popovici, Liceul de filologie-istorie nr. 1, București.

Premiul II : Lia Saiu, Liceul „Calistrat Hogaș", Piatra Neamț.

Premiul III : Aurora Biolănescu, Liceul „C. Dobrogeanu Gherea", Ploiești.

Mihaela Cioloca

Premiul special al revistei *Limba și literatura română* : Mihaela Cioloca, Liceul de filologie-istorie, Timișoara.

Mențiunea „Ion Heliade Rădulescu" : Delia Chițoiu, Liceul de filologie-istorie, Craiova ; Olguța Dojan, Liceul pedagogic, Slobozia, jud. Ialomița ; Monica Nekola, Liceul „Octavian Goga", Sibiu ; Daniela Popescu, Liceul pedagogic, Tîrgoviște ; Dana Sucală, Liceul de arte plastice, Cluj-Napoca.

Domniţa Palii

CLASA a X-a

Premiul I : **Domniţa Palii**, Liceul „C. Dobrogeanu Gherea", Ploieşti.

Premiul C.C. al U.T.C. : **Mirela Mareoşanu**, Liceul „Mihai Eminescu", Buzău.

Premiul II : Georgeta Criste, Liceul pedagogic, Baia Mare.

Premiul III : **Iulia Trăilă**, Liceul de filologie-istorie, Craiova.

Mariana Griguţă

Premiul special al revistei *Limba şi literatura română* : **Mariana Griguţă**, Liceul pedagogic, Baia Mare.

Premii speciale : **Otilia Hedeşan**, Liceul „I. Slavici", Arad ; **Mirela Mahu**, Liceul „V. Alecsandri", Bacău ; **Dana Marian**, Liceul de filologie-istorie, Timişoara.

Menţiunea „Ioan Slavici" : Viorel Achim, Liceul „I. Slavici", Arad ; Adina Chivulescu, Liceul „Zoia Kosmodemianskaia", Bucureşti ; **Rodica Firănescu**, Liceul de filologie-istorie, Craiova ; **Sorina Lupea**, Liceul pedagogic, Ploieşti ; Adriana Niculae, Liceul de arte plastice, Cluj-Napoca ; Angelica Popescu, Liceul pedagogic, Tîrgu Jiu ; Anca Răzuş, Liceul „Zoia Kosmodemianskaia", Bucureşti.

Carolina Niţă

CLASA a XI-a

Premiul I : **Carolina Niţă**, Liceul „Ienăchiţă Văcărescu", Tîrgovişte.

Premiul C.C. al U.T.C. : **Gheorghe Achim**, Liceul „Ady-Şincai", Cluj-Napoca.

Premiul II : **Mihaela Truţă**, Liceul „Costache Negri", Galaţi.

Premiul III : **Graţiela Bîrlă**, Liceul nr. 5, Piteşti.

Premiul special al revistei *Limba şi literatura română* : Miliţa Vasilovici, Liceul pedagogic, Caransebeş.

Miliţa Vasilovici

Premii speciale : **Mariana Cernicova-Bucă**, Liceul de filologie-istorie, Timişoara ; **Camelia Oprea**, Liceul pedagogic, Ploieşti.

Menţiunea „Liviu Rebreanu" : Dorica Bordei, Liceul pedagogic, Suceava ; Doina Covrig, Liceul „Calistrat Hogaş", Piatra Neamţ ; **Odette Buzea**, Liceul nr. 2, Iaşi ; Andreea Dabija, Liceul „Zoia Kosmodemianskaia", Bucureşti ; Cristina Dinu, Liceul „C. Dobrogeanu-Gherea", Ploieşti ; Cristian Harnău, Liceul „Mihai Eminescu", Iaşi ; Rodica Ilieş Liceul pedagogic, Baia Mare ; **Ovidiu Lazăr**, Liceul „Mihai Eminescu", Iaşi ; Mihaela Naidin, Liceul „Radu Negru", Făgăraş, jud. Braşov ; Florida Rita Reitu, Liceul pedagogic „Slobozia, jud. Ialomiţa ; Elisabeta Ţifrea, Liceul de filologie-istorie, Sfîntu Gheorghe, jud. Covasna.

CLASA a XII-a

Premiul I : **Livia Rădulescu**, Liceul „I. Creangă", Bucureşti.

Premiul C.C. al U.T.C. : **Cristina Ilie**, Liceul de filologie-istorie, Craiova.

Premiul II ; Otilia Halunga, Liceul de filologie-istorie, Timişoara.
Premiul III : Jenica Marcu, Liceul pedagogic, Galaţi.
Premiul special al revistei *Limba şi literatura română* : Mihaela Ghinea, Liceul de filologie-istorie, Craiova.
Premii speciale : Ileana Bolocan, Liceul pedagogic, Galaţi ; Elena Drumeş, Liceul pedagogic, Rîmnicu Vîlcea ; Eugenia Pleşea, Liceul pedagogic, Ploieşti.
Menţiunea „Lucian Blaga" : Stela Alb, Liceul „Ady Şincai", Cluj-Napoca ; Ioana Costa, Liceul „I. Creangă", Bucureşti ; Mihaela Diaconu, Liceul pedagogic, Tîrgu Mureş ; Emilia Handra, Liceul pedagogic, Arad ; Sorina Neacşu, Liceul „Zinca Golescu", Piteşti ; Nicolina Olar, Liceul pedagogic, Odorheiul Secuiesc, jud. Harghita ; Lenuţa Petrovan, Liceul pedagogic, Baia Mare ; Olga Simionescu, Liceul pedagogic, Abrud, jud. Alba ; Marioara Stepan, Liceul economic, Arad ; Ştefana Stoica, Liceul pedagogic nr. 1, Ilfov.

Mihaela Ghinea

Maria Dialog

CLASA a XIII-a

Premiul I : Maria Dialog, Liceul pedagogic, Baia Mare.
Premiul C.C. al U.T.C. : Mariana Laura Trăsneu, Liceul pedagogic, Năsăud, jud. Bistriţa Năsăud.
Premiul II : Mariana Bălaj, Liceul pedagogic, Baia Mare.
Premiul III : Floare Belean, Liceul pedagogic, Arad.

Ioana Sabău

Premiul special al revistei *Limba şi literatura română* : Ioana Sabău, Liceul pedagogic, Cluj-Napoca.
Premiul special al Liceului pedagogic Arad : Elvira Petruş, Liceul pedagogic, Zalău.
Menţiunea „Octavian Goga" : Dietlinde Boroevici, Liceul pedagogic, Timişoara ; Gica Dobre, Liceul pedagogic, Turnu Măgurele.

Licee de matematică-fizică, industriale şi alte profiluri

CLASA a IX-a

Camelia Vîrvara

Premiul I : Camelia Vîrvara, Liceul „Petru Rareş", Piatra Neamţ.
Premiul C.C. al U.T.C. : Cristina Tătar, Liceul „Nicolae Bălcescu", Cluj-Napoca.
Premiul II : Ramona Fotiade, Liceul „I. L. Caragiale", Bucureşti.
Premiul III : Carmen Vulpe, Liceul „T. Vladimirescu", Tîrgu Jiu.

Simona Dragomir

Premiul special al revistei *Limba şi literatura română*: Simona Dragomir, Liceul „Gh. Şincai", Bucureşti.

Premiul special al editurii „Dacia": Dana Ardelean, Liceul „Unirea", Tîrgu Mureş.

Menţiunea „Ion Heliade Rădulescu": Elvira Biţă, Liceul industrial, Chişinău Criş, jud. Arad; Ligia Predescu, Liceul „Gh. Lazăr", Bucureşti.

Liviu Jianu

CLASA a X-a

Premiul I: Liviu Jianu, Liceul „Nicolae Bălcescu", Craiova.

Premiul C.C. al U.T.C.: Mihaela Tatu, Liceul „Andrei Şaguna", Braşov.

Premiul II: Mircea Vlad, Liceul „Dimitrie Cantemir", Breaza, jud. Prahova.

Premiul III: Ovidiu Andreica, Liceul „Mihai Eminescu", Buzău.

Carmen Ghiţă

Premiul special al revistei *Limba şi literatura română*: Carmen Ghiţă, Liceul de matematică-fizică, Călăraşi, jud. Ialomiţa.

Premii speciale: Georgeta Abagiu, Liceul de matematică-fizică, Roşiorii de Vede, jud. Teleorman; Mariana Costache, Liceul „Ioan Slavici", Arad; Emese Mátyás, Liceul industrial nr. 3, Miercurea Ciuc; Minodora Plugariu, Liceul „N. Bălcescu", Craiova.

Menţiunea „Ioan Slavici": Mihaela Cereşnea, Liceul „Dragoş Vodă", Cîmpulung, jud. Suceava; Elena Dumitru, Liceul „Nicolae Grigorescu", Cîmpina, jud. Prahova; Elena Gabor, Liceul sanitar Braşov; Raluca Georgescu, Liceul „Nicolae Bălcescu", Bucureşti; Anişoara Munteanu, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Galaţi; Daniela Popa, Liceul de matematică-fizică, Urziceni, jud. Ilfov, Brîndușa Ţăpuş, Liceul sanitar, Arad; Consuela Vîlcu, Liceul „I. L. Caragiale", Ploieşti.

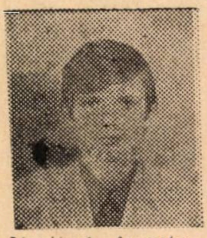

Vasilică Ancuţa

CLASA a XI-a

Premiul I: Vasilică Ancuţa, Liceul industrial electrotehnic nr. 1, Sibiu.

Premiul C.C. al U.T.C.: Mariana Biji, Liceul de matematică-fizică nr. 2, Bucureşti.

Premiul II: Diana Laza, Liceul „Ioan Slavici", Arad; Constantin Stoenescu, Liceul industrial energetic, Rîmnicu Vîlcea.

Premiul III: Roxana Cruţiu, Liceul „Nicolae Bălcescu", Bucureşti.

Cristina Petre

Premiul special al revistei *Limba şi literatura română*: Cristina Petre, Liceul „Gh. Lazăr", Bucureşti.

Menţiunea „Liviu Rebreanu": Liliana Combei, Liceul „N. Bălcescu", Craiova; Cristina Iorga, Liceul „Mihail Kogălniceanu", Vaslui; Alina Nelega, Liceul „Al. Papiu Ilarian", Tîrgu Mureş; Mariana Rus, Liceul „Mihai Viteazul", Turda, jud. Cluj; Severina Timofte, Liceul sanitar, Suceava.

Mariana Rus

CLASA a XII-a

Premiul I : Mariana Rus, Liceul industrial nr. 3, Turda, jud. Cluj.

Premiul C.C. al U.T.C. : Gela Greculescu, Liceul „Nicolae Bălcescu", Craiova.

Premiul II : Georgeta Suvejanu, Liceul sanitar, Galați.

Premiul III : Monica Sighiartău, Liceul industrial Celu-Silvaniei, jud. Sălaj.

Premiul special al revistei *Limba și literatura română* : Mariana Popa, Liceul industrial nr. 2, Tîrnăveni, jud. Mureș.

Premii speciale : Iosefina Balath, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Timișoara ; Mariana Gama, Liceul „Al. Sahia", Oltenița, jud. Ilfov ; Elena Pag, Liceul agro-industrial, Gurahonț, jud. Arad ; Elisabeta Sandu, Liceul de matematică-fizică, nr. 1, Timișoara.

Mariana Popa

Menționea „Lucian Blaga" : Ofelia Antonovici, Liceul „Petru Rareș", Suceava ; Olga Bârsan, Liceul industrial, Gura Humorului, jud. Suceava ; Erika Dewald, Liceul industrial nr. 5, Pitești ; Elena Dragoș, Liceul industrial nr. 4, Arad ; Carmen Dumitrescu, Liceul „Mihai Viteazul", Ploiești ; Gheorghița Gheorghe, Liceul „Ienăchiță Văcărescu", Tîrgoviște ; Ovidiu Grama, Liceul „Radu Negru", Făgăraș, jud. Brașov ; Ioan Mandici, Liceul industrial nr. 1 Rădăuți, jud. Suceava ; Viorica Moiceanu, Liceul „Ienăchiță Văcărescu", Tîrgoviște ; Constantin Nuță, Liceul „Mihai Viteazul", București ; Mugur Popovici, Liceul „Mihai Viteazul", București ; Niculina Stîrceanu, Liceul „Mihai Viteazul", Ploiești.

Floare Mone

CLASA a XIII-a

Premiul special al revistei *Limba și literatura română* : Floare Mone, Liceul sanitar, Tîrgu Mureș

Menționea „Octavian Goga" : Ioan Mitea, Liceul industrial de chimie, Turda, jud. Cluj.

Limba și literatura maghiară

Licee de filologie-istorie, pedagogice și de artă

CLASA a IX-a

Ágnes Pethö

Premiul I : Ágnes Pethö, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Miercurea Ciuc.

Premiul C.C. al U.T.C. : Șarlota Papp, Liceul de filologie-istorie. Sîntu Gheorghe, jud. Covasna.

Premiul II : Zsóka Kálmán, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Miercurea Ciuc.

Premiul III : Margit Réthy, Liceul de arte, Tîrgu Mureș.

Premiul special al revistei *Igaz Szó* : Ágnes Pethö, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Miercurea Ciuc.

Menționi : Vilmos Molnar, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Miercurea Ciuc ; Rozsnyai Aliz Tóth, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Timișoara ; László Varga, Liceul de filologie-istorie, Oradea

Ilona Gönczi

CLASA a X-a

Premiul I : Ilona Gönczi, Liceul de filologie-istorie, Oradea.
Premiul C.C. al U.T.C. : Julianna Durugy, Liceul pedagogic, Tîrgu Mureş.
Premiul II : Katalin Papp, Liceul „Unirea", Braşov.
Premiul III : Melinda Molnár, Liceul pedagogic, Odorheiu Secuiesc, jud. Harghita.
Menţiune : Ildiko Rádi, Liceul de filologie-istorie, Şimleul Silvaniei, jud. Sălaj.

Emese Bota

CLASA a XI-a

Premiul I : Emese Bota, Liceul „Al. Papiu Ilarian", Tîrgu Mureş.
Premiul C.C. al U.T.C. : Judit Magyari, Liceul „Al. Papiu Ilarian", Tîrgu Mureş.
Premiul II : Edit Csiszér, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Miercurea Ciuc.
Premiul III : Márta Szabó, Liceul de matematică-fizică nr. 2, Timişoara.
Premii speciale : Erzsébet Fórian, Liceul industrial „Bethlen Gabor", Aiud, jud. Alba ; Anna Mária Mátyás, Liceul industrial nr. 4, Deva.
Menţiuni : Margit Bakó, Liceul „Al. Papiu Ilarian", Tîrgu Mureş ; Iozsef Biró, Liceul de filologie-istorie, Oradea.

CLASA a XII-a

Premiul I : András Kovács, Liceul industrial nr. 5, Satu Mare.
Premiul C.C. al U.T.C. : Erzsébet Antal, Liceul pedagogic, Oradea.
Premiul II : Gyöngyi Nagy, Liceul „Bolyai Farkaş", Tîrgu Mureş.
Premiul III : Márta Sinkó, Liceul „Al. Moghioroş", Oradea.
Premii speciale : Edit Ferenc, Liceul de filologie-istorie, Sfîntu Gheorghe, jud. Covasna ; Katalin Somogyi, Liceul agro-industrial, Crasna, jud. Covasna.
Menţiuni : Edit Zsuza Erdei, Rita Gábor, Liceul „Bolyai Farkaş", Tîrgu Mureş.

Licee de matematică-fizică, industriale şi alte profiluri

CLASA a IX-a

Judit Szász

Premiul I : Judit Szász, Liceul „Bolyai Farkaş", Tîrgu Mureş.
Premiul C.C. al U.T.C. : János Gáll, Liceul „Liviu Rebreanu", Bistriţa.
Premiul II : Klára Jakó, Liceul de matematică-fizică nr. 3, Cluj-Napoca.
Premiul III : Katalin Török, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Sfîntu Gheorghe, jud. Covasna.
Premii speciale : Ildiko Bárányi, Liceul de matematică-fizică nr. 2, Timişoara ; Enikö Filip, Liceul industrial nr. 5, Satu Mare ; Katalin Török, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Sfîntu Gheorghe, Covasna.
Menţiuni : Márta Bodó, Liceul de matematică-fizică nr. 3, Cluj-Napoca ; Rita Haris, Liceul industrial nr. 5, Satu Mare ; Tünde Recsenyedy, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Sfîntu Gheorghe, jud. Covasna ; Annamária Szilágyi, Liceul industrial nr. 5, Satu Mare.

CLASA a X-a

István Mészáros

Premiul I : István Mészáros, Liceul de matematică-fizică nr. 3, Cluj-Napoca.
Premiul C.C. al U.T.C. : Zsuzsanna Tapodi, Liceul industrial, Carei, jud. Satu Mare.
Premiul II : Judit Gál, Liceul industrial nr. 5, Satu Mare.
Premiul III : Mihály Vargha, Liceul industrial nr. 3, Tîrgu Secuiesc, jud. Covasna.
Premii speciale : Katalin Csucsuly, Liceul industrial nr. 5, Satu Mare ; Albert Denes, Liceul de matematică-fizică nr. 2, Timişoara ; Istvan Mészáros, Liceul de matematică-fizică nr. 3, Cluj-Napoca ; Enikö Oroszhegyi, Liceul industrial nr. 3, Arad ; Klara Szász, Liceul industrial nr. 2, Sighişoara, jud. Mureş ; Enikö Vincze, Liceul industrial nr. 3, Cluj-Napoca.

CLASA a XI-a

Veress Judit

Premiul I : Judit Veress, Liceul de ştiinţe ale naturii, Cluj-Napoca.
Premiul C.C. al U.T.C. : Klára Kalmár, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Miercurea Ciuc.
Premiul II : Viola Nagy, Liceul industrial Baraolt, jud. Harghita
Premiul III : János Huma, Liceul „Ioan Slavici", Arad.
Premiul special al revistei *Limba şi literatura română* : Magda Molnár, Liceul industrial nr. 5, Satu Mare.
Premii speciale : Maria Fodor, Liceul „Bolyai Farkaş", Tîrgu Mureş ; Maria Papp, Liceul industrial Baraolt, jud. Harghita ; Rozalia Sajgó, Liceul „Dragoş Vodă", Sighetul Marmaţiei, jud. Maramureş ; Attila Szabó, Liceul „Ioan Slavici", Arad ; Judit Veress, Liceul de ştiinţe ale naturii, Cluj-Napoca.

CLASA a XII-a

Piroska Varga

Premiul I : Mária Márton, Liceul de metematică-fizică nr. 5 Bucureşti.
Premiul C.C. al U.T.C. : Zoltan Hajdú, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Mercurea Ciuc.
Premiul II : Győző Zsigmond, Liceul „Mihai Viteazul", Turda, jud. Cluj
Premiul III : János Irházi, Liceul „Ioan Slavici", Arad.
Premiul special al revistei *Limba şi literatura română* : Piroska Varga, Liceul de matematică-fizică nr. 2, Timişoara.
Premii speciale : Eva Albert, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Sfîntu Gheorghe, jud. Covasna ; János Irhazi, Liceul industrial nr. 3, Arad ; Csaba Lörincz, Tomás Töth, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Sfîntu Gheorghe, jud. Covasna ; Győző Zsigmond, Liceul „Mihai Viteazul", Turda, jud. Cluj.
Menţiuni : Éva Albert, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Sfîntu Gheorghe, jud. Covasna ; Gyorgy Gáspár, Liceul „O. Goga", Sibiu ; Vilmos Tanczos, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Miercurea Ciuc ; Tamas Toth, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Sfîntu Gheorghe, jud. Covasna ; Piroska Varga, Liceul de matematică-fizică nr. 2, Timişoara.

CLASA a XIII-a

Premiul I : Enikö Portik, Liceul pedagogic, Odorheiu Secuiesc, jud. Harghita.
Premiul III : Ida Száldobágyi, Liceul pedagogic „I. Vulcan", Oradea.

Premiul special al revistei *Ahét*: Enikö Portik, Liceul pedagogic, Odorheiu Secuiesc, jud. Harghita.
Menţiune: Ibolya Tarr, Liceul industrial nr. 1, Oradea.

Limba şi literatura germană

CLASA a IX-a

Elke Broos

Premiul I: Elke Broos, Liceul de filologie-istorie „J. Honterus", Braşov.
Premiul C.C. al U.T.C.: Ursula Nussbächer, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Sibiu.
Premiul II: Christiane Schullerus, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Sibiu.
Premiul III: Siglint Kessler, Liceul de filologie istorie „J. Honterus", Braşov.
Premii speciale: Karin Roth, Liceul industrial „J. Haltrich", Sighişoara, jud. Mureş; Sigrid Neuhaus, Liceul de matematică-fizică „N. Lenau", Timişoara.
Menţiuni: Edith Schwarz, Liceul de matematică-fizică „N. Lenau", Timişoara; Astrid Teichert, Liceul „Ioan Slavici", Arad; Karin Thomas, Liceul de matematică-fizică „N. Lenau", Timişoara.

Annemarie Reiter

CLASA a X-a

Premiul I: Annemarie Reiter, Liceul de matematică-fizică „N. Lenau", Timişoara.
Premiul C.C. al U.T.C.: Renate Blum, Liceul industrial nr. 10, Arad.
Premiul II: Elfriede Piskay, Liceul de matematică-fizică „N. Lenau", Timişoara.
Premiul III: Germar Wetzler, Liceul de matematică-fizică „N. Lenau", Timişoara.

Sigrid Dietinger

Premiul special al revistei *Limba şi literatura română*: Sigrid Dietinger, Liceul de matematică-fizică „N. Lenau", Timişoara.
Premiul special al Liceului „Ioan Slavici", Arad; Hannelore Galter, Liceul pedagogic, Sibiu.
Menţiuni: Charlotte Reimesch, Liceul industrial de chimie Codlea, jud. Braşov; Gerda Werder, Liceul de matematică-fizică, Sebeş, jud. Alba.

Heidrun Kirres

CLASA a XI-a

Premiul I: Heidrun Kirres, Liceul pedagogic, Sibiu.
Premiul C.C. al U.T.C.: Berthold Neff, Liceul de matematică-fizică „N. Lenau", Timişoara.
Premiul II: Hermine Franz, Liceul de matematică-fizică „N. Lenau", Timişoara.
Premiul III: Ingeborg Markel, Liceul industrial „J. Haltrich", Sighişoara, jud. Mureş.
Premii speciale: Chirsta Adleff, Liceul industrial „J. Haltrich", Sighişoara, jud. Mureş; Bruno Unberath, Liceul de filologie-istorie „J. Honterus", Braşov.

Menţiuni : Irmtraut Galter, Liceul pedagogic, Sibiu ; Renate Göckler, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Sibiu ; Thomas Winkler, Liceul de filologie-istorie „J. Honterus", Braşov.

CLASA a XII-a

Anneliese Brestowsky

Premiul I : Anneliese Brestowsky, Liceul de filologie-istorie „J. Honterus", Braşov.
Premiul C.C. al U.T.C. : Ruth Mantsch, Liceul de matematică-fizică nr. 6, Bucureşti.
Premiul II : Consuela Dulea, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Sibiu.
Premiul III : Carmen Schuster, Liceul de filologie-istorie „J. Honterus", Braşov.
Premii speciale : Isolde Bremmer, Liceul agro-industrial, Agnita, jud. Sibiu ; Gerlinde Messmer, Irene Willwerth, Liceul de matematică-fizică „N. Lenau", Timişoara.
Menţiuni : Dieter Krauss, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Sibiu ; Gabriela Popa, Liceul de matematică-fizică, Sebeş, jud. Alba.

CENACLURI, REVISTE

Cronica revistelor şcolare

Prof. GEORGE ŞOVU
Inspectoratul şcolar al municipiului Bucureşti

Marea sărbătoare a creaţiei şi a muncii care este Festivalul Naţional „Cîntarea României", ajuns la cea de-a doua ediţie, a cuprins în efervescenţa sa, cum era şi firesc, şi presa şcolară.

Străduindu-se să devină tot mai reprezentative, mai cuprinzătoare şi mai concludente expresii ale vieţii şi muncii colectivelor care le elaborează, dovedind conţinut bogat, valoros, individualitate şi expresivitate grafică, continuînd în chip merituos sau constituindu-şi preţioase tradiţii, cinsprezece reviste ale unor licee bucureştene au fost selecţionate spre a intra în competiţia organizată de Ministerul Educaţiei şi Învăţămîntului şi C.C. al U.T.C. (faza pe ţară). Acestea sînt : *2000* — Liceul de matematică-fizică nr. 6, *Speranţe* — Liceul de matematică-fizică „Gh. Lazăr", *Pe-un picior de plai* — Liceul industrial nr. 26, *Adolescenţa* — Liceul de matematică-fizică „N. Bălcescu", *Aspiraţii* — Liceul de matematică-fizică „M. Basarab", *Spaţii* — Liceul de filologie-istorie „Zoia Kosmodemianskaia", *Ginduri* — Liceul de filologie-istorie „Ion Creangă", *Foaie pentru minte, inimă şi... calculator* — Liceul de matematică-fizică nr. 1, *Gînd înaripat* — Liceul de matematică-fizică „Ion Neculce", *Mugurul* — Liceul de matematică-fizică „M. Viteazul", *Paşi spre viitor* — Liceul industrial „D. Bolintineanu", *Orizonturi* — Liceul industrial nr. 21, *Revista noastră* — Liceul industrial nr. 22, *Collegium* — Liceul agricol special nr. 1, *Aurul florilor* — Liceul agro-industrial Băneasa.

Zăbovim cîteva clipe, în chip special, în faţa numărului 20 (1978) al revistei *2000*, publicaţie a elevilor de la Liceul de matematică-fizică nr. 6. Este un număr festiv, tipărit cu prilejul împlinirii a zece ani de activitate a revistei. Folosim acest prilej spre a adresa colectivului redacţional, întregului colectiv de elevi şi cadre didactice, conducerii şcolii calde felicitări pentru succesele repurtate de această publicaţie.

Reproducem din articolul redacţional — *Zece ani de entuziasm tineresc* — cîteva fragmente la ale căror afirmaţii subscriem pe deplin :

„Douăzeci de numere, sute de colaboratori, între şapte şi nouăsprezece ani, articole în limbile română, germană, engleză şi franceză, reportaje, interviuri, toate reprezintă rodul muncii unor tineri utecişti şi pionieri care au dorit şi au ştiut să-şi spună cuvîntul. Poate exagerăm, dar cea mai bună oglindă a realităţilor materiale şi spirituale ale liceului nostru rămîne în aceşti ani revista *2000*.

Efortul susţinut de a realiza o publicaţie tinerească cu puternic sens educativ a fost răsplătit adesea cu aprecieri laudative, culminînd cu premiul I pe ţară la Concursul organizat de C.C. al U.T.C. şi de Ministerul Educaţiei şi Învăţămîntului.

Acum, după douăzeci de numere, avem nu numai zece ani de experienţă, dar şi mîndria unui prestigiu de apărat. Sîntem generaţia anului 2000 şi revista noastră trebuie să poarte mai viu, mai vajnic, mai combativ sufletul celor care din muncă, încredere şi vis construiesc România de mîine, ţara în care înfloreşte acum tinereţea noastră şi va rodi pregătirea pentru viitor".

Le urmă deplin succes în continuare !

La acelaşi număr — 20 — „cu o tradiţie de zece ani de apariţie" se află şi revista literar-ştiinţifică *Zări senine* a elevilor de la Liceul „Liviu Rebreanu" din Bistriţa, cunoştinţă mai veche, remarcată deseori în cronicile noastre pentru seriozitatea cu care abordează problemele vieţii şi activităţii tinerilor din acest liceu — nucleu-focar, în care se reflectă ecourile vieţii acestui colţ de ţară românească, problemele mari ale întregii noastre existenţe. Revista a fost evidenţiată, printre altele, şi pentru cultivarea, făcută cu grijă, a unor talente autentice — între care Domniţa Petri şi Cleopatra Lorinţiu Tatulici, în prezent studente la facultăţi din Bucureşti, poete cu sunet distinct, încununate de laurii a diferite premii literare naţionale. Ele sînt prezente şi cu acest prilej festiv în paginile revistei cu emoţionante şi valoroase colaborări.

Rugăm colectivul revistei *Zări senine*, ca şi colectivul întregii şcoli să primească salutările noastre cordiale şi urările pentru alte frumoase succese.

Tot dintre cunoştinţele mai vechi menţionăm două numere — 8 şi 9 — ale revistei *Azur*, publicaţie a Şcolii generale nr. 11 din Botoşani.

Această revistă cu format şi alură de publicaţie profesionistă are ambiţii de cuprindere cît mai largă şi mai diversă a vieţii, în variate formule literare şi publicistice, ambiţii pe care le onorează la cote de valoare apreciabilă. Un grup de copii inimoşi şi talentaţi, îndrumaţi de dascăli pricepuţi şi devotaţi (prof. dr. Gh. Slavic — directorul şcolii şi prof. Florica Lungu) realizează, la Botoşani, la Şcoala generală nr. 11, poate cea mai valoroasă publicaţie şcolară din ţară a elevilor din clasele gimnaziale. Felicitări !

Printre revistele nou sosite la redacţia noastră menţionăm : *Axa*, publicaţie literară şi ştiinţifică a Liceului industrial din Negreşti, judeţul Vaslui, *Viitorul*, revista elevilor Grupului şcolar de petrol din Tîrgovişte şi *Fire de tort*, revista culturală a Liceului industrial, „Mihai Viteazul" din Turda.

Dintre colaboratorii şi redactorii revistei *Axa*, publicaţie merituoasă care trebuie să facă eforturi spre a realiza o mai mare cuprindere tematică şi o ilustraţie mai bogată şi mai expresivă, remarcăm talentul de poetă şi prozatoare al tinerei Vladimira Codiţă.

Reproducem aici poezia ei intitulată *Venim* :

„Venim de departe, din pădurile istoriei
cu gîndul luminat în fiecare dimineaţă,
cu paşii uriaşi dăltuim smaltul pămîntului
şi batem la porţile vremii înmiresmaţi de soare.
Venim de departe, din miezul soarelui,
florile grădinii sîntem,

știm să cîntăm visurile oamenilor
arcuiți peste stele.
Venim de departe, din aurul sîngelui
necălcat niciodată în picioare,
venim de departe, drepți ca săgețile părinților,
ploile metalului scînteiază pe cer
sub piepturile noastre arse și netede
ca inimile pămîntului.
Pămîntul își spune
veșnica poveste
nesfîrșită ca inimile noastre.

Ca o publicație serioasă, ce respectă profilul școlii pe care o reprezintă, deschisă, în același timp, spre orice domeniu (poezie, proză, istorie literară, probleme de limbă, filozofie, știință, tehnică etc.), cu colaborări de valoare datorate nu numai elevilor, ci și unora dintre dascălii lor (de ce figurează pe copertă numai *îndrumătorii*, nu și *redactorii ?!*) — ne apare revista *Viitorul* de la Tîrgoviște.

Un salut călduros adresăm și publicației *Fire de tort* a Liceului „Mihai Viteazul" din Turda, care și-a sărbătorit de curînd un deceniu de rodnică și elevată activitate (mărturie stau paginile nr. 30 pe care le-am cercetat la redacția noastră).

Școala generală din Glimboca, județul Caraș-Severin, ne-a trimis numărul 11 al revistei *Făclia*, număr special consacrat sesiunii de comunicări științifice cu tema „Glimboca ieri și azi". Se remarcă în sensul acesta numeroasele culegeri de folclor — poezie și proză — în care sînt reflectate artistic, de cele mai multe ori, aspecte semnificative din viața trecută și prezentă a localității respective.

În sfîrșit, ne face plăcere să menționăm în cuprinsul cronicii noastre al treilea număr al publicației *Școala Mehedințiului*, redactată de Inspectoratul școlar județean, Comitetul sindicatului învățămînt și Casa corpului didactic din Mehedinți.

Culegerea se deschide cu articolul intitulat: *2050 de ani de la crearea primului stat dac centralizat și independent*, semnat de tov. Iulian Ploștinaru, prim secretar al Comitetului județean Mehedinți al P.C.R., președintele Comitetului executiv al Consiliului popular județean.

După un profil al județului Mehedinți, realizat de către Marius Cojocaru, secretar al Comitetului județean Mehedinți al P.C.R. — sub titlul: *Dimensiuni mehedințene*, publicația amintită adună în capitolele: *Învățămîntul de azi, Istorie, tradiții, Oameni de seamă, Ctitorii de lumină, Studii și cercetări, Pagini literare, Cronici* numeroase și valoroase materiale publicate în coloanele celor peste 100 de pagini, frumos și util ilustrate. Volumul se încheie cu menționarea numelui cadrelor didactice care, în ultimii doi ani, au obținut diferite titluri și grade didactice.

Așa cum remarcam și într-o altă cronică, publicația *Școala Mehedințiului* constituie o inițiativă care merită să fie urmată și de alte instituții similare din țară.

DE LA CORESPONDENȚII NOȘTRI

ALEXANDRIA

Înființată în luna ianuarie 1978, Societatea elevilor teleormăneni a ținut cîteva ședințe. La ultima ședință au fost prezentate referate și comunicări : *Poezia patriotică în revista „Luceafărul" pe anul 1977, Dimitrie Stelaru, poet teleormănean.* Expunerile au fost urmate de un proces literar cu tema *Este vinovat sau nu Ghiță din „Moara cu noroc" ?*, susținut de elevii clasei a X-a C de la Liceul de matematică și fizică din Alexandria.

CORNELIA RĂDULESCU,
elevă a Liceului de matematică-fizică

BÎRLAD

Duminică, 7 mai a.c., sub egida Comitetului județean U.T.C. Vaslui și a Comitetului de cultură și educație socialistă a avut loc la Liceul pedagogic din Bîrlad festivitatea de premiere a cîștigătorilor concursului județean „Tinere condeie" și a revistelor școlare din județ.

După decernarea premiilor și mențiunilor celor 18 laureați ai concursului și celor 4 reviste fruntașe din județ *(Făclia* — Liceul pedagogic, *Axă* — Liceul industrial Negrești, *Debuturi și tradiții* — Liceul „Gh. Roșca-Codreanu" din Bîrlad și *Zorile* — Liceul „Cuza Vodă" din Huși) a urmat un festival de poezie susținut de elevii laureați ai Concursului „Tinere condeie" și ai concursurilor artistice din cadrul fazei județene a Festivalului Național „Cîntarea României".

Partea a doua a festivității a prilejuit o interesantă întîlnire și un util schimb de experiență între scriitorii invitați și participanți. Tov. prof. Lucian Panait, șeful redacției de limba și literatura română de la Editura didactică și pedagogică, a prezentat lucrarea *Reviste literare ale elevilor*, iar autorul ei, profesorul-scriitor Tudor Opriș, a răspuns întrebărilor puse de elevi, făcînd, în același timp, unele recomandări în ce privește activitatea revistelor și cenaclurilor școlare.

Poetul ieșean Corneliu Sturzu, redactorul șef al revistei *Convorbiri literare* din Iași, a vorbit despre condiția tînărului scriitor. O frumoasă replică a fost dată și de scriitorii locali Ion Alexandru Angheluș și Ion Iancu Lefter. Întîlnirea s-a încheiat cu nelipsitele autografe.

Prof. CONSTANTIN MANEA
Liceul pedagogic Bîrlad

DROBETA TURNU-SEVERIN

La Liceul „Traian", cu profil de matematică-fizică, își desfășoară activitatea Societatea științifico-literară „Lectura Nova", în cadrul căreia elevii susțin referate pe teme diverse din domeniul științei sau artei, preponderente fiind cele de literatură. Ședințele societății au loc sub îndrumarea tovarășilor profesori Rada Davidescu și Constantin Chilim.

Recent, la 15 mai a.c., a avut loc o sesiune de comunicări științifice din domeniul filologiei, istoriei, filozofiei, matematicii, fizicii și chimiei.

Lucrările sesiunii, organizate pe secții, au fost deschise de tovarășul profesor Ovidiu Vișan, directorul liceului.

La secția de literatură română și universală elevii au susținut referatele : *Caracterul militant al literaturii de la 1848* — Elena Drăghia ; *Peisajul național în opera lui M. Sadoveanu* — Antigona Popescu ; *Interesul lui M. Eminescu pentru istoria Moldovei* — Camelia Becheru ; *Ibsen sau setea de libertate* — Nico-

leta Cîrmaciu și Aida Buzatu. S-au prezentat referate în limba franceză (Eleonora Fojică, Carmen Rovența), în limba engleză (Camelia Ciurea, Manuela Gheorghe, Rodica Fusu, Codruța Vucea).

Elevii Liceului „Traian" sînt prezenți și în paginile revistei *Columna*, unde, pe lîngă cele mai bune referate, se publică mai ales creații originale.

ELEONORA FOJICĂ
Liceul „Traian", Drobeta Tr.-Severin

HUNEDOARA

Sala mare a clubului „Siderurgistul" din Hunedoara a fost gazda unui spectacol de muzică și poezie intitulat *Anotimpurile țării* și realizat de membrii cenaclului literar *Mugurii* din cadrul Casei pionierilor și a șoimilor patriei din Hunedoara, în colaborare cu Cenaclul scriitorilor din localitate și formațiile muzicale ale școlilor generale nr. 6, 7 și 8, precum și ale cercului de muzică din cadrul Casei pionierilor.

În creațiile *Eu m-am născut, Istoria, Patria,* tinerele Daniela Florescu, Silvia Tișoi și Mariana Luță au dat expresie sentimentelor de dragoste față de patria în care s-au născut, față de istoria acestui popor. Manuela Buculei, Sangheli Daniela, Mirela Rus și Cerasela Andraș au exprimat în *S-a stins lumina lumii, Un nume, Focul Hunedoarei* și *Eroii de la Calafat* stima și respectul față de eroii de ieri și de azi ai poporului, față de cei care, în preajma furnalelor sau oțelăriilor, plămădesc pîinea industriei, făcînd din această țară, așa cum spunea în versurile ei Daniela Ursuț, un „Luminos picior de plai".

Completat cu programul formațiilor de muzică ușoară de la școlile generale 6 și 7, cu montajul *Primăvara eternei tinereți* al Școlii generale nr. 7 și cu programul formației corale a Școlii generale nr. 8, spectacolul a constituit un cîntec de înălțare adus de acest tînăr anotimp al poeziei hunedorene.

MONICA FODOR
Cenaclul literar „Mugurii", Hunedoara

SATU MARE

La 23 aprilie a.c., la Liceul industrial nr. 6 a avut loc tradiționala *Sesiune de referate și comunicări științifice* a cercurilor de elevi. Organizată în cadrul celei de-a doua ediții a Festivalului „Cîntarea României", manifestarea s-a bucurat de succes. La deschidere, eleva Alexandrina Vaida a vorbit despre *Eroismul strămoșilor daci, oglindit în poezia românească,* după care au fost prezentate lucrări pe cercuri de elevi : limba română, limbi moderne, matematică, fizică, chimie, biologie, geografie, științe sociale și lucrări practice.

Expunerile din cadrul cercului de *Limbă și literatură română* au impresionat prin tematica abordată și valoare. Un loc important au ocupat lucrările legate de opera celui mai mare poet al poporului nostru : Mihai Eminescu. Menționăm : *Motivul singurătății în proza eminesciană, Încercări dramatice ale lui Mihai Eminescu, Postumele eminesciene, Eminescu și Shakespeare.* În afară de referatele legate de opera poetului Mihai Eminescu, s-au remarcat : *Proza memorialistică a lui I. Slavici, B. P. Hasdeu — personalitate multilaterală a culturii românești* și *Motivul copilului în poemul „Surîsul Hiroshimei"* de E. Jebeleanu.

Adaug că lucrările *Nunta în Turț* și *Cîteva aspecte privind bocetul în Oaș* au fost unanim apreciate pentru tematica abordată : prezentarea unor aspecte din frumusețea folclorului acestor meleaguri, păstrat de secole, nealterat.

Mulțumim și pe această cale tovarășilor profesori care ne-au îndrumat în realizarea prețioaselor referate.

LEONIDA BUMBA și RODICA CURTEANU
Liceul industrial nr. 6

SIBIU

La invitația „Săgetătorului", cenaclul reprezentativ al elevilor din București, Societatea literară „Radu Stanca" din Sibiu a fost timp de două zile (5 și 6 februarie 1978) prezentă în mijlocul colegilor de condei din Capitala țării, cu care s-a inițiat un fructuos schimb de experiență.

De altfel a intrat în tradiția Societății sibiene contactul literar cu colegi din județ sau din alte județe ale țării.

În cele două ședințe de lucru au citit din partea sibienilor : Dan Suciu, Florin Predescu, Carmen Negrilă, Ana Dumitru, Vali Martinov, Mihai Barbu, Mihaela Uncheșel, Maricica Oros, Anca Ionaș, Virginia Belciu, Adriana Stîngă, Ioan Ică, Ioan Vințeler, Remus Halmagiu. Din partea bucureștenilor au citit : Rodica Purniche, Irina Airinei, Cristian Popa, Mihaela Boldeanu, Marian Florinescu, Georgeta Catrina, Constanța Păduraru, Cristina Petre.

Sensibilă la astfel de manifestări, televiziunea română a înregistrat una din întîlniri, prezentînd în cadrul emisiunii „Cenaclul teleșcoală" cîteva aspecte ale activității Societății sibiene, al cărei îndrumător, profesorul Ion Popa, i-a făcut și un scurt istoric. Lecturile sibienilor au fost comentate de criticii „Săgetătorului".

Vizitarea în comun a unor obiective culturale din Capitală, acordarea de către săgetători a titlului de membru corespondent al cenaclului unui număr de șase colegi sibieni și înmînarea ultimelor antologii editate de cenaclul bucureștean tuturor oaspeților au dat un caracter emoționant acestei întîlniri care se înscrie în rîndul acelor inițiative demne de a fi generalizate.

CARMEN NEGULEI
Liceul „O. Goga", Sibiu

TÎRGOVIȘTE

Elevii Grupului școlar de petrol din vechea cetate de scaun a Țării Românești s-au întîlnit, în ziua de 27 mai a.c., cu reprezentanți ai revistei *Limba și literatura română*, în cadrul unei manifestări literare, organizate de profesorii Eusebiu Platcu și Gh. Vrăbiescu. După un program de recitări din creațiile proprii ale elevilor Constantin Gurgașu, Iuliana Albu, Rodica Moarter, Simion Costel ș.a., cititorii revistei au propus publicarea unor lecții de sinteză și a unui supliment care să cuprindă textele apărute la rubrica *Caiet de analize*. Poetul G. G. Ursu, membru al colectivului de redacție, va răspunde într-un număr viitor unor întrebări, puse de elevii participanți la întîlnire.

TULCEA

În cadrul simpozionului *Integrarea învățămîntului cu cercetarea, producția și creația tehnică și artistică*, organizat în zilele de 20 și 21 mai a.c. de către Liceul „Spiru C. Haret", Casa corpului didactic și Comitetul pentru cultură și educație socialistă al județului Tulcea, a avut loc o sesiune de comunicări și referate ale elevilor. Lucrările sesiunii au fost conduse de prof. Nicolae Neda, secretarul filialei S.S.F. din Tulcea.

Postumia Ion

S-a născut la 8 mai 1960. Este elevă în clasa a X-a la Liceul „N. Bălcescu" din București și membră a cenaclului „Săgetătorul". Laureată a concursului „Tinere condeie", ediția 1978, a publicat în revista *Adolescența* și antologia *Săgetătorul*.

Ctitorie

Țară de dor
rostită în munți și în ape,
descîntec pe murmur de fluier,
baladă, poveste...
Strămoșii mei se numeau
brazi, și rîuri, și floare,
se contopeau cu primăvara
în ctitorii de piatră sau în voievozi,
lumina toarsă de Mării în fuioare
curgea albastră pe lîngă
tîmplele timpului
și din zborul roții olarului
ne-am ridicat eu și tu,
fiecare —
cu pumnul lui de lumină,
de soare...

Gabriela Burta

S-a născut la Arad, în anul 1963. Este elevă a Liceului pedagogic din Arad. A fost laureată a concursului „Tinere condeie", faza județeană, ediția 1976, 1977. A publicat în *Tribuna școlii*.

Spectru solar

O linie m-am întrupat — albastră
Ca să străpung misterul netrezit
Dar, roșie, o pasăre măiastră
Mi-a fost crescut din suflet spre zenit.

M-am strecurat prin plete de pădure
Ca verdele de fagi să-l înțeleg
Dar rătăcind prin vămile lor pure
În ruginiul toamnei mă dezleg.

Prin rapiță topindu-mă cu-ncetul
În foi de aur părul mi s-a prins
Dar m-am trezit sporindu-mi violetul
Într-un amurg de iarnă necuprins.

Și-ntre culori rotindu-mă — lumină —
Cu toate-n brațe eu mă simt deplină.

Gheorghe Achim

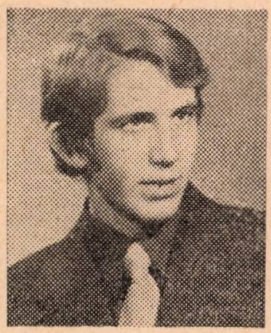

S-a născut la 27 februarie 1960, în localitatea Şomcuţa Mare, judeţul Maramureş. Este elev la Liceul de filologie-istorie „Ady-Şincai" din Cluj-Napoca. A publicat în revistele *Steaua*, *Tribuna* şi în antologia *Excelsior* (1977).

Oraş baroc

Tăceri cu lungi mantale,
Sfîşie amurgurile ;
Vechi muzici autumnale
Adapă burgurile ;

Timpul — gotică spirală
Moare sub pleoape,
Umbra — turn de catedrală
Înalţă-se-n ape,

Visez seminţe mari plesnind
În fructe cum le-ntorc
Sălbatic toamna ; şi mă visez cerşind
Iubire-ntr-un oraş baroc.

Ileana Micu

S-a născut în anul 1960 în Bucureşti. Este elevă a Liceului industrial nr. 26. din Bucureşti. A obţinut premiul I la concursul *Tinere condeie*, ediţia 1975. A publicat în revistele : *Aripi de vis*, *Actualitatea* şi în *Revista şcolii*. Este membră a cenaclurilor „Liviu Rebreanu" şi „George Bacovia".

Toamna

Din albumul harfelor uitate
am luat o frunză veştedă
şi-am adus toamna.
Am redus lumina soarelui
la jumătate,
am înflorit trandafirii,
şi. în sfîrşit, toamna aurie a poposit.
O vioară se-aude acum în depărtare...
E toamna, am luat-o din albumul
harfelor uitate
să cînte odată cu plecarea frunzelor.

Confundare

DOREL MACAVEI,
membru al cenaclului „Lucian Blaga", Liceul industrial nr. 1, Cluj-Napoca

Deasupra mea bat aripi,
uriașe aripi de zburătoare ;
păşesc prin timp şi mă simt
cu mîinile împietrite a munte
şi părul unduit a mare.
Nu mă-nspăimîntă înălţimea,
dospită sub gleznele mele ;
sînt deasupra timpului şi mă simt
cu picioarele înfipte-a rădăcină
şi ochii lăcrimaţi a stele.

Privesc în faţă infinitul,
cu tremurul mării sub pleoape ;
trecut e hotarul timpului şi mă simt
cu inima însîngerată a flori
şi pieptul răzvrătit a ape.
Deasupra mea bat aripi,
uriașe aripi zburătoare ;
timpul e un învins şi mă simt
fibră din fibra pămîntului,
sămînţă eternă, vatră de soare !

Poezie

EMILIA TISMĂNARU,
Şcoala generală Lunca, jud. Teleorman

Poezie, lacrimă de suflet
trasă de cai subţiri,
frumoşi, cu şeaua înflorită de zîmbete.
Te-au luat crinii
pe umerii lor de copil
şi de-atunci am plătit
tribut crinilor, sufletul,
şi unii crini,
s-au mutat
în unele suflete ale noastre.
Poezie, suflete, suflete,
te iubesc,
şi sorb licoarea ta
germinînd zăpezi.

Născut în iarnă grea

GHEORGHE CĂCIULĂ
Liceul pedagogic Cîmpulung, jud. Argeş

Născut în iarnă grea, cu brîu de gheaţă,
Pe cînd copaci trosneau de ger, în noapte
Şi rîurile toate, adunate
Vesteau din ape prima dimineaţă,
Ai adunat a rîurilor şoapte
Cioplind un sens în lucruri şi în viaţă.
Pe sub zăpezi azi grîul se cunoaşte ;
E primăvara ţelului profund.
Izvoarele vor luneca pe prund,
Copii şi împliniri se vor mai naşte
Alte seminţe-or încolţi curînd
În vatra care veşnic va renaşte.

NOTĂ : La rubrica „Debut" din nr. 1/1978 al revistei noastre a fost publicată poezia *Fluierele* sub semnătura elevei *Maria Marcu* de la Liceul Tălmaciu, judeţul Sibiu, trimisă prin poştă prof. dr. Tudor Opriş. În urma sesizării prof. Ovidiu Petri, din comuna Nimigea, jud. Bistriţa Năsăud, s-a constatat că textul poeziei *Fluierele*, cu titlul modificat, *Pe fluiere*, aparţine în realitate poetei Victoria Ana Tăuşan (poezia a apărut în culegerea *Glasurile patriei* — Antologie de poezie patriotică, Editura Minerva, Bucureşti, 1971, p. 265). Exprimîndu-ne regretul că s-a ivit o astfel de situaţie care pune în lumină defavorabilă onestitatea unor elevi cărora le-am acordat încrederea şi preţuirea noastră, sîntem convinşi că, în viitor, vom fi scutiţi de asemenea „surprize neplăcute".

ION LUNGU
Școala ardeleană
București, Editura Minerva, 1978

Lucrarea lui Ion Lungu reprezintă o sinteză asupra cunoscutei mișcări naționale și luministe de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul celui de al XIX-lea. Intențiile autorului sînt definite clar la începutul lucrării unde se precizează : „Înainte de toate ne vom strădui să definim, în limita posibilităților, cît mai exact locul și rolul Școlii ardelene ca mișcare de idei în istoria cultural-ideologică a Transilvaniei și a întregii țări, raporturile ei cu mișcarea de idei a epocii din fostul imperiu habsburgic și din restul Europei, dar, sperăm, fără concesii față de teoria «filiației de idei» sau față de alte concepții și metodologii străine de filosofia marxist leninistă. Pe această linie vom încerca să investigăm din variate unghiuri de vedere — sociologic, filosofic, istoric-literar etc. — moștenirea culturală a Școlii ardelene ...“ (p. 19). În acest sens, valorificînd o imensă bibliografie anterioară contribuției sale, I. Lungu dezvoltă, în primul capitol *(În loc de introducere)*, ideea unei permanențe a studierii activității Școlii ardelene la noi în decursul timpului. Sînt trecute în revistă nume și lucrări, autorul nerămînînd în expectativă, ci polemizînd și argumentînd cu trimiteri la note bibliografice complete. Este menționat aici rolul lui Nicolae Iorga care are meritul de a fi dat prima sinteză asupra școlii ardelene sub titlul *Epoca lui Petru Maior* în *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea (1688-1821).*

Capitolul al II-lea *(Transilvania în secolul luminilor)* este de fapt o prezentare detaliată a climatului social-istoric al timpului prin cîteva coordonate specifice : *Marea răscoală de la 1784 și Școala ardeleană ; Problema națională la românii din Transilvania înainte și în timpul Școlii ardelene etc.*

Capitolul al III-lea *(Precursorii Școlii ardelene)* nu este, cum s-ar putea crede, o prezentare numai monografică a înaintașilor mișcării (Inochentie Micu, Grigore Maier, Gherontie Cotore). Autorul realizează — succint desigur — cîteva profiluri, dar remarcabilă ni se pare ideea unei mișcări ideologice românești în secolul al XVIII-lea determinată de situația socială concretă a epocii. Foarte important este capitolul *Școala ardeleană — mișcare ideologică națională iluministă* în care sînt precizate caracteristicile mișcării. După o prezentare de principiu a denumirii, cronologiei și componenței Școlii ardelene urmează indicarea celor două etape din dezvoltarea ei. Prima reține atenția prin crezul latinist extremist pe plan filologic și istoric în scopul obținerii de drepturi pe calea reformelor. A doua urmează după 1790 cînd cărturarii iluminiști români prin apropierea de popor, în mijlocul căruia răspîndesc știința de carte, creează o literatură în limba română și pun accentul pe trezirea și dezvoltarea conștiinței naționale. Dată fiind diversitatea de preocupări și de vederi, Ion Lungu distinge două direcții în cadrul Școlii ardelene : „...una moderată, reformistă... în care se încadrează cei mai mulți dintre exponenții ei, și alta radicală, cu anumite culminații ce prevestesc ideologia revoluționarilor democrați de mai tîrziu, mai ales ca gîndire social-politică“ (p. 115). S. Micu, Gh. Șincai, P. Maior, I. Budai-Deleanu sînt considerați ca cei mai importanți reprezentanți ai mișcării. Sînt amintiți, de asemenea, Ioan Molnar-Piuariu, Paul Iorgovici și Ioan Monorai și cîțiva scriitori modești : Dimitrie Țichindeal, Vasile Aaron și Ioan Barac. Nu sînt uitați nici creatorii de gramatici, de lexicoane și de dicționare : D. Eustatievici, R. Tempea, S. Crișan, V. Coleși, I. Corneli, dr. Vasile Pop și mulți alții. Interesantă este și intenția autorului de a urmări, fie și sumar, „va-

lorificările critice creatoare", „ori simplele replici negative la poziţiile cărturarilor iluminişti din Transilvania" (p. 202) aduse de către urmaşi, începînd cu Bălcescu, Kogălniceanu, Timotei Cipariu, Simion Bărnuţiu şi terminînd cu Cihac şi Hasdeu. O secţiune a acestui capitol *(Şcoala ardeleană şi iluminismul din Principate)* pledează convingător pentru existenţa unor relaţii culturale strînse între cărturarii din Transilvania şi cei din Ţara Românească. Ultimul capitol al lucrării *Şcoala ardeleană şi iluminismul european* dezvoltă următoarele probleme : a)*Şcoala ardeleană şi iosefinismul*, b) *Şcoala ardeleană şi Aufklärung-ul* c) *Şcoala ardeleană şi filozofia franceză a luminilor*, d) *Şcoala ardeleană şi alte forme ale iluminismului european.*

Un *rezumat* în limba germană şi un indice de nume completează această interesantă lucrare.

GABRIEL ANGELESCU

AUGUSTIN Z. N. POP

Pe urmele lui Mihai Eminescu

Bucureşti, Editura Sport-turism, 1978, 326 p.

În şiragul imens — şi care va rămîne nesfîrşit — al scrierilor închinate poetului „nepereche" al neamului românesc, s-a adăugat, de curînd, o carte vibrantă, frumoasă şi utilă : *Pe urmele lui Mihai Eminescu*, pe care o datorăm unuia dintre cei mai devotaţi şi mai competenţi cercetători ai documentelor privitoare la trecerea prin lume a celui ce a fost „sfîntul preacurat al ghersului românesc", interpret, în acelaşi timp, de fineţe şi profunzime, al creaţiei eminesciene, prof. univ. dr. doc. Augustin Z. N. Pop.

Apărută la Editura Sport-turism, „scrisă — asa cum se mărturiseşte în *Argumentul* din fruntea volumului — pe temeiul a foarte multe materiale documentare descoperite de autor", lucrarea reprezintă o emoţionantă „geografie a pămîntescului şi reveriei lui Eminescu". Ea „este invitaţie, ghid spiritual, însoţitoare pe urmele paşilor lui Eminescu, muzeu al larilor neaoşi, al iubirii lui de patrie, depozit orfic al amintirii, ceremonialelor, recunoştinţei şi contemplării unui creator nepereche".

Cele peste 320 de pagini, ilustrate cu zeci de fotografii — imagini ale unor edificii de care se leagă numele sau paşii marelui poet, cu reproduceri de documente : scrisori, manuscrise literare etc. — reconstituie drumul vieţii, al formării şi manifestării copleşitoarei personalităţi a aceluia care a fost Mihai Eminescu.

După *Argument*, cuprinsul însumează zece capitole, pornind de la *Obcinele neamului*, trecînd prin : *Mitul genezei*, *Raiul meu*, *La învăţătură*, *Bate ceasul mai presus de vreme*, *Cu Thalia de-a lungul ţării*, *Alma mater studiorum*, *Iaşi*, *între Veronica*, *Biblioteca centrală şi Foaea vitelor de pripas*, *Pe firul Ariadnei în Bucureşti*, pînă la *Aventurile din urmă*.

Se conturează astfel, într-un chip cu totul impresionant, imaginea unui zbucium eroic, închinat preamăririi neamului din mijlocul căruia „Dumnezeul geniului" îl sorbise pe poet „cum soarbe soarele un nour de aur din marea de amar", imaginea unei dăruiri fără margini pentru creaţie — ajunsă şi rămasă, pentru vecie, nemuritoare şi neegalată în frumuseţe — ca şi pentru toate problemele fundamentale ale existenţei trecute, prezente şi viitoare a poporului român.

Într-un stil elegant şi de remarcabil relief al cuvîntului frumos „potrivit", Augustin Z. N. Pop pecetluieşte o lume bogată de adevăruri înălţătoare sau dureroase pentru sufletul nostru de români, adevăruri care se cer nu numai cunoscute, ci şi păstrate aproape de suflet.

GEORGE ŞOVU

MIRCEA TOMUŞ

Opera lui I. L. Caragiale
Bucureşti, Editura Minerva (Colecţia „Universitas"), 1977, 429 p.

Mircea Tomuş ne deprinsese cu exprimarea unor puncte de vedere originale, redactate succint, procedeu pe care nu îl mai continuă în volumul dedicat operei lui Caragiale. De altfel, o declară în prima pagină : „E un nonsens să concepi un nou Caragiale altfel decît construit din material vechi". De data aceasta, autorul doreşte să fie metodic, didactic, analitic chiar cu riscul unor repetări.

În prima parte a monografiei se reamintesc principalele opinii care au circulat despre opera lui Caragiale şi care constituie o antologie critică, întrucît se reproduc citate ample, pe care M. Tomuş le comentează didactic.

Trecînd la analiza operei, autorul începe cu proza jurnalistică, pe care o consideră literatură valoroasă, chiar dacă reprezintă materia brută a unei părţi din opera scriitorului, o fază a experimentărilor de laborator. Regăsim aici o serie de motive reluate apoi de Caragiale în marile sale creaţii, direcţii de viziune, intenţii, procedee, dar şi realizări artistice propriu-zise. Exemplele citate sînt surprinzător de elocvente.

A doua vîrstă a operei lui Caragiale este cea a „marilor comedii". Din analiza acestora, desprindem cîteva idei generale : opera lui Caragiale are fundamente etern umane, dar, concomitent, ea are o valoare documentară, reprezintă imaginea unei epoci şi a unui loc. Nu e vorba însă numai de precizia ei, ci şi de pitorescul operei, de savoarea, de inefabilul care explică de ce Caragiale nu şi-a pierdut actualitatea. Străduindu-se să demonstreze unitatea operei, M. Tomuş stabileşte corespondenţe între comedii, între personajele cu rol comun. Reluînd discuţia deschisă de Maiorescu şi Gherea, a raportului dintre realitate şi artă, autorul susţine că „transfigurarea condiţionează realismul", iar caricatura şi satira sînt mijloace, nu scopuri. Nu satira, ci transfigurarea rămîne dominanta operei. Transfigurarea e dovedită chiar de onomastică, căci numele din prim-plan sînt imposibile în realitate. În comedii apare tehnica alternanţei dintre iluzie şi realitate (tema principală a lor fiind iluzia), tehnica ambiguităţii (care reprezintă şi formula principală a întregului univers caragialean), jocul convenţiilor (de exemplu, discursurile din *O scrisoare pierdută* reprezintă pentru eroii piesei un ritual sfînt).

În *Spaţiul tragic*, autorul comentează drama *Năpasta* şi trei nuvele : *O făclie de Paşti*, *Păcat* şi *În vreme de război*. Sînt subliniate cîteva deosebiri esenţiale între universul tragic şi cel comic la Caragiale. Autorul pledează pentru un punct de vedere elastic, nedogmatic, neexclusivist. De exemplu, chiar dacă reprezintă o excepţie, există în opera lui Caragiale şi un comic de inspiraţie rurală şi tragism citadin. Între *tragic* şi *comic* sînt încadrate creaţiile : *Cănuţă, om sucit*, *Două loturi* şi *Inspecţiune*.

Criticul observă că pînă în prezent la clasificarea momentelor şi schiţelor a dominat criteriul tematic. Eliminînd comentariul autorului, schiţele dobîndesc un alt subtext, semnificaţii inepuizabile. Notaţia epică e „curăţită tot mai mult de orice adausuri străine strictei mişcări a personajelor". Şi în schiţe apare mereu jocul, ca în comedii, între iluzie şi realitate. Dacă unele duc procedeul viziunii cinematice la perfecţiune *(25 de minute, Justiţie, C.F.R., Amici, Dl. Goe, La moşi, Întîrziere, Five o'clock, Tren de plăcere, Petiţiune)*, în altele procedeul artistic aparţine comediei de stil *(Temă şi variaţiuni, Un pedagog de şcoală nouă, Proces verbal, Telegrame)*; pictura nu se mai realizează aici prin mişcare, ci prin pitorescul stilistic, prin inefabilul caragialean. În fine, se discută succint şi corespondenţa, ca operă literară.

În ultimul subcapitol, *Eposul folcloric*, autorul comentează schiţele cu as-

pect de anecdotă și filonul mitologic în nuvele inspirate de folclor.

În capitolul *Concluzii*, M. Tomuș împarte mai întîi operele lui Caragiale pe patru nivele valorice (poate prea categoric și, fără îndoială, subiectiv).

În final, autorul pare satisfăcut că a demonstrat complexitatea operei lui Caragiale: „caracteristica dominantă este un poliedru, luminat și luminînd egal cu fețele sale". „Caracteristica majoră o constituie realismul operei. În problema raportului dintre istoricitatea operei (fidelitatea realistă) și transfigurare (substratul ei clasic, etern uman), autorul e, firește, de părere că cele două componente coexistă, ba chiar că „iluzia fotografiei se realizează tocmai cu elementele unei violente transfigurări". Fără a fi un peisagist, în opera lui Caragiale apar suficiente pagini descriptive, iar eroii sînt adesea într-o subtilă relație cu mediul. Caragiale posedă latent simțul naturii. El are „o deosebită receptivitate față de natura umană fundamentală" și e preocupat de raportul acesteia cu socialul, înțeles și definit prin familie și politică. Opera este și realistă și fabuloasă, concomitent, epicul fabulos constituind ultima preferință a autorului. În comedie, fabulosul se manifestase prin caricatura de tip fabulos, prin mitologia social-politică și prin libertatea principiului creator al limbajului. După 1900, „fabulosul este tot mai evident ispitit de formula tradițională, care triumfă în 1909, prin *Pastramă Trufanda*, *Kir Ianulea* și *Calul dracului*.

Criticul distinge mai multe etape succesive ale creației marelui clasic: 1) activitatea jurnalistică; 2) etapa comediilor, cînd se clarifică concepția asupra universului tematic; 3) etapa nuvelelor tragice *(În vreme de război, Păcat, O făclie de Paști)* și a dramei *Năpasta*, în care se încearcă o altă perspectivă a condiției umane, nu mai apare „fața istoric-trecătoare a unei ipostaze umane eterne", ca în comedii, istoricitatea rămîne doar „un semn convențional", „locul și rolul cadrului istoric extern luîndu-le propria lui istorie internă"; 4) etapa momentelor și schițelor amplifică și detaliază universul tematic, dar duce și la o depășire a stadiului de concepție: în locul intercondiționării dintre sfera familială și cea socială, apare dezechilibrul, risipirea idilei minate de ascendentul unuia din termeni (politicul) asupra celuilalt (familia). Personajul nu mai e bonomul fericit *(Jupîn Dumitrache)*, nici creatorul de autoiluzii *(Conul Leonida)*, ci unul alienat prin dezvoltarea unei funcții unilaterale (Lache din *O lacună* sau Nae din *Situațiunea)*; 5) o etapă intermediară, tragicomică *(Două loturi* și *Inspecțiune, Cănuță, om sucit* și *Triumful talentului)*; 6) ultima etapă, a povestirilor de inspirație folclorică: *La hanul lui Mînjoală, Calul dracului, La conac, Kir Ianulea.*

COSTIN MERIȘCĂ

MAGDALENA POPESCU

Slavici

București, Editura Cartea Românească, 1977, 491 p.

Lucrarea de față este o surpriză a debutului Magdalenei Popescu, o carte pasionantă prin nuanțările pe care autoarea le aduce în conturarea personalității scriitorului ardelean. Cititorul descoperă un eseu conceput nu în spiritul ușor tra iționalist, cum am fost obișnuiți în considerațiile anterioare asupra lui I. Slavici, ci un studiu monografic îndrăzneț, mult mai degajat decît cel clasic.

Ne întîmpină de-a lungul celor 491 de pagini interesante investigații care luminează unele zone inedite ale operei lui Slavici, scrise cu dăruire și afecțiune, cu simț științific și rigoare metodologică, încît, părăsind lectura, rămîi cu gustul ușor amar al închiderii unei cărți pe care ai fi dorit-o nesfîrșită. Dar unicitatea lucrării îi dă și certitudinea perenității.

Cu o voluptate analitică remarcabilă, Magdalena Popescu poposește asupra compartimentelor bine definite ale operei lui Slavici: nuvelă, roman, pro-

ducția „folclorizantă", intenția autoarei fiind de a reconstitui profilul unei conștiințe cu toate laturile sale, definind valoric locul omului și al artistului în epocă și în viitorime. Remarcăm permanentul efort al autoarei de a integra figura lui I. Slavici epocii sale, mediului social sau cultural, atmosferei locului și timpului, de a releva rolul și poziția sa cu toate petele de lumini și umbre. Descrierea universului imaginar și a biografiei morale, intelectuale și spirituale a scriitorului sînt punctele de susținere în discuția autoarei.

Cele șase capitole ale monografiei de față cuprind : *Preliminarii, Lumea ca dorință* (II), *Sistemul lumii* (III), *Scheme și precepte* (IV), *Omul care n-a vrut să fie scriitor* (V), *Addenda — constelații ale imaginarului* (VI),

Preliminariile care deschid cartea clasifică intenționalitatea autoarei, criteriile după care s-a condus : abordarea creației scriitorului ardelean dintr-o perspectivă axiologică mai vastă, revelatorie pentru o seamă de aspecte estetico-literare ale mesajului scriitorului, constituind premisele pentru o eventuală încadrare a operei în circuitul valorilor universale. Intenția Magdalenei Popescu merge spre evidențierea unor trăsături noi ale personalității scriitorului, dorind să stabilească esențialul despre realismul lui Slavici, despre coeficientul lui de performanță în literatura română, principalul mister fiind intuit de critic în relația dintre artist și creația lui. Autoarea formulează categoric părerea că scrisul lui Slavici e „autoexpresie", „totul plecînd de la structura intimă aparte și o conjunctură externă specială care a întreținut în el cîteva obsesii constante".

Pornind de la concluzia că „autorul și opera sînt contemporani", Magdalena Popescu își propune, așadar, să răspundă sistematic cîtorva întrebări esențiale : „Căror etape din viața lui Slavici le corespunde marea creație ? Echilibrul moral produce opere echilibrate estetic sau invers ? Care e raportul dintre „fericirea" pe care atîta a rîvnit-o scriitorul și literatura lui ?, autoarea fiind conștientă că se află în fața cazului unui scriitor „obsedat de sine" care, în ciuda acestui fapt, creează opere de o mare obiectivitate.

Cu un real interes și ochi analitic Magdalena Popescu aduce în discuție problematica personajului lui Slavici, dezbătută în cele trei ample capitole dedicate exclusiv operei. Autoarea conchide că valențele unui scriitor depind, în bună măsură, de arta de a construi personaje viabile, afirmînd că în proza lui Slavici de după 1880 *(Sistemul lumii)* „esențial devine personajul nu doar ca entitate autonomă și intrinsecă, dar mai ales ca relație cu grupul de personaje", oferind spre argumentare schema izotopiilor pe care le pot ocupa celelalte personaje prin relație cu individul conflictual. Aceste considerații fac apel la autoritatea lui Schopenhauer, Nietzsche, Dostoievski, ultimul instituind un tablou sintetic al omului ca „ceea-ce-este — pentru alții și ceea ce-sînt-alții — pentru el". Nicăieri în literatura română formula dostoievskiană nu se evidențiază mai bine ca în cazul scriitorului Slavici. În acest sens sînt fertile discuțiile exegetei pe marginea nuvelelor : *Popa Tanda, Scormon, La crucea din sat, Gura satului* etc., personajele funcționînd ca niște „axe normative" și „inter-relaționale". Ineditul analizei pe care autoarea o realizează constă în faptul că ea se îndepărtează de definirea tradițională a conflictului nuvelei, amendînd acele încercări de a găsi conflictul în relația iubire-arghilofilie, virtute-păcat, ci între — precizează autoarea — „vanitate ca manifestare a individualității și negarea ei prin constrîngerea autoritară". Și mai mult reținem remarca privitoare la personajul principal, Ghiță, care, prin tripla lui tensiune sufletească, dă expresie, în contextul literaturii române, tragicului de amploare. Conflictul nuvelei e subordonat deci noțiunii de „vină tragi-

că" a omului. *Moara cu noroc* rămîne în concluzie „o dramă a dedublării şi o dramă a confuziei, a incapacităţii de a înţelege exact natura omonimului tău".

Valoarea nuvelei *Pădureanca* e întrezărită de Magdalena Popescu în sensul „socialului de castă", observaţiile mergînd şi de această dată spre gruparea personajelor în sisteme funcţionale.

Analiza critică evoluează spre romanul *Mara*, definit ca „romanul iubirii şi al căsătoriei", considerîndu-se că romanul nu poate fi înţeles decît în permanentă vecinătate a celor doi termeni, încercarea de a studia cartea numai prin unghiul conflictului naţional, moral şi social nu poate epuiza largile semnificaţii date de romancier. Se invocă iar numele lui Schopenhauer spre argumentare, personajele apărînd ca simboluri ale înfruntării dintre *voinţa de a fi* şi *voinţa morală*.

Magdalena Popescu insistă asupra echivocului Marei şi a crizelor traversate de Persida, definind-o în final ca „cel mai complet dintre caracterele descrise de Slavici".

O contribuţie notabilă în luminarea unui alt sector al prozei lui I. Slavici se aduce în *Scheme şi precepte* (IV), fiind vorba, de data aceasta, de acele texte în proză care diminuează spre final opera scriitorului, valoarea lor estetică fiind redusă. Se caută să se ofere o explicaţie cauzei decăderii curbei de creaţie, plauzibilă fiind diversitatea preocupărilor autorului în această perioadă, solicitat pe mai multe cîmpuri de activitate, căzut pradă unor mode şi ambiţii, ros de insuccese. *Spiru Călin, Negrea bătrînul, Ilie Duroc, Stîlp de cafenele, Dăscălaşul* etc. rămîn proze minuscule, de orientare didactică, „nuvele-portret", „schiţe caracterologice", cum le defineşte autoarea. În capitolul *Omul care n-a vrut să fie scriitor* (V) Magdalena Popescu argumentează biografic mutaţia intervenită spre sfîrşitul vieţii în scrisul lui Ioan Slavici, care devine un instrument de instruire didactică. Ampla oscilaţie între nivelul maxim şi minim al prozei sale este argumentată prin selectarea acelor momente importante care au intervenit în destinul omului, hotărîndu-i programul întregii vieţi.

Addenda — constelaţii ale imaginarului, ultimul capitol al monografiei, aduce în discuţie basmul folcloric, tratat dintr-un unghi nou. Prin *Floriţa din codru, Limir — împărat, Doi feţi cu stea în frunte* Slavici depăşeşte paradigma basmului tradiţional. Analiza acestui sector al prozei lui Slavici încearcă evidenţierea unor motive fundamentale : existenţa ca drum, iubirea ca supunere, materia ca ofensivă a organicului, basmul fiind „terenul pe care scriitorul îşi rezolvă obsesiile prin contemplare şi eliminare".

Nu putem încheia prezentarea de faţă fără concluzia că lucrarea Magdalenei Popescu nu urmăreşte numai simpla informare a cititorului, ci tinde spre înţelegerea profundă, cu largi semnificaţii, a operei şi a artistului. Cartea rămîne o lectură atrăgătoare prin ineditul interpretării, un studiu util şi practic pentru toţi cei care îl iubesc pe adevăratul Slavici.

VIORICA STOICA

Curier

Ne aflăm în faţa a peste o sută de scrisori sosite din toate judeţele ţării, fiecare cu tonul ei, cu lumina ei, cu viaţa ei proprie. Vom încerca să intrăm în consonanţă cu universul liric al fiecăruia dintre autorii acestor scrisori şi să dăm o mînă de ajutor — după cum ne va fi în putinţă — la descoperirea, definirea unor elemente esenţiale ale personalităţii sale.

Am dori să începem cu aceia care, dat fiind faptul că timpul lor liber de-pînă acum a fost prea sărac în lectură, că n-au reuşit să descopere cărţile cele mai importante pentru conturarea formării lor ca pasionaţi ai literaturii şi, în acelaşi timp, nu dispun nici de un talent nativ, dat de acea înnăscută ştiinţă intuitivă a sonurilor şi a legilor interne ale limbii materne pe care marii poeţi o dovedesc, au trimis versuri stîngace, neprelucrate atent şi goale de zbatere internă, lipsite de tumultul vulcanic stăpînit într-un echilibru dinamic — al unei tensiuni dintre idei şi emoţie, care, pentru poezie, este condiţia fundamentală de existenţă.

Pe aceştia i-am împărţit în două grupe şi e posibil ca, în cazul a doi sau trei dintre ei, plasarea într-una dintre grupe sau în cealaltă să fie la fel de justificată — după criterii care ţin de o oarecare diferenţă valorică, o diferenţă mai mult potenţială decît actualizată prin diversele (timidele) figuri de stil şi prin fluiditatea versurilor.

În prima grupă am reunit următoarele nume: *Aurelia Drăghici* — Brăila, *Victor Albu* — Cluj-Napoca, *Emilia Zahiu* — Vispeşti, Breaza, *Maria Cornelia Tomescu* — Găieşti, *Cristina Buşu* — Bucinişu, Olt, *Gheorghe Ciolacu* — Drobeta Tr. Severin, *Florin Dediu* — Liteni, Suceava, *Grigore Onofrei* — Timişoara, *Sorin Susan* — Oţelu Roşu, *Eugenia Tudor* — Cîmpulung, *Lucian Mihai Vancea* — Craiova (bucata în proză, sentimentală, cu accente vag patetice, este dezlînată, lipsită de valoare). Un anonim din Cărbuneşti, *Vasile Zidaru* — Drăgăneşti Vlaşca, Teleorman (încercaţi să citiţi cu toată atenţia necesară — şi cu efortul inerent acestei lecturi — poeziile lui Ion Barbu, mai ales pe acelea din ciclul *Isarlîk*; e posibil să vă sugereze aceste poezii o modalitate de abordare a propriilor idei; atenţie şi la a nu ajunge la simplă pastişă), *Teodor Ştefan* — Călăraşi, *Ion Stanciu* — Tîrgovişte, *Mariana Popoviciu* — Lupeni, *Manuela Crişan* — Sibiu (poeziile dumneavoastră rămîn la stadiul de simple glume ironic controlate, jocuri inteligente, fiind lipsite de dimensiunea emoţională; citäm, pentru exemplificare, poezia „Nouăgramatica...“ : Umbre-n scîntei / Mi se opresc / În palme calde / De-nfiorarea / Pronumelui personal / Sau din nefericire, / Posesiv, / Ce nu e / Trecut cu vederea / Fiindcă a plătit sin- / Taxa“), *Eugenia Pleşa* — Drobeta-Tr. Severin, *Gabriela Vasilie* — Movileni, Galaţi, *Ioana Rodica Anghel* — Ţînţăreni, Gorj, *Floarea C. Opriş* — Întorsura, Dolj, *Mihaela Cristescu* — Breaza, Prahova, *Viorica Şerban* — Breaza, Prahova, *Gabriel Antoniu, Eugenia Bogdan* — Codăeşti, Vaslui, *Şuşa Rădvan* — Vaslui, *Nina Fărcaş* — Oradea (deocamdată nici poezia, nici poemul în proză nu arată că aţi avea puterea să scrieţi versuri cu adevărat interesante), *Constantin Cioacă* — Piatra-Neamţ, *Iancu Centă* — Petroşani, Hunedoara, *Gheorghe Ciubotaru* — Iaşi, *Mariana Ştefan* — Constanţa, *Marian Giurea* — Slatina, Olt, *Lucian Fufezescu* — Abrud, Alba, *Doina Radu* — Nişcov, Buzău, *I. M.* — Suceava, *Gabriela Apreotesei* — Galaţi, *Maria Bălăneanu* — Zalău, Sălaj, *Lavinia Ghizdavăţ* — Cîmpulung, Argeş, *Valentin Bortoş* — Miercurea Ciuc, *Livioara Filipănţanu* — Vatra-Dornei, un anonim din Tîrgu Neamţ, *Vasile Ţăranu* — Ungheni, Neamţ, *Gigi Urs* — Giubega, Dolj: poeziile trimise de data aceasta de dumneavoastră sînt cu totul nerealizate, unele dintre ele dovedind goluri în pregătirea şcolară şi lipsă de gust. Rugămintea noastră este să aveţi mai multă exigenţă în judecarea propriilor lipsuri şi să treceţi mai hotărît la acţiunea de îndepărtare a lor. Vă aşteptăm în postura de oameni cu o serioasă cultură, care nu pot fără a citi cel puţin cîteva zeci de pagini pe zi din operele cele mai valoroase ale literaturii naţionale şi universale.

Cea de-a doua grupă îi cuprinde pe autorii acelor versuri în care au mai întîlnit din cînd în cînd cîte o sclipire, un germene de adevărată poezie. Li se cuvin şi lor aproximativ aceleaşi observaţii pe care le-am făcut în legătură cu cei nu-

miți mai sus. Numele lor sînt : *Corina Hornoiu* — București, *Adriana Petrescu*— Cluj-Napoca (mai interesantă *Chemări*, dar și aceasta prezintă inconsecvențe prozodice), *Ana Ilca* — Cluj-Napoca, *Mariș Adrein* — Cluj-Napoca (se reține versurile „Pasăre albastră, gîndul despicat / cerul ochilor mei"), *Alexandrina Caragioiu* — Timișoara, *Ileana Ciobanu* — Timișoara (încercați reîmprospătarea universului semantic al poeziei dumneavoastră), *Rodica Filimon* — Timișoara, *Alexandru Frunză* — Timișoara (schița nu se ridică prea mult deasupra stadiului de compunere corectă), *Inocențiu Gh. Posea* — Tismana, Gorj (încercați să citiți Arghezi și Blaga ; lectura lor v-ar fi de folos, chiar dacă la numai 13 ani nu îi veți înțelege întru totul), *Carmen Brujan* — Motru, Gorj, *Carmen Tania Grigore* — Buzău, *Florica Mihai* — Sighetul Marmației, *Crenguța Iancu* — Constanța, *Christian Bolog* — Turda, *Eugenia Stroe* — Adjud, *Benone Nedea* — Vîrtoapele, Teleorman, *Petrică Dohotaru* — Suceava, *Aura Stanciu* — Ploiești, *Maria Iancu* — București, *Adriana Duțe* — Sibiu, *Simona Pleșu* — Timișoara, *Dan Andrei* — Tîrgoviște, *Veronica Voilă* — Cernavodă, *Cace Rodica* — Slatina, Olt, *Luminița Potîrniche* — Galați, *Ion Cornel* — Constanța, *Olguța Bob* — Cluj-Napoca, *Mihaela Cucu* — Pătîrlagele, Buzău, *Sofia Dobre* — Rîmnicu Sărat, *Marian Diaconu* — Corabia, Olt, *Manuela-Alice Bortă* — Brașov, *Livia Vlad* — Șicu, Maramureș, *Valentina Griote* — Lăstuni, Tulcea, *Daniela Tețu* — Recea, Brașov, *Mioara D.* — Teleorman, *Alina Tudosie* — Drobeta Turnu Severin, *Mariana Blăjan* — Curtea de Argeș, *Daniela Stancu* — Țigănești, *Tamara Asaftei* — Botoșani, *Dumitru Branc* — Ineu, *Manuela Bejan* — Tîrgu Ocna, *Adrian Iovescu* — Bocșa, Caraș-Severin, *Floriana Băescu* — Drăgășani.

Vom trece acum la cei care, fără a fi poeți deja formați, ne dovedesc prin versurile lor că au reale aptitudini literare : *Andi Ana* — Constanța, *Constantin Năstase* — Bîrlad, *Theoparis Leyla* — Constanța, *Oszterman Gabriela* — Timișoara (interviul nu este interesant), *Irina Holacsek* — Timișoara, *Carmen Jutea* — Timișoara, *Mircea Truta* — Cluj-Napoca, *Smaranda Vinesi* — Cluj-Napoca (versuri mai sugestive : „condensați de liniștea nefirească", „munții tăcerilor limpezi"), *Dorel Macavei* (Cluj-Napoca ; reținem spre publicare poezia *Confundare*, singura care armonizează procedeele stilistice într-un întreg cu înalt grad de coerență internă), *Cecilia Roman* (cele patru versuri trimise ne fac să ghicim un promițător univers liric), *Carmen Petreanu* — Cîmpulung-Muscel, *Mariana Tudorie* — București : nici una din poeziile dumneavoastră nu e citabilă în întregime. N-ar fi rău să căutați noi modalități de expresie și lecturi cît mai variate, scrutînd mereu orizonturile interioare.

Maria Istrate — Iași, *Codruța Locusteanu* — Cluj-Napoca (schița trimisă nu depășește nivelul unei corecte compuneri școlare), *Behawetz Otto* — Timișoara, *René Renard* — Timișoara (reportajul, deși încearcă o formulă nouă, nu este îndeajuns de convingător), *Lelik Elemer* — Timișoara (expresia densă, acaparatoare, plină de metafore proaspete, convinge ; poate cu efort către simplificare și mai multă eleganță a frazei v-ar ajuta), *Monica (?)* — Aiud, *Lucreția Botea* — Roșiorii de Vede, *Dana Glăjaru* — Oradea, *Dana Sîrbu* — București, *Liziana Iosif* — Deva (dovediți o anume abilitate în regizarea dialogului) : schițelor, nuvelelor, fragmentelor de roman trimise le lipsește maturitatea artistică, exercițiul susținut și meditația consistentă, congruent urmărită. Unele sînt fragmente, avînd o stranie aparență de mozaic (dar nu fragmentate în mod conștient, voit și controlat, ca într-o compoziție în care realitatea e văzută prin prisma diverselor personaje, în timp ce autorul e (aparent) absent, deci nu în felul care ne-ar trimite cu gîndul la Virginia Wolf și James Joyce). Uneori (cazul *Lizianei Iosif)* structura narativă ajunge, totuși, să se constituie ca tot organic — deși prea cuminte, fără să realizeze un conflict profund, stăpînitor.

Radu-Iulian Negrilă — Arad : felicitări pentru debutul în ziarul local ; aşteptăm alte poezii, scrise după considerarea răspunsului nostru din numărul 1/1978 al revistei.

Andrea Ştefănescu — Mureş : aerul dumneavoastră adolescentin, dorit nonconformist şi ironic, agreabil în fond, ne pune în faţa unei structuri sufleteşti deosebite şi a unei promiţătoare inteligenţe. Schiţele (mai ales aceea în care tot universul e cuprins de euforie pentru că în sfîrşit plouă în deşertul Sahara) sînt interesante prin idei, mai puţin prin realizare artistică. Dacă tot doriţi să spargeţi tiparele, de ce nu o faceţi tocmai în această privinţă ? S-a publicat de curînd un foarte interesant roman : *Cartea Milionarului* de Ştefan Bănulescu ; citiţi-l, ar putea fi magnetul care ar structura şi delimita liniile de forţă ale meditaţiilor dumneavoastră. Mi s-a părut mie, sau aţi luat contact cu opera Virginiei Woolf ? Citiţi-i romanele. Să vedeţi acolo ce înseamnă neconformism creator şi depăşire a şabloanelor. Şi menţineţi legătura cu revista noastră.

Liliana Borşan — Gherla, Cluj : ne bucurăm să găsim în poeziile dumneavoastră — deşi nu aveţi decît 11 ani — versuri surprinzătoare prin forţa lor sugestivă : „Un greiere întîrziat/ Tulbură liniştea predomnitoare *(Natura)*" ; „Durerea tot creşte, tot creşte... / Sufletul parcă-mi vorbeşte *(Plecare din Sovata)*" etc. Tristeţea noastră este că fiecare dintre poeziile trimise cuprinde pe lîngă versuri de acest fel şi versuri mai modeste, mai sărace în idei, care nu se pot publica. Aşteptăm să primim de la dumneavoastră poezii publicabile în întregime.

Escarpin Emma — Bacău : deşi nu fără mari rezerve, poezia *Căderi din Olimp* (Îmi adorm fulgii sub pleoape / şi-s toată un cîntec de-atunci / izvor născător de neape / cu fără-de-maluri / cu fără-de-lunci etc.) este de acceptat ; celelalte — prea scurte şi necizelate — duc lipsa unui nucleu de semnificaţie organizatoric.

Iuliana Danciu — Cîmpulung-Moldovenesc : nu aţi acordat prea multă atenţie răspunsului nostru anterior. Ca urmare — nu mai avem alte observaţii de făcut : sînteţi încă prizoniera aceluiaşi stadiu.

Gabriela Cimpoeru — Ţînţăreni, Gorj : multe dintre poeziile nou trimise sînt interesante ; este evident că aveţi înnăscute abilităţi de a folosi într-un mod propriu, creator, sensurile şi sonorităţile cuvintelor. Versurile „Ca sunetul umblu prin cartea cea vie", „Alerg afară ca un cerb rănit/ De propria-i imagine de ape / Încoronat de frigul infinit", „Şovăie floarea-n grădină" şi altele sînt de reţinut. Însă pînă la a putea să scrieţi poezii în întregime convingătoare mai aveţi de lucru. Nu neglijaţi deloc lectura, căutaţi să citiţi cît mai mult ; în viitoarea dumneavoastră scrisoare spuneţi-ne : care vă sînt poeţii preferaţi ?

Ovidiu Coriolan Pecican — Arad : schiţa şi fragmentul de roman sînt bine scrise, fiecare episod se relaţionează corect ansamblului, este preanunţat, reiterat pe un alt plan etc. Un iz vag de prea multă sforţare şi ezitare din partea autorului persistă totuşi, dăunînd lucrărilor.

Poeziile sînt şi ele cam artificiale, polemice cumva, dar fac dovada unui îndelungat exerciţiu. Imaginile sînt violente : „Dacă mîna ta e tăiată din cot / mîna mea are şi picioare. / Colorează odaia cu nişte priviri / şi-ai s-o descoperi într-unul din sertare. // Prin ora lividă, figura-ţi transpare / dacă mîna ta e tăiată din cot. / Mîna mea are şi picioare / ce strivesc între degete ceasul mort./ Lumea — făcută din instrumente, pare, / cu coardele rupte şi în dezacord, / dacă mîna mea are şi picioare, / iar mîna ta e tăiată din cot". De fiecare dată întregul unei poezii se crispează prea tare, se fragmentează pe unul sau pe altul dintre planurile limbajului poetic.

Gheorghe Căciulă — Cîmpulung : uşurinţă în versificare şi o anume capacitate de orchestrare a procedeelor poetice se pot citi în poezia dumneavoastră

Mai multă stăpînire a acestor mijloace poetice v-ar avantaja poezia. Am propus spre publicare *Născut în iarnă grea.*

Gheorghe Achim — Cluj-Napoca : poezia dumneavoastră este uneori convingătoare prin stăpînirea conținutului și adecvata conducere a expresiei. Vă privați poezia de dimensunea filozofică prin lipsă de lecturi sistematice. Publicăm cu două-trei omisiuni, poezia *Oraș baroc.*

Liviu Jianu — Craiova ; versurile dumneavoastră capătă deseori rezonanțe profunde. Expresia este distilată cerebral. E posibil să aveți o evoluție interesantă. Se disting poemele *Venea o moară pe Siret...* și (pe alocuri stîngace) *Balada cutiei de chibrituri.*

Emilia Tismănaru — Lunca, Teleorman : deși sînteți numai în clasa a VII-a, scrieți de pe acum poezii surprinzător de mature, foarte interesante. Vă sugerăm să continuați să citiți foarte mult și să scrieți mult. În limita spațiului disponibil, revista noastră vă va publica unele din poeziile trimise.

Mugurel Boca — Cluj-Napoca : ne bucurăm să salutăm debutul unui alt poet foarte tînăr ; sînteți în clasa a V-a, dar aveți o gîndire poetică complexă, oferitoare de surprize prin fiecare vers. Ca și în cazul Emiliei Tismănaru, poezia se construiește la dumneavoastră așa cum numai la marii poeți se construiește : dinspre conținut către expresie nu de la îmbinări frumoase de cuvinte către conținut. Privim cu încredere evoluția dumneavoastră ulterioară și vom fi bucuroși să propunem spre publicare cele mai reușite poezii ale dumneavoastră.

* * *

În încheiere, sperînd că spusele noastre au venit către dumneavoastră precum o ploaie bogată peste un lan de tînăr grîu de primăvară, ne retragem în nerăbdarea de a vă primi scrisorile viitoare, unde vrem să vă aflăm mai înalți spiritual, mai exigenți cu sine și cît mai plini de roditoarea lumină poezească.

VASILE POENARU

Maxime

„Ceea ce generăm cu sufletul, zămislirile spiritului și priceperii noastre sînt produse de către o parte mai nobilă decît cea trupească și ne aparțin mai mult ; sîntem deodată și tată și mamă ale acestora. Ele ne costă mult mai mult și ne aduc mai multă cinste, dacă nu ceva bun în ele."

(Montaigne, *Aforisme)*

„Onestitatea profesională înseamnă a fi gata oricînd, cu tot ce poți, pentru serviciul societății din care faci parte, a neamului care te-a născut și a țării care te-a hrănit."

(N. Iorga, în *Proverbe, cugetări, definiții despre educație)*

„Curajul și modestia sînt virtuțile cele mai neechivoce, căci, prin natura lor, ipocrizia nu le poate imita."

(J. W. Goethe, în *Proverbe, cugetări, definiții despre educație)*

„În literatură și în artele frumoase se numește imaginațiune facultatea de a inventa, de a concepe, unită cu talentul de a zugrăvi concepțiunile sale foarte viu."

(Vasile Conta, în *Proverbe, cugetări, definiții despre educație)*

În atenția profesorilor și a elevilor

Pentru a contribui la perfecționarea învățămîntului filologic de toate gradele — școli generale, licee industriale, agro-industriale și silvice, economice și de drept administrativ, sanitare, matematică-fizică, științe ale naturii, pedagogice, filologie-istorie, licee de artă și facultăți filologice — S.S.F. va edita în anul 1979 :

1. **Limba și literatura română,** revistă trimestrială pentru elevi (4 numere, 16 lei abonamentul ; se primesc **comenzi colective** de cel puțin **20 de abonamente,** titular de comandă fiind un profesor ; **abonamente individuale,** pînă la 20 de exemplare, se primesc prin oficiile poștale conform Catalogului presei) ; revista publică articole în legătură cu procesul instructiv-educativ ;

2. **Limbă și literatură** (4 volume, 40 lei abonamentul), culegere de articole (limbă și stil, istorie și critică literară, analize de text, didactică modernă, perfecționare, grade etc.) ;

3. **Limbile moderne în școală** (2 volume, 24 lei) — culegere de articole privind predarea limbilor și literaturilor în școală ;

4. **Studii de literatură universală** (1 volum, 15 lei), culegere de articole privind scriitori și opere din literatura universală ;

Comenzile colective la revista pentru elevi (peste 20 de exemplare) și cele individuale la culegerile pentru profesori se difuzează de către S.S.F. direct abonaților. Se consideră abonați pentru anul 1979 profesorii care vor trimite pînă la 30 decembrie 1978, c/val. publicațiilor dorite (prin mandat poștal în contul S.S.F., nr. 45.11.09.5, la CEC Filiala Sector VI, București, 7000) și o fișă de comandă completată conform modelului de mai jos (în plic închis pe adresa Societăți de științe filologice, str. Spiru Haret, nr. 12, cod. 70738, sector VII, București).

Model

FIȘĂ DE COMANDĂ

Subsemnatul(a) . . . . . .
instituția (școala, liceul) . . . . . *din* . . . . .
. . . . . *am expediat prin mandat poștal nr.* . . . .
suma de . . . . . *lei, reprezentînd c/val. abonamentelor pentru anul 1979. (Se completează titlul publicației ; la revista pentru elevi și numărul abonamentelor)* . . . . . .

Abonamentele (volumele) se trimit la adresa (se completează cu majuscule adresa ; orice schimbare se comunică în scris S.S.F.) . . .
. . . . . .

Data . . . . . *Semnătura* . . . . . .

Taxele poștale achitate conform aprobării D.G.P.Tc. nr. 137/ 8951/1977.

BIBLIOTECA ASTRA SIBIU

Calendar literar-cultural 1978

(iulie — septembrie)

1 iulie — 100 de ani de la încheierea lucrărilor Congresului de la Berlin, care a recunoscut independența României și drepturile acesteia asupra Dobrogei.

4 iulie — 100 de ani de la adunarea generală a Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporului român (Astra), înființată în 1861, care a hotărît, între altele, sporirea tipăririi broșurilor „poporale", pentru răspîndirea științei și culturii în Transilvania.

1 august — 100 de ani de la apariția, la Gherla, a revistei *Amicul familiei. Foaie beletristică pentru toate trebuințele vieții sociale*. Pe prima pagină, *Cîntecul gintei latine* în versiunile română, franceză, italiană și latină, ca un omagiu adus poetului V. Alecsandri, cîștigătorul premiului de la Montpellier (mai 1878).

3 august — 30 de ani de la votarea Legii privind unificarea și laicizarea învățămîntului din țara noastră.

24 august — 130 de ani de la apariția, la Craiova, a ziarului *Național. Gazetă politică, literară și economică*, pentru a arăta „sporiul ce-l fac oamenii în literatură și știință".

5 septembrie — 120 de ani de la nașterea lui Alexandru Vlahuță, poet și prozator, profesor și referendar la Casa școalei, autor al odei *Lui Eminescu* și al romanului *Dan*, conducător al revistelor *Viața* (1893), *Sămănătorul* (1901) și *Lamura* (1919).

13 septembrie — 130 de ani de la eroica rezistență a pompierilor din Dealul Spirei („baia de sînge de la București" — cum o denumește Karl Marx).

14 septembrie — 200 de ani de la nașterea lui C. Conachi, poet și dramaturg, unul dintre reprezentanții poeziei lirice de la începutul secolului trecut.

23 septembrie — 80 de ani de la nașterea scriitorilor de limba germană din țara noastră : Alfred Margul Sperber și Oscar Walter Cisek.

29 septembrie — 90 de ani de la nașterea academicianului profesor Iorgu Iordan, lingvist de prestigiu, autor al unor valoroase lucrări de limbă română contemporană, stilistică, lingvistică romanică, toponimie. Redacția revistei noastre îi urează tradiționalul : „La mulți ani !"

Corespondenţii revistei „Limba şi literatura română"

ALBA — Rodica Fer, Liceul de filologie-istorie, Abrud ; Adriana Lăpăduş, Liceul „Horia, Cloşca şi Crişan", Alba Iulia.

ARAD — Floare Belean, Liceul pedagogic, Arad ; Mariana Turda, Liceul „I. Slavici", Arad.

ARGEŞ — Marina Cristina Vidoni, Liceul „Zinca Golescu", Piteşti.

BACĂU — Cristina Arhip, Liceul „Vasile Alecsandri", Bacău ; Lăcrămioara Feraru, Liceul industrial nr. 1, Gh. Gheorghiu-Dej.

BIHOR — Gabriela Gurgui, Liceul „E. Godju", Oradea.

BISTRIŢA-NĂSĂUD — Doina Botezatu, Liceul „L. Rebreanu", Bistriţa.

BRAŞOV — Gabriela Gheorghe, Liceul nr. 1 de matematică-fizică, Braşov.

BUZĂU — Madi-Florina Niculescu, Liceul „M. Eminescu", Buzău.

CLUJ — Ana Mazăre, Liceul pedagogic „Gh. Lazăr", Cluj-Napoca ; Elena Suciu, Liceul „Mihai Viteazul", Turda ; Gheorghe Achim, Liceul „Ady-Şincai", Cluj-Napoca.

CONSTANŢA — Luminiţa Puşcaşu, Liceul de matematică-fizică, Constanţa.

COVASNA — Dobre Radu, Dorina Toma, Liceul industrial, Sfintu Gheorghe.

DÎMBOVIŢA — Georgian Tudose, Liceul „Grigore Alexandrescu", Tîrgovişte.

DOLJ — Liliana Combei, Liceul „Nicolae Bălcescu", Craiova ; Adina Mihăilescu, Liceul „Fraţii Buzeşti", Craiova ; Virginia Virtineanu, Liceul pedagogic, Craiova.

GORJ — Minodora Şerban, Liceul pedagogic, Tg. Jiu.

HARGHITA — Doina Săniuţă, Liceul Topliţa.

HUNEDOARA — Monica Fodor, Liceul de matematică-fizică, Hunedoara.

IALOMIŢA — Carmen Bolfa, Liceul de matematică-fizică, Călăraşi ; Elena Dobrin, Liceul de matematică-fizică, Slobozia.

IAŞI — Doina Bejan, Liceul „G. Ibrăileanu", Iaşi ; Ana Sinzianu, Liceul „M. Sadoveanu", Iaşi.

MARAMUREŞ — Adelina Groşan, Liceul „Gh. Şincai", Baia Mare.

MUREŞ — Doina Pologea, Liceul „Al. Papiu-Ilarian", Tg. Mureş ; Stanca Simona Cişmariu, Liceul Luduş.

NEAMŢ — Dorina Irimia, Liceul nr. 1, Tg. Neamţ ; Constantin Nedelcu, Liceul de matematică-fizică, Roman ; Ada Popovici, Liceul „Petru Rareş", Piatra Neamţ.

OLT — Lucia Ardeleanu, Liceul nr. 1, Caracal.

PRAHOVA — Domniţa Palii, Liceul pedagogic, Ploieşti ; Constanţa Spurcaciu, Mircea Vasilescu, Liceul „Constantin Dobrogeanu-Gherea", Ploieşti ; Maria Ilie, Liceul „Aurel Vlaicu", Breaza.

SATU MARE — Leonica Bumba, Rodica Curteanu, Liceul industrial nr. 2, Satu Mare.

SĂLAJ — Elena Sigartău, Liceul Cehu-Silvaniei.

SIBIU — Carmen Negulei, Liceul „O. Goga", Sibiu.

SUCEAVA — Dan Bodnar, Liceul „Ştefan cel Mare", Suceava.

TELEORMAN — Marin Dumitrescu, Liceul industrial de construcţii, Alexandria ; Mihaela Luminiţa Ionescu, Liceul pedagogic, Turnu Măgurele.

TIMIŞ — Camelia Liliana Lobonţ, Liceul „C. D. Loga", Timişoara.

TULCEA — Luminiţa Matei, Liceul „Spiru Haret", Tulcea.

VASLUI — Viorica Apostu, Liceul pedagogic, Bîrlad.

VÎLCEA — Cristina Cucu, Liceul pedagogic, Rm. Vîlcea ; Elena Ghelcea, Liceul Drăgăşani ; Dana Matei, Liceul „N. Bălcescu", Rm. Vîlcea.

VRANCEA — Doina Neamţu, Liceul „Unirea", Focşani.

Societatea de științe filologice

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

4

1978

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU

COLECTIVUL DE REDACŢIE :

GHEORGHE ANTONESCU (Slobozia), NAE ANTONESCU (Terebeşti, jud. Satu Mare), CONSTANŢA BĂRBOI, G. BELDESCU. ION BUZAŞI (Blaj), VLADIMIR DOGARU, ŞTEFAN AUGUSTIN DOINAŞ, AUGUSTIN MACARIE, AURELIA MARINESCU, DORINA MĂRGINEANŢU (Timişoara), TITUS MORARU (Cluj-Napoca), NICOLAE I. NICOLAE, LAURENŢIU NICULESCU, ILEANA OANCEA (Timişoara), TUDOR OPRIŞ, GABRIELA PANĂ DINDELEGAN, MARIAN . PAPAHAGI (Cluj-Napoca), NICOLAE PĂUNESCU (Reşiţa), STERIE RĂDOI (Iaşi), NICOLAE SAFTU, GEORGE ŞOVU, AL. TUDORICĂ, OANA UDREANU, G. G. URSU

REDACŢIA :

MARICA ANGHELESCU, MIRCEA FRÎNCULESCU — redactori ;
ION HANGIU — redactor şef

Revista LIMBA şi LITERATURA ROMÂNĂ este editată de Societatea de ştiinţe filologice, cod 848866. Redacţia şi administraţia : str. Spiru Haret, nr. 12, sector VII, Bucureşti, cod. 70738, tel. 15.17.92., cont C.E.C. nr. 45.11.09.5, Filiala sector VI, Calea Victoriei nr. 9 Bucureşti.

LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ

BIBL... „ASTRA"

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

ANUL IV (VII), NR. 4 (OCTOMBRIE-DECEMBRIE), BUCUREŞTI, 1978

Sumar

VIOREL COSMA — Ciprian Porumbescu — clasicul şi contemporanul nostru . 3

IORGU IORDAN — Expresii: „Scumpul mai mult păgubeşte, şi leneşul mai mult aleargă" 6

PAVEL RUXANDOIU — Proverbe: „Cine se scoală de dimineaţă departe ajunge" 7

Gramatică, vocabular

ELENA BARBORICĂ — Cuvinte vechi păstrate în locuţiuni şi expresii . 8

FLORA ŞUTEU — Două aparente excepţii ortografice: *aşază* şi *înşală* 10

G. BELDESCU — Semnele de punctuaţie şi semnele ortografice . . 11

Stil, compoziţie

STANCA CHESARU — Hiperbola 15

ANA DUMITRESCU — Tehnica povestirii în *Hanu-Ancuţei* de Mihail Sadoveanu 18

VICTOR VIŞINESCU — Note despre reportaj (II) 21

Caiet de analize

ROXANA SORESCU — Tudor Arghezi: *Bună dimineaţa, primăvară!* . . 25

MAGDA URSACHE — Nichita Stănescu: *Un pământ numit România* . . 27

Literatură universală

CORNELIU NISTOR — Henrik Ibsen: *Casa cu păpuşi* 31

Concursuri, examene

Activităţi în cadrul Festivalului Naţional „Cîntarea României". Rezultatele concursurilor: Limba şi literatura română pentru clasele a VII-a şi a VIII-a; „Tinere condeie"; Reviste şcolare. Concursuri literar-artistice în anul şcolar 1978 — 1979 33

TUDOR OPRIŞ — Cîteva consideraţii de marginea Concursului naţional al revistelor şcolare 42

Cenacluri, reviste

DUMITRU ANGHEL — Stimularea creativității în cercul literar . . . 45
GEORGE ȘOVU — Cronica revistelor școlare 46

De la corespondenții noștri 49

Tinere talente

ANCA MATEI — *În țara mea* 52
GABRIEL CHEROIU — *Prisaca de baladă* 52

Debut

LILIANA JORA — *Țărîi* 53
RADU-IULIAN NEGRILĂ — *Sînt născut...* 53
GABRIELA CIMPOIERU — *Sufletele* 53
EMILIA POP — *Încredere* 54
CARMEN-TANIA GRIGORE — *Acasă* 54
IULIANA GHIȚĂ — *Prea departe* 54

Însemnări pe marginea cărților

...Ca un lagăr de miere! (G. I. Tohăneanu); OVIDIU FRÎNCULESCU, *Dictionnaire des verbes français avec leurs constructions spécifiques. Dicționar de verbe franceze cu construcțiile lor specifice* (Dan Ion Nasta); CLEOPATRA LORINȚIU, *Regina cu pași furați* (Constanța Buzea); AL. CĂLINESCU, *Perspective critice* (Gabriel Angelescu); GEORGE ȘOVU *Declarație de dragoste* (Augustin Macarie) 55
VASILE POENARU — Curier 61

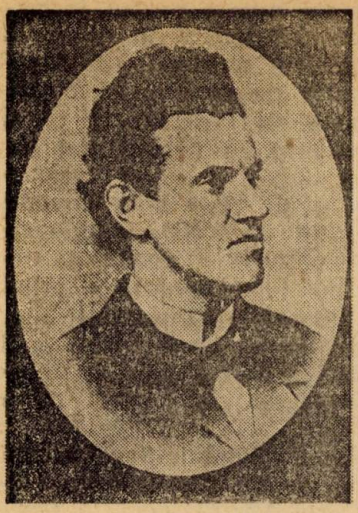

Ciprian Porumbescu — clasicul și contemporanul nostru

VIOREL COSMA
Conservatorul de muzică „Ciprian Porumbescu", București

În octombrie 1978 s-au împlinit 125 de ani de la nașterea compozitorului Ciprian Porumbescu, muzicianul înflăcărat care a pus bazele imnului și a operelor clasice românești, făuritorul unor modele artistice originale ale formelor muzicale universale (rapsodia, nocturna, reveria, balada, valsul). Deși a trecut aproape un veac de la definitivarea nemuritoarelor sale pagini muzicale — *Balada pentru vioară*, opereta *Crai-Nou*, corurile *Pe-al nostru steag*, *Cîntecul tricolorului*, *Românul*, *Cîntecul gintei latine*, *Rapsodia română pentru pian* — totuși, opera lui Ciprian Porumbescu ne apare astăzi la fel de vie ca odinioară. Clasic în cel mai autentic sens al cuvîntului, Ciprian Porumbescu rămîne în același timp — prin surprinzătoarea-i prezență pe afișele noastre de concert — compozitorul contemporan al spiritualității românești. Exemplul cel mai elocvent al perenității ni-l oferă recenta adoptare a melodiei lui Ciprian Porumbescu pentru *Imnul de Stat al Republicii Socialiste România*.

În ciuda celor 29 de ani pe care i-a trăit în chinuri fizice (tuberculos din naștere) și lipsuri materiale, Ciprian Porumbescu a lăsat o operă surprinzătoare prin proporții și diversitate. De la compoziții pînă la manuale didactice, de la poezii și nuvele pînă la roman și lucrări dramatice, de la conferințe pînă la memorii literare (sub formă de foiletoane, jurnal intim și corespondență), muzicianul-poet a desfășurat o activitate laborioasă. Recente izvoare documentare au completat imaginea multilateralei personalități a autorului *Baladei* cu noi laturi ale activității sale artistice și științifice: dirijor de orchestră, folclorist, critic muzical, conferențiar, redactor de gazete, dramaturg, romancier. Spirit enciclopedist — propriu oamenilor noștri de cultură din secolul al XIX-lea — Ciprian Porumbescu ar fi putut îmbogăți patrimoniul național cu lucrări de nebănuită îndrăzneală creatoare, fiindcă intelectul său neastîmpărat și vocația înnăscută de vizionar al artei autohtone i-ar fi dat posibilitatea să contureze drumuri luminoase de afirmare a școlii muzicale naționale. Din păcate, tragicul sfîrșit la vîrsta cînd alți creatori abia își încep cariera profesională, l-a împiedicat să-și afirme plenar excepționalul talent. Totuși, de numele său se leagă priorități muzicale peste care nu se va putea trece ușor în viitoarele exegeze ale istoriei muzicii românești.

Ciprian Porumbescu a activat numai sub stăpîniri străine, neavînd libertatea creatoare a colegilor din Principatele Române. Mediul artistic pe care l-a oferit societatea epocii a rămas departe de posi-

bilitățile sale profesionale, obligîndu-l să scrie numai pentru formații și artiști amatori. Dar, Ciprian Porumbescu a apărut la orizontul culturii românești într-un moment de entuziasm național: independența politică din 1877, fapt care l-a stimulat pe căile artei naționale. Cînd *hora* populară a devenit sub pana lui Porumbescu piesă instrumentală de salon, cînd *nocturna* și *reverîa* au împrumutat intonații românești, putem afirma că s-a schimbat o mentalitate, o gîndire. Cînd *opereta* lui Strauss și *rapsodia* lui Liszt s-au dovedit — prin intermediul aceluiași creator — forme muzicale posibile de a îmbrăca straiele sonore românești, s-a conturat o conștiință de școală națională. De altfel, cu puține luni înainte de moarte, Ciprian Porumbescu i-a mărturisit primului său biograf, istoriograful Nic. Petra-Petrescu, necesitatea de a strînge laolaltă pe „toți componiștii români mai de seamă", spre a pune o „bază naturală muzicii noastre" în vederea apărării creației originale aflată „în pericol de a fi alterată prin diferite înrîuriri străine".

Născut la 2/14 octombrie 1853 în comuna Șipotele-Sucevei din Bucovina, Ciprian Porumbescu a studiat muzica de timpuriu cu elevul lui Chopin, pianistul și compozitorul Carol Miculi, apoi la Gimnaziul din Suceava cu Ștefan Nosievici și la Seminarul din Cernăuți cu Isidor Vorobchievici. Anii aceștia de peregrinări școlare au marcat totdeodată și contactul cu muzica populară, îndrăgită și cunoscută de Ciprian Porumbescu fie în satele pe unde a umblat tatăl său ca preot (Bojan, Stupca), fie în Suceava, unde a avut revelația muzicii lăutărești, admirabil ilustrată de neîntrecutul staroste Grigore Vindireu.

La vîrsta de 25 de ani a poposit în Viena, capitala muzicii europene la mijlocul secolului trecut, devenind discipolul unor maeștri de reputație artistică netăgăduită ca Anton Bruckner, Eusebie Mandicevschi și Eduard Hanslick. Aci, în capitala imperiului habsburgic, a cunoscut întregul mecanism al unui regim absolutist, fapt care a generat prima „replică" hotărîtă de muzician patriot: *Colecțiune de cîntece sociale pentru studenții români*. În această broșură pentru tineret, Ciprian Porumbescu a dat la iveală *Imnul Unirii (Pe-al nostru steag)*, *Cîntecul gintei latine*, *Cîntecul tricolorului*, veritabile mesaje patriotice de mare popularitate ale neamului românesc din epoca independenței naționale.

Reîntors în patrie, ca profesor de muzică al școlilor române din Brașov, Ciprian Porumbescu a înțeles că în artă „trebuie să înveți o viață întreagă". Deși era dirijor și dascăl de notorietate în orașul de la poalele Tîmpei, totuși nu a încetat să ia lecții de pian cu H. Geifrig și de orchestrație cu Friedrich Böhme. La Brașov a răsunat în premieră absolută opereta *Crai-Nou* și tot aci și-a prezentat Ciprian Porumbescu un buchet de valoroase compoziții în cadrul acelor memorabile *concerte de autor* (1882).

Din păcate, tuberculoza răscolită puternic de temnița habsburgică (unde a fost aruncat pentru ideile sale politice), precum și permanentele lipsuri materiale i-au măcinat trupul pînă la epuizare (la 28 de ani mergea în baston!). Plecat în Italia spre a-și îngriji sănătatea, Ciprian Porumbescu — setos de cunoaștere — a vizitat monumentele de artă din Pisa, Genova, Roma, Veneția, Milano, întîlnindu-se cu marele Giuseppe Verdi. Grav bolnav, a revenit la Stupca în primăvara anului 1883, unde, curînd, și-a aflat sfîrșitul (6 iunie 1883). Așa-

dar, o viață de peregrinări în singurătate, pe meleaguri străine, fără bucurii și împliniri profesionale capabile să-i înseninеze existența. Cele mai frumoase momente le-a trăit la Brașov, cu prilejul premierei operetei *Crai-Nou* și a concertelor orchestrale de autor din pragul morții.

Moștenirea artistică a lui Ciprian Porumbescu însumează aproape 300 de lucrări : lieduri, romanțe, coruri, piese instrumentale și orchestrale, ode și cantate, comedii muzicale și opereta *Crai-Nou*. Din tot ceea ce a lăsat autorul *Baladei*, la loc de frunte se situează fără îndoială muzica corală. De la piesele mici, în formă populară *(Frunză verde foi de nalbă, Iarna)*, pînă la piesele lirice (serenada *Dormi ușor, Noapte de primăvară)*, de la cîntecele tinerești, avîntate *(Cîntec de primăvară, Inimă de român, Cîntec de mai)*, pînă la lucrările patriotice de forță, cu sonorități imnice, majestuoase *(Imnul Unirii, Cîntecul tricolorului, Tabăra română, Odă ostașilor români, Altarul mănăstirii Putna)*, corurile reprezintă, de fapt, o nouă treaptă artistică a creației vocale românești. Este etapa superioară acelor pagini de început din epoca pașoptistă și a Unirii, cînd compozitorii se mărgineau la o melodică de romanță orășenească și la o armonie simplă, cu folosirea principalelor trepte tonale, Ciprian Porumbescu aspirînd spre haina modală și melosul popular țărănesc sau lăutăresc, cu independență și ambitus * mai mare al vocilor

În muzica instrumentală, Ciprian Porumbescu a urmărit să creeze un repertoriu clasic, impregnat de sevă românească. Miniaturile tipic romantice (nocturna, reveria, valsul, balada, idila) și-au aflat corespondențe admirabile în pagini ca *Dorul, Reverie, O seară la stînă, Fantome, Camelii*, dar mai ales în binecunoscuta *Baladă* pentru vioară. Dorința de a strecura muzicii de salon o tentă militantă, patriotică, l-a îndemnat pe Ciprian Porumbescu să împrumute unei polci denumirea de *Plevna*, iar unei hore, titlul sugestiv *Peneș Curcanul*.

Urmărit de ideea valorificării superioare a folclorului, compozitorul a abordat forme și genuri mai complexe ca parafraza, rapso-

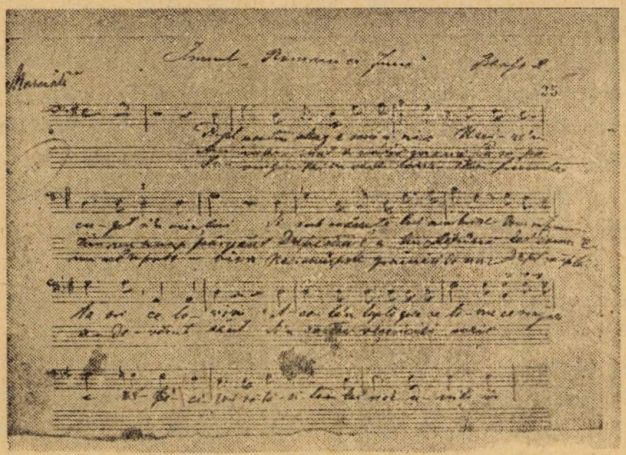

Manuscrisul autograf al cîntecului *Pe-al nostru steag*

* Întindere a unei melodii, de la sunetul ei cel mai grav, pînă la cel mai înalt.

dia, comedia muzicală și opereta (în anul morții a început să scrie o nouă lucrare, *Noaptea Sfîntului Gheorghe* valorificînd aceeași tematică țărănească).

Prin tot ceea ce a gîndit și a realizat Ciprian Porumbescu pentru muzica românească din secolul al XIX-lea, se poate afirma că a contribuit la punerea temeliei clasicismului muzical românesc. Prin vitalitatea mesajului patriotic, opera sa a înfruntat timpul, făcînd din autorul *Cîntecului tricolorului* un contemporan al tuturor epocilor.

Expresii: „Scumpul mai mult păgubește, și leneșul mai mult aleargă"

Acad. IORGU IORDAN

Ca și zicala cu *vrabia**..., se impune să dau acum cîteva explicații prealabile despre unele aspecte care nu se leagă direct de semnificația ei. *Scump*, adjectiv, cu valoare substantivală în cazul de față, are aici un sens mai puțin cunoscut, pe acela de „zgîrcit, avar". Și a se *scumpi*, într-o propoziție ca aceasta: *Se scumpește la nimica toată*, înseamnă „se zgîrcește", adică „se tocmește", cînd e vorba de cumpărat un lucru oarecare, fără importanță. Și *leneș* este ceea ce se vede ușor, tot substantiv, ca funcție sintactică.

Ar mai fi ceva de spus cu privire la accentul frazei. Nu e greu de observat că *scump* se opune lui *păgubește*, iar *leneș* lui *aleargă*. Urmează, deci, că aceste patru cuvinte trebuie accentuate mai puternic pentru a se scoate în evidență opoziția dintre subiect și predicat în fiecare dintre cele două propoziții ale zicalei.

Cu această ultimă explicație ne-am apropiat de semnificația ei. Zgîrcitului i se pare prea scump un lucru bun, fiindcă el ține mult la bani, considerați ca un scop, nu ca un mijloc pentru satisfacerea necesităților sale, și cumpără unul mai puțin bun, pentru că acesta e mai ieftin. Pînă la urmă, se dovedește, cum se spune adesea în vorbirea familiară, că lucrul scump este într-adevăr ieftin, căci durează mult, iar cel ieftin, scump, întrucît se uzează repede și trebuie înlocuit prin altul. La fel se prezintă situația în ce privește pe leneș, pe omul comod, care, nevrînd să se ostenească serios, cînd este vorba de realizat ceva, se grăbește și face lucruri care trebuie reluate de la capăt, tot de către el, ceea ce implică o osteneală mai mare decît cea necesară la început de tot, pentru realizarea lor în condiții satisfăcătoare.

Ca toate zicalele, și aceasta are un sens figurat, dar spre deosebire de cea cu *vrabia*..., dezlegarea, ca să zic așa, a semnificației nu prezintă aproape nici o dificultate pentru un cunoscător bun al limbii noastre.

---

* Vezi *Limba și literatura română*, nr. 3, 1978, p. 9.

Proverbe: „Cine se scoală de dimineață departe ajunge"

PAVEL RUXĂNDOIU
Universitatea din București

„Cine se scoală de dimineață departe ajunge" este un proverb despre hărnicie și rațiune, izvorît din experiența și cugetarea milenară a omului confruntat cu propria sa existență. Originea foarte veche, care nu poate fi fixată într-o anumită epocă sau o anumită zonă de cultură, o demonstrează prezența acestui proverb, cu semnificația de bază, la numeroase popoare, chiar dacă formele de expresie și, mai ales, termenii puși în relație diferă. Astfel, francezii spun: „Omul matinal este sănătos, vioi și prosper"; germanii: „Devreme în pat și devreme sculat / Fac omul sănătos și bogat", iar englezii: „Devreme sculat și devreme la drum / Fac omul sănătos, bogat și înțelept". Printr-o formulă mai deosebită, vechii romani puneau succesele aventurilor epopeice ale lui Aeneas pe seama aceluiași mod de comportament: „Aeneas se matutinus agebat", adică Aeneas, de dimineață trezit, se avîntă (în luptă). Este, de fapt, un fragment de vers din *Eneida*, desprins din contextul său și intrat în limbajul paremiologic. Nu se poate susține, însă, că proverbele europene amintite mai sus își au originea nemijlocit în această expresie.

După cum se vede, factorul comun prezent în toate aceste proverbe este „sculatul de dimineață" sau „devreme", căruia i se atribuie o valoare simbolică. Dimineața este începutul unei zile de muncă, și de felul în care omul realizează acest început depinde succesul activității sale. În unele variante ale poeziei *Pluguşorului*, ca și în unele balade eroice, valoarea simbolică a acestui început este marcată printr-un comportament aproape ritualizat:

> Într-o joi de dimineață
> s-a sculat badea din față,
> dimineața s-a sculat,
> pe ochi negri s-a spălat,
> . . . . . .
> chica neagră-a pieptănat,
> în strai nou s-a îmbrăcat etc.

Semnificația „dimineții" și a „sculatului de dimineață" este subliniată cu convingere și în alte proverbe românești: „Un ceas de dimineață plătește cît trei după prînz"; sau: „Dimineața poartă aur la gură"; sau „Ora dimineții / E aurul vieții"; sau: „Mînecatul (pornitul) de dimineață și însuratul devreme sînt două lucruri cu spor".

Dacă primele trei proverbe întăresc sensul simbolic al „dimineții" ca început de zi, ultimul este interesant prin faptul că pune în relație generalitatea acestui sens cu semnificația lui într-un plan mai concret: însuratul devreme. Se poate observa, astfel, că proverbul, chiar și atunci cînd este realizat într-o formulă generică: „Cine se scoală de dimineață departe ajunge", nu își restrînge semnificațiile la sensul direct al cuvintelor cu care operează

Forța educativă a proverbului decurge tocmai din această valabilitate mult mai largă a adevărului pe care îl exprimă, din posibilitatea aplicării lui la contexte și împrejurări diferite de viață, cu implicarea transparentă a unor îndemnuri sau povețe. Același lucru îl constatăm dacă ne gîndim la un alt proverb, al cărui sens este complementar în raport cu cel al proverbului comentat: „Ziua bună se cunoaște de dimineață". Aceasta poate să însemne o dimineață însorită care anunță o zi însorită, și nu totdeauna se întîmplă așa, dar poate să însemne, mai mult, o zi sau o muncă pe care omul o începe bine și o încheie la fel de bine. Este un adevăr mult mai valabil pentru om decît cel exprimat prin sensul direct al cuvintelor care alcătuiesc proverbul.

Din proverbul analizat se desprinde un îndemn generos la hărnicie, calitate statornică a poporului român, care trebuie să constituie pentru fiecare dintre noi un mod de a fi și un țel.

GRAMATICĂ, VOCABULAR

Cuvinte vechi păstrate în locuțiuni și expresii

ELENA BARBORICA
Universitatea din București

Multe locuțiuni și expresii au o mare vechime, așa încît ele conțin cuvinte care fie au dispărut din limba de astăzi, fie sînt învechite și au o circulație limitată la o anumită zonă, la un anumit grai. De aceea, se poate întîmpla ca, în timp ce un cuvînt nu mai este deloc folosit sau este puțin cunoscut, el să fie cuprins în locuțiuni și expresii destul de răspîndite atît în limba vorbită, cît și în limba literară. De cele mai multe ori, pătrunderea în limba literară se explică prin utilizarea de către scriitori, în limba operelor literare.

Cîteva cuvinte vechi nu sînt înregistrate în îmbinări libere de cuvinte în textele românești vechi și nici în limba actuală. Ele se întîlnesc însă în locuțiuni și expresii, deci în îmbinări fixe de cuvinte, care devin astfel singurele mărturii ale faptului că, într-o epocă mai veche, aceste cuvinte au existat și au fost destul de răspîndite. Cunoașterea și înțelegerea unor astfel de locuțiuni și expresii este necesară și utilă îndeosebi în cazul în care cuprind cuvinte de origine latină pentru care nu avem alte atestări. Astfel, cu ajutorul locuțiunilor și expresiilor, putem întregi inventarul fondului de cuvinte moștenit de română din latină. Să vedem cîteva exemple:

Substantivul feminin *mică* a fost moștenit din latină, din *mica* „fărîmă", dar chiar în limba veche el apare numai în locuțiuni adverbiale: *pe mică pe ceas* „foarte des, fără încetare, neîntrerupt, curînd, repede"; *într-o mică de ceas* „într-o clipă, foarte repede". Utilizate în limba vorbită, ele au intrat și în limba literară, prin intermediul literaturii artistice: „— S-a întors Farcaș de la Eși? — Ba însă nu... S-așteaptă să cadă *pe mică pe ceas*" (V. Alecsandri, *Cetatea Neamțului sau Sobieschi și plăișii români*, în *Opere complete*, *Teatru*, 1875, vol. IV, p. 1478); „Ofițerii *pe mică pe ceas* scoteau ceasornicele, unii le priveau lung, pe gînduri, alții le puneau iute în

buzunarul de la pantaloni, pentru a le scoate în clipa următoare". (M. Sadoveanu, *În baterie*, în vol. *Povestiri din război*, Editura Minerva, 1977, p. 20).

Un exemplu asemănător este oferit de locuțiunea adverbială *din chiar senin* „pe neașteptate, fără nici un motiv" : *„Din chiar senin* mi-a ieșit mie un corn" (I. Pop-Reteganul, *Doftorul Toderaș*, în *Povești ardelenești culese din gura poporului*, Brașov, 1888, vol. II, p. 79) ; „Îi era ciudă să-i pice lui mură în gură o bucățică așa de bună *din chiar senin*" (P. Ispirescu, *Isprăvile și viața lui Mihai Viteazul*, ed. a II-a, București, 1885, p. 35). Ea cuprinde adjectivul *chiar*, de origine latină, provenit din *clarus, -a, -um*. În limba de astăzi acest cuvînt nu mai este utilizat ca adjectiv, ci numai ca adverb.

Alteori, locuțiunea poate avea o mare circulație în limba vorbită și chiar în limba literară, în timp ce cuvîntul pe care îl conține este rar folosit în limba actuală, deși este foarte vechi și a avut, probabil, o mare circulație. Astfel, *cerbice* „ceafă, grumaz (la om și la animale)" este tot de origine latină, din *cervix*. El este rar folosit în limba actuală, dar încă dintr-o epocă foarte veche a intrat în expresii ca : *a fi tare de cerbice* "a fi dîrz, neîndupecat". Mai concludent este exemplul următor : *rînă* „fiecare dintre laturile corpului, coapsă, șold" este un cuvînt de origine latină. În limba vorbită mai apare încă folosit de-sine-stătător. Îl întîlnim în literatura populară : „Botea doarme la stupină, / cu capul pe-o rădăcină, / Cu palosul pus pe mînă, / Cu darda pe lîngă *rînă*" (G. Dem. Teodorescu, *Botea*, în *Poezii populare române*, București, 1885, p. 604). În limba literară, însă, circulă numai în locuțiuni : *într-o rînă, pe o rînă* folosite cu anumite verbe : *a sta, a ședea* etc. „culcat sau aplecat pe o parte" : „Colo sus, culcat *pe-o rînă*, / *Stă Negoiul mohorît*" (G. Topîrceanu, *Balada munților*, în vol. *Poezii*, București, Editura Eminescu, 1972, p. 19). În legătură cu obiecte, locuțiunea *într-o rînă* are înțelesul „înclinat, strîmb" : „Curțile ca maidanele, fără împrejmuiri sau cu gardurile *într-o rînă*" (I. Pas, *Zilele vieții tale*, București, 1950, vol. IV, p. 47).

Substantivul *brîncă* este tot un cuvînt vechi, moștenit din latină. În limba veche era folosit cu sensul de „mînă", cu care mai apare și astăzi în Crișana. Este deci arhaic și regional. Dar el a pătruns și în limba literară actuală prin intermediul unor locuțiuni și expresii, unde a intrat la forma de plural. Astfel, apare în locuțiunile adverbiale : *pe brînci* și *în brînci* „a merge pe mîini și picioare, tîrîș, de-a bușilea" : „În seara răzvrătită care vine / De la străbunii mei pînă la tine, / Prin rîpi și gropi adînci, / Suite de bătrînii mei *pe brînci*" (T. Arghezi, *Testament*, în *Scrieri*, [1962], vol. I, p. 9). Tot cu sensul propriu apare în cîteva expresii : *a se tîrî pe brînci, a merge pe brînci* „a merge pe mîini și picioare, tîrîndu-se" ; *a cădea în brînci* „a cădea istovit de oboseală" ; *a munci pe brînci, a lucra pe brînci* „a munci pînă la epuizare" ; *a da brînci*, „a împinge, a izbi". De la această din urmă îmbinare s-a dezvoltat, probabil, și un alt sens, cel de „ghiont, împunsătură, izbitură", din expresia figurată *a-i da inima brînci*, „a se simți atras, împins către ceva". Iată deci un exemplu de cuvînt învechit și rar, intrat în locuțiuni cu o circulație foarte mare. Se poate afirma că menținerea cuvîntului — e adevărat sub forma de plural — se datorește pătrunderii lui în **locuțiuni și expresii.**

Două aparente excepții ortografice: *așază* și *înșală*

FLORA ȘUTEU
Universitatea din Craiova

Formele verbale de indicativ prezent, persoana a III-a singular și plural, *așază* și *înșală* apar foarte frecvent scrise greșit: *așează* și *înșeală*. Cauza greșelii o formează numărul mare de cuvinte care se scriu corect cu terminația *-șează* și *-șeală*: *afișează, furișează, înfățișează; greșeală, cerșeală, sfîrșeală* etc. Se poate spune, deci, că greșelile de scriere amintite apar prin analogie cu unele forme corecte cu terminație aproape identică. În cazul lui *așează*, analogia acționează cu mai multă ușurință, deoarece e vorba tot de forme verbale, în timp ce pentru forma *înșeală* nu pot fi amintite ca modele decît substantive. Cert este că terminațiile grafice *-șază* și *-șează*, ca și *-șală* și *-șeală* se aseamănă foarte mult. În pronunțare, după cum se va vedea mai jos, ele sînt absolut identice, ceea ce face ca cele două forme verbale amintite în titlu să se modifice, după modelul grafic al celorlalte, mult mai numeroase.

Pentru a înțelege de ce se scriu cele două cuvinte altfel decît toate celelalte care au, din punct de vedere fonetic, aceeași terminație, trebuie să facem analiza părților componente ale cuvintelor, deci să le cunoaștem structura internă, numită și structură morfologică, și să cunoaștem, bineînțeles, și regulile ortografice care se bazează pe analiza acestei structuri morfologice (acestea sînt reguli bazate pe principiul morfologic al ortografiei).

Orice cuvînt are în structura sa internă un element de bază numit rădăcină, element care este purtătorul sensului lexical al cuvîntului respectiv și al întregii sale familii. Pe lîngă rădăcină, cuvintele derivate au afixe lexicale (prefixe și sufixe), iar cele flexibile au și afixe gramaticale (sufixe și desinențe, cu ajutorul cărora se indică timpul și modul la verbe, cazul, genul și numărul sau persoana, la toate părțile de vorbire care au aceste categorii gramaticale).

Și acum iată explicația scrierii formelor verbale *așază* și *înșală*, în mod diferit, adică fără *-ea-* față de toate celelalte cuvinte cu terminație fonetic identică. În conformitate cu normele ortografice și ortoepice actuale, nu se scrie și nu se pronunță diftongul *-ea-* după consoanele *ș* și *j* în rădăcina cuvîntului. Acest diftong apare însă *în scris*, în afixe gramaticale sau lexicale, chiar și atunci cînd cuvintele la care se atașează afixele respective au rădăcina terminată în *ș* sau *j*.

Dacă examinăm structura formelor *așază* și *înșală*, constatăm că ele sînt formate din rădăcinile *așaz-* și *înșal-* și afixul gramatical *-ă*. Ne dăm seama mai bine de acest lucru, dacă punem în comparație formele verbale amintite cu infinitivele lor *(a) așez-a, (a) înșel-a*. În structura acestor cuvinte există deci un *ș* în rădăcină, iar după acest *ș*, e de la infinitiv, ca și de la celelalte persoane ale indicativului nu poate să alterneze, la persoana a III-a singular și plural, cu *-ea*, ci

numai cu *-a, pentru a respecta regula de scriere și de pronunțare amintită.*

Trecînd acum la structura celorlalte cuvinte, *afișează*, de exemplu, sau *greșeală*, din cauza cărora se scriu greșit primele două, vom constata că *-ează*, ca și *-eală* sînt afixe, primul, gramatical, cel de-al doilea, lexical. *Afișează* are infinitivul *afișa*, deci rădăcina *afiș*, iar *-ează* apare în conjugarea acestui verb, așa cum apare și în conjugarea altor verbe, ca *a lucra, lucrează*, de exemplu. *Greșeală* este derivat de la *a greși* cu sufixul *-eală*, așa cum *socoteală* este derivat de la *a socoti*. În cazul acestor cuvinte și a altora din aceeași categorie, apariția diftongului *ea* după *ș* se explică deci prin faptul că acesta apare în afixe și se menține ca atare, chiar și în cuvinte cu rădăcina terminată în *ș*

De fapt, scrierea cu *ea* după *ș, j*, în afixe, este un fel de excepție a ortografiei actuale, întrucît, conform pronunțării literare, după *ș, j*, nu trebuie să se pronunțe niciodată diftongul *ea*, în locul lui se pronunță numai *a*. Această regulă de pronunțare este contrazisă în cazul afixelor, pe baza principiului morfologic al scrierii, principiu care urmărește să se păstreze neschimbată în scris forma elementelor derivative și a afixelor gramaticale care funcționează în limbă Prin aceasta trebuie să se înțeleagă că, deși este indicată scrierea cu *ea* a acestor afixe, în pronunțarea literară se recomandă, și în aceste cazuri, vocala *a*, în locul diftongului [1]. Existînd însă numeroase verbe cu rădăcina terminată în *ș*, care se conjugă cu afixul *-ează* la prezent indicativ și conjunctiv, precum și substantive, de asemenea destul de multe și, mai ales, des folosite, formate cu sufixul lexical *-eală*, de la verbe cu rădăcina terminată în *ș*, scrierea cu terminațiile *-șează* și *-șeală* apare mult mai frecvent decît cea cu *a* în locul diftongului, mai bine zis aceasta din urmă nu pare decît în *așază* și *înșală*. Aceasta face ca cele două forme verbale să dea impresia că reprezintă niște excepții ale ortografiei actuale și să fie asimilate, în mod mecanic, celorlalte cuvinte mult mai numeroase. O asemenea scriere mecanică greșită trebuie cu multă grijă evitată prin școală, unde se va insista în mod special asupra celor două cuvinte, *așază* și *înșală* care ocupă o poziție singulară, aparent excepțională, în ortografia actuală. Ele trebuie privite însă ca ilustrări ale unei reguli de bază a scrierii și pronunțării literare românești actuale.

Semnele de punctuație și semnele ortografice

G. BELDESCU
I.C.P.P.D., București

0. Cine a învățat pe rînd folosirea fiecărui semn de punctuație și a fiecărui semn ortografic, în legătură doar cu împrejurările gramaticale de care sînt mai mult sau mai puțin legate ele, poate să nu

[1] Afirmația de mai sus pare să fie contrazisă de ultimele ediții ale *Îndreptarului ortografic și ortoepic* al Academiei, unde se spune cu referire la cazurile amintite „se scrie și se pronunță" Adaosul „se pronunță" a apărut numai începînd cu ediția din 1960 și se datorește unei lărgiri mecanice și nejustificate a principiului fonetic în ortografia noastră Realitatea pronunțării literare actuale dovedește că *ea* după *ș, j* este evitat în toate situațiile, de către vorbitorii cultivați

ajungă la înțelegerea deosebirilor dintre rostul unora și rostul altora în scrierea limbii române. Lăsînd la o parte amănuntele, pe care le presupunem deci cunoscute, să încercăm să desprindem ce este fundamental caracteristic și diferit în funcțiile celor două categorii de semne.

1. Vorbirea normală este un lanț de sunete rar întrerupt de pauze mai scurte sau mai lungi. Un enunț ca: *E șiret și lacom.* (M. Sadoveanu) se rostește în flux continuu, între două pauze care îl decupează din lanțul vorbirii, ultima fiind precedată de coborîrea tonului; linia lui melodică, intonația, se menține aproape la aceeași înălțime pînă spre pauza finală[1]:

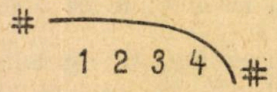

Scrierea normată este, dimpotrivă, un domeniu al discontinuului; ea redă enunțul de mai sus în mod liniar și întrerupt, analizîndu-l în unități purtătoare de sens lexical sau de valori gramaticale, în cuvinte, și marcîndu-i începutul cu literă mare la primul cuvînt iar sfîrșitul cu punct după ultimul cuvînt:

E [ ] șiret [ ] și [ ] lacom.

Reținem că pentru a *delimita* în scris un enunț am folosit un semn corespunzător unei pauze mai lungi din vorbire precedate de coborîrea tonului, și anume — *punctul*; iar pentru a *delimita* un cuvînt de altul în cuprinsul aceleiași comunicări scrise am întrebuințat alt semn, care nu corespunde mijloacelor comunicării orale, și anume — *pauza grafică* sau *blancul*. Cu ajutorul acestui semn scrierea poate să diferențieze porțiuni din enunț care nu se deosebesc în rostire fără context:

E [ ] de [ ] dus. *E [ ] dedus.*

În enunțurile: *E șiret și lacom!* și *E șiret și lacom?* punctul a fost înlocuit cu alte semne, care marchează tot pauza finală mare, dar în alte raporturi cu intonația. În primul caz, mersul intonației este descendent și sinuos, datorită accentelor de intensitate care traduc reacția afectivă a vorbitorului față de faptul comunicat:

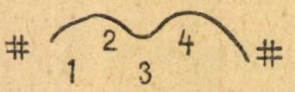

În al doilea caz pauza lungă se află în raport cu o intonație ascendentă, caracteristică enunțurilor (propozițiilor, frazelor) interogative la care se poate răspunde cu *da* sau cu *nu*:

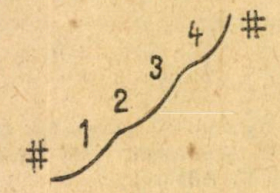

[1] Notăm cu semnul ✲ pauza din vorbire.

Reţinem că *semnul exclamării* şi *semnul întrebării* au aceeaşi funcţie fundamentală ca punctul, de a delimita în scris enunţurile corespunzător cu pauzele mari care le decupează din lanţul vorbirii, dar că în cazul lor relaţia dintre pauză şi intonaţie poate fi alta decît la enunţurile încheiate cu punct. Să facem şi precizarea că atunci cînd întrebarea nu se referă la predicat, propoziţia (sau, prin extensiune, fraza) interogativă se intonează descendent: *Cine e şiret şi lacom?*:

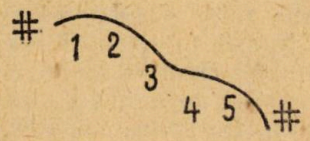

2. În altă împrejurare: *Măicuţă dragă, cartea mea / Găseasc̆ă-mi-te-n pace.* (G. Coşbuc), fluxul vorbirii este întrerupt de o pauză scurtă precedată de ridicarea tonului:

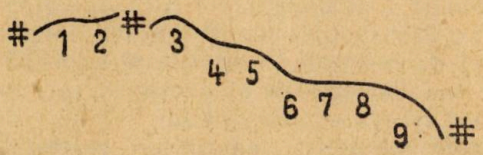

Ortografia redă enunţul tot liniar şi tot întrerupt, dar cu modificări faţă de situaţiile analizate mai înainte. Pauza scurtă precedată de ridicarea tonului, care separă cele două grupuri sintactice din propoziţie (1—2 şi 3—9), este marcată de un semn nou, iar între cuvintele conjuncte blancul a fost înlocuit de alt semn, tot independent de pauze şi de intonaţie:

Măicuţă [ ] dragă, [ ] cartea [ ] mea
Găseasc̆ă-mi-te-n [ ] pace.

Reţinem şi aici că pentru a delimita în scris un grup sintactic care este izolat în vorbire de o pauză scurtă precedată de ridicarea tonului, am folosit un semn, *virgula*; iar pentru a delimita cuvinte conjuncte (fie că e vorba de cuvinte care au o silabă comună: *te-n*, fie că e vorba de cuvinte neaccentuate în poziţie enclitică faţă de cuvîntul accentuat de care depind gramatical: *găseasc̆ă mi-te*) am înlocuit blancul cu *cratima* (liniuţa). Şi cu ajutorul acestui semn scrierea poate să deosebească porţiuni din enunţ care nu se disting în rostire fără context:

Se [ ] simte [ ] cam [ ] obosit. *Se [ ] simte [ ] c-am [ ] obosit.*

În enunţul: *O luptă-i viaţa / deci te luptă / Cu dragoste de ea, cu dor.* (G. Coşbuc)[2], prima pauză interioară poate fi notată în mai multe feluri, care se deosebesc între ele stilistic, nu funcţional: *O luptă-i viaţa; deci...; O luptă i viaţa: deci...; O luptă-i viaţa (deci...);*

[2] Facem şi aici excepţie de ceea ce aparţine, ortografic, versificaţiei.

O luptă-i viața — deci... ; *O luptă-i viața, deci...* Posibilitatea de a apărea în aceeași poziție dovedește că *punctul și virgula, două puncte, parantezele, linia de pauză* și *virgula* au o funcție comună, de a delimita în scris grupuri sintatice corespunzător cu pauzele din interiorul enunțurilor, pauze mai mici în relație cu o coborîre a tonului la primele două (eventual și la paranteze) și cu o ridicare a tonului la celelalte.

Exemplul de mai sus putea fi scris și astfel: *O luptă-i viața... deci...* Noul semn, *punctele de suspensie*, marchează o pauză mai mare chiar decît cea notată de punct, precedată de o coborîre a tonului, efectul acestora fiind o întrerupere a cursului vorbirii. Același semn l-am folosit la sfîrșitul fiecărei variante grafice a versurilor, însă nu cu intenție afectivă ca în interiorul ultimei variante, ci spre a nu repeta partea de enunț cunoscută și nesemnificativă pentru demonstrația noastră. De aceea, înainte de punctele de suspensie de la sfîrșitul exemplelor intonația urcă ușor, ca o invitație adresată celui ce citește de a completa mintal întreruperea.

3. Simbolurile care marchează în scris pauzele, întreruperea cursului vorbirii și intonația sînt *semne de punctuație*.

Pauza și intonația sînt elemente fonice (sonore) care au un anumit rol sintactic în structura limbii. Ele (și, corespunzător lor, semnele de punctuație) delimitează enunțurile și exprimă caracterul enuntiativ, interogativ sau exclamativ al acestora. În cuprinsul propozițiilor și al frazelor, ele (și, corespunzător lor, semnele de punctuație) sînt repere de organizare sintactică, exprimînd existența sau lipsa unor raporturi gramaticale între cuvinte, grupuri sintactice sau propoziții, în sensul că delimitează în general porțiunile care se află în raporturi mai puțin strînse (de exemplu, apozițiile și artributivele explicative de regentul lor) sau porțiunile între care nu se stabilesc raporturi sintactice (de exemplu, vocativele, interjecțiile, cuvintele și construcțiile incidente de restul comunicării).

Gradul de legătură dintre componentele enunțului depinde uneori de natura raportului și a termenilor în relație. Se știe, de pildă, că între subiect și predicat *(Frunzele cad)*, între substantiv și atributul lui determinativ sau atributiva lui determinativă *(tatăl colegului. Tatăl colegului care mi-a adus cartea este inginer.)*, între verb și complementul direct sau indirect de după el *(văzînd cerul, citind prietenului poezia)* etc. întrebuințarea semnelor de punctuație este interzisă tocmai pentru că între asemenea termeni legătura strînsă nu îngăduie pauza. Gradul de legătură poate depinde și de poziția componentului în enunț sau de accentul pe care vorbitorul îl pune pe un component sau pe altul. De exemplu, în general o subordonată circumstanțială se desparte sau nu de regenta ei după cum vorbitorul pune accentul pe ea sau pe regentă. Sublinierea subordonatei anulează pauza, și, prin aceasta, semnul de punctuație; dimpotrivă, sublinierea regentei creează pauza și, astfel, impune semnul de punctuație. Comparați: *Dacă mă chemi tu vin* (fără pauză: „Numai dacă mă chemi tu vin") și: *Dacă mă chemi tu, vin* (cu pauză: „Vin, dar cu condiția să mă chemi tu").

Semnele de punctuație nu notează însă consecvent variațiile intonației și pauzele. Punctuația este un sistem de semne convenționale, care cuprinde și reguli fără legătură cu elementele fonice specifice cunoscute. *Ghilimelele* și *linia de dialog*, de pildă,

nu se referă nici la pauze, nici la intonație. Există, invers, împrejurări în care pauza și intonația nu sînt notate. În exemplul următor, pe care îl folosim după acad. Al. Graur, dar cu caracter interogativ: *Cine poate merge?*, lipsa semnului de punctuație produce neînțelegere (fără pauză: „Cine are posibilitatea de a merge?"; cu pauză: „Merge cel căruia îi stă în putință să meargă?").

4. Simbolurile care delimitează în scris cuvintele după sensul lor lexical și după valorile lor gramaticale, independent de mersul intonației și de pauzele din vorbire, sînt *semne ortografice*.

Semnele ortografice notează rezultatul analizei vorbirii, sub nivelul sintactic, în unități dotate cu sens sau cu valori gramaticale. Ele dau discontinuitate textului scris, în raport cu caracterul continuu al fragmentului corespunzător din vorbire. Alături de *blanc* și de *cratimă*, trebuie să trecem printre semnele ortografice *punctul* care separă cuvinte succesive prescurtate: *a.c., ș.a.m.d.*

Ortografia este și ea un sistem de reguli convenționale, așa încît întrebuințarea semnelor ortografice nu e totdeauna consecventă cu funcția lor fundamentală. Blancul și cratima, de exemplu, separă uneori cuvinte care nu mai pot fi deosebite după sensul lor sau după valorile lor gramaticale (cel puțin pentru vorbitorul de astăzi): *de-a bușilea, în zadar; dintr-adins, într-adins* (dar: *întruna, dinadins, înadins*). Blancul, cratima și punctul delimitează termenii unui cuvînt compus: *mai mult ca perfectul, Insula Șerpilor; bună-credință, Tîrgu-Jiu* (cuvinte întregi); *anglo-francez* (numai un cuvînt întreg); *d-sa* (cratima notează atît abrevierea, cît și separarea cuvintelor: *domnia-sa), d.a.* (punctul înlocuiește cratima: *după-amiază), C.F.R., O.N.T.* (punctul înlocuiește blancul). Cratima îndeplinește funcție de delimitare și la nivelul fonetic, în despărțirea cuvintelor în silabe, e folosită convențional în *d-ta* și devine semn de punctuație în cazuri ca: *Încet-încet, după trei-patru kilometri, am ajuns.*, cînd marchează o pauză scurtă precedată de ridicarea tonului. Iar *apostrof* nu are funcție delimitativă, fiind un semn pentru un singur cuvînt (nu între cuvinte): *Eș' / / du'ce, / / 'ne / / Iancule!* (I. L. Caragiale)[3].

STIL, COMPOZIȚIE

Hiperbola

Prof. STANCA CHESARU
Școala generală nr. 56, București

Hiperbola „desemnează o figură de stil constînd într-o exagerare, prin mărirea sau micșorarea obiectului" *(Dicționar de termeni literari*, București, Editura Academiei R.S.R., 1976).

[3] Se mai pot consulta: *Îndreptar ortografic, ortoepic și de punctuație*. Ediția a III-a, Academia R. S. România, Institutul de lingvistică din București București 1971, p. 36—80; Al. Graur, *Mic tratat de ortografie*, București, 1974, p. 24—71. Dintr-o bibliografie mai vastă, am utilizat următoarele lucrări: Lidia Sfîrlea, *Observații cu privire la raportul dintre punctuație și prozodie în limba română*, în *Limba română*, 16, nr. 1, 1967, p. 55—64; Valeria Guțu Romalo, *Sintaxa limbii române. Probleme și interpretări*, București, 1973, p. 52—58; Em. Vasiliu, *Fonologia*, în *Limba română contemporană*, Vol. I. Sub coordonarea acad. I. Coteanu, București, 1974, p. 85—92 (lucrări utile pentru profesori).

După părerea unor cercetători, definiția hiperbolei ar cuprinde o parte din sensurile litotei[1]. În sprijinul transferării celui de-al doilea sens al litotei în cadrul definiției hiperbolei stă faptul că ambele implică o exagerare, fiind din punct de vedere logic un superlativ absolut care poate mări sau diminua proporțiile obiectelor. În accepția curentă însă, hiperbola rămîne o modalitate expresivă menită să sporească dimensiunile, de unde și sensul derivatelor ei: *a hiperboliza, hiperbolizant, hiperbolic.*

Frecventă în vorbirea curentă (de ex.: un om *cît muntele*, o gură *cît toate zilele*, sau *cît o șură*, o față *mai albă ca laptele* sau *ca zăpada* etc.), hiperbola este preluată de limbajul artistic pentru a potența expresivitatea imaginii. Exemplul clasic de hiperbolă îl întîlnim în poezia *Pașa Hassan* de G. Coșbuc. Figura lui Mihai Viteazul ne apare proiectată prin gîndirea înspăimîntată a lui Hassan. Viteazul domn aleargă *„năvală nebună"*, vine *„furtună"* trece *„cu fulgeru-n mînă"*, poartă *„o cupolă pe frunte"*.

Și vorba-i e tunet răsufletul ger
Iar barda din stînga-i ajunge la cer
Și vodă-i un munte.

Observăm că metaforele (realizate prin intermediul unor complemente circumstanțiale de mod sau prin nume predicative), prin conținutul lor semantic sînt menite să sporească proporțiile reale. Primind dimensiuni uriașe, ele se transformă în hiperbole.

Hiperbolizarea poate reieși și din înlănțuirea unor comparații sau personificări, ca atribute amplificate ale unui fenomen. În *Scrisoarea III*, de M. Eminescu, armata *„cîtă frunză cîtă iarbă"* a cruciaților, pe care Baiazid a trebuit s-o înfrunte, este descrisă de acesta într-o viziune mai amplă:

Zguduind din pace-adîncă ale lumii începuturi
Înnegrind tot orizontul cu-a lor zeci de mii de scuturi,
Se mișcau îngrozitoare ca păduri de lănci și săbii
Tremura înspăimîntată marea de-ale lor corăbii!...

O altă modalitate de alcătuire a hiperbolei o constituie — ca și în cazul superlativului absolut — repetiția. O întîlnim tot în *Scrisoarea III*, cînd, pentru a reliefa expansiunea turcească poetul ne spune:

An de an împărăția tot mai largă se sporește
Iară flamura cea verde se înalță *an cu an*
Neam cu neam urmîndu-i zborul și *sultan după sultan.*

Ca și antiteza, hiperbola a constituit un procedeu de predilecție al romanticilor. Eminescu le înlănțuie adesea, ca în poezia *Epigonii*. Pentru a sublinia pasiunea creatoare a înaintașilor, poetul le atribuie însușiri superlative, plasîndu-i în antiteză cu poeții generației sale, cărora, tot prin exagerare, le anulează orice valoare, copleșindu-i cu disprețul său. Grefată pe antiteză, hiperbola devine aici, împreună cu aceasta, o modalitate de structurare a poeziei.

Există însă și scriitori a căror întreagă operă poartă pecetea hiperbolei. Printre aceștia se situează și neobositul drumeț din Munții

---

1 Litotă — figură de stil care constă în 1) exprimarea unei idei prin negarea sau atenuarea contrariului (de ex.: *nu-i ușor*, pentru *e greu*) sau 2) exagerarea micimii (de ex.: *I s-a făcut inima cît un purice*).

Neamțului, C Hogaș. În opera sa, obiectele obișnuite, oamenii ca și acțiunile lor, primesc dimensiuni uriașe. Binecunoscuta sa mantă poate acoperi „întregul nostru emisfer", ghioaga unui cioban întîlnit în cale devine „un întreg arbore strujit de coajă și crengi dar cu rădăcina neatinsă", hribii fripți ai părintelui Ghermănuță îi dau impresia „unei turme de oi obosite, în popas de odihnă pe drumul gălbui și plin de colb" Descriind gardul ce-l face la gura peșterii în care urma să poposească o noapte scriitorul afirmă : „Securea părintelui Ghermănuță, ajutată de puterea sălbatică a brațelor mele făcu minuni... În mai puțin decît s-ar crede, *pădurile împrejmuitoare zăceau doborîte la pămînt [...] pădurile desființate se prefăcură într-un val înalt și nestrăbătut de trunchiuri de copaci*". Focul din peșteră se încadrează și el în dimensiunile înconjurătoare : „Apoi tîrîi înlăuntru *un munte întreg de vreascuri și uscături, care ar fi fost îndeajuns să hrănească pentru veșnicie focul neatins pe altarele Vestei*".

Am văzut că la baza hiperbolei stă un proces afectiv Dar nu numai spaima, groaza sau admirația o pot declanșa Ea poate fi pusă și în slujba umorului ca în opera lui Creangă (vezi personajele din *Povestea lui Harap Alb* și acțiunile lor). Stilizînd procedeul Hogaș îl preia și el, dîndu-i o largă întrebuințare. Umorul său se naște din spațiul ce separă proporțiile gigantice de faptul mărunt căruia îi sînt atribuite. Un astfel de exemplu oferă fragmentul luptei „uriașe" dintre Pisicuța și o muscă *(Pe drumuri de munte — Singur)* Pisicuța „sorbea și își umfla pieptul său puternic *cu jumătate din atmosfera pămîntească* ; iar cînd aerul, astfel sorbit era înapoiat cerului sub forma *ruptă și zguduitoare a unei furtunoase note de trombon* musca țîșnea zăpăcită din nara Pisicuței" ; sau *„geniul strategic al tuturor mușchilor universului*, la un loc, ar fi rămas neputincios față de *cutremurul prăpăditor* al spinării și coastelor ei"

Efecte deosebite pot obține scriitorii folosind hiperbola în zugrăvirea naturii. Tablourile grandioase, realizate în tușe largi și dense, din opera unori scriitori ca C. Hogaș sau G Bogza sînt rezultatul unei viziuni hiperbolice care îmbrățișează întreaga natură. Astfel, natura statică, scăldată de soarele de vară, se transformă la Hogaș, prin intermediul epitetelor al metaforelor și al personificărilor hiperbolice într-un peisaj apocaliptic : „din ceruri peste pămînt, ca dintr-o sită imensă, mîini colosale și nevăzute cerneau o ploaie de foc mistuitor... și pămîntul părea cufundat într-o genune de flăcări [...]. Codri uriași, ca o mînă de vrescuri netrebnice, se zvîrcoleau neputincioși și țipau de usturime înăbușită, sub văpaia incendiului universal" Pe aceeași linie stilistică se înscrie și furtuna descrisă de G. Bogza în *Cartea Oltului* : „Enormi și înfuriați, cuirasate trăgînd cu toate tunurile, balauri împroșcînd cu groznice venințuri electrice, norii asaltează muntele. Dîrz, zgribulit, neînduplecat, el rezistă cu întreaga-i ființă de cremene într-o rapidă alternanță de întunecimi de iad și lumini orbitoare, trăsnetele curg pe stînci învesmîntîndu-se să le ciuruiască Armăsari de foc, herghelii apocaliptice, galopează din creastă în creastă, scăpărîndu-și fantasticele potcoave".

Procedeul stilistic al enumerației poate și el constitui uneori, sursa unei hiperbole acumulative Tot G Bogza ne oferă astfel de exemple Pentru a descrie jocul fantastic al norilor și formele neînchipuite ce aceștia le pot întruchipa pe cer, scriitorul recurge la o

amplă frază, a cărei poziție principală se constituie dintr-o enumerare prodigioasă de subiecte - substantive (25), primind compliniri în mare parte substantivale și multiplicate de construcții incidente menite să le sublinieze prin repetiție. Substantivele concrete, preluate din cele mai diverse și neașteptate domenii, înșiruite aparent haotic, impresionează imaginația cititorului. Tulburat, el intuiește viziunea măreață a acumulării și a varietății infinte a norilor, acești „latifundiari ai fanteziei" cum îi denumește metaforic scriitorul. Iată un fragment extras din *Cartea Oltului*:

Corăbii feniciene — *temple* aztece, *turme* colosale de mamuți, *schelete* de dinozauri, *statui* de faraoni — multe statui de faraoni — și de zei asiatici, *regi* în clipa încoronării și *regi* urcînd pe eșafod, *mame* cu pruncul la sîn, *cai* înaripați — mereu cai înaripați — *pisici* fantastice semănînd cu morile de vînt, *ogari* ce se prefac repede în șerpi de fum, lungi *caravane* de cămile, *aripi* cît jumătate din boltă, în căutarea unei păsări sau a unui umăr omenesc, cărora să li se potrivească, imense *radiografii* pulmonare, *Turnul* cu care cele dintîi seminții au încercat să ajungă la cer, *templele* unor religii ce s-au pierdut pentru totdeauna, *execuții* de nevinovați — niciodată nu trece prea mult timp fără execuții de nevinovați — *cocoși* gigantici, salutînd cine știe ce răsărit, *coloana vertebrală* de la miazănoapte la miazăzi, numai coloana vertebrală, a unui animal care, dacă ar prinde viață, ar umple universul, *îngeri* vestind Judecata de Apoi — mereu îngeri vestesc, cu trîmbițe lungi, Judecata de Apoi — *pinguini* solitari și *colonii* din pinguini, *capete* de ciclopi, *ocnași* săpînd galerii sub temelia temniței, *visele* urșilor albi în întunericul lungilor nopți polare sau acelea colorate și de netălmăcit ale cailor de mare, se ivesc rînd pe rînd, din neant.

În exemplele analizate putem observa, deci, că hiperbola nu se constituie ca o figură de stil în stare pură. Ea apare ca un procedeu corelat cu alte figuri de stil, cum ar fi epitetul, comparația sau metafora, ori se realizează prin intermediul unor procedee ca repetiția sau enumerația. Prin valoarea superlativă ce o degajă, hiperbola are menirea de a crea impresia de grandios, de gigantic sau de a spori, prin contrast, antiteza. Deși un procedeu clasic, hiperbola, departe de a-și fi epuizat resursele expresive, continuă să fie cultivată, datorită forței sale sugestive, atît în proza, cît și în poezia contemporană.

Tehnica povestirii în *Hanu-Ancuței* de Mihail Sadoveanu

Prof. ANA DUMITRESCU
Liceul de filologie-istorie
„Zoia Kosmodemianskaia", București

Hanu-Ancuței, operă de maturitate a lui Mihail Sadoveanu, alcătuită din nouă povestiri, „o feerie epică", cum avea să remarce Perpessicius în recenzia cărții din 1934, se situează la granița dintre real și legendă. Ceea ce ne reține atenția la o primă lectură este faptul că poveștile se interferează și sînt susținute de comentariul scriitorului. Tehnica povestirii în povestire este deosebit de captivantă, auditorul fiind atras, implicat afectiv în desfășurarea faptelor narate.

Proiectarea hanului în fabulos — chiar dacă locul povestirii are o situare concretă pe drumul Romanului; — creează de la început o altă dimensiune a lumii dintre zidurile lui. Nimic nu este precis conturat, însă atmosfera este propice destăinuirilor celor adunați împrejurul focului Timpul vag, nedefinit este sugerat de cele mai multe ori prin forme adverbiale. Totul s-a întîmplat „într-o depărtată vreme, demult" cînd „a fost [...] vremea petrecerilor și a poveștilor", tonul și curgerea frazei plasîndu-ne într-o lume cînd totul „a fost odată ca niciodată", cum ar spune povestitorul popular.

Scrierea pendulează între prezentul oamenilor adunați la han (timpul povestirii) și trecutul memoriei naratorului (timpul faptelor), planuri reliefate și prin timpul formelor verbale. Legătura dintre cele două momente este făcută firesc de către scriitor, în așa fel încît narațiunea are continuitate și farmec.

Calul cel slab al răzașului din coasta hanului, simțind tăcere în preajmă, necheză deodată subțire și rînji înspre noi ca un demon.

Ancuța își întoarse ochii sprîncenați spre el, înfricoșată și uimită.

— Aha! vorbi comisul; iaca așa rîncheza și rîdea și iapa cea bătrînă [...] Acu ea, cine știe, poate-i ochi ori dinte de lup, — dar rîsul ei tot trăiește și se sparie de el altă Ancuță.

Cum vă spuneam, domnilor mei, eu stam în acest loc, gata de ducă cu picioru-n scară.

Ancuța cea tînără, amintind de cealaltă Ancuță, „cea de demult care era ca și aceasta de sprîncenată și de vicleană", stabilește continuitatea în timp, topind prezentul în trecut. Moș Leonte Zodierul, păstrător al tradițiilor, ca toți cei adunați la han, mărturisește că: „de cînd țin eu minte, încă de pe vremea Ancuței celei de demult, am luat obicei să întemeiem sfaturi și să ne îndeletnicim cu vin din Țara-de-Jos. Gustînd băutură bună, ascultăm întîmplări care au fost". „Zicerea" povestirii se face cu un anume ritual, cînd toamna este „aurie", și cînd Ancuța îi îndeamnă „cu oale nouă și vin proaspăt", care dezleagă limbile și deschide inimile. Orice nou venit este primit cu bucurie și întrebat cu interes: „— Dar istorisiri știi să spui? — Știu, ca orice om — de ce să nu știu?" Cîți oameni atîtea povestiri spuse cu patimă la lumina focului — poate simbol al amintirilor mereu vii — în fața ascultătorilor care rămîn „uimiți", „tăcuți" sau „mîhniți", căci legătura afectivă dintre povestitor și auditor este deosebit de puternică.

Artist în construcția epică a povestirii, M. Sadoveanu ține mereu trează atenția prin transformarea povestitorului în personaj al întîmplării, fiecare istorie stimulînd intervenția următoare, neprevăzută dar așteptată cu interes. De fapt, ei n-ar fi „slobozit cuvînt" dacă n-ar fi simțit nevoia să-și deschidă sufletul. Numai pentru că „veni vorba", comisul Ioniță care „stă stîlp" la han — deși spune că pleacă numaidecît — povestește întîmplarea cu Iapa lui Vodă, așteptînd prilejul să înceapă „altă istorie", „mai strașnică și mai minunată". Curiozității stimulatoare a comisului: „Cine-a fost, cum a fost, și ce-a făcut?" Haralambie, om foarte cunoscut pînă la Domnie în vremuri trecute, îi răspunde călugărul Gherman, coborît de la Durău „întîia oară" în viață. Dînd la iveală o taină a vieții sale, el povestește moartea năprasnică a haiducului Haralambie, ucis chiar de fra-

tele său din porunca stăpînirii. Deși nu ni se spune direct, înțelegem că părintele era fiul acelui om, închinat de mama sa mînăstirii pentru iertarea păcatelor. În acest fel, prin povestire, prin ce spun și cum spun, personajele se întregesc treptat în fața ascultătorilor și a cititorilor.

Moș Leonte Zodierul stîrnește interesul auditoriului printr-un șiretlic: niciodată nu și-a simțit inima „ca potîrnichea în căngile șoimului" ca acum, cînd a ascultat spusele călugărului și ca atunci cînd a văzut balaurul. De aici pînă la îndemnul „spune repede, moș Leonte, căci avem vreme destulă" nu mai este decît un pas. Avînd oale cu vin „la îndemînă", moș Leonte, „țăran de la noi de pe Moldova ras și cu mustața albă, plin la obraz, voinic și c-o leacă de pîntece" povestește cum l-a înghițit balaurul pe boierul Năstasă Balomir, om hapsîn și rău care „a asuprit și-a pus în pămînt două femei". Ridicîndu-se din tohoarca lui, s-a apropiat de foc „un om mătăhălos", „pășind legănat" cu gesturi greoaie, care prinsese „gust de vorbă și chef". Cioban de la Rarău, s-ar prinde mai degrabă să cînte, dar va grăi după cum va putea despre o întîmplare petrecută în împrejurimi, în alte vremuri, unuia care-i este „ca un frate". El pune atîta patimă în cuvintele sale, încît se trădează: povestea cu boierul cel rău „stătut și văduvoi", care necinstește nevasta prietenului său, este propria lui întîmplare. Expresiile, cu o mare forță de sugestie, surprind zbuciumul său. El „a simțit că-i crește pe spinare păr de cîne turbat", iar cînd își vede nevasta la fereastra conacului îi vine „să-și facă o samă, să se deie cu capu-n fîntînă". Notația sigură, concisă, transmite cititorului, ascultătorului, revolta celui obidit, clădind în sufletul lui, cu fiecare cuvînt, ura împotriva boierului inuman și necinstit. Povestind, ciobanul „se aținase", „vorbea prea tare" și „a strigat" cum l-a învățat Vasile cel Mare să-și pedepsească dușmanul. Formele verbale condensează starea psihologică a omului care, la ideea împlinirii dreptății, a simțit tremurînd în el inima „cu mare durere și mare nădejde" (a se observa efectul alăturării cuvintelor „durere" și „nădejde"). Judecata e urmarea firească a demnității călcate în picioare, a lipsei de omenie:

> Pentru muiere te iertăm, luminate stăpîne — dar am tremurat cu capu-n gard și cu glesnele-n ghiața morii și cu picioarele-n butuc și cu ochii în fum de ardei stupindu-ne sufletul, și ne-ai ars cu harapnicul; ne-ai rupt unghiile. Ne-ai umplut de otravă viața, căci ne-am adus aminte de toate, în toate zilele și n-am găsit nici într-un fel alinare și izbîndă.

Folosirea pronumelui personal la persoana întîi plural face din povestitor un reprezentant al celor mulți năpăstuiți, umiliți și batjocoriți, purtînd durerea cu ei pînă la împlinirea judecății și chiar după aceea, fără bucurie și fără lumină, căci ele s-au pierdut pentru totdeauna. Antagonismul social este sugerat și condamnat prin antiteză. Înaintînd gradat către momentul final al împlinirii dreptății, povestirea lasă să se simtă durerea înăbușită, strecurată în cuvînt. Nu se povestește orice; în vocea oamenilor se simte emoția aducerii aminte a faptelor trăite, a paharului cu otravă golit, ca în istorisirea lui Neculai Isac, căpitanul de mazîli, sau a ciobanului coborît de pe Rarău.

Povestirile, în totalitatea lor, configurează universul specific sadovenian, cu țărani sfătoși, dornici și primitori, o lume văzută cu

trăsăturile ei general umane : pasiunea, renunțarea, înțelepciunea, spiritul justițiar, demnitatea, omenia, solidaritatea unor oameni care vor să rămînă mai departe cu obiceiurile lor și mai cu seamă „cu țara Moldovei", într-o supremă legătură cu ceea ce le este specific și le aparține de veacuri. Fiind o succesiune de întîmplări petrecute în vremuri trecute, ele se povestesc și se ascultă, ceea ce le caracterizează fiind oralitatea stilului, consemnînd nu numai un mod de a vorbi, ci și unul de a tăi, de a reacționa, de a simți. Aura de legendă îmbracă totul, chiar dacă, după mărturisirile scriitorului, hanul a existat cu adevărat. Veselia eroilor e liniștită, cu urme ale durerii și suferinței. Vorbește experiența, înțelepciunea populară, dragostea de viață, de dreptate, de frumos, dar mai ales dragostea de oameni. Alternanța liricului cu epicul, ritmul variat creează o tonalitate de baladă, care învăluie pe cititor. Unice în felul lor aceste povestiri, condensate și pline de mișcare, se topesc într-o unitate compozițională desăvîrșită.

Note despre reportaj (II)

VICTOR VIȘINESCU
Academia „Ștefan Gheorghiu"
Facultatea de ziaristică, București

I. Eflorescență tematică. În prima parte a acestor însemnări (vezi *Limba și literatura română*, nr. 2, 1978) constatam, în încheiere, că reportajul românesc contemporan ne înfățișează cîteva tendințe de evoluție pe care trebuie să ni le explicăm prin raportare la timpul nostru. Mai multele modalități de consemnare publicistică a realității, în *reportaje documentare* (informative), *biografice*, *monografice*, *itinerante*, în *reportaje de idei* sau de *confesiuni lirice*, în suite de *reportaje aniversare* sau de *fișe caracterologice individuale* ne demonstrează adevărul diversificării tematice a acestui tip de mesaj, concomitent cu diversificarea formelor de măiestrie gazetărească.

Acestui proces în continuă evoluție atestată, între altele, de existența a zeci și zeci de „stiluri ale casei", cum se spune despre fizionomiile diferitelor publicații, ar trebui să-i corespundă în planul receptării comunicării prin reportaj, tot atîtea satisfacții la lectură. Nu ne îndoim că între modalitățile dialogului cu publicul larg specializat sau eterogen, avid de cunoaștere, presa scrisă prin reportaj în primul rînd, solicită un serios procent din bugetul de timp liber, atît de sever măsurat în condițiile sutelor de stimuli mass-media. În același timp ne putem întreba dacă mutațiile produse în structura reportajului nu au diminuat din personalitatea acestei lecturi cotidiene. Răspunsul nu poate fi categoric, afirmativ sau negativ, dar nici nu poate fi ocolit. Cert este că profilul hibrid al multor reportaje, în înțelesul apelului pe care reporterul îl face la mai multe procedee — descriere, narațiune, dialog — se poate evalua atît în împliniri de netăgăduit, cît și în nereușite, în stare să provoace abandonarea lecturii. Găsirea soluțiilor capabile să mențină interesul cititorului pentru idee și, deopotrivă, pentru exprimarea ei frumoasă

și cursivă, nu ține de o măiestrie gazetărească în sine, cultivată livresc adaptată stilurilor „în vogă", mimetică sau ostentativ trudită, ci de capacitatea reporterului de a cunoaște și pătrunde viața, oamenii și faptele lor, conflictele psihologice în care sînt antrenați.

O temă cunoscută în profunzime și în aspectele ei inedite (care nu exclud contradicțiile din viața oamenilor) oferă gazetarului sursa publicistică aptă să genereze mai multe valori: *concrete, profesionale, politice, etice, filozofice, educative, propagandistice* În acest fel, reportajul se investește cu cîteva funcții: *formativă, informativă, interpretativă, cognitiv-educativă, recreativă* etc., aflate în corelare dialectică și acționînd în resorturile intime ale conștiinței cititorului. Se întîmplă acest lucru atunci cînd reporterul nu prezintă faptele neutru, pur constatativ și liniar, cînd adevărul comunicat este formulat în lumina concepției filozofice despre lume și societate proprie timpului său și marilor colectivități cărora li se adresează Obiectivitatea și concretețea nu exclud participarea și atitudinea persoanei care relatează un eveniment, un fapt, un moment al vieții, dimpotrivă, le implică În acest sens, avea dreptate Dinicu Golescu, cînd, cu mai mult de 150 de ani în urmă, scria: „Cum aș fi putut avînd ochi să nu văd, văzînd să nu înregistrez, înregistrînd să nu compar, comparînd să nu judec ce e bine și să nu caut să arăt aceasta compatrioților mei" *(Însemnare a călătoriei mele...)*

Subiectul preponderent al mesajului publicistic este *omul zilelor noastre*, constructor activ al unei orînduiri sociale noi, prezentat în mai multe feluri: *a)* văzut în comportamentul zilnic la locul său de muncă și în viața de familie; *b)* ca parte a unei colectivități distincte (profesionale, politice, culturale); *c)* ca membru al unei comunități teritoriale (comuna, orașul, județul) sau al unei comunități de clasă (muncitor, țăran cooperator, intelectual). În toate situațiile omul de astăzi este acela care înfăptuiește, alături de semenii săi, realizările din economie și din viața social-culturală a țării De aceea, modul în care reporterii înțeleg să prezinte omul și împlinirile lui în reportaj este în raport direct și cu particularitățile temei, dar și cu acelea care definesc o publicație (ziar central, județean, cotidian sau periodic, revistă de specialitate etc.).

Formele mai frecvente și trăsăturile lor astăzi sînt: *reportajele de popularizare* (accesibile, cu intenție de relatare, dense în cifre în fapte, mesagere ale noului puțin încărcate afectiv); *reportaje om — fapte — idei* (împletire de elemente socio-psiho-culturale, sobre, cu scop de comentare, purtătoare de simboluri și semnificații); *reportajele epopeii construcției socialiste* (inspirate din industrie, agricultură, construcții) scrise de reporteri speciali și de scriitori; *reportaje etico-educative* etc.

II. Tehnica reportajului Aceasta subsumează numeroase aspecte: *exprimarea* (evident, corectă și echilibrată în alegerea cuvintelor tradiționale și neologice); *procedeele stilistice* (descriere, narațiune, dialog); apelul la *figurile de stil* (epitete, comparații, personificări, antiteze, repetiții etc.) Acestea, desigur, nu sînt singurele componente ale tehnicii reportajului de calitate și ele nu se decupează dintr-un cod al „teoriei presei" ca să se aplice la orice temă, oricînd Subiectul însuși impune și forma lui, conținutul de idei și sentimente determină și adecvarea unei exprimări cît mai proprii, cît mai plastice

și inteligibile totodată. Această tehnică se exersează, ca orice profesiune, în contactul nemijlocit al reporterului cu viața și cu evenimentele și ea tinde spre perfecțiune numai printr-o trudă îndelungată pe manuscris. Fiecare reporter pasionat și talentat este conștient că odată cu un adevăr pe care îl comunică publicului trebuie să-și afirme și originalitatea sa, adică „tehnica" însăși.

S-ar putea spune: există subiecte care se repetă sau despre care pot scrie doi sau mai mulți reporteri; cum poate fi evitată, în acest caz, posibilitatea asemănării în stil? Tocmai prin ceea ce poate oferi fiecărui reporter propria lui „tehnică" (începînd cu alegerea detaliilor, organizarea lor, continuînd cu modul în care ideile dobîndesc veșmîntul exprimării literare și personale). Am ales spre exemplificare un același subiect — județul Dîmbovița — care a inspirat în feluri diferite pe autorii a două reportaje. Iată cîte un pasaj din fiecare:

Urcînd pe înălțimile alpine sau coborînd spre orașele și satele cîmpiei, nu e locșor din acest colț al vetrei strămoșești în care istoria să nu-ți ateste — printr-un ciocan de silex, o vatră de forjă arhaică, o spadă care a păzit îngropată sute de ani orașul celui ce-a mînuit-o cu vitejie, o curte domnească sau o carte ce se constituie ca primă tipăritură (1508) a Țării Românești — prezența de două ori milenară a națiunii noastre pe aceste meleaguri. (Petru Vintilă, Constantin Soci, *Dîmbovița, un județ dominat de un munte: omul*, în *Scînteia*, nr. 10877, 9 august 1977, p. 1).

Aceleași referiri la istorie și despre același subiect, dar în alte detalii și în alt veștmînt ne comunică pasajul care urmează:

Tîrgoviște, vechea mîndră Cetate de Scaun se învăluie în purpură. Zidurile se țes cu raze și prind strălucirea dintîi a întemeierii. Dintr-un unghi de fereastră se desprind umbre pe pînza vremii. Contururile se luminează memoriei, dezvăluindu-și identitatea. Se aud cum se însoțesc cu sunetele. Peste un teasc, gîrbovit trudește un om. Foile — primele cărți tipărite la noi — ies limpezi, scrise cu înțelepciunea unui neam de înțelepți (Ion Andreiță, *Noile constelații de pe Turnul Chindiei*, în *Scînteia tineretului* nr. 8767, 29 iulie, 1977, p. 1).

Cele două modalități stilistice, una sub semnul sobrietății și al relatării obiective, cealaltă infuzată de lirism, deși diferite în amănunte și în exprimare, întrunesc condiția unei comunicări și autocomunicări de reportaj.

III. Cum apar nereușitele? Dacă printr-o „tehnică bună" a scrierii unui reportaj putem înțelege o idee nouă, o exprimare logică, literară, plastică și coerentă, dimpotrivă, lipsa acestor cerințe (sau a unora dintre ele) în structura unui reportaj echivalează cu o „antitehnică". S-ar putea ca aceasta să nu fie provocată de subiectul însuși — care, în reportaj, se supune legilor autenticității, datării, actualității — ci de maniera de a prezenta elementele constitutive ale unei relatări. Recurgem la un început de reportaj conceput de autor ca o antiteză trecut-prezent (intenție lăudabilă, desigur, dar nu este suficientă numai intenția):

Nu pot fi uitate acele vremuri cînd pe masa săteanului din Dîjir — localitate așezată între dealuri, nu departe de Marghita — în locul cuvenitei pîini de toate zilele, trona mălaiul, amestecat, uneori, cu tărîțe; nici drumul acela care face legătura satului cu alte localități, pe care era un noroi lipicios de intra carul

pînă-n osii şi se făceau roţile cît cele ale tractorului de azi; nici acel întuneric al nopţilor, de conjugat cu besna neştiinţei de carte cu ignoranţa şi misticismul îi ţinea pe oamenii acestor meleaguri, ca de altfel de pretutindeni, într-o adîncă stare de înapoiere; şi nici acele condiţii de neagră mizerie cînd pe dealurile din vecinătatea satului oamenii lucrau ogorul cu trudă grea şi rod puţin (O Nicolae, *Becurile luminează de-acum şi în sătucul Dijir...*, în ziarul *Crişana*, anul XXXII, nr 106, vineri 6 mai 1977, p. 1).

În dorinţa de a fi „original", autorul a *căutat* o introducere mai aparte, lăsîndu-se ademenit de fraza lungă şi incorect alcătuită gramatical (în ciuda fragmentării ei prin punct şi virgulă). Spaţiul nu ne îngăduie să comentăm neajunsurile de ordin lexical, morfologic, sintactic şi stilistic, evidente, de altfel, pentru oricine: „trona mălaiul", „întuneric al nopţilor", „condiţii de neagră mizerie" (lexical) sau „de conjugat cu besna neştiinţei de carte", „îi ţinea pe oameni" (gramatical, sintactic). Cert este că reporterul lăsîndu-se furat de euforia cuvintelor, folosite şi cu sensuri improprii şi cu nuanţe pleonastice, a făcut loc în frază anacolutului şi a frustrat-o şi de firescul cursivităţii.

Tot cuvintele sînt în stare să pericliteze soarta unui reportaj atunci cînd nu sînt puse la locul lor, cînd se însumează în extreme — fie neologice, fie tradiţionale — cînd devin beţie verbală, fără să ne comunice nimic. Se pot găsi multe exemple, preferăm însă în locul lor să recurgem la o definiţie dată gazetarului de George Călinescu, el însuşi strălucit gazetar, inimitabil în *Cronica optimistului*:

> Gazetarul e un cetăţean care a meditat asupra chestiunilor la ordinea zilei şi le-a găsit soluţia, fie singur, fie prin alţii mai pricepuţi. El scrie pentru a chema pe cititor la reflexiune, spre a-l familiariza cu sensul problemei şi cu argumentele, spre a-i solicita toate luminile lui raţionale. Un articol nu trebuie să fie o piesă retorică, ci o demonstraţie suficientă care să oblige mintea la consimţire (G. Călinescu, în vol. *Texte social-politice 1944—1965*. Editura Politică, 1977).

IV. *Noi, cei ce scriem... reportaje* în revistele şcolare, sau le citim în cercuri de creaţie ştiinţifică şi literară, sau le trimitem la diferite concursuri şi publicaţii, noi ce trebuie să facem? Reţetele nu sînt nici recomandabile, nici posibile, pentru că fiecare reportaj implică un mediu social anume (cel şcolar, de pildă) cu temele lui, pentru că fiecare autor reprezintă o structură sufletească şi o capacitate intelectuală proprie. Pornind însă de la exemplele discutate în aceste însemnări şi de la cele cîteva repere de teoria presei, pot fi solicitate, vorba lui G. Călinescu, „luminile raţionale", unite cu „reflexiunea" în cîteva probleme-cheie ale structurii unui reportaj.

Mai întîi, avem îndatorirea să ne întrebăm: ce grad de noutate comunică o idee, un fapt de viaţă, un amănunt biografic asupra căruia (cărora) ne oprim? Apoi, avem îndatorirea să facem o solidă documentare a subiectului ales (confruntînd datele, asigurîndu-ne că sînt exacte, îmbogăţindu-le printr-o predocumentare şi o postdocumentare cu elemente care să le amplifice semnificaţiile). Avînd carnetul de note sub priviri, la masa de scris, începe marea trudă în organizarea ideilor, deci: selecţia faptelor, gradarea lor, după importanţă, eliminarea detaliilor nesemnificative. Urmează redactarea propriu-zisă, sarcina cea mai dificilă, începînd cu titlul (care trebuie „să

cheme cititorul"), continuînd cu fiecare cuvînt, propoziție și frază, întrebîndu-ne mereu : e bine ? se potrivește ? se leagă ? este corect ? este logic ? este propriu ?

Marii noștri scriitori au fost și mari gazetari (Eminescu, Slavici, Caragiale, Macedonski, Arghezi, Camil Petrescu, Sadoveanu), și dîndu-i drept exemplu am dorit să subliniem faptul că, dacă ziaristul este un „istoric al clipei", el nu trebuie să ignore cerințele transfigurării unui text de presă, adică ale plasticizării lui, atît cît legile reportajului admit, firește.

Această prea trudnică și delicată etapă a scrierii unui reportaj necesită însă discuții pe text. De aceea, îi invităm pe toți aceia care încearcă să scrie reportaje să ne trimită încercările lor, să ne solicite îndrumări.

CAIET DE ANALIZE

Tudor Arghezi : *Bună dimineața, primăvară!*

ROXANA SORESCU
Institutul de istorie și teorie literară „G. Călinescu", București

Un procedeu arghezian frecvent întîlnit la nivelul poemului, considerat ca imagine globală unitară, îl reprezintă constituirea unei viziuni esențial plastice, prin intermediul căreia să se sugereze concret o stare de spirit. Descriptivismul, însoțit de expresii directe ale atmosferei sufletești (exclamații, interogații, îndemnuri), devine, pe măsură ce poetul înaintează în vîrstă și evoluează spre simplificarea mijloacelor artistice în direcția stilizărilor esențiale, o tehnică prin intermediul căreia alegoriile, tot mai numeroase, se traduc în cuvinte. Pn pastel stilizat în sens alegoric, prilej totodată de reluare, într-un context nou, a cîtorva motive poetice familiare scriitorului, îl reprezintă și poemul *Bună dimineața, primăvară!* Tonul exclamativ, sărbătoresc, de salut al unei împliniri așteptate hotărăște de la început atmosfera descrierii. Salutul primăverii, retrăite de fiecare dată cu aceeași emoție, ca un imn al speranței legate de orice început, devine un prilej de reunire, într-un tablou concret, a două întrupări alegorice, una a timpului, alta a spațiului, percepute concomitent, în fața unei inițieri ce se bănuie fecunde. Țara și primăvara, pentru a se putea alătura într-o viziune plastică, repede accesibilă, capabilă de a fi imediat recepționată, iau înfățișarea a două fecioare, cu toate atributele prospețimii, tinereții și purității, legate prin gestul tradițional al ospitalității românești, al oferirii cofei de apă drumețului însetat. Imaginea fetei oferind apă de băut trecătorilor sau lucrătorilor de pe cîmp, motiv frecvent al liricii și al plasticii noastre, a fost luminos stilizată, la începuturile circulației ei literare, de Vasile Alecsandri, în *Rodica*. Arghezi parcurge însă, în gîndirea artistică, un drum invers : nu conferă atribute simbolice unei persoane reale,

ci întrupează două abstracțiuni noționale, una ținînd de o dimensiune spațială (țara), alta — de una temporală (primăvara), pe care le leagă prin gestul înfrățitor al împărtășirii uneia din lichidul fabulos, din apa vieții oferită de cealaltă. Într-o atmosferă de basm, punînd alături două Ilene Cosînzene, poetul tinde să creeze alegoria tinereții perpetue, pe care o așază sub semnul unui dialog, purtat între privitor și fecioara-primăvară. Gîndirea artistică arghezian utilizează aproape fără excepție figurile duale: antitezele, antinomiile, oximoronul, simetriile, dialogul. Poemul acesta reprezintă prima replică a unui presupus dialog între poet și personificarea primăverii, liricizare, în fond, a unui vechi procedeu al retoricii medievale, larg utilizat, în cu totul alt context, în „moralitățile" religioase, în care sentimentele, virtuțile, viciile luau înfățișarea unor ființe. Poetul modern personifică primăvara și țara după același procedeu, dar subordonează personificarea unei stări de spirit individuale, în care se reunesc bucuria și speranța clipei prezente cu amintirea suferințelor trecutului. Așa încît imaginea, care ar fi putut fi numai o stilizare sămănătorist-gîndiristă a peisajului românesc reînviat, devine un prilej de a deschide o perspectivă spre o nouă devenire istorică, mai fericită decît cea purtînd amintirea suferințelor primăverii anului 1907. Prilej și de a relua cîteva mai vechi motive argheziene: fecioara perpetuă oferind de băut la fîntînă (apariție cu semnificații înrudite în *Cîntare* și *Mulțămită*), țara-mamă primitoare, dar păstrîndu-și neprihănirea (*Mamă țară*), în sfîrșit, perpetuarea memoriei suferințelor și a revoltei din 1907 (ciclul *1907*).

Poemul *Bună dimineața, primăvară!* este construit prin două procedee artistice de bază: simetria (uneori antitetică) și acumularea enumerativ descriptivă. Simetrice sînt chipurile celor două fete, simetrice și cumulative atributele lor, toate din sfera noțională a tinereții și a reînnoirii: proaspătă, fragedă, întinerită. Simetrică dar antitetică este așezarea prezentului față de trecut: cofa astăzi e plină de „rouă nouă" și „lumină" (roua, ca și lumina sînt, în imagistica arghezian, simbolurile vieții și ale curățeniei morale, modalități de transubstanțiere a divinului în formele concrete ale materiei); ciutura a fost, în primăvara revoltei, plină cu lacrimi, cu sînge, cu „aghiazmă amară". Denominalizarea, ca al doilea termen al antitezei a „aghiazmei amare", element al simbolicii mistice, arată că poetul, care nu s-a detașat pînă la sfîrșitul vieții de recuzita imagisticii religios creștine, chiar atunci cînd a întrebuințat-o în viziuni laice, cum se întîmplă acum, concepea „roua nouă" și „lumina" din prima parte ca pe substanțe intermediare ale împărtășirii din harul naturii reînnoite. (Ideea renașterii ca semn al grației sfinte este, iarăși, una din obsesiile lui Arghezi, a cărei foarte cunoscută expresie se află în poemul *Har.*)

„Răspîntiilor verzi", semn al belșugului viitor, acum abia răsărit din pămînt, le corespunde simetric-antitetic viziunea pămîntului sterp, invadat de semnele morții, de păduri de cruci și de morminte, care interziceau, în 1907, speranța în reînviere.

Cumulativ pitorească este larga descriere a înfățișării alegorice a patriei, a cărei costumație trebuie să sugereze bogăția, varietatea coloristică, aerul sărbătoresc, pentru a întîmpina nu numai un ănotimp nou, ci și o nouă vîrstă a ei însăși, un „început de vremuri"

noi, în sensul cel mai propriu, dar și în sensul simbolic al unei perpetue speranțe într-un viitor mai bun. Poetul acumulează o varietate de flori și plante spre ornarea iei în care își imaginează învesmîntată patria, flori a căror îmbinare să sugereze coloristic steagul național: spicul — galben, garoafele și văpăile de mac — roșii, la care se adaugă „albastrele flori de ac".

Dialogul, alcătuit din două simetrice îndemnuri, imaginează două gesturi de apropiere la fel de semnificative: împărtășirea, într-o mișcare erotic familiară, a nou sositei primăveri din cofa plină și înaintarea, mînă în mînă, a celor două fete, purtătoare amîndouă de speranță în rodul viitor, încă presimțit (ca floarea în muguri, de aceea, prin sinecdocă ele sînt numite „două-nfloriri de muguri"), pînă la identificarea lor, pînă la a putea fi socotite amîndouă „două primăveri", într-o deplină identificare a spațiului cu timpul. Instantaneul fixat apoteotic în final într-un gest al promisiunii împlinirii proiectează alegoria de pînă acum într-un spațiu simbolic, al posibilităților deschise, ridicînd descrierea la înălțimea unei viziuni lirice. Promisiunea împlinirii, conținută în această viziune, a fost mai dragă poetului decît împlinirea însăși. Marea sa poezie erotică — iar nuanța erotică din subtextul acestui poem nu poate scăpa nimănui — este aceea a așteptării, a căutării, a purității pline de nădejdi, încă imaculate. Tabloul din *Cîntare*, pe care de fapt Arghezi îl reia acum, înlocuind bărbatul și femeia cu două personaje feminine, este închinat nenumitei „logodnică de-a pururi, soție niciodată", perechea actualei „copilandră, de-a pururea fecioară".

Alternarea descrierii (în viziunea prezentului și în cea a trecutului) cu exclamația, fie de salut, fie, în final, de îndemn, transformă tabloul, dînd intensitate lirică unei viziuni idilice.

Simplitatea procedeelor stilistice se subordonează personificării inițiale, care hotărăște asupra tonului de dialog, ce nu mai are nevoie decît de epitete, de enumerări și de exclamații retorice, adică aproape numai de procedeele unei oralități discursive. Doar dislocarea frazelor, așezarea la distanță a elementului predicativ suplimentar față de predicatul său („Te-ntîmpină"... „Împodobită", între care se află enumerarea podoabelor), cu subînțelegerea subiectului; antepunerea atributului („Purtată-n umăr, cofa"...), despărțirea neobișnuită a complementului direct de predicat prin circumstanțiale de mod și de loc („Să iei, ca-n sărutare, din ea, o sorbitură") amintesc de procedeele retorice frecvente în prima perioadă a creației argheziene, la care poetul, în ultimii săi ani, a renunțat adesea.

Nichita Stănescu: *Un pămînt numit România*

MAGDA URSACHE
Universitatea „Al. I. Cuza", Iași

Poemul *Un pămînt numit România*, publicat în volumul cu același titlu (în 1969), face parte dintr-o anumită serie de ample compoziții cu care ne-a obișnuit autorul încă din anii debutului; *Enghidu*, *A treia elegie*, *Frunză verde de albastru* *Către Hypnos*, *Laus Pto-*

lemael, Lupta cu cinci elemente antiterestre, Pierderea cunoștinței prin cunoaștere, Schimbarea la față etc. Ele se disting printr-o organizare formală proprie poetului, dictată de strădania acestuia, prea adesea dramatică, de a se recunoaște pe sine în formele poetizate ale tuturor lucrurilor ridicate la scara „obiectelor cosmice". Poetizarea este concepută, de obicei, în textele de asemenea dimensiune, în două registre distincte ale actului creator, alternînd între ele sub formă de scurte secvențe lirice. Unele dau impresia de eseu filosofic. Autorul le încarcă cu noțiuni reale (timp, sferă, întindere, infinit, mișcare, pasăre, pom), cărora le dă sensuri inedite, ca și cum ar vrea să se sustragă de sub rigorile logicii matematice, sau imaginare *(omul-fantă, fîlf, Helf, ahov, sirip, ep, nor cu coarne)*, construindu-și un orizont poetic fals conceptualizat: totul este o sferă. Aceasta poate fi o pasăre, vidul, infinitul, El, Tu; obiectele cosmice, de o mare varietate formală, vizibile ori invizibile, se află într-o permanentă mișcare, goană, întrecere de sine, devorare, autodevorare, pretexte pentru infinite și spectaculoase variații imagistice; mișcarea și încremenirea, atribute ale oricărui lucru, sînt două ipostaze ale existenței, dar niciodată nu putem preciza care dintre ele este cea reală, după cum nu putem preciza, în același sens, asupra esenței ori fenomenului, asupra finitului ori infinitului, asupra lui Eu sau Tu; lucrurile se întorc la starea lor primară, de nemișcare (simbolizată prin piatră ori os, forme esențializate) iar cînd coboară iarăși și iarăși în fenomene, nu refac unul și același itinerariu; ceea ce a fost o dată floare, poate fi apoi rîu, copac, frunză, linie, munte, om, inorog, cal, etc. etc.; cunoașterea nu se realizează prin studiu, cu ajutorul cifrelor și cuvintelor, nici biologic, pe calea simțurilor cu care este înzestrat natural omul, ci *existînd*, adică atunci cînd subiectul-esență, intrat în repaos absolut, în „sfera de vid", și aflat la același nivel de inițiere cu elementele, este asemenea lor. Cunoscîndu-se pe sine, ia act de întregul cuprins al cercului strîns al existenței. Acestea pot fi considerate *teze* care structurează la un nivel fals conceptual (pentru că filosofia, invenție personală a lui Nichita Stănescu, se convertește în poezie), orizontul poetic al autorului.

Cealaltă categorie de secvențe lirice care alternează în compoziție transcrie în alte sfere imagistice ori structuri metrice aceleași elemente poetice. Repetiția se face pentru anularea, poematizarea sau împlinirea sensului celor rostite deja în versurile anterioare. Spre exemplu, *A treia elegie*, construită din cinci secvențe, este organizată așa cum se indică și în subtitlu: *contemplare, criză de timp și iar contemplare*. În *Axios! Axios!* secvențele purtînd titlul *Expunere* (versuri albe, sobre, mimînd stilul științific: „Deplasare spre roșu, mereu aceeași deplasare / spre roșu / o, linii spectrale ale vieții mele, / îndepărtare secretă a sinelui de sine însuși") alternează cu secvențe concepute în aceeași perspectivă a gîndului, dar construite în unități metrice, în „dulcele stil" popular, din *Pastorale* („e bine, ce bine, / frunză și-un ciorchine, / ciorchine cu boabe / plimbate-n trei roabe / duse la zdrobit / pentru infinit"). În *Laus Ptolemaei* sînt fragmente de poem intitulate: *Prelecțiune, Cîteva generalități asupra vitezei, Repede ochire asupra animalelor.*

Un pămînt numit România ilustrează și modul poematic din „dulcele stil", dar și intenția de subliniere, de îmbogățire a fondului de idei. Este vorba deci de o dublă alternanță, dacă privim compoziția

din punctul de vedere al organizării ei formale. Prima ține de versificație. În secvența întîi, poetul construiește versuri de 7—8 silabe, cu rime împerecheate („Și-a venit un nor cu coarne / peste sufletul meu, Doamne / să mă-mpungă a venit / numai chiar din infinit" etc.), iar în a doua, versuri albe („Atîrnat de ploaie ca vîntul de nori / negru pe aripa neagră / Bate bătrînul fîlf, bate, / zboară bătrînul pe sub pămînt"). Cealaltă alternanță amestecă istoria cu mitul pămîntului natal, ceea ce adaugă un nou sens poemului : Eul nu înseamnă numai o temă a cunoașterii în general și de fixare în existent, ca în cazul altor poeme din tipul *Laus Ptolemaei, Axios! Axios!, Lupta inimii cu sîngele, Certarea lui Euclid* etc., de la care *Un pămînt numit România* se revendică în mare parte, dar și pretextul unui imn adus țării sub forma proprie poetului, în intenția de a se identifica cu însuși solul natal și cu istoria.

Mai trebuie reținut că Nichita Stănescu, în eforturile sale de a demonetiza abstracțiunile transmutînd valorile matematice în sensuri poetice („Știm că unul plus unu fac doi / dar eu și cu tine, / nu știm, nu știm cît facem"), operează cu noțiuni de maximă generalitate, care indică doar specia : *copac, pămînt, pasăre, cal, culoare, cer, om,* însă în poeziile patriotice (deși compozițiile se supun aceluiași stil, cum am arătat), nu mai este vorba de orice pămînt (fie el în înțelesul său „filosofic" : substanță a lucrurilor), ci de România, nu de oameni și atîta tot, ci de strămoși, nu de culoare în general, ci de albastru de Voroneț. Înțelesul filosofic al poeziei nu este diminuat prin asemenea particularizări, mai ales că artei îi convine respectiva modalitate de exprimare. Într-o poezie din *Necuvintele,* intitulată *Somnul și trezia* există următorul pasaj : „m-am trezit cu tîmpla pe tine / galbenule, snopule, grîule. / Și m-am gîndit — Doamne / ce fel de pîine voi mai fi fiind / și eu / și pentru cine?". Recunoaștem aici una dintre *tezele* citate mai înainte, privind o anume stare existențială, aceea a transfigurării euclidiene a elementelor. (O poezie din volumul *Obiecte cosmice* poartă titlul *Ideea cu gură.)* Motivul grîului, ca aici, în alte locuri ale pămîntului, apare cu înțelesul de hrană spirituală. În *Un pămînt numit România* se alătură și ideea de contopire în solul natal : „Am să te-ngraș la rîndul meu / cu mine, / lăsîndu-ți doar scheletul alb / să-ți fie verighetă-n jurul rîurilor, / pămînt de carne, / pămîntule de pămînt".

Încă un exemplu, în aceeași ordine de idei. În volumul *Roșu vertical* (poezia *Un soldat),* Nichita Stănescu își imaginează trecerea regresivă de la maximum de viteză, posibilă doar în lumea fenomenală și reprezentînd una dintre stările existențiale, concretizată în trup omenesc : *carne, sînge,* la cealaltă stare existențială, repaosul absolut, simbolizat prin *piatră* și *os.* Translația de la o extremă la alta echivalează cu o anevoioasă călătorie printre elemente, fapt figurat de o coloană de soldați situați pe verticală : „Un soldat ținîndu-se cu mîinile / de marginea unui nor... / De bocancii lui, cu mîinile încleștate / se ține alt soldat. De bocancii lui / altul, apoi altul, apoi altul și altul, / și-așa pînă-n miezul pămîntului". Fragmentul citat poate fi identificat și în poemul *Un pămînt numit România.* Va trebui să remarcăm însă aceeași adaptare stilistică la noul context. Coloana de soldați nu mai simbolizează itinerariul imaginar în abstract, ci înșeși generațiile de strămoși eșalonați în ordinea timpului : „Un nod e-n

viață. Restul / frînghiei spînzură în jos. / O mie de strămoși atîrnă-aici / de fiecare suflet".

Intrucît poezia lui Nichita Stănescu este străbătută de numeroase șabloane care circulă ca leit-motive de la o compoziție la alta, apoi pentru că revin mereu aceleași forme noționale și imagistice, nuanțate sensibil din loc în loc, nici un text nu poate fi înțeles pe deplin dacă este luat separat. Se impune o lectură atentă a întregii creații, familiarizarea cu diferite tipuri de imagini, de strategii subtile, pentru că Nichita Stănescu dispune de cel mai dificil și temeinic structurat cod poetic din lirica noastră actuală, așa cum o confirmă și poemul *Un pămînt numit România*. Aici ca și în *Țara* sau *Această țară de vis*, introduce un element cu totul original în poezia cu tematică patriotică : nu vom descoperi în *Un pămînt numit România* nici fraze retorice, nici descrieri convenționale de peisaj, cum ne-au obișnuit mulți autori ocazionali, mai noi sau mai vechi. Pentru Nichita Stănescu, dimpotrivă, poezia patriotică face parte dintre creațiile de cea mai înaltă expresie și gîndire. Este o poezie de concepție, în care metafora „sfera de vid" se umple de conținutul realităților palpabile, el însuși imaginîndu-se ca o existență a acestora.

Nu este exclus, cum se întîmplă la marii lirici, ca poezia patriotică, alături de cea erotică din primele volume, să ocupe cel mai înalt loc în intimitatea poetului. Faptul rezultă dintr-o anumită notă de lirism și familiaritate cînd evocă personajele și locurile de care se simte legat. Putem fi siguri că în poezia de concepție, de tipul *Ou și sfera*, privirea poetului se întoarce mereu spre abstract. El se caută printre esențe. De aceea, pentru a-l urmări este solicitat gîndul rece. Și invers. În creațiile cu teme patriotice și erotice, Nichita Stănescu devine adesea de un patetism rar întîlnit, fapt aproape paradoxal dacă ne gîndim la strategiile derutante ale autorului din compozițiile tip „prelecțiune". De la abstracțiunea sferei, el își mută privirea spre lumea organică vie și colorată, plină de semnificațiile prezentului. Poemul *Un pămînt numit România* reprezintă un astfel de exemplu. Prima secvență propune o temă cosmogonică, încărcată de abstracțiuni și de simboluri incifrate, derutante pentru cel care neglijează dependența semantică a textului de ansamblul creației lui Nichita Stănescu. Căci la acest autor unele forme imagistice care par obscure într-un context se limpezesc atunci cînd lectorul le redescoperă reformulate în altă parte, cum am arătat deja, citînd cele două exemple din *Somnul și trezia* și *Un soldat*. De asemenea, forma poetică „nor cu coarne" trădează geneza în starea existențială statică, în infinit, de unde „să mă-mpungă a venit". Depășind ipostaza staticului simbolizată prin formula „os subțire", despre care menționam mai sus, eul poetic, în pendularea sa către celălalt pol al stării existențiale : mișcare, concret, prezent se recunoaște în forme verbale cu deschideri în planul negațiilor dialectice *(Da-Nu)*, în lumea astrală *(luna)*, minerală *(argint, platină, pămînt)*. Secvența a doua accentuează ideea mitului cosmogonic prin introducerea păsării fabuloase *fîlf*, invenție a autorului. El a transformat verbul în substantiv („bătrînul fîlf") pentru a rămîne la ideea de zbor, ca Brâncuși, și a face credibilă pătrunderea păsării fabuloase printre elemente, „printre rădăcinile minunate", punîndu-le în mișcare, adică dîndu-le forme și sens. Ele se numesc Carpați, Decebal, istorie. Mitul cosmogonic devine mit național în

secvența a treia. Ultimele două implică și persoana poetului, care are revelația comuniunii în *existent* cu strămoșii și cu solul țării. De la imaginea oarecum șocantă din primul vers, „nor cu coarne", la versul final, „pămîntule de pămînt", autorul inventează forme poetice destinate să dezvăluie o nouă viziune a sentimentelor sale asupra „obiectelor cosmice", în cadrul cărora „un pămînt numit România" ocupă locul cel mai înalt.

LITERATURĂ UNIVERSALĂ

Henrik Ibsen: *Casa cu păpuși*

CORNELIU NISTOR
Universitatea din Timișoara

Henrik Ibsen face parte din pleiada marilor dramaturgi europeni din a doua jumătate a veacului al XIX-lea — printre care se numărau și suedezul August Strindberg (1849—1912), irlandezul George Bernard Shaw (1856—1950) și rusul A. P. Cehov (1860—1904) —, perioadă în care teatrul continentului nostru își desăvîrșește ruperea de idealismul și patosul singular al romanticilor, cultivînd și cristalizînd implicit drama realistă de idei. Se poate afirma că ceea ce realizaseră Balzac, Thackeray, Flaubert și L. N. Tolstoi în procesul de edificare a realismului în roman, se realizează în teatru, în ultimele decenii ale secolului trecut, prin creațiile dramaturgilor menționați.

Astfel că împlinirea, în acest an, a o sută cincizeci de ani de la nașterea lui Henrik Ibsen (s-a născut la 20 martie 1828 în orășelul norvegian de coastă Skien) nu marchează doar un simplu moment comemorativ al unui mare scriitor, ci semnifică și evocarea acelor avataruri care au generat teatrul realist modern. De la primele sale drame cu caracter istorico-romantic *(Sărbătoare la Solhaug, Eroii din Helgoland, Pretendenții coroanei)* și de la cele din perioada imediat următoare, mitico-filozofice *(Brad, Peer Gynt, Cezar și galileean)*, pînă la marile sale drame sociale și realiste, printre care se numără *Stîlpii societății* (1877), *Casa cu păpuși* (1879), *Strigoii* (1881), *Un dușman al poporului* (1882), *Rața sălbatică* (1884) și *Rosmersholm* (1886), Henrik Ibsen a parcurs un drum ce semnifică atît clasificări proprii asupra relațiilor și mentalității burgheze din vremea sa, cît și un proces treptat de maturizare a experiențelor sale artistice. Există în biografia lui Ibsen un moment asupra căruia exegeții obișnuiesc să poposească mai îndelung. În septembrie 1863, după ce înregistrase atît succese, cît și insuccese cu piesele sale de început pe scene de primă importanță din Norvegia, și după ce trecuse printr-o acută criză spirituală, Ibsen și-a părăsit țara pentru a nu se mai întoarce, timp de douăzeci și șapte de ani, decît pentru scurte și rare vacanțe. Ceea ce l-a determinat să săvîrșească acest act era atmosfera sufocantă din Norvegia, unde domnea un climat supus unor rigide prejudecăți burgheze cu care spiritul liber și democrat al dramaturgului nu s-a împăcat niciodată. Și totuși, fapt semnificativ, deși reședințele sale pre-

ferate deveniseră succesiv Roma, Dresda şi München, Ibsen nu s-a rupt niciodată cu totul de patria sa, de vreme ce, începînd din 1869, îndreptîndu-şi atenţia scriitoricească spre gravele probleme morale şi sociale ale epocii, nu ezită să-şi situeze subiectele pieselor sale în spaţiul geografic şi etic al Norvegiei contemporane, un spaţiu pe care îl cunoştea ca nimeni altul, pe care îl iubea ca nimeni altul şi asupra tarelor căruia îşi exercita spiritul critic ca nimeni altul.

Casa cu păpuşi, cunoscută la noi mai mult sub numele *Nora*, datorită unei mai vechi tălmăciri libere, aparţine acelor drame de idei cu caracter social scrise de dramaturgul norvegian în perioada de împlinire a creaţiei sale. A suscitat, chiar de la premieră, interesul unei lumi întregi prin acuitatea problemei dezbătute: situaţia şi destinul femeii în societatea burgheză. Subiectul este simplu şi fără episoade colaterale, personajele sînt reduse ca număr, iar acţiunea se desfăşoară cu o logică şi simplitate desăvîrşită.

Nora este femeia dintr-o familie a burgheziei de mijloc din Norvegia, care, atît ca soţie, cît şi ca membră a unei comunităţi, s-a complăcut în iluzia unei fericiri conjugale absolute. Pusă însă în faţa unei situaţii dramatice (şantajul venalului Krogstad, care dorea să se salveze prin ajutorul Norei, ameninţînd-o cu darea în vileag a unui fals săvîrşit cîndva de aceasta pentru a-şi salva propriul soţ), Nora este nevoită să descopere adevărata faţă a lumii din jurul ei, fapt ce o va determina să părăsească, pentru totdeauna probabil, casa, soţul, copiii şi societatea burgheză a oraşelului ei.

Tensiunea dramatică descinde treptat din frămîntările şi *descoperirile* Norei care ajunge să constate, în final, că trăise pînă atunci într-un univers în care fericirea ei era doar o iluzie, că fusese tratată în casa soţului ei doar ca o „păpuşă" de mare preţ şi nu ca *om*. Hotărîrea ei de a părăsi totul şi de a-şi împlini destinul în altă parte a lumii izvora dintr-un îndelungat conflict sufletesc din care ieşise învingător sentimentul demnităţii personale, al necesităţii realizării ei ca om liber şi independent. Cuvintele „de amîndouă părţile trebuie să domnească libertatea", pe care le adresează soţului ei în momentele dinaintea plecării, semnifică noua concepţie a Norei despre existenţă, implicit viziunea lui Ibsen însuşi despre raporturile dintre individ şi societatea burgheză. Nu întîmplător, în acelaşi an 1879, Ibsen îi scria marelui său contemporan Björnson: „Smulge stindardul prejudecăţilor, al obscurantismului, al opiniilor preconcepute, al credinţei oarbe într-o autoritate ce nu se sprijină pe nimic, într-o astfel de manieră ca individul să poată naviga sub propriul său pavilion."

Obişnuita „răsturnare de situaţie" din teatrul european preibsenian este înlocuită, atît în *Casa cu păpuşi*, cît şi în piese ca *Strigoii* şi *Rata sălbatică*, prin „răsturnări" fundamentale pe tărîmul ideilor morale şi sociale ale protagoniştilor. În nici unul din momentele acţiunii nu este ameninţată existenţa fizică şi starea materială a Norei, e lezată în schimb existenţa ei spirituală şi morală, eroina fiind rănită în însăşi încrederea ei iniţială în generozitatea şi puterea de compasiune a soţului ei. În clipe dramatice pentru Nora, Helmer Torvald reacţionează ca un om nedemn de sacrificiul de odinioară al soţiei sale, se dovedeşte a fi un personaj meschin, total înfeudat unor prejudecăţi.

Drama *Casa cu păpuși* — astăzi una dintre piesele cel mai frecvent prezentă în repertoriul teatral internațional — a fost vehement atacată de critica „oficială" din timpul lui Ibsen, autorul fiind acuzat de imoralitate, datorită faptului că eroina sa își părăsește soțul și copiii. În fond, Nora pleacă înspre o altă lume nu pentru că nu își mai iubește copiii, ci deoarece în această plecare vede singura soluție de a deveni „om adevărat" în cel mai deplin înțeles al expresiei. Personajul comportă, în substanța lui ideatică, și o puternică notă confesivă, hotărîrea Norei semnificînd însăși separarea sufletească și spirituală a dramaturgului față de societatea conformistă a țării sale.

Casa cu păpuși aparține acelor drame ibseniene prin care dramaturgul norvegian, alături de Cehov și Strindberg, marchează un aport sensibil la modificarea structurii dramatice a teatrului tradițional — proces ce va duce, în veacul nostru, la apariția unor noi forme de teatru, calificate mai apoi de un Berthold Brecht drept „nonaristotelice" — caracterizată printr-o treptată reducere a acțiunii dramatice și prin înlocuirea unor *întîmplări* și *situații* prin *stări de conștiință* sau prin dezbateri de idei, fenomen ce îl înscrie pe Henrik Ibsen printre principalii precursori ai teatrului modern al secolului al XX-lea.

CONCURSURI, EXAMENE

Activități în cadrul Festivalului Național „Cîntarea României". Rezultatele concursurilor : Limba și literatura română pentru clasele a VII-a și a VIII-a ; „Tinere condeie" ; Reviste școlare. Concursuri literar-artistice în anul școlar 1978—1979.

Concursul de limba și literatura română
Clasele a VII-a și a VIII-a

În ziua de 7 mai 1978 s-a desfășurat etapa județeană a concursului de limba română, limba maternă și limbi moderne. La concursul de limba română pentru clasa a VII-a, cît și pentru clasa a VIII-a s-a cerut elevilor să valorifice într-o compunere cu titlul sugestiv lecturile literare, pornind de la cuvintele lui Nicolae Iorga : „Țara noastră sîntem noi toți și ceva mai mult : toată datoria teribilă care vine de la cei care au întemeiat-o" (16 puncte).

Pentru verificarea cunoștințelor de limba română s-au dat următoarele subiecte :

Clasa a VII-a : Dați cîte două exemple — în propoziții sau fraze — de sinonime, omonime, antonime și paronime ; subliniați cuvintele respective (4 puncte).

„Lîngă lacul care-n tremur *somnoros* și lin se bate,
Vezi o masă mare-ntinsă cu făclii *prea luminate*,
Căci din patru părți a lumii împărați și-mpărătese
Au venit ca să serbeze nunta gingașei mirese..."

Cerințe :

1) Indicați autorul și titlul poeziei din care sînt extrase versurile ;

2) Delimitați propozițiile și precizați felul lor;
3) Analizați sintactic și morfologic cuvintele subliniate;
4) Comentați valoarea artistică a versului:
„Vezi o masă mare-ntinsă cu făclii prea luminate".
5) Dați sinonimele cuvintelor *lin, gingaș.*

(4 puncte)

Publicăm în numărul de față, pe baza listelor primite de la inspectoratele școlare județene, numele elevilor care au obținut premiul I, II și III.

ALBA

Clasa a VII-a: Angela Danciu, Școala generală nr. 6, Alba Iulia (19,75); Ana Jidveian, Școala generală nr. 3, Blaj (19,05); Cristina Pantiș, Școala generală nr. 3, Alba Iulia (18).

Clasa a VIII-a: Călin Pleșa, Școala generală nr. 2, Alba Iulia (18); Maria Albu, Școala generală nr. 1, Cugir (17,50).

ARAD

Clasa a VII-a: Ioana Cociu, Liceul „I. Slavici", Arad (19); Sorin Mitu, Școala generală nr. 4, Arad (18); Gloria Cizmaș, Școala generală nr. 3, Arad.

Clasa a VIII-a: Simion Pintilie, Liceul „I Slavici", Arad (18); F. Românu, Liceul „Miron Constantinescu", Arad (18); Floriana Moldovan, Liceul „I. Slavici", Arad (17).

ARGEȘ

Clasa a VII-a: Adina Badea, Școala generală nr. 1, Curtea de Argeș (19); Virginia Nițulescu, Școala generală nr. 4, Pitești (18).

Clasa a VIII-a: Eduard Frunză, Școala generală nr. 4, Pitești (18); Gheorghe Matei, Școala generală nr. 13, Pitești (17,50).

BACĂU

Clasa a VII-a: Oana Minculescu, Școala generală nr. 2, Tîrgu Ocna (18); Ana Androne, Școala generală nr. 1, Moinești (17).

Clasa a VIII-a: Adriana Enache, Școala generală nr. 28, Bacău (19); Luminița Boureanu, Școala generală nr. 10, Bacău (18); Daniela Marinescu, Școala generală nr. 5, Bacău (17).

BIHOR

Clasa a VII-a: Sanda Tarcea, Școala generală nr. 8, Oradea (20); Maria Mincic, Școala generală nr. 4, Oradea (19); Rodica Andor, Școala generală Hidișelu de Sus (18)

Clasa a VIII-a: Mariana Titaș, Școala generală Peștiș (20); Aurelia Lazăr, Liceul de filologie-istorie, Oradea (20); Elena Tărău, Școala generală Girișu Negru (19); Lăcrămioara Micula, Școala generală nr. 12, Oradea (18).

BRAȘOV

Clasa a VII-a: Andreia Moiceanu, Școala generală nr. 5, Brașov (18).
Clasa a VIII-a: Gabriela Birö, Școala generală nr. 5, Brașov (18).

BRĂILA

Clasa a VII-a: Luiza Arbănașu, Școala generală Sutești (20); Aneta Circiumaru, Școala generală nr. 29, Brăila (19); Paula Conache, Școala generală nr. 18, Brăila (18).

Clasa a VIII-a: Lenuța Dănăilă, Școala generală Corbu Nou (19); Luminița Popescu, Școala generală nr. 17, Brăila (18); Florentina Mihăilescu, Școala generală nr. 29, Brăila (17).

BUCUREȘTI

Clasa a VII-a: Vasilica Ciobotaru, Școala generală nr. 27 (18); Irina Buzilă, Școala generală nr. 204 (17); Cristina Gogoașă, Școala generală nr. 10 (17); Dana Kepșa, Școala generală nr. 75 (17); Doina Nițoiu, Școala generală nr. 31 (17); Luminița Vasilescu, Școala generală nr. 189 (17).

Clasa a VIII-a: Raluca Tacciu, Școala generală nr. 19 (19); Ieni Alecu, Școala generală nr. 27 (18); Magdalena Constantin, Școala generală nr. 172 (17); Silvia Motoc, Școala generală nr. 142 (17).

CARAȘ-SEVERIN

Clasa a VII-a: Angela Seracin, Liceul pedagogic, Caransebeș (19); Alina Cuzina, Liceul de matematică-fizică, Caransebeș (18); Daniela Porodan, Liceul de matematică-fizică, Reșița (17).

Clasa a VIII-a: Cornelia Motaș, Școala generală Sacu (18); Elena Cloșcă, Școala generală nr. 7, Reșița (17).

CLUJ

Clasa a VII-a: Adina Moldovan, Școala generală nr. 2, Cîmpia Turzii (20); Gabriel Bolog, Școala generală nr. 2, Turda (19); Călin Zăgănescu, Școala generală nr. 15, Cluj-Napoca (18).

Clasa a VIII-a: Delia Tărău, Școala generală nr. 8, Cluj-Napoca, (20); Școala generală nr. 2, Cîmpia Turzii (19); Diana Florea, Școala generală nr. 2, Cluj-Napoca (18).

DOLJ

Clasa a VII-a: Mihaela Fintînă, Școala generală nr. 9, Craiova (19); Carmen Diaconu, Școala generală nr. 11, Craiova (18); Cristina Stan, Liceul de artă, Craiova (17).

Clasa a VIII-a: Dana Robu, Școala generală nr. 22, Craiova, (20); Dana-Mihaela Barcaru, Școala generală nr. 12, Craiova (19,50); Maria-Ana Constantinescu, Școala generală nr. 10, Craiova (19,25).

GALAȚI

Clasa a VII-a: Steluța Băescu, Școala generală nr. 13, Galați (19); Anca Bugeac, Școala generală nr. 28, Galați (18); Florina Hamza, Școala generală nr. 22, Galați (17).

Clasa a VIII-a: Valerica Stoian, Școala generală nr. 6, Galați (18); Cristian Pavel, Școala generală nr. 2, Galați (17).

GORJ

Clasa a VII-a: Ileana Dănilă, Școala generală Sadu (19); Carmen Bobină, Școala generală Pociovaliște (18); Simona Guță, Școala generală Simbotin (17).

Clasa a VIII-a: Camelia Șerban, Școala generală nr. 1, Tîrgu Jiu (19); Radu Pietreanu, Școala generală Tîrgu Cărbunești (18); Carmen Mischie, Școala generală nr. 11, Tîrgu Jiu (17).

HARGHITA

Clasa a VII-a: Smaranda Roșca, Școala generală Sărmaș (19); Ida Kajtar, Liceul agro-industrial Dănești (17).

Clasa a VIII-a: Gabriela Graur, Liceul de matematică-fizică Miercurea Ciuc (20); Enikő Hegedűs, (19) Ioan Dumitra, Liceul „Dr. Petru Groza", Odorheiu Secuiesc (18).

HUNEDOARA

Clasa a VII-a: Bianca Stroe, Liceul de matematică-fizică Hunedoara (17).

Clasa a VIII-a: Adina Posiar, Liceul pedagogic Deva (19); Tamara Mititel, Școala generală nr. 4, Deva (18).

IALOMIȚA

Clasa a VII-a: Nicoleta Geantă (20), Aurelia Ursan, Școala generală nr. 3, Slobozia (19); Mihaela Gheorghe, Școala generală Ciocănești (18).

Clasa a VIII-a: Teodora Cotofană, Școala generală Perieți (20); Nicoleta Beznea, Școala generală nr. 4, Fetești (19); Nineta Dumitru, Școala generală Amara (18).

IAȘI

Clasa a VII-a: Irina Căruntu, Liceul Național Iași (20); Gabriela Stratula, Daniela Loghin, Liceul „C. Negruzzi", Iași (20).

Clasa a VIII-a: Iolanda Sterpu, Școala generală nr. 20, Iași (20); Lăcrămioara Dincă, Școala generală nr. 2, Iași (18,50); Ada Miron, Școala generală nr. 11, Iași (18).

ILFOV

Clasa a VII-a: Cornelia Preda, Școala generală nr 1, Curcani (20); Ersinia Vișan, Școala generală nr. 3, Oltenița (19); Lenuța Hajbotă, Școala generală Găneasa (18).

Clasa a VIII-a: Dina Voinel, Școala generală nr. 1, Buftea (20); Mugur Georgescu, Școala generală nr. 3, Giurgiu (19); Ioneta Andrei, Școala generală Ghermănești (18).

MARAMUREȘ

Clasa a VII-a: Emil Costin, Școala generală Cetățile (20); Monica Negrescu, Școala generală nr. 15, Baia Mare (19); Dan Lică, Școala generală nr. 3, Sighetul Marmației.

Clasa a VIII-a: Eugenia Sabău (20), Iuliana Habina, Școala generală nr. 14, Baia Mare (19); Carmen Marc, Școala generală nr. 3, Baia Mare (18).

MEHEDINȚI

Clasa a VII-a: Codruța Barbu, Liceul „Traian", Drobeta Turnu-Severin (20); Luminița Bădescu, Școala generală nr. 2, Drobeta Turnu-Severin (19); Rodica Rochian, Școala generală Simian (18).

Clasa a VIII-a: Eleonor Iorgovan, Liceul „Traian", Drobeta Turnu-Severin (20); Liliana Pociumb, Școala generală Strehaia (19); Mirela Popa, Liceul „Traian", Drobeta Turnu-Severin (18).

MUREȘ

Clasa a VII-a: Simona Vețan (19), Mihaela Rișniță, Școala generală nr. 1, Tîrnăveni (18); Adriana Șuteu, Școala generală nr. 2, Tîrnăveni (17).

Clasa a VIII-a: Simina Irimie, Școala generală nr. 4, Tîrnăveni (20); Mirela Bozscki, Școala generală nr. 3, Sighișoara (19); Letiția Mara, Școala generală nr. 1, Tîrnăveni (18).

NEAMȚ

Clasa a VII-a: Sorin Savin, Școala generală nr. 7, Roman (19); Anca Vasilescu, Școala generală nr. 4, Piatra Neamț (18); Daniela Paraschiv, Școala generală nr. 3, Piatra Neamț (17).

Clasa a VIII-a: Roxana Frunză, Școala generală nr. 4, Piatra Neamț (19); Ștefania Boghiș, Școala generală nr. 1, Roman (17).

OLT

Clasa a VII-a: Maria Popescu, Şcoala generală nr. 2, Caracal (20).

Clasa a VIII-a: Liana Postescu, Şcoala generală nr. 4, Caracal (20); Anca Grigorescu, Şcoala generală nr. 2, Caracal (19); Manuela Vasilică, Şcoala generală nr. 2, Caracal (17).

PRAHOVA

Clasa a VII-a: Doina Nicolae, Şcoala generală nr. 5, Ploieşti (19,50); Carmen Caragiu, Şcoala generală nr. 11, Ploieşti (19); Luceferina Mojer, Şcoala generală Sinaia (18,50).

Clasa a VIII-a: Elena Mărculescu, Liceul industrial Mizil (20); Mariana Jercan, Şcoala generală nr. 6, Ploieşti (19,50); Călin Dumitru, Liceul „I. L. Caragiale", Ploieşti (19).

SATU MARE

Clasa a VII-a: Eduard Hart, Şcoala generală Craidorolţ (20); Luminiţa Voie (19), Delia Cioltea, Şcoala generală nr. 6, Satu Mare (18).

Clasa a VIII-a: Daniela Pop, Şcoala generală Lipău (20); Delia Dorcea, Şcoala generală de artă, Satu Mare (19); Maricica Beretchi, Şcoala generală Culciu (18).

SUCEAVA

Clasa a VII-a: Ana-Violeta Covrig, Şcoala generală Dolheştii Mari (20); Odette Koch, Şcoala generală nr. 3, Suceava (19); Camelia Drăguşan, Şcoala generală nr. 4, Rădăuţi (18).

Clasa a VIII-a: Cristina Ifrim, Şcoala generală nr. 1, Satu Mare (20); Florin Zamă, Şcoala generală Dolheştii Mari (19); Anca Riznoveanu, Şcoala generală nr. 4, Cîmpulung (18).

TIMIŞ

Clasa a VIII-a: Cornelia Chioreanu, Liceul „C. D. Loga", Timişoara (19,50); Cornelia Cojocaru, Şcoala generală nr. 8, Timişoara (19,50); Tamara Marcovici, Mihaela Oancea, Şcoala generală nr. 16, Timişoara (19,50); Dan Olaru, Şcoala generală nr. 22, Timişoara (19,50); Dorina Pop, Şcoala generală nr. 9, Timişoara (19,50).

VASLUI

Clasa a VII-a: Doina Anghelache, Şcoala generală nr. 3, Vaslui (20); Mugurica Rotariu, Şcoala generală nr. 8, Bîrlad (19); Doina Chiţu, Şcoala generală nr. 4, Vaslui (18).

Clasa a VIII-a: Olimpia Bogdan, Şcoala generală nr. 1, Huşi (20); Leopoldvildia Novac, Şcoala generală nr. 2, Vaslui (19); Manuela Andrei, Şcoala generală nr. 3, Vaslui (18).

VÎLCEA

Clasa a VII-a: Angelica Funaru, Liceul „Vasile Roaită", Rîmnicu Vîlcea (19); Angela Ristoiu, Şcoala generală nr. 2, Rîmnicu Vîlcea (18); Elena Niţulescu, Şcoala generală nr. 2, Drăgăşani (18).

VRANCEA

Clasa a VII-a: Luminiţa Ţopa (20), Cristina Stupu, Şcoala generală nr. 1, Adjud (19); Delia Dăescu, Şcoala generală nr. 10, Focşani (18).

Clasa a VIII-a: Elena Tănase, Şcoala generală nr. 10, Focşani (19); Vasilica Taslău, Şcoala generală nr. 7, Focşani (18,50); Gabriel Zaharia, Şcoala generală nr. 4, Focşani (18).

Concursul „Tinere condeie", ediția 1978

Ca în fiecare an Ministerul Educației și Învățământului, Comitetul Central al U.T.C., cu sprijinul Uniunii scriitorilor și al redacțiilor revistelor de specialitate, a organizat concursul „Tinere condeie". La faza finală a ediției au fost atribuite 57 de premii și mențiuni pentru poezie, proză și dramaturgie. Publicăm lista premianților:

POEZIE:

Premiul I: Irina Airinei, Liceul de filologie-istorie nr. 1, București; Gabriel Cheroiu, Liceul „Zoia Kosmodemianskaia", București; Marin Dumitrescu, Liceul de construcții, Alexandria; T. Ionaș, Liceul „Octavian Goga", Sibiu; Camelia-Liliana Lobonțiu, Liceul de filologie-istorie, Timișoara; Andrei Mitu, Școala de ofițeri „N. Bălcescu", Sibiu; Carmen Negulei, Liceul „Octavian Goga", Sibiu; Daniel Suciu, Liceul „Gh. Lazăr", Sibiu, Deak Erzsebet (limba maghiară), Liceul de matematică fizică Jibou, jud. Sălaj.

Premiul al II-lea: Dan Bodnar, Liceul „Ștefan cel Mare", Suceava; Silviu Vergu, Liceul industrial, Buzău; Marina Dumitrescu, Liceul de filologie-istorie „I. Creangă", București; Alexandru Ozunu, Liceul „Dragoș Vodă", Sighetu Marmației; Ioan M. Vieru, Liceul Grumăzești, jud. Neamț; Murvay Bela (limba maghiară) Liceul industrial, Cristuru Secuiesc, jud. Harghita; Helmuth Freuendorfer (limba germană), Liceul „Nicolaus Lenau", Timișoara.

Premiul al III-lea: Mirela Mandric, Liceul „M. Eminescu", Iași; Luminița Munteanu, Liceul Sebeș, jud. Alba; Maricica Oros, Liceul „Octavian Goga", Sibiu; Cristina Petre, Liceul „Gh. Lazăr", București; Maria Șeulean, Cenaclul „Excelsior", Tg. Mureș; Iozsa Marta (limba maghiară), Liceul „Ady-Șincai", Cluj-Napoca; Ada Popovici, Liceul „Calistrat Hogaș", Piatra Neamț; Panait Căpățînă, Liceul de marină, Galați.

PROZĂ

Premiul I: Salvina Adam, Liceul „Zoia Kosmodemianskaia", București.

Premiul al II-lea: Octavian Brînzei, Liceul „Matei Basarab", București; Ovidiu Coriolan Pecican, Liceul „Miron Constantinescu", Arad; Kerekes Medait, Liceul „Bolyai Farkas", Tg. Mureș.

Premiul al III-lea: Gheorghe Sterpu, Cenaclul „Zburătorul", Gheorghe Gheorghiu-Dej, jud. Bacău; Szabo Gyöngy, Liceul „Bolyai Farkas", Tg. Mureș.

REPORTAJ-PROZĂ

Premiul I: Elvira Bobocea, Liceul pedagogic, Drobeta-Turnu Severin.

Premiul al II-lea: Lucian Pință, Liceul industrial, Sinaia, jud. Prahova.

Premiul al III-lea: Mariana Popa, Liceul industrial nr. 2, Tîrnăveni, jud. Mureș.

TEATRU

Premiul al II-lea: Varujan Pambuccian, Liceul de matematică-fizică nr. 3, București; Mihaela Boldeanu, Liceul industrial nr. 16, București.

Premiul al III-lea: Rodica Purniche, Liceul industrial nr. 16, București.

Concursul revistelor școlare, ediția 1978

Reluînd tradiția concursului revistelor școlare, Ministerul Educației și Învățământului, Comitetul Central al Uniunii Tineretului Comunist și Consiliul Național al Organizației Pionierilor au organizat, în vara acestui an, o nouă ediție. Juriul a acordat unor reviste cu activitate deosebită 47 de premii și mențiuni. Publi-

căm premiile I, al II-lea și al III-lea în speranța că vom obține, pentru cronica revistelor școlare, exemplare din partea tuturor școlilor și liceelor ce editează publicații pentru elevi.

A. *Reviste din școli generale*

Premiul I: Ani de ucenicie; Școala generală nr. 1, Suceava.

Premiul al II-lea: Curier pionieresc, Casa pionierilor și șoimilor patriei, Petroșani; *Entuziaștii*, Școala generală nr. 49, București; *Sclipiri de rouă*, Casa pionierilor și șoimilor patriei, Tg. Jiu.

Premiul al III-lea: Plai de legendă și baladă, Școala generală, Gătaia, jud. Timiș; *Primii pași*, Școala generală nr. 1, Bîrlad; *Elevii și tehnica*, Școala generală nr. 103, București; *Trepte spre viitor*, Școala generală nr. 5, Galați.

B. *Reviste din licee*

Premiul I: Revista noastră, Liceul industrial „Unirea", Focșani; *Speranțe*, Liceul de matematică-fizică „Gh. Lazăr", București.

Premiul al II-lea: 2.000, Liceul de matematică fizică nr. 6, București; *Revista noastră*, Liceul de filologie-istorie, Craiova; *Țara viselor noastre*, Liceul de matematică-fizică „Emanoil Gojdu", Oradea; *Aspirații*, Liceul de matematică-fizică „Spiru Haret", Tulcea; *Sinteze*, Liceul de matematică-fizică „Ștefan cel Mare", Suceava.

Premiul al III-lea: Pe-un picior de plai, Liceul industrial nr. 26, București; *Curierul liceului*, Liceul „I. L. Caragiale", Ploiești; *Zări senine*, Liceul de matematică-fizică „Liviu Rebreanu", Bistrița; *Coloane*, Grupul școlar, Caracal, jud. Olt; *Diakszó*, Liceul de matematică-fizică „Al. Moghioroș", Oradea; *Revista de matematică*, Liceul „Constantin Diaconovici Loga", Timișoara.

Concursuri literar-artistice în anul școlar 1978—1979

În anul școlar 1978—1979, concursurile pe obiecte se organizează în cadrul celei de a II-a ediții a Festivalului național „Cîntarea României", fiind dedicate celei de a 35-a aniversări a eliberării României de sub dominația fascistă, omagierii împlinirii în anul 1980 a 2050 de ani de la fondarea primului stat dac centralizat și independent, precum și sărbătoririi a 60 de ani de la formarea statului național român unitar. Concursurile se vor desfășura potrivit *Programului republican al acțiunilor politico-ideologice, cultural-educative și sportive care se vor organiza cu preșcolarii și elevii în anul școlar 1978—1979* și *Regulamentului concursurilor pe obiecte (olimpiadelor) pentru elevi*, după cum urmează:

Concursul „Mihai Eminescu", ediția 1978—1979

Pentru elevii din învățămîntul gimnazial

a) Limba și literatura română (clasele V—VIII):

— etapa pe comună, oraș, municipiu (pe sectoare în București): 4 februarie;

— etapa pe județ (municipiul București): 6 mai.

b) Limba și literatura maternă (clasele V—VIII; participă elevi din școlile cu predare în limbile naționalităților conlocuitoare):

— etapa pe comună, oraș, municipiu (pe sectoare în București): 4 februarie;

— etapa pe județ (municipiul București): 6 mai.

c) Limbi moderne (clasele VII—VIII):

— etapa pe școală, comună, oraș, municipiu (pe sectoare în București): 4 februarie;

— etapa pe județ (municipiul București): 6 mai.

Pentru elevii din învățământul liceal

a) Limba și literatura română:

— etapa pe școală: 21 ianuarie;

— etapa pe județ (municipiul București): 18 februarie;

— etapa pe țară: 7—13 aprilie, Tîrgoviște.

b) Limba și literatura maternă (participă elevi din școlile cu predarea în limbile naționalităților conlocuitoare):

— etapa pe școală: 21 ianuarie;

— etapa pe județ: 18 februarie;

— etapa interjudețeană: 7—13 aprilie, Tîrgoviște.

c) Limbi moderne (engleza, franceza, germana, italiana, rusa, spaniola):

— etapa pe școală: 21 ianuarie;

— etapa pe județ (municipiul București): 18 februarie.

Programa orientativă a concursului

Etapa pe școală

Subiectele de concurs vor fi stabilite de comisiile județene pe baza conținutului programelor școlare în funcție de stadiul parcurgerii acestora, urmărindu-se valorificarea lecturii și aplicarea practică a cunoștințelor referitoare la vocabular, gramatică, ortografie, punctuație, compoziție.

Etapa județeană

Subiectele de concurs pentru această etapă vor fi stabilite de Comisia centrală și vor cuprinde cunoștințe predate în primele două trimestre ale anului școlar în curs. În pregătire, elevii vor pune accent pe exerciții aplicative în domeniul vocabularului și al gramaticii, pe compuneri (narațiuni, rezumate, descrieri, portrete, caracterizări de personaje), comentarii de texte literare, comentarii ale unor maxime, proverbe, aforisme sau cugetări.

CLASELE IX—XII

Pornind de la scriitorii și operele prevăzute în programa de concurs, se recomandă: cunoașterea și comentarea operelor literare; comentarea unui text literar la prima vedere; efectuarea de sinteze asupra dezvoltării literaturii române în diferite perioade; studierea principalelor curente, direcții și tendințe în dezvoltarea literaturii române; redactarea unor compuneri pornind de la citate, maxime, aforisme sau cugetări:

CLASA A IX-A

Etapa județeană

— Literatura populară, manifestare a geniului creator al poporului român. Teme și motive. Literatura populară, izvor de inspirație pentru literatura cultă.

— Începuturile literaturii române scrise.

— Umanismul și patriotismul cronicarilor (comentarea unor fragmente din cronicile lui Grigore Ureche, Miron Costin, Ion Neculce *(O samă de cuvinte)*.

— Dimitrie Cantemir, personalitate multilaterală a culturii române.

— Contribuția Școlii ardelene la dezvoltarea limbii și literaturii române, a conștiinței naționale.

— *Dacia literară* — programul și rolul revistei în orientarea literaturii române, în emanciparea socială și națională.

— *Zburătorul* de Ion Heliade Rădulescu

Etapa finală

Pentru această etapă, elevii vor pregăti, pe lîngă materia prevăzută la etapa județeană, și următoarele opere literare:

— *Umbra lui Mircea. La Cozia* de Grigore Alexandrescu.

— *Deșteptarea României* de Vasile Alecsandri.

— *Alexandru Lăpușneanul* de Costache Negruzzi.

— *Ciocoii vechi și noi* de Nicolae Filimon.

— *Răzvan și Vidra* de Bogdan Petriceicu Hasdeu.

— Titu Maiorescu — îndrumător al culturii și literaturii române.

— Universul poeziei eminesciene: *Scrisoarea III, Revedere.*

— Mihai Eminescu — cel mai mare poet al românilor.

CLASA A X-A

Etapa județeană

— *Apus de soare* de Barbu Ștefănescu-Delavrancea.

— *Viață la țară* de Duiliu Zamfirescu.

— *Nunta Zamfirei, O scrisoare de la Muselim-Selo* de George Coșbuc.

— *Rugăciune, Noi* de Octavian Goga.

— *Ion* de Liviu Rebreanu.

Etapa finală

Pentru această etapă, elevii vor pregăti pe lîngă materia prevăzută la etapa județeană, și următoarele opere și teme:

— *Baltagul, Hanu-Ancuței* de Mihail Sadoveanu.

— *Belșug, Cel ce gîndește singur* de Tudor Arghezi.

— *Dați-mi un trup, voi munților, Vara* de Lucian Blaga.

— Direcții și tendințe în dezvoltarea poeziei de după Eliberare.

— *Surîsul Hiroshimei* de Eugen Jebeleanu.

— *Mărul de lîngă drum* de Mihai Beniuc.

— *Moartea căprioarei* de Nicolae Labiș.

— *Un pămînt numit România* de Nichita Stănescu.

— *Trebuiau să poarte un nume* de Marin Sorescu.

— *Pămînt însorit* de Horvath Imre.

— *Portretul* de Alfred Margul-Sperber.

CLASA A XI-A

Etapa județeană

— *Noaptea de mai, Rondelul rozei ce înflorește* de Alexandru Macedonski.

— *Plumb, Lacustră, Nervi de primăvară* de George Bacovia.

— *Rugăciune, Noi, Oltul, Clăcașii* de Octavian Goga.

Etapa finală

Pentru această etapă, elevii vor pregăti, pe lîngă materia prevăzută la etapa județeană, și următoarele teme și opere:

— Rolul lui Eugen Lovinescu în dezvoltarea criticii literare și a literaturii române.

— *Hanu-Ancuței, Baltagul, Frații Jderi* de Mihail Sadoveanu.

— *Testament, De ce-aș fi trist, Cîntare omului* de Tudor Arghezi.

CLASA A XII-A

Etapa județeană

— *Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război, Patul lui Procust, Jocul ielelor* de Camil Petrescu.

— *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii* Gorunul *Mirabila sămînță Izvorul nopții*, *Meșterul Manole* de Lucian Blaga.

— *După melci Riga Crypto și Lapona Enigel* de Ion Barbu.

Etapa finală

Pentru această etapă elevii vor pregăti, pe lîngă materia prevăzută la etapa județeană și următoarele opere:

— *Enigma Otiliei* de George Călinescu.

— *Mărul de lîngă drum* de Mihai Beniuc.

— *Surîsul Hiroshimei* de Eugen Jebeleanu.

— *Problema spinoasă a nopților* de Geo Dumitrescu.

— *Mistrețul cu colți de argint* de Ștefan Augustin Doinaș.

— *Cîntec* de Nichita Stănescu.

— *Moartea căprioarei* de Nicolae Labiș.

— *Trebuiau să poarte un nume* de Marin Sorescu.

— *Pămînt însorit* de Horvath Imre.

— *Portretul* de Alfred Margul-Sperber.

— *Descult* de Zaharia Stancu.

— *Cartea Oltului* de Geo Bogza.

În domeniul creației literar-artistice pentru elevii din învățămîntul primar, gimnazial și liceal se mai organizează: Concursul de creație literară „Tinere condeie", Concursul revistelor școlare și Concursul de literatură și artă plastică „Pentru sănătate și umanitate", cu etapa județeană (municipiul București) în luna martie iar etapa republicană în luna iunie. Concursul de artă populară (expoziție și sesiune de etnografie și folclor) cu etapă județeană (municipiul București) în perioada ianuarie-martie etapa republicană, între 23 iulie și 5 august, la Suceava.

Cîteva considerații pe marginea Concursului național al revistelor școlare

Prof. dr. TUDOR OPRIȘ
Liceul „Gh. Lazăr", București

Cea de-a III-a ediție a Concursului național al revistelor școlare, deși situată sub nivelul edițiilor anterioare prin numărul de titluri intrate în competiție, a marcat sub raportul calității acestora, un evident progres.

Taberele dintre anii 1969—1974 care au reunit pe redactorii revistelor școlare (Sinaia, Gîlma, Bușteni, Costinești, Telega) schimbul de informații și de vizite între redacții, analizele publicațiilor școlare inițiate de organele municipale sau județene de partid și de învățămînt, îmbogățirea experienței unor profesori coordonatori, aplicarea mai curajoasă a modalităților ziaristice în redactarea și tehnoredactarea revistelor, aprecierile și îndrumările apărute — ce e drept sporadic — în presa centrală, dar nelipsite din *Limba și literatura română* publicație trimestrială pentru elevi, prin rubrica semnată de George Șovu, și-au spus cuvîntul în procesul firesc de creștere valorică și de afirmare a acestui gen de tipărituri.

Nu vom analiza palmaresul acestui concurs. Ne manifestăm însă regretul că publicații merituoase, precum *Sînziana*, a Liceului „Zinca Golescu" din Pitești, *Gînd tineresc*, a Liceului „Horia, Cloșca și Crișan" din Alba Iulia, *Ecoul*, a Liceului industrial „N. Iorga" din Vălenii de Munte, *Mugurii*, a Liceului industrial „Eudoxiu Hurmuzachi" din Rădăuți, *Revista noastră*, a Liceului industrial „N. Gane" din Fălticeni, *Tribuna elevilor*, a Liceului pedagogic din Arad, *Dintre sute de catarge*, a Liceului „I. Minulescu" din Slatina și altele și-au trimis ultimul număr pe anul școlar 1977—78 după încheierea concursului, ratînd astfel șansa de a se înscrie cu adevărata lor valoare în palmares. Același regret îl exprimăm și pentru absența

din concurs a unor reviste cu frumoasă tradiție, precum: *Licăriri*, a Liceului „N Bălcescu" din Craiova, *Lyceum*, a Liceului „Gh. Lazăr" din Sibiu, *Fire de tort*, a Liceului „Mihai Viteazul" din Turda, *Vlăstarul*, a Liceului „I. Văcărescu" din Tîrgoviște, *Muguri*, a Liceului „Andrei Șaguna" din Brașov etc., care și-ar fi cîștigat sigur un loc în clasament.

Trebuie amintit că regulamentul acestui concurs (elaborat încă din septembrie 1977) nu a fost difuzat pînă la data întrunirii juriului (iunie 1978). În acest fel, redacțiile nu au putut lua act de condițiile și criteriile întrecerii, ceea ce explică neparticiparea unor reviste la concurs.

Dintre publicațiile prezentate s-au detașat cîteva pe care le amintim: *Revista noastră*, a Liceului industrial „Unirea" din Focșani, *Speranțe*, a Liceului „Gh. Lazăr" din București (premiul I ex aequo), *2000*, a Liceului de matematică-fizică nr. 6 din București, *Revista noastră*, a Liceului de filologie-istorie din Craiova, *Țara visurilor noastre*, a Liceului „E. Gojdu" din Oradea, *Sinteze*, a Liceului „Ștefan cel Mare" din Suceava, *Aspirații*, a Liceului „Spiru Haret" din Tulcea, *Zări senine*, a Liceului „L. Rebreanu" din Bistrița, *Vîrste de lumină*, a Liceului de filologie-istorie din Timișoara și altele. Ne bucură ambiția și ascensiunea publicațiilor unor foarte tinere licee industriale care își deschid un drum promițător în micile orașe pe care le reprezintă. Alături de *Orizonturi* din Babadag, de *Axa* din Negrești sau de *Azur* din Tășnad, reviste cu mai veche activitate, s-au afirmat la acest concurs reviste de perspectivă, precum *Gînduri tinere*, a Liceului industrial din Fieni, *Coloane*, a Grupului școlar al Întreprinderii de vagoane din Caracal, *Pescărușul*, a Liceului mecanic din Sulina și altele.

Parcurgerea integrală a materialelor ne-a permis să tragem cîteva concluzii. În primul rînd, concursul a consacrat formula „magazin" sau „caleidoscop" ca pe cea mai adecvată revistelor școlare, menite să satisfacă o varietate de preocupări și de gusturi și să răspundă cerințelor de formare a omului multilateral dezvoltat. Aceasta însă nu exclude — acolo unde există o puternică tradiție — și editarea unor reviste cu un singur profil (cum ar fi, de pildă, valoroasele gazete matematice de la Galați și Timișoara sau excelenta revistă de fizică a liceului din Găești).

În al doilea rînd, s-a evidențiat la majoritatea revistelor liceale prezentate la concurs o rămînere în urmă la capitolul *cultivarea creativității și afirmarea personalității elevilor*. Exceptînd paginile de beletristică unde, evident, originalitatea este implicată, în celelalte sectoare ale revistei se constată o mai timidă deschidere către universul adolescenței. Ne referim în primul rînd la cronica școlii care cuprinde pagini mai potrivite unui anuar școlar, la dezbateri lipsite de curajul opiniei personale și de combativitate tinerească, și la paginile de știință și tehnică, unele compilații după ziare, cărți de popularizare, culegeri de probleme, manuale, tratate etc.

Revistele premiate au reușit să înlăture, în bună măsură, aceste carențe. Ele cuprind nu numai producții beletristice de calitate, dar și pagini atrăgătoare de știință și tehnică, dezbateri curajoase din care e izgonit tonul moralizator și conventionalismul (*Speranțe 2000* etc.). Paginile de cronică consemnează evenimente notabile, realizează ambianța momentului prezent, extrag semnificația evenimentului, îl integrează tradiției școlii și, cum se poate observa în *Revista noastră* din Focșani îl leagă de întreaga viață culturală a orașului și chiar a județului, fapt consemnat pozitiv de presă și radioteleviziune. Ținuta științifică și stilul îngrijit, consemnate în revista *Speranțe* a Liceului „Gh. Lazăr" din București, aerul sprinten tinerește, imprimat de revista bucureșteană *2000*, arhitectura armonică a *Revistei noastre* din Craiova, îndrăzneața structură ziaristică a *Vîrstelor de lumină* din Timișoara, trăirea intensă a climatului cultural al școlii, prezentă în *Țara*

visurilor noastre din Oradea sau în *Zări senine* din Bistrița constituie tot atîtea note care definesc personalitatea publicațiilor școlare frumoase.

Chiar dacă cu greu se poate asigura originalitatea conținutului unui articol de știință și tehnică, există alte căi de realizare a notei personale. Aici trebuie să intervină dibăcia profesorului coordonator, talentul, imaginația și inventivitatea colegiului de redacție. Este inutil să copiezi exerciții de matematică din culegeri, pagini de fizică, chimie sau biologie din manual pentru a „umple" paginile revistei și a „răspunde" în acest mod comandamentelor științifice ale învățămîntului de azi. Creativitatea se poate manifesta aici în altă direcție. În revista *Sinteze* din Suceava se publică, de pildă, interesante contribuții ale unor elevi la cunoașterea faunei locale de lepidoptere. În publicațiile liceelor pedagogice — din ce în ce mai numeroase și mai bune — se stimulează activitatea de culegere și cercetare a folclorului local, paginile acestor reviste cuprinzînd producții inedite și comentarii subtile care ar merita să fie luate în considerație. În revista de matematică din Timișoara apar probleme originale propuse de elevi, soluții personale sau variante proprii de rezolvare a unor exerciții.

E un fapt pozitiv că în multe reviste din țară și din Capitală probleme actuale ale științei și progresului tehnic nu mai sînt privite doar static, pe latura strict informațională, dar și critic, ca aspect ale conștiinței și îndatoririi omului contemporan față de mediul înconjurător și destinul planetei. Unele redacții au înțeles că interesează mai puțin schema unui aparat, un proces tehnologic reprodus dintr-un manual, cît popularizarea unui procedeu, aparat sau utilaj inventat de un elev, omologat sau omologabil, încurajîndu-se, astfel creativitatea tehnico-științifică a tinerei generații. În sfîrșit poți fi original — într-un domeniu în care nu poți inventa noțiuni, norme sau legi — prin forma originală de prezentare. O masă rotundă, un interviu, o anchetă, un sondaj de opinie, un grafic expresiv fac să crească considerabil cota interesului și scot revista școlară din monotonie, tipic și uniformizare. Cele mai bune publicații școlare aplică de obicei toată gama modalităților ziaristice.

Iată de ce inițiativa Ministerului Educației și Învățămîntului de a relua la Cheia, în luna august, tradiția taberelor naționale ale revistelor școlare, invitînd 160 de redactori, reprezentînd publicațiile liceale de pe cuprinsul țării, a fost binevenită. Tabăra a mijlocit un valoros schimb de experiență și a oferit o posibilitate concretă de îmbunătățire a revistelor școlare atît sub raportul prezentării grafice, cît și al creșterii coeficientului de originalitate a conținutului, factori care coroborează la conturarea personalității publicațiilor școlare.

În ce privește revistele pionierești, remarcăm un fenomen specific ultimelor trei-patru ani: abandonarea revistei reprezentative a școlii în favoarea unor modeste reviste manuscrise sau dactilografiate, scoase de clase sau a culegerilor, predominant beletristice, șapirografiate sau tipărite de unele case pionierești. Se pare că, în ultima vreme, Consiliul național al organizației pionierilor a neglijat îndrumarea și încurajarea revistelor școlare care prin anii 1968—1972 constituiau un punct de glorie a activității sale (la prima ediție a concursului, din 1969, s-au prezentat peste 300 de titluri de reviste pionierești, din care 30 au obținut premii și mențiuni).

La această ediție a concursului s-a detașat prin termene ferme de apariție, prin varietatea rubricilor, prin conținutul articolelor și originala prezentare grafică *Anii de ucenicie* a Școlii generale nr. 1 din Suceava (premiul I). Publicației sucevene i se alătură *Entuziaștii* a Școlii generale nr. 49 (premiul II), unica publicație pionierească din București tipărită în anul școlar 1977—1978.

Reprezentarea publicațiilor pionierești valoroase ar fi fost insuficientă dacă după data de închidere a concursului nu ar fi sosit și alte patru excelente reviste

tipărite: *Licăriri*, a Școlii generale nr. 2 din Suceava și *Azur*, a Școlii generale nr. 11 din Botoșani binecunoscute pionierilor din toată țara, precum și *Vîrsta tericită* a Școlii generale nr. 11 din Galați și *Steaua* a Școlii din Podu-Vadului, Breaza — publicații promițătoare, aflate la primul număr.

Sîntem convinși, însă că la viitoarea ediție a concursului, revistele pionierești vor fi la înălțimea frumoasei lor tradiții.

Revista noastră, care a încurajat și pînă acum eforturile colectivelor de elevi și profesori din comitetele de redacție, va urmări cu toată atenția, în viitor, progresele realizate în îmbunătățirea conținutului și modului de prezentare a articolelor publicate. În acest scop repetăm apelul de a ni se trimite pe adresa S.S P. ultimele numere apărute.

CENACLURI, REVISTE

Stimularea creativității în cercul literar

Prof. DUMITRU ANGHEL
Liceul industrial de construcții de mașini Costești, jud. Argeș

Cercul (cenaclul) literar este o formă de activitate care contribuie la descoperirea talentelor, la dezvoltarea dragostei și interesului elevilor pentru lectură, la însușirea tehnicii de analiză literară asupra unui text literar, la stimularea, cu alte cuvinte, a creativității. Căile și modalitățile de sensibilizare a receptivității tinerețului școlar față de actul de cultură sînt multiple. Cînd profesorul conducător de cerc este înzestrat cu pasiune pentru frumos și adevăr, literatura se predă nu numai în orele de clasă, ci devin „focul viu" întreținut de însiși beneficiarii ei, cititorii. Dragostea de lectură, respectul valorilor literare românești începe în clasă, continuă în bibliotecă, dar nu se încheie aici, finalizîndu-se în cadrul cercului literar și în alte forme de activitate cu elevii.

Am condus mulți ani un cerc literar al elevilor din clasele liceale. Experiența cîștigată ne-a dovedit că activitatea în cercul literar nu trebuie să aibă un caracter empiric, să se limiteze la citirea și discutarea puținelor încercări ale elevilor, ci să se organizeze pe o perioadă mai îndelungată, urmărind educarea simțului estetic al elevilor, stimularea imaginației și a spiritului critic. În acest scop, se poate stabili un plan anual minuțios conținînd operele literare pe care trebuie să le citească membrii cercului, fiecare întocmind cîte o fișă de lectură. Scopul fișelor de lectură este de a verifica nivelul de înțelegere atins de elevi în aprecierea operei de artă, cît și pentru a se acționa în vederea descifrării complete a sensului literar al textului citit. Apoi, în ședințele de lucru, se trece la analiza unora din creațiile mari ale literaturii române și universale, atît în ceea ce privește conținutul, cît și forma, evidențiindu-se figuri de stil mai puțin obișnuite, îmbinări frazeologice mai rare, expresiile tipice etc. În această ordine de idei se pot organiza dezbateri interesante consacrate următoarelor personaje feminine din literatura noastră: Doamna Chiajna, Vidra, Doamna Clara, Vitoria Lipan, Otilia și altele.

Exemple numeroase se pot da și în ce privește confruntarea emoțiilor estetice proprii ale membrilor cercului cu acelea consemnate de alții, relevînd stări de

spirit convergente sau divergente. De exemplu, mai multe interpretări posibile la poezia *Amurg de toamnă* de Lucian Blaga, în funcție de vîrstă, stare sufletească, împrejurările în care s-ar afla diverși cititori. Se pot propune membrilor teme ca: „Prezentați o scenă a masei în acțiune" (bătălie, răscoală, grevă, insurecție, demonstrație) pe baza textelor aparținînd unor scriitori clasici, sau „Descrieți un apus de soare în stiluri diferite" — după proza lui Eminescu, Hogaș, Sadoveanu, Zaharia Stancu, Geo Bogza. Conducătorul de cerc poate, bineînțeles, găsi o infinitate de teme în genul celor amintite, care să stimuleze imaginația elevilor. Opțiunea pentru o temă sau alta trebuie să aparțină membrilor cercului.

O atenție specială am acordat în cadrul cercului contactului direct cu literatura contemporană prevăzută, de altfel, de către programa școlară a claselor a X-a și a XII-a. Elevii să fie îndrumați să citească creații contemporane, organizîndu-se apoi discuții pe marginea unor cărți, în jurul unor teme generale: „Romanul social, eroii săi și adevărul vieții", „Elemente romantice în poezia contemporană", „Transfigurarea eseului literar", „Condiția personajului în dramaturgia de azi", „Fidelitatea și militantismul criticii contemporane", „Actualitatea reportajului" etc. Lectura revistelor literare trebuie, de asemenea, să devină o necesitate spirituală pentru fiecare membru al cercului. Numai în acest fel elevii vor simți că nu sînt izolați, că fac parte din marea familie a acelora care slujesc cauzei artei.

Un loc aparte între diversele forme ale activității cercului de literatură îl reprezintă întîlnirile cu scriitorii, elevii beneficiind în mod direct de cunoașterea fenomenului cultural actual. Printre scriitorii care au participat la șezătorile noastre literare au fost reprezentanți ai scrisului românesc contemporan din această parte de sud a țării: Ion Bănuță, Radu Boureanu, Constantin Nisipeanu, Florin Mugur, Dan Rotaru, Mihail Diaconescu, Ion Marin Ionescu, Mihail Ilovici, Ludmila Ghițescu, Dan Al. Bițică și alții.

La cercul nostru literar nu participă doar „creatori" de poezie, ci toți elevii care iubesc arta, capabili să formuleze judecăți critice. În felul acesta se realizează un climat de efervescență creatoare, de continuă dorință de perfecționare, de autodepășire.

Cronica revistelor școlare

Prof. GEORGE ȘOVU
Inspectoratul școlar al municipiului București

Cea de a treia ediție a Concursului național al revistelor școlare, încheiat în luna iunie, a.c., a stimulat apariția acestor publicații și, în unele cazuri, și creșterea lor calitativă.

Gînd tineresc, revista Liceului de matematică-fizică „Horea, Cloșca și Crișan" din Alba Iulia care a avut neșansa să-l piardă într-un tragic accident pe animatorul ei, distinsul profesor Tit Liviu Lascu, a apărut într-un nou format și cu altă structură sub îndrumarea prof. Traian Pătrășcanu. Conținutul bogat și, pe alocuri interesant este repartizat în cîteva rubrici, dintre care reținem: „Învățămînt, cercetare, producție" și „Să ne cunoaștem țara și ținutul natal". Există și unele zone de umplutură. Desigur, revista își caută profilul și sîntem convinși că, în clipa în care îl va găsi, ea va ocupa unul din primele locuri în ierarhia revistelor școlare.

Mugurii, Liceului industrial „E. Hurmuzachi" din Rădăuți încearcă să realizeze o dreaptă cumpănă între preocupările tehnice, legate de noul profil al liceu-

lui și dulcea chemare spre poezie a sufletului moldovenesc. Deocamdată fuziunea ni se pare formală din lipsa unei structuri de organizare internă. Am apreciat poeziile elevei Carmen Nicoleta Holubaș din clasa a IX-a, de a cărei exuberanță lirică profită din plin multe pagini ale revistei. Voioaselor jocuri ale condeiului ei le ține companie poemele colegei de an, Medina Mihăilă.

Revista noastră a Liceului industrial „N. Gane" din Fălticeni, ne atrage prin caracterul caleidoscopic al rubricilor și prin grafica, pe alocuri izbutită, dar ni se pare încă „risipită", insuficient de personală, deși e servită de condeie înzestrate: Gelu Atodiresei, Jeni Stratan, Doina Bărbieriță, Georgeta Avădanei.

Ecoul — publicație a Liceului industrial „N. Iorga" din Vălenii de Munte — lipsit de „echipa de aur" din perioada 1975—1976 (doar Ioana Stroie, absolventă azi, mai dă o mînă de ajutor), încearcă o integrare cît mai armonioasă a științei și producției în substanța revistei și depune eforturi merituoase pentru lărgirea cercului de colaboratori, încurajînd și tinerele talente pionierești.

Corolar (An X, vol XIV, nr. 1—2, 1977/1978), publicație anuală sub formă de volum (140 pagini) a Liceului internat „C. Negruzzi" din Iași, se remarcă prin bogăția și varietatea conținutului, din care remarcăm sectorul beletristic, bine reprezentat, recenziile de cărți, cronicile teatrale, muzicale și de film, pe alocuri foarte bine scrise, ca și „Revista revistelor școlare", o rubrică pe care am dori-o prezentă în cît mai multe publicații școlare.

Cu pauze mari, Liceul „N. Bălcescu" din Călărași se străduiește să-și elaboreze revista. Noua ei titulatură *Epsilon* încearcă să sugereze preocupările actuale ale liceului. Deși încă modestă și insuficient de articulată, revista merită laude pentru interesul acordat cuprinderii multilaterale a vieții școlii. O bună inițiativă: „Dicționarul tehnic". Un inteligent articol de știință popularizată: *Terra mirabilis* (s-ar fi impus să fie citată *Botanica distractivă* de Tudor Opriș din care autoarea s-a inspirat copios). Un talent demn de a fi revelat: Vasilica Stan. Este necesară o mai îngrijită tehnoredactare.

Sînziana (nr. 24, 1978), a Liceului de științe ale naturii „Zinca Golescu" din Pitești, îngrijită de neobositul animator al revistelor piteștene, prof. Augustin Stoenescu, impresionează, între altele, prin eleganța prezentării grafice și prin generozitatea cu care publică unele creații ale altor elevi de la diferite licee din țară.

Timișoara are o nouă și valoroasă revistă școlară tip „ziar": *Vîrste de lumină* a Liceului de filologie-istorie. Profesorul Mihai Gafencu, coordonatorul publicației, a reușit să-i asigure ținută, ritm, varietate, culoare locală. Se simte, totuși, nevoia unei mai bune sistematizări și ierarhizări a rubricilor. Remarcăm excelentele pagini de „Prima verba", vocația literară a Cameliei Lobonțiu și a Lucieî Turmac, încercările de critică literară ale elevelor Georgeta Köszler *(Grafica în sprijinul predării literaturii române)* și Mariana Cernicova *(Clasificarea antonimelor și utilizarea lor în opera lui Al. Macedonski)*, umorul, pe alocuri, de cea mai bună calitate.

Dintre revistele, recent înființate, ale unor licee industriale, amintim, în primul rînd, *Pescărușul* (nr. 1, 1978), publicație a Liceului de mecanică din Sulina (profesor îndrumător: Ion Cepoi), care își propune să ia „legătura cu toți elevii din deltă", oferindu-le ospitalitate în paginile ei. Revista *Litere* (nr. 1, 1978), a Liceului industrial nr. 16 din București, reține atenția prin coperta interesantă și originală care te invită să-i parcurgi cu plăcere conținutul. Remarcăm faptul că revista nu este doar scrisă de elevii liceului, ci și tipărită în atelierele școlii. Profesionalitatea își spune cuvîntul de la alegerea hîrtiei și literelor pînă la prezentarea grafică, de o exemplară acuratețe. Subliniem contribuția cîtorva talente:

Rodica Purniche, Mihaela Boldeanu, Mioara Şoalcă, Georgeta Catrinei — laureate ale Concursului „Tinere condeie".

Am parcurs cu satisfacţie paginile *Coloanei*, publicaţie a Grupului şcolar al Întreprinderii de vagoane Caracal, care a luat, prin cele două numere apărute în anul şcolar 1977—1978, un promiţător start, înscriindu-se printre cele mai valoroase reviste „tinere".

Dintre revistele pionereşti reţinem, în primul rînd *Ani de ucenicie* a Şcolii generale nr. 1 din Suceava (premiul I la ediţia 1978 a concursului revistelor pionereşti), al cărei număr 16, din luna iunie 1978, impresionează prin varietatea conţinutului şi ingeniozitatea grafică. Tot din Suceava ne-a sosit al 16-lea număr al revistei *Licăriri*, aparţinînd Şcolii generale nr. 2, un demn emul al *Anilor de ucenicie*, cu care are, de altfel, multe note comune în ceea ce priveşte formatul şi rubricaţia.

Despre *Azur*, interesanta şi valoroasa publicaţie-gazetă a Şcolii generale nr. 11 din Botoşani, am mai scris şi cu alte prilejuri. Aceasta nu ne împiedică să aducem un cuvînt de laudă ultimului număr (nr. 10, 1978), bine chibzuit şi frumos scris, care ne-a parvenit recent în redacţie.

Deoarece *Entuziaştii*, publicaţie a Şcolii generale nr. 49 din Bucureşti (deţinătoare a premiului al II-lea la recentul concurs), a fost amintită anterior de noi, ne rezervăm plăcerea de a saluta revista *Mlădiţe*, a Şcolii generale nr. 39 din Capitală, care, deşi multiplicată la xerox, nu e mai prejos de cele mai bune reviste tipărite prin varietatea conţinutului şi exploatarea maximă a posibilităţilor grafice pe care le admite această modalitate tehnică de imprimare. La fel de merituoasă ni se pare revista *Începuturi*, a Şcolii generale nr. 5 din oraşul Gh. Gheorghiu-Dej (nr. 3, 1978), care reţine atenţia prin varietatea preocupărilor şi activitatea cenaclului său, pepinieră de talente şi pentru cenaclul municipal *Zburătorul*.

Semnalăm o nouă şi promiţătoare publicaţie pionierească, *Steaua*, foaie volantă a Şcolii generale din Podu-Vadului, Brezoa care, ca şi revista *Azur* din Botoşani, se apropie de formula gazetărească prin stilul ei alert, prin varietatea rubricilor destinate să cuprindă pluralitatea preocupărilor din şcoală, prin interviurile antrenante şi priza ei la actualitate. Acesteia i se adaugă *Vîrsta fericită*, editată de Şcoala generală nr. 11 din Galaţi, care, în cele 92 de pagini — format de antologie şcolară — prezintă bogata activitate a cenaclului şcolii, cu mulţi pionieri talentaţi (Chişă Daniela, Jugănaru Maria, Rădiţa Fătu etc.), deprinşi să scrie nu numai versuri şi proză, ci şi variate cronici, să realizeze interviuri etc.

O frumoasă iniţiativă a Casei pionierilor şi şoimilor patriei din Petroşani o reprezintă reluarea publicaţiei *Curier pionieresc*, al cărei prim număr a apărut în 1970. Noua ediţie este o convingătoare oglindă a multiplelor activităţi organizate de cercurile înimoasei instituţii din Valea Jiului.

Dintre antologiile şcolare, am reţinut cea de-a X-a ediţie a *Săgetătorului*, publicaţie a cenaclului cu acelaşi nume al elevilor bucureşteni, întocmită de mentorul cenaclului, prof. dr. Tudor Opriş şi prefaţată de dr. Dan Cruceru. Antologia înfăţişează o îndelungată şi susţinută activitate de creaţie, recunoscută şi stimulată de presa literară şi de radioteleviziune. Noutatea ediţiei din 1978, apărută în condiţii grafice demne de invidiat, constă în cuprinderea unui număr mai restrîns de autori, reprezentaţi însă prin cîte 5 pînă la 15 creaţii selecţionate, însoţite de o scurtă prezentare biobibliografică a celor ce le semnează. Dintre elevii laureaţi ai Concursului „Tinere condeie" şi ai primei ediţii a Festivalului naţional „Cîntarea României" prezenţi în antologie amintim pe Irina Airinei, Gabriel Cheroiu, Cristina Petre, Mirela Mitrofanovici, Rodica Zafiu, Anca Boglea Postumia Ion, Cristian Popa (poezie), Rodica Purniche, Mihaela Boldeanu, Mioara Şoalcă, Salvina Adam (proză).

DE LA CORESPONDENȚII NOȘTRI

CIRIC — IAȘI

Între 16—29 august s-a desfășurat în satul turistic Ciric din împrejurimile Iașilor cea de a XI-a ediție a taberei „Tinere condeie", organizată de Ministerul Educației și Învățământului, la care au participat 100 de elevi, laureați ai diferitelor concursuri desfășurate în acest an. Tabăra condusă de prof. dr. Tudor Opriș s-a diferențiat de cele anterioare prin selecția strictă a participanților care au fost invitați și prin caracterul ei pur literar.

În cele două săptămîni petrecute în fermecătoarele împrejurimi ale lacului Ciric, s-au desfășurat numeroase activități. Unele au vizat cunoașterea Iașului, oraș cu o bogată tradiție culturală, care se identifică cu cele mai glorioase pagini ale istoriei noastre literare. Plimbările prin Iași, vizitele la principalele obiective culturale în compania profesorului univ. dr. docent Augustin Z. N. Pop, unul din cei mai autorizați cunoscători ai intinerarelor eminesciene participarea la spectacolele folclorice prezentate în cinstea zilei Eliberării și la impresionanta manifestație de 23 August a oamenilor muncii din Iași ne-au familiarizat cu dimensiunile materiale și spirituale ale Iașului de odinioară și de azi. Alte acțiuni au izvorît din nevoia de perfecționare artistică, din dorința de confruntare și evaluare a talentelor și a potențialului literar de pe toate meridianele țării, din setea firească a adolescentului de azi de a se afirma. În această ordine de idei, menționăm cenaclurile pe detașamente, cenaclurile pe tabără, prezentarea unor cunoscute cenacluri sau societăți literare școlare reprezentate în tabără, festivalurile literar-muzicale, concursul literar al taberei (poezie, proză, teatru), unde s-au întîlnit 90 din cele mai bune condeie din țară, neuitatele întîlniri cu scriitorii ieșeni Corneliu Sturzu — redactorul șef al *Convorbirilor literare* și Mircea Radu Iacoban — directorul Editurii „Junimea", care au împărtășit din experiența lor de scriitori și s-au angajat cu generozitate de mentori în discuții pasionante privind locul literaturii în zilele noastre, tendințele poeziei contemporane, condiția umană și socială a scriitorului tînăr, posibilitățile lui de afirmare publicistică în condițiile unei extraordinare și adesea epuizante competiții.

Eficiența taberei a reieșit nu numai din numeroasele emisiuni la radiotelevizione realizate aici (și cîteva prezentate la Iași și București în cursul desfășurării taberei) sau din paginile cu literatură scrisă de adolescenți, pe care le-au publicat revistele *Convorbiri literare* din Iași, *Tribuna* din Cluj sau ziarul *Scînteia tineretului*, dar și din bogatul schimb de experiență, din numeroasele prietenii care s-au legat aici și care se vor continua și în viața socială și literară. De asemenea, tabăra de la Ciric, Iași, a confirmat talente autentice, a căror evoluție este așteptată cu interes: Cristian Dică, Mirela Mandric, Irina Airinei, Salvina Adam, Camelia Lobonțiu, Gheorghe Achim, Virgil Misarăș, Gabriel Cheroiu, Dan Bodnar, Maria Butnaru, Daniel Sucin, Carmen Negulei și mulți alții.

Unul din cele mai interesante momente ale taberei a fost întîlnirea cu profesorul Mircea Frînculescu, din partea revistei *Limba și literatura română*, care a cerut participanților la tabără — beneficiari și unii din ei, colaboratori ai revistei — sugestii și propuneri. Discuția prelungită și extrem de animată a scos în evidență prețuirea și dragostea de care se bucură revista în rîndul elevilor, incontestabila ei utilitate atît pentru elevi — în general — cît și pentru iubitorii de literatură — în special prilejuind o serie de sugestii și propuneri care merită să fie luate în seamă de colegiul redacțional.

S-a subliniat că ar fi necesar ca, alături de analizele-model, necesare atît profesorilor, cît și elevilor, să se introducă și sinteze privind epoci, curente și școli literare, literatura antică, a Renașterii, a clasicismului, romantismului, realismului, parnasianismului, simbolismului, expresionismului, suprarealismului etc.). Întrucît noțiunile de teorie literară apărute în ultima vreme sînt neglijate de manualele noastre care operează în special cu texte clasice, care răspund schemelor prestabilite și unor stricte normative estetice, ar fi utilă, pentru formarea unui cititor sau creator modern de literatură, înarmarea elevilor cu instrumente critice necesare receptării unor opere contemporane, a căror structură (sau aparent nonstructură) ori al căror stil ermetic (sau intenționat încifrat) trebuie decodat de o sensibilitate desprinsă de „convențiile" estetice mai vechi.

În ce privește rubricile de literatură universală și comparată, elevii au cerut cu insistență să se trateze opere și tendințe literare contemporane și să se stabilească echivalențele necesare între lirica, epica și dramaturgia din țara noastră și din alte țări, pentru a se stabili astfel procesul de integrare a literaturii noastre în contextul mondial, ca și indiscutabilul ei aport de noutate și originalitate.

Referitor la rubricile puse la dispoziția elevilor s-a cerut în unanimitate să se acorde concursului anual „Tinere condeie" o importanță echivalentă cu a concursului „Mihai Eminescu", să se publice alături de fragmente din lucrările de la olimpiadă și fragmente mai interesante din referatele susținute la sesiunea națională întrucît publicarea aproape în exclusivitate la rubricile „Tinere talente" și „Debuturi" a poeților ar putea crea o imagine incompletă asupra celei mai tinere generații de scriitori, elevii au propus să se acorde spațiu și unor prozatori și dramaturgi promițători din rîndul elevilor, afirmați la concursuri și încurajați de reviste și edituri.

În sfîrșit, o propunere demnă de reținut a fost aceea de a se institui un concurs anual al revistei pentru cea mai bună recenzie de carte, pentru cel mai bun eseu, pentru cea mai originală interpretare a unui text modern, pentru cea mai merituoasă cercetare folclorică, ca și premii pentru cele mai izbutite creații literare apărute în cursul acelui an.

RODICA PURNICHE, București
DOINA BEJAN Iași
CRISTINA TĂTARU, Cluj-Napoca

CHEIA — PRAHOVA

Între 16—29 august a avut loc la Cheia, județul Prahova tabăra de instruire a redactorilor revistelor școlare, organizată de Ministerul Educației și Învățămîntului. Cu acest prilej, a avut loc și festivitatea înmînării premiilor concursului revistelor școlare.

Reunind pe reprezentanții a 150 de reviste școlare din țară, tabăra a constituit suportul de desfășurare a unei experiențe inedite: fiecare din cele șase detașamente a editat cîte un număr al unei reviste de tabără, încercînd să ofere o viziune proprie a unei reviste școlare, cu soluții originale de orientare a conținutului și de prezentare grafică. Lucru de maximă importanță a fost elementul activ, atmosfera de competiție, care a oferit tuturor celor șase numere ale acestei gazete de vacanță omogenitate valorică și personalitate, marea cucerire obținută de redacțiile „Foii pentru minte, inimă și literatură" fiind pulsația vieții care se simte în fiecare articol, înlăturarea convenționalismului.

Viața de zi cu zi a taberei a acoperit prin dinamica sa un vast cîmp de preocupări. Fie că a fost vorba de organizarea serilor regionale, a manifestărilor cenaclului taberei, a concursurilor de șah, tenis de masă sau fotbal sau, pur și simplu, a drumețiilor pe Zăganul și Muntele Roșu, caracteristica fiecărei acțiuni a fost mereu cea a entuziasmului.

O inițiativă aparte, foarte apreciată a fost ediția specială a „Clubului T", la a cărei realizare redacția de televiziune a colaborat direct cu o echipă alcătuită din redactori-elevi prezenți în tabără.

Au fost două săptămîni de excepție în viața fiecăruia dintre noi, două săptămîni în care am învățat un lucru esențial, acela că orice afirmație sau negație înseamnă luarea unei poziții, înseamnă act social și participare activă la idealurile epocii noastre. Este un lucru valabil pentru oricare din noi, indiferent că vom ajunge sau nu vreodată ziariști.

ALINA UNGUREANU,
Craiova

GIURGIU

Dorim să facem cunoscute cititorilor revistei *Limba și literatura română* cîteva aspecte din activitatea cercului literar artistic „Șezătoarea" organizat de elevii Liceului industrial nr. 1.

Tematica mereu nouă și interesantă, precum și „incandescența trăirilor" fiecăreia dintre acțiuni au contribuit la creșterea numărului de membri. Astfel, în fiecare sîmbătă seara la „Șezătoare" participă, alături de elevi din cele șase secții ale liceului nostru, colegi de la Liceul industrial nr. 2 și de la Liceul de matematică-fizică din localitate. Au făcut parte din cerc premianți ai etapelor județene ale Concursului de literatură „Mihai Eminescu" : Eugenia Țarcă, Florina Văitiș și Alexandrina Crăciun — astăzi studente la construcții —, Victor Simion și Petre Simion, absolvenți ai secției de instalații a liceului, precum și Doina Baltă și George Ivan, studenți ai facultăților de filologie.

În anul școlar 1977—1978 am organizat în cadrul cercului ședințe de cenaclu, la care au prezentat proză și versuri originale colegii noștri Cătălin Burcescu, Cornel Cristescu, Maria Daia. Întîlniri cu scriitori și un microrecital de muzică. Amintim, de asemenea, și ședințele-dezbatere pe teme de teorie, critică și istorie literară, orientate în special asupra operelor din literatura clasică sau contemporană care nu sînt cuprinse în programa de literatură română.

Pentru anul școlar 1978—1979 ne propunem să îmbunătățim activitatea „Șezătorii", lărgind cercul preocupărilor noastre. Astfel, vom dezbate teme privind capodopere ale antichității greco-latine și ale literaturii universale clasice sau contemporane. Cenaclul va orienta activitatea de creație literară în direcția realizării unor texte de brigadă, sau montaje cultural-artistice care vor fi utilizate în cadrul manifestărilor ce se desfășoară sub genericul Festivalului național „Cîntarea României".

VIOREL ȘERBAN,
Secretarul cercului

ORADEA

Elevii Liceului de filologie-istorie din Oradea sub îndrumarea competentă a colectivului didactic de limba și literatura română desfășoară o bogată activitate culturală și literară extrașcolară. Putem menționa în acest sens atît organizarea unor interesante întîlniri (cu criticul Dan Zamfirescu, cu Ion Lungu, autorul monografiei despre *Școala ardeleană* și cu dr. Mircea Măciu, directorul Editurii științifice și enciclopedice), cît și concursul de poezie Ady Endre. Încercările noastre de creație literară sînt valorificate în *Ritmuri incandescente*, revista liceului, din care vom avea plăcerea să vă trimitem în curînd la redacție numărul 1—2/1978.

DANA GLĂJARU,
Liceul de filologie-istorie

Anca Matei

S-a născut la 13 ianuarie în Ploiești. Este elevă la Liceul de matematică-fizică „I. L. Caragiale" din Ploiești Laureată în anii 1977 și 1978 a concursului „Tinere condeie".

Gabriel Cheroiu

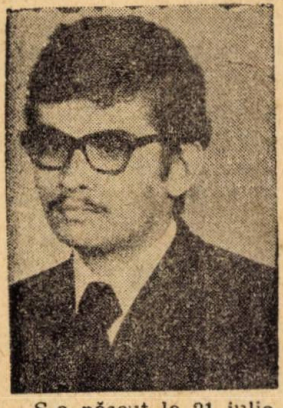

S-a născut la 21 iulie 1960 la Moldovița, județul Suceava. Este elev al Liceului de filologie-istorie „Zoia Kosmodemianskaia" din București. A obținut premiul I la etapele municipală și națională ale concursului „Tinere condeie", ediția 1978.

În țara mea

În țara mea copacii respiră lumină,
Și soarele-i aproape, cît să-ntinzi
O mînă și asemeni unui măr copt
Să-i simți între degete aromele
Și toate culorile să i le-aprinzi.

În țara mea marea respiră lumină
Și cresc din ea atîți pescărușI de nea
Că dacă deschizi ochii, înveți
Cum se rotește timpul în cercuri de ere
Și poți aprinde, după vrerea ta, o stea.

În țara mea, oamenii respiră lumină
Pe spirala suplă în perpetua zi
Încît de-ai să deschizi ferestrele de cîntec
Și-ai să sorbi cu nesaț în tine,
Ai să descoperi bucuria, imensa bucurie
de a fi!

Prisaca de baladă

Primește-mă, bătrîne Toader, în prisacă
și-mi dă un fagur cald încă din stup,
o rană grea din suflet să-mi astup
și să-mi întorc tot zbuciumul în teacă.

Simt stelele cum se preling pe noapte
și luna mare șiroind prin brazi,
a mai trecut un ieri, mai vine-un azi
prin miezul stupilor înveșmîntați în șoapte.

Hai, bade Toader, să vorbim de viață,
de cîtă miere florile au scurs,
să plîngem repezitul vremii curs
pînă departe, hăt, spre dimineață.

Hai, bade Toader, ia-mă iar de mînă
să mai săpăm în noapte o gură de fîntînă!

Țării

LILIANA JORA
Liceul „Nicu Gane", Fălticeni

Pămîntul se învelește
în doine
Cînd clipele îngenunchează
la rădăcina ierbii,
Lumina se cerne tăcută
în muguri.
Îmi miros tălpile
a primăvară
Cînd vin pe-o margine
de seară

Să-ți mîngîi
de la gleznă
Fiecare ceas de fluier,
fiecare ceas de bucium
mă apropie de creste.
Fiecare ceas de val
Fiecare ceas de taine
mă apropie de mare
Fiecare ceas de păsări
Fiecare ceas de rădăcini
Mă apropie de țară.

Sînt născut...

RADU-IULIAN NEGRILĂ
Arad

Sînt născut să fiu
o pasăre în zbor,
să pot atinge cerul
cu aripile mele;
Sînt născut să fiu
suflet de izvor,
coborîtor din munte,
botezat de stele;
Sînt născut să fiu
cîntec de vioară,
roua dimineții
pe-o geană de seară!

Sufletele

GABRIELA CIMPOIERU
Com. Țînțăreni, jud. Gorj

Copiii patriei ca un evantai
deschis peste țară
copiii patriei culori mișcătoare
sfere suave
fald tricolor.

Copiii ca un popor de statui
coborînd de pe soclul
orele noastre
de pe largi piedestale
de marmură.

Copiii patriei
de două mii de ani
străbătînd cîmpiile țării
ca niște viori zburătoare
sufletele noastre de copil
rămîne-vor

Încredere

EMILIA POP
Liceul de matematică-fizică
„Dragoș-Vodă", Sighet

Mă cheamă-n ascunzișuri de pădure
Iubirea mea, mînz alb cu nări plăpînde.
Pădurea mă așteaptă dar ascunde
O fiară ce aleargă să mă fure.

Dar nu mă tem, cînd goana în neștire
Îmi sfîșie veștmîntul de azur
Și nu cad pradă cerului impur
De-mi crește-n piept luceafăr de iubire.

Acasă

CARMEN-TANIA GRIGORE
Liceul sanitar, Buzău

Departe de vorba
frumos spusă a tatălui meu
rămas copil cărunt
în casa dintre zi și noapte,
departe de durerea
rămasă copilă pe pragul aceleiași
case.
departe, mor păsări
cu gîtul prelungit
pînă dincolo de pervazul
aceleiași case,
în care tatăl meu
continuă să rămînă copil cărunt,
de parcă toți fulgii acelor păsări
ar fi o prelungire din părul lui
și mai frumos albit
cînd fiii trec
și mai statornici pragul de acasă.

Prea departe

IULIANA GHIȚĂ
Liceul de matematică-fizică,
Alexandria

Ce te doare, trup subțire,
Nici de lacrimi cînd n-ai parte?!
Pînă nu atingi iubirea
Poezia-i prea departe..

Aș fi vrut să fiu răchita
Care tremură în brumă
Numai peștii să-mi colinde
Sîngele țîșnind în spumă

Aș putea să fug în noapte
Unde-n cer se pierd lăstunii
Dar îngenunchiată-n muguri
Mă lovesc de sînii lunii...

Ce te doare, trup subțire?
Numeri lacrimile-n carte
Pînă nu-nflorește teiul
Poezia-i prea departe...

...Ca un fagure de miere !

București, Editura Eminescu, 1978, 145 p.

Îi datorăm lui George Mirea, om de gust și de aleasă cultură, antologia *Ca un fagure de miere*, însumînd versuri, strofe, poeme închinate limbii române de către poeții noștri de frunte, de la Alecsandri, Eminescu, Coșbuc, Blaga, Voiculescu, pînă la Philippide, Geo Dumitrescu, Aug. Doinaș. Toate textele autologate au fost rostite, de-a lungul anilor, în cadrul emisiunii radiofonice săptămînale „Odă limbii române", al cărei însuflețitor este, așa cum se știe, George Mirea Cartea rîvnește (și reușește pe deplin) să fiinţeze în conștiința prezentului ca un „Omagiu celor care de două milenii n-au contenit nici o clipă în migăloasa, înălțătoarea trudă a șlefuirii acestui inestimabil diamant". Este vorba de limba noastră națională, străvechiul grai al doinei și al pîinii.

Volumul constituie un prilej de rară și durabilă desfătare, nu numai pentru cugetul și sufletul cititorului, ci și pentru *ochiul* lui, datorită admirabilelor ilustrații și vignete realizate de Damian Petrescu. Dincolo de ochi, ele bucură, la rîndu-le, deopotrivă inima și gîndul, reprezentînd un discret și sugestiv comentariu „vizual" al textelor, care invită însă la o nouă lectură, mai pătrunzătoare, mai nuanțată, mai profundă.

Densa predoslovie semnată de Al. Philippide și intitulată (s-ar fi putut altfel ?) *Cinstire scrisului românesc* cuprinde, între multe altele, o idee extrem de prețioasă, asupra căreia cititorii, în primul rînd cei tineri, nu trebuie să osteneaască reflectînd : „Mai mult decît în alte literaturi, în poezia românească de o sută cincizeci de ani încoace își află foarte des un loc de frunte dragostea de limba maternă, prețuirea puterii ei de expresie, respectul față de ea, îndemnul la cultivarea și la îngrijirea ei, glorificarea originii ei latine. Toate acestea formează trăsături profund caracteristice ale poeziei noastre, ale spiritului în care poezia noastră s-a dezvoltat pînă astăzi. Cultivarea sentimentului de dragoste și de respect față de limba românească face parte din afirmarea și cultivarea ființei noastre naționale". Reflexele poetice ale acestor nobile idei le aflăm tot la Philippide, în ultima strofă a poemului *Ausonius*, unul dintre cele mai reprezentative din cîte sînt reunite în antologie :

„C-un fir pe care-l trag din stele
Poeții leagă vremi-ntre ele.
Sînt șaisprezece veacuri de la tine :
Mai ard și-acum făcliile latine"
(p. 105).

Este o realitate cu care ne mîndrim aceea că idei atît de scumpe — cum sînt latinitatea și continuitatea, statornicia și dăinuirea noastră, prin vremuri și vreme, aici, pe plaiurile lui Burebista și Decebal, ale Dacilor aninați de munți („Daci montibus inhaerentes") au fost afirmate răspicat de istorici și cîntate înaripat de poeți, în dulcele grai mioritic, alcătuit cu precădere din sonore silabe latine. Se confirmă astfel, încă o dată, profundul gînd al lui Lucian Blaga, înscris pe prima pagină a cărții, că „Limba este întîiul mare poem al unui popor".

Autorul a avut fericita idee de a-și deschide florilegiul cu binecunoscutele versuri din *Epigonii :*

„Cînd privesc zilele de-aur a
scripturelor române
Mă cufund ca într-o mare de visări
dulci și senine",

versuri care culminează cu o imagine vizionară :

„Văd poeți ce-au scris o limbă
ca un fagure de miere"...

Pentru că titlul însuși al antologiei se inspiră din această memorabilă com-

paraţie eminesciană, vreau să insist, în cîteva rînduri, asupra semnificaţiilor ei, care sînt multiple şi profunde. Este adevărat, asemuindu-ne limba „cu un fagure de miere", poetul s-a gîndit, în primul rînd, la „dulceaţa" graiului nostru din veac. Dar, dincolo de aceasta, el a intuit două adevăruri fundamentale, pe care le implică imaginea fagurelui şi a stupului de albine: acela că limba este *geometrie*, adică rînduială, sistem, organizare lăuntrică desăvîrşită sau năzuind spre desăvîrşire. Deopotrivă, ea — limba — este rod al *colectivităţii* în care s-a zămislit şi s-a dezvoltat, şi pe care o slujeşte de-a lungul istoriei sale. Cu o incomparabilă forţă poetică Eminescu exprimă, aşadar, indirect, ideea cu privire la *ordinea şi esenţa socială a limbajului*, căreia imaginea fagurelui — simbol al unui spornic efort anonim — îi conferă străvechimea datinei şi prospeţimea înfloririi. Prin aceste însuşiri ale sale, limba asigură comunicarea — intelectuală şi afectivă — nu numai între oamenii aceluiaşi veac, ci şi între veacurile aceleiaşi istorii. Ca şi, metaforic, cupa de cristal, evocată de Tudor Arghezi în *Înscripţie pe un pahar*:

„...Dar n-ai să ştii, prin mine ce
izvoare
S-au strecurat şi cîte, liniştit.
Şi nu cunoşti pe buza mea
scînteietoare
Buzele calde cîte m-au sorbit.
Ele-s aci-n văzduh, ca nişte foi,
Cînd îmi încerci răcoarea nebăută,
Şi gura ta, sorbindu-mi stropii noi,
Buzele-n zbor, umbrite, ţi-o sărută"...

De aceea George Mirea poate să încheie postfaţa sa — frumoasă şi avîntată — cu următoarele inspirate cuvinte: „Poemele înmănunchiate în această antologie vor constitui un element de meditaţie şi vor marca o etapă în marele cînt ce trebuie înălţat limbii văzută ca vatră, suflet, ţară, popor" (p. 138).

*

„Ca un fagure de miere" poate şi trebuie să devină — pentru toţi închinătorii limbii române, dar mai cu seamă pentru cei tineri — o *carte de căpătîi*. Rostirea aleasă şi cutremurată a graiului străbun durează, deopotrivă, trainice punţi către viitor, pe care generaţiile, în necurmat alai, se vor perinda, întîmpinîndu-se, de la inimă la inimă şi de la gînd la gînd, în murmurul silabelor *Mioriţei*... „Mai ard şi-acum făcliile latine"...

G. I. TOHĂNEANU

OVIDIU FRÎNCULESCU

Dictionnaire des verbes français avec leurs constructions spécifiques

Dicţionar de verbe franceze cu construcţiile lor specifice

Bucureşti, Editura Albatros, 1978, 496 p.

Cunoscuta serie „Dicţionarele Albatros" s-a îmbogăţit recent cu un nou dicţionar, destinat elevilor, studenţilor şi cadrelor didactice de specialitate. Pentru o justă evaluare a acestui instrument lingvistic, cititorul va trebui să aibă în vedere cel puţin două repere: alegerea unităţilor lexicale şi descrierea lor.

În ceea ce priveşte *selecţia verbelor*, alternativa care a stat în faţa profesorului Ovidiu Frînculescu este şi va ti dilema permanentă a autorilor de dicţionare: fie constituirea unei liste exhaustive de verbe înglobînd limba literară şi limbajele tehnice, cu incursiuni bine gîndite şi selective în *diacronie*, fie constituirea selectivă a unui repertoriu de verbe curente pe baza criteriilor de frecvenţă şi productivitate din limba franceză *actuală*. Ovidiu Frînculescu a optat pentru soluţia din urmă: autorul a reţinut verbele curente ale francezei standard, înregistrînd şi cîteva sensuri aparţinînd altor registre de limbă, după cum vom vedea în continuare.

Esenţială este în *Dicţionarul verbelor franceze cu construcţiile lor specifice* descrierea unităţilor verbale alese. Prezentarea unui verb se face prin enunţarea acestuia la infinitiv, însoţită

de mențiunea tipului paradigmatic (grupa de conjugare) și a auxiliarului care intervine în construcția timpurilor compuse. Construcțiile consemnate de autor sînt organizate în funcție de criterii clasificatorii unitare, dispuse ierarhic.

Primul criteriu se referă la trăsătura inerentă substanței semantice a verbului: (± tranzitiv). Sub dominanța trăsăturii (+ tranzitiv) se introduce distincția (± animat) la nivelul complementului de obiect. Așadar, după consemnarea *construcției absolute* urmează construcția *tranzitivă* directă și (sau) indirectă cu complement de obiect animat *(quelqu'un)* și (sau) inanimat *(quelque chose)*. După caz, este consemnată construcția tranzitivă cu dublu complement de obiect *(donner quelque chose à quelqu'un)*, apoi diversele *construcții cu prepoziții*, urmărindu-se — este meritul de necontestat al autorului — schimbările de sens antrenate de particolele preverbale, pînă la distincții de nuanță. În cadrul *diatezei active*, construcțiile sînt dispuse și în funcție de modul verbal într-o gradație care merge de la personal la non-personal, cu trei trepte esențiale: „indicativ", „subjonctiv", „infinitiv". Urmează, după caz, *diateza pasivă* cu unele mențiuni privind regimul sintactic al anumitor participii. *Formele pronominal-reflexive* sînt și ele consemnate cu indicații referitoare la acordul sau non-acordul participiului trecut cu subiectul sau pronumele complement, conform unor reguli expuse sumar, dar pertinent, în deschiderea enumerării de verbe. În sfîrșit, sînt amintite *construcțiile impersonale*, fie cele unipersonale *(il pleut)*, fie cele pronominale *(il se peut)*.

Utilitatea acestei descrieri morfosintactice este indiscutabilă. După cum se știe, verbul francez este extrem de productiv, numărul contextelor sale este impresionant și nu mai puțin surprinzătoare sînt alunecările de sens care survin în anumite vecinătăți sintagmatice. Adresîndu-se unui public dornic să surprindă, dar și să deprindă subtilitățile limbii franceze, ale sistemului său verbal, autorul intervine în *micro-monografiile sintactice*, pe care le realizează la majoritatea verbelor productive, notînd sensurile derivate, conotațiile determinate contextual. Dacă în dicționarul de verbe franceze al lui Caput explicația lexicală lipsește, ea fiind inutilă vorbitorului de limbă franceză, care este înzestrat cu o competență lingvistică suficientă, actualizată îndeajuns de *enunțul-model*, într-un dicționar care se adresează unor vorbitori români, *lexicografia explicativă*, în speță explicația semantică a sensurilor derivate, a inovației determinate în sens de prepoziție, este mai mult decît necesară: este indispensabilă. Demnă de remarcat este și înregistrarea unor forme familiare și chiar populare; această libertate cu totul legitimă în selecția unităților lexicale și a construcțiilor conferă dicționarului de față un caracter modern și atractiv, lipsit de discriminări normative. Fără a consemna toată înflorescența de construcții metaforice ale stilului beletristic, autorul n-a ocolit nici operele literare: cîteva construcții sînt ilustrate cu citate din autorii francezi cuprinși în manuale. Restul exemplelor sînt opera autorului: ele poartă pecetea unei sagacități lingvistice demne de laudă, după cum trebuie relevat și simțul nivelelor stilistice și al registrelor de limbă. Enunțurile — care fixează cu pregnanță construcțiile exemplificate — sînt variate din punct de vedere stilistic: stilul direct acceptă vecinătatea celui indirect și a dialogului.

În concluzie, *Dicționarul verbelor franceze cu construcțiile lor specifice* constituie un instrument de lucru de mare utilitate pentru toți cititorii care vor să cunoască mecanismul sintagmatic al verbului francez.

DAN-ION NASTA

CLEOPATRA LORINȚIU

Regina cu pași furați

Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1978, 60 p.

Una dintre cele mai minunate poezii ale cărții de debut semnate de tînăra și talentata Cleopatra Lorințiu este intitulată *Libeluliada*. Misteriosul M., căruia îi este dedicată, desigur, nu-l privește cîtuși de puțin pe cititorul bucuros să se întîlnească singur cu cartea și singur să primească mana ei binecuvîntată și fragedul belșug de sentimente oferit de autoare. Voi cita în întregime această imagine-relicvă a copilăriei petrecute în lumea munților împăduriți, lume în care poeta s-a născut, într-un septembrie auriu, lume pe care ea pare s-o fi părăsit parcă prea în grabă, prea brusc, nu se știe dacă de voie sau de nevoie, lume de care nu se dezice nicăieri, firește, dar pe care evită s-o mai consulte la tot pasul cum făcuse în adolescență. Cu adevărat se simte că nu mai este posibilă această dependență de fastuoasa orgă pură care s-a volatilizat pe neașteptate. Din cînd în cînd, dinspre lumea care i-a dat viață, dinspre copilăria tuturor minunilor și viselor, vin libelule încîntătoare, stranii în transparența lor și așezîndu-se pe lucrurile concrete pe care le întîlnesc astăzi, cutremurînd un moment și petalele trifoiului acestui poem norocos: „Trec libelule fragile / Subțire impact între stare și curgere. / Între mine, tăcutul oaspete bun / și răul care aleargă nebun. // Trec libelule fragile / limpezindu-ne cu neștiință chiar firea / poemelor încă nescrise / cu mîna ce leagănă iubirea. // Fragile libelule trec / transparente gînduri de seară. / Te ocolești tăcut și te admiri / Cu ierbi în păr și flori la subțioară". Mi s-a părut că sunetul acestui poem duce în sine și polenul baletistelor albe ale lui George Bacovia, așa cum, ușor modernizată, există ideea eminesciană care a născut distihul „Cu gîndiri și cu imagini / Înnegrit-am multe pagini", în *Caiete cu ecuații*. Cartea se intitulează, incredibil, *Regina cu pași furați*, întocmai ca o carte cu povești. Titlul, după cum ne explică autoarea în ultimele rînduri ale cărții, este inspirat de numele unui joc din copilărie: „Copiii aleg din rîndul lor regina. Cercul ei, palatul ei..." este în permanență rîvnit și atacat de „supuși", de partenerii de joc ai reginei.

Muniția, să-i spunem astfel, nu este altceva decît măiestria lor înaintare făcînd pași către acel cerc al puterii și gloriei, „furînd" pași, luptînd. Simbolul este minunat în simplitatea lui și, de ce să nu recunoaștem, în cruzimea lui. El este de fapt un pretext în aparență suav, pentru a exprima ideea de concurență continuă, de luptă și, pînă la urmă, de neputință. Cel puțin în lumea jocului oglinda nu minte, nu se încarcă de măști și de praf. Cleopatra Lorințiu reține cu tulburare concluzia pe care o transcrie cu destulă zgîrcenie, cum și merită, într-un catren tutelar: „Într-un joc nejucat / furi destinului pași / pe tăcute, mereu, / pentru sufletul tău".

Cleopatra Lorințiu ne prezintă prin cartea sa de debut o schimbare la față. Lirica sa de pînă acum, fastuoasă, concretizată în poeme lungi, în versuri ample, era încărcată de prea plinul sufletesc al adolescenței pe care abia a părăsit-o. Din piesele care au dat greutate pașilor ei făcuți sau furați sieși, pînă aici, au supraviețuit numai cîteva palide semne în care însă se simte o nostalgie adîncă. Cleopatra Lorințiu a atras, de cînd se știe, premiile cele mari ale multora din concursurile literare inventate pentru copiii și adolescenții talentați. Fără să fi dispărut cu totul, iubirea profundă pentru locurile natale, pentru părinți și bunici, a trecut încet, încet în capcana unor faguri noi, în forme cenzurate și în fraze lirice lapidare.

Cleopatra Lorințiu este studentă la cibernetică economică, nu vă uimește? Zilele ei probabil că sînt mai scurte, mai vibrante, mai active ca învățăcel printre abstracțiuni. A interve-

nit în comportarea poetei o grijă adîncă pentru ținuta limpede a poeziilor, ea preferă hainele modeste și acul expresive, se ferește de sentimentalisme, de efuziuni, de expansiuni înaripate. Se instalează o înțelepciune gingașă, ochii moralistului se fixează pe gesturile și cuvintele celor din jur. Înțelepciunea, la fel de grațioasă ca și copilăria, crispează ușor gustul fructelor și dimensiunile lor. Nu ne-a surprins faptul că anul trecut, deci în perioada în care lucra la cartea de față, Cleopatra Lorințiu a obținut Marele premiu la Festivalul național de poezie „Nicolae Labiș".

Vă recomand cu căldură lectura acestei cărți. Startul acestui debut este sînt convinsă, bine luat.

CONSTANȚA BUZEA

AL. CĂLINESCU

Perspective critice

Iași, Editura Junimea, 1978, 238 p.

Cuprinzînd articole mai vechi sau mai noi (scrise între 1970—1976), unele publicate în reviste, lucrarea lui Al. Călinescu are două părți: I. *Elemente de poetică a prozei* și II. *Delimitări*. În primul capitol, observațiile și completările criticului privesc unele aspecte ale prozei narative din perspectiva poeticii moderne. *Temporalitatea narativă*; *Perspectiva narativă*, *Cîteva cuvinte despre verosimil*; *Deschidere / Închidere*; *La început se află titlul* — sînt punctele de referință de aici. Autorul trece cu dezinvoltură de la observațiile formaliștilor ruși (Tomașevski, Eihenbaum, Șklovski) la cele ale cercetătorilor francezi ai noului roman (Genette, Ricardou, J.-P. Richard) comentînd cu finețe și urmărind în permanență interesantele perspective ce se deschid analizei critice pornind de la observații cu caracter general dar cu aplicație particulară. Desigur că — reformulînd opinii ale noii critici — autorul discută și opere cunoscute (*Străinul* lui Camus, *În căutarea timpului pierdut* de Proust etc.) folosite ca exemplificări, dar remarcabilă ni se pare intenția lui Al. Călinescu de a evita locurile comune și de a căuta modele de referință în literatura română. De exemplu, vorbind despre *Raporturile temporale* (în *Temporalitatea narativă*), criticul identifică în finalul *Morometilor* (vol. I) un procedeu tipic de „comprimare", cînd autorul Marin Preda, rezumă în cîteva fraze mai mulți ani din existența lui Ilie Moromete, „cînd timpul nu mai avea răbdare" și evenimentele se precipitau (p. 10). Ridicînd problema focalizării (a prezenței sau absenței naratorului), pornind de la Genette și Forster, se fac aplicații asupra unui roman „psihologic" (*Pădurea spînzuraților*), așa cum ulterior se dovedește modernitatea lui Caragiale în schițe (*Reportaj*, *Articol de reportaj*), unde scriitorul sfidînd regulile cunoscute ale genului — prin ipostaza naratorului omniscient — își permite imixtiuni în intimitatea personajelor, producînd efecte comice. Fără a avea pretenția unei cercetări sistematice — lucru recunoscut de el însuși — Al. Călinescu acordă atenție și contribuțiilor teoretice românești la teoria romanului. Camil Petrescu este menționat cu studiul *Noua structură și opera lui M. Proust* (1935) iar T. Vianu cu *Arta prozatorilor români*. Într-un alt articol (*Realism și construcție epică*) sînt „racordate" (termenul autorului) la teoria modernă a romanului idei avansate în secolul trecut de B. Florescu, T. Maiorescu, Al. Gr. Șuțu, M. Strajanu, D. Gherea, N. Iorga. Tot din prima parte a lucrării alegem un titlu semnificativ, *„Început" și „sfîrșit" în romanele lui G. Călinescu*, articol ce dezbate problema „incipit ului" a autentificării textului romanelor călinesciene (*Cartea nunții*, *Enigma Otiliei*, *Bietul Ioanide*, *Scrinul negru*), care prin aparența lor pornire din realitate — prin abundența de detalii, cronologie și topografie recunoscută — indică metodele și temele preferate ale unui romancier clasicizant. Deosebirea e tranșantă. Finalurile „de

efect", abrupte, cu un caracter spectaculos se deosebesc de „incipiturile" în general statice. Din partea a II-a a lucrării — *Delimitări* — reținem articolul *O carte despre cronicari*, care evidențiază originalitatea metodologică a unei lucrări ca *Narațiunea în cronicile lui Gr. Ureche și M. Costin* de E. Negrici (Editura Minerva, 1972), și pe cel intitulat *Textul modern în discuție* despre cartea lui L. Ciocîrlie, *Realism și devenire poetică în literatura franceză* (Editura Facla, 1974), nume care, alături de altele, dau posibilitatea să se vorbească fără echivoc despre o nouă critică românească cu rezultate excelente. De aici dorința criticului de a se face mai mult. Spiritul nou trebuie să cuprindă și învățămîntul. „Predarea literaturii nu mai poate fi separată astăzi de evoluția «noii critici»" Obiectul prioritar este asimilarea unei *practici a lecturii*, antidogmatică, eliberată de șabloane: o lectură de text, eliminînd generalitățile banalitățile, precum și balastul de date și amănunte „erudite" (p. 198). Lucrarea prezintă multe nuanțări și idei originale, fără a fi lipsită de spirit polemic.

GABRIEL ANGELESCU

GEORGE ȘOVU

Declarație de dragoste

București, Editura Albatros, colecția „Colocviile adolescenței", 1978, 197 p.

După *Cadența generației* și după *Scrisori de acreditare*, Editura Albatros îi oferă profesorului și scriitorului George Șovu o nouă ocazie de a ne introduce în mirajul și tainele adolescenței — vîrsta viselor și a marilor elanuri — publicîndu-i volumul *Declarație de dragoste*.

Titlul, prin el însuși „exploziv" și cu o importantă încărcătură veșnic actuală și ademenitoare, stimulează, fără îndoială, cititorul să parcurgă cele 197 de pagini în care dragostea — „cel mai minunat" și „cel mai de preț sentiment al nostru, al oamenilor" fără de care „n-am observa soarele răsărind" și nici „copacii înflorind" — își dezvăluie corola ei de minuni...

Declarație de dragoste nu cuprinde nimic frivol, dimpotrivă, ea se constituie într-o convingătoare pledoarie pentru „minunea vie, cu puteri nemăsurate", pentru „floarea albă și neîntinată a adevărului și încrederii", pentru puritate.

Unui asemenea fond major i se cuvenea o formă adecvată care să-i confere unitate, frumusețe și forță de convingere. George Șovu a înțeles că o asemenea carte nu poate fi o simplă culegere de povestiri — ar fi însemnat s-o lipsească de adîncime și de perspectivă — și că trebuie să găsească o formulă mai fericită. Inspirația i-a venit de la „Ceahlăul literaturii române", de la marele Mihail Sadoveanu. Într-adevăr, *Declarație de dragoste*, sub raport compozițional, se înrudește cu *Hanu-Ancuței*, cu deosebirea că locul comisului Ioniță și al lui moș Leonte Zodierul — personaje care concură la realizarea unității capodoperei sadoveniene susmenționate — este luat de niște bunici formidabili: Mădălina și Dragoș Ștefănescu, profesori pensionari și de un nepot, Bogdan Ștefănescu, elev în ultima clasă de liceu, adevărata „așchie" care „n-a sărit departe de trunchi".

Suita subtitlurilor, inspirate și cu evidente valori simbolice — *S.O.S.*, *Mi-e drag de tine*, *Geamantanul cu visuri*, *O, tu cu ochi albaștri*, *Demnitate-n genunchi* și altele — ne ajută să urmărim dragostea nepotului Bogdan pentru „frumoasa liceului", Ștefana Dragomir.

Această iubire — axa principală a volumului — emoționează, în primul rînd datorită talentului de povestitor duios și de maestru al portretelor feminine („Fata avea degete subțiri, subțiri parcă să se frîngă la cea mai mică atingere; și ochii albaștri, cu raze de aur în ei [...]; și era subțire, și mlădioasă, și..." p. 18) și al dialogului. Iubirea „nouă", care crește cu fiecare

pagină, se împletește, evidențiindu-se, cu iubirile apuse și cu dragostea de-o viață care l-au tulburat pe bunic în trecutele vremi și-i dau „orizont nemărginit" senectuții.

Declarație de dragoste, referindu-se la un domeniu din care izvorăște „Toată căldura din jurul nostru, toată lumina și bucuria vieții", trebuia, firește, să aibă un ton fundamental optimist. Așa se explică prezența umorului („— Vezi bine! Dar n-o lua și tu chiar așa..., că voi mai fi sărit și eu cîte o zi, două [...] într-o săptămînă" îi răspunde nepotului, nimit, bunicul care pretinde că de patruzeci și patru de ani îi face, în fiecare zi, cîte o declarație de dragoste bunicii — p. 11; „— Dragoș, tu cîte fete ai sărutat? — Nici una. — Cum nici una? Atunci ce fel de premiant ești tu?" — p. 20). Și, totuși, vocația lui George Șovu o constituie aspectele grave, tragice ale vieții. Aici, talentul lui se realizează plenar, într-o comuniune sufletească intimă cu cititorii (*Absență pe veci*).

Sînt convins că cititorii — tineri și netineri — cărora le recomand cu toată căldura această *Declarație de dragoste*, vor descoperi în filele ei nu numai izvorul „curat ca lamura", ci și întregul buchet de frumuseți pe care spațiul acordat unei recenzii nu-l poate cuprinde.

AUGUSTIN MACARIE

Curier

Această nouă întîlnire a noastră în spațiul destinat *Curierului* nu va fi cu mult mai deosebită decît altele. Deși multe dintre scrisorile primite sînt semnate de nume noi, deși — iarăși — mulți dintre cei cărora le-am mai răspuns ne-au trimis noi creații, trebuie să remarcăm că impresiile în urma lecturii acestor noi scrisori sînt în general aceleași, noii veniți se încadrează de minune în vechile rubrici ale curierului, fără să ne oblige să ne gîndim la o nouă clasificare, ca și cum aceste „rubrici" ale noastre ar fi fost stabilite o dată pentru totdeauna și n-ar trebui să se schimbe în raport cu noile materiale; iar, pe de altă parte, noilor poeme trimise de mai vechii prieteni ai revistei noastre li se potrivesc, aproape fără nici un fel de modificare, observațiile făcute în celelalte numere ale revistei privitoare la poeziile trimise mai înainte. O altă caracteristică generală a scrisorilor, care ne întristează profund și ne pune serios pe gînduri, este prezența în interiorul lor a zeci, poate sute de greșeli de ortografie. Ca să dăm măsura îngrijorării noastre, menționăm că din o sută douăzeci de scrisori (cîte am primit în perioada iunie-august) numai cinci-șase sînt scrise corect sub aspectul ortografiei. Ne întrebăm: oare prietenii noștri, doritori să se vadă cît mai curînd publicați în paginile unei reviste, au chiar atît de puțin timp pentru lectură și o atît de mare — condamnabilă — lipsă de grijă pentru limba pe care o vorbesc și în care scriu? Toți marii poeți ai noștri au cunoscut și cunosc limba română pînă în cele mai subtile articulații ale ei. O astfel de cunoaștere a limbii — intuitivă sau explicită — este una de o cu mult mai mare profunzime decît aceea care îți permite să eviți orice greșeală de ortografie. Să fie oare chiar atît de greu pentru unii să se achite de datoria lor elementară de vorbitori ai limbii române — aceea de a scrie corect în limba lor maternă? Noi îi felicităm pe acei puțini prieteni ai noștri care ne-au dovedit prin scrisorile lor că se poate învăța la orice vîrstă să scrii corect în românește și, începînd de data viitoare, promitem să evidențiem pe toți aceia care ne vor scrie fără greșeli.

Sînt rugați să recitească răspunsurile primite în celelalte numere ale revistei, reflectînd mai îndelung asupra lor, *Mirela Stan* — Drobeta Turnu Severin; *Marian*

Giurea — Slatina. *Mara* (în poeziile trimise recent se găsesc însă multe elemente doveditoare ale unui anumit progres în structurarea întregului fiecărei poezii), *Florea C. Opriș* — Întorsura, Dolj, *Haron Bechir* — Măcin, *Rodica Șerban* — Slatina; noile versuri trimise seamănă cu celelalte mult prea bine.

Dintre cei care, de la prima lor scrisoare pînă acum, au înregistrat un real progres se remarcă *Gabriela Cimpoieru* — Țînțăreni, Gorj. Multe dintre ultimele poeme se pot cita în întregime, expresia este elegant condusă, conținutul original, dovedind în același timp și asimilarea unor proaspete lecturi. „Și iată că veni și vîrsta-n care / Vorbesc de moarte și mă-mpac cu gîndul / Nu sînt bătrînă / Nu-mi vine încă rîndul / N-am părul alb / Nici, la adică, nu mă suflă vîntul. // Și pot sta drept și fără de sfială / Să nu mă zbat și să nu scurm pămîntul. / O, primăvară-i dulce și domoală! / Dar adierea asta nu mă-nșală. / Vorbesc de moarte și mă-mpac cu gîndul / Deci sînt bătrînă, fără îndoială" (din poezia *Bătrînețe*).

Carmen-Tania Grigore — Buzău, *Laurențiu Voinea* — Constanța, *Ioan Botezatu* — Oituz, Bacău (vă paște primejdia de a rămîne la o singură „formulă" poetică, nici aceea tocmai originală; încercați să vă îmbogățiți arsenalul de mijloace prozodice), *Silvian Floarea* — Hotarele, Ilfov (fiecare poezie a dumneavoastră păcătuiește prin nefirească dilatare; de exemplu, dînd testul la o parte din poezia *Steaua cuvîntului*, care numără douăzeci și patru de versuri se poate extrage o poezie cu mult mai închegată, numărînd numai șase versuri: „Noaptea, cînd munții cei noi se ascund / steaua ta murmură cuvinte abisale. // Îi spune steaua cuvîntului / O poți vedea noaptea tîrziu // în petecul acela de cer înstelat / numai născîndu-te din arbori"), *Emanuel Bădescu* — București, *Radu Iulian Negrilă* — Arad: poeziile trimise sînt inegale ca valoare, însă am avut bucuria să găsim printre ele și unele cu adevărat interesante, în care interdependența dintre formă și conținut începe să devină mesajul propriu-zis al poemului. Am propus spre publicare pe cîteva dintre acestea din urmă.

Ni s-au părut cu totul neinteresante versurile trimise de *Cezarina Pelearcă* — București, *Aida Moga* — Vatra-Dornei, *Costel Militaru* — Slatina, *Voilă Veronica* — Cernavodă, *Marian Paraschiv* — Cherlești, Olt, *Valeriu Vrînceanu* — Moreni, Bacău, *Eleonora Stănică* — Grabați, Timiș, *Un Anonim* (autorul poeziei *Măcieș* —*sic!*) — Drobeta-Turnu Severin, *I. M.* — Suceava, *Radu Botor* — Turda, *Simona Condor* — Cluj-Napoca, *Elena Oancea* — București (în legătură cu nedumeririle pe care le exprimați în scrisoare și cu altele, neexprimate, consultați *Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Academiei, București, 1975), *„Anonima"*, *A. V.* — Cluj-Napoca, *A. H.* — Pătulele, Mehedinți, *Constantin Ciocan* — Seciuri, Gorj, *Stelian Biolaru* — București, *Dumitru Branc* — Arad, *Bogdan Marinescu* — Răcari, Dîmbovița, *Eugenia Tudor* — Cîmpulung, Argeș, *Elena Nechita* — Rădășcani, Suceava, *Ioan Gimiga* — Iași, *Adriana Florea* — Cîmpina, *Stanca Zancu* — Slobozia, Ilfov, *Maria Radu* — Craiova, *Adina Bălteanu* — Crăciunari, Olt, *Mirela Turgai* — București, *Iuliana Dascălu* — Liteni, Suceava, *Mihaela-Dana Dimitriu* — Moinești.

Metafore stinghere, dar interesante, structuri ritmice sugestive, deși fără acoperirea substanței lirice corespunzătoare, o atmosferă solemnă apărînd uneori pentru a fi brusc sfîșiată cînd nu ne-am așteptat nicidecum — elemente care, ajutate de o lectură intensă și sistematică, pot duce la conturarea unui ton liric personal — iată ce am putut descoperi în scrisorile primite de la *Marian Teodorescu* — Amara, Ialomița, *Marius Iliant* — Ploiești, *Victoria Condreescu*, *V. Andronache* — Caracal, *Rose-Marie Tîrlea* — București, *Anca Sînzianu* — Iași, *Nicolae-Marian Ionescu* — Tîrgoviște, *Vasile Ion Florin* — Ploiești, *Valerica Ciosu* — Comănești, *Mariana Voinea* — Cîmpulung-Muscel, *Florian Neamțu* — Doicești, Dîmbovița, *Aurică Tichiș* — Timișoara, *Daniel Kiprian* — Timișoara, *Mariana Milea* — Turnu-Măgurele, *Iulia-Gabriela Macavei* — Turnu Măgurele, *Claudia Zamfir* — Rîmnicu-

Vîlcea, *Astramida Radu* — București, *Tatiana Ilcenco*, *Gabriela Hognogi* — Tîrgu-Lăpuș, *Luminița Stancu* — București, *Constantin Gurgușu Bezdead* — Tîrgoviște, *Mihaela Luminița Ionescu* — Turnu-Măgurele, *Angela-Luiza Burlan* — București, *Daniela Zamfir* — Bacău, *Rozica Iordache* — Tîrgoviște (reținem din poezia *Macii*: „Uneori, inimile oamenilor, / Au nevoie de tăcere. / Și zboară, zboară, / Și se ascund în lanurile de grîu. / Noi le privim fermecați / De puritatea lor, / Fiindcă inimile au devenit / Roșii maci"), *Mihai Vîlceanu* — Medgidia, *Ina Manole* — Caracal, *Aura Stanciu* — Ploiești, *Ion Grigoraș* — Moinești, *Lucian Tudosăncea* — București, *Marius Mannass* — Arad, *Anișoara Bădescu* — Luncavița, Caraș-Severin, *Luminița Balan* — Piatra-Neamț, *Maria Bălăneanu* — Zalău, *Maria Diaconu* — Prisăcani, Iași, *Dan Șovar* — Dăești, Vîlcea, *Carmen Savu* — Cîmpina, *Mariana Stoica* — București, *Daniela Marinescu* — Bacău, *Cristina Putti* — Cluj-Napoca, *Dana Cristina Bulgaru* — București, *Ioan Șmid* — Rădăuți.

Dintre cei care ne-au trimis nuvele sau schițe — compuneri mai mult sau mai puțin stîngace, uneori dovedind o oarecare ușurință a mînuirii condeiului, însă neajutată de exercițiu și de de lectură — o mențiune specială o merită *Mihaela Nicolaescu* — Cîmpulung-Muscel, a cărei nuvelă, fără să atingă acel nivel care ne-ar permite s-o propunem pentru publicare, relevă totuși o știință a organizării epice și a dezvăluirii psihologiei personajelor; ne-au mai trimis bucăți în proză *Carmen-Tania Grigore* — Buzău, *Dana Cristiana Bulgaru* — București *Ioan Șmid* — Rădăuți, *Lidia Argint* — Suceava, *Constantin Gheorghe* — București, *H. Irina* — București, *Lucia Elena Moraru* — Domnești, Argeș, *Eugenia Tudor* — Cîmpulung, *Luminița Iancu* — Tulcea, *Camelia Klein* — Moldova-Nouă, Caraș-Severin, *Georgeta Popescu* — Drobeta-Turnu Severin, *Corina Hornoiu* — București, *Emilian Gheorghe* — Alexandria. Îi așteptăm pe toți cu lucrări mai pline de echilibru și de miez.

VASILE POENARU

În atenția profesorilor și a elevilor

Pentru a contribui la perfecționarea învățământului filologic de toate gradele — școli generale, licee industriale, agro-industriale și silvice economice și de drept administrativ, sanitare, matematică-fizică, științe ale naturii, pedagogice filologie-istorie, licee de artă și facultăți filologice — S.S.F. va edita în anul 1979:

1 **Limba și literatura română**, revistă trimestrială pentru elevi (4 numere, 16 lei abonamentul; se primesc **comenzi colective** de cel puțin **20 de abonamente**, titular de comandă fiind un profesor; **abonamente individuale**, pînă la 20 de exemplare, se primesc prin oficiile poștale conform Cataloqului presei); revista publică articole în legătură cu procesul instructiv-educativ;

2 **Limbă și literatură** (4 volume, 40 lei abonamentul), culegere de articole (limbă și stil istorie și critică literară, analize de text, didactică modernă, perfecționare, grade etc.);

3 **Limbile moderne în școală** (2 volume, 24 lei) — culegere de articole privind predarea limbilor și literaturilor în școală;

4 **Studii de literatură universală** (1 volum, 15 lei), culegere de articole privind scriitori și opere din literatura universală;

Comenzile colective la revista pentru elevi (peste 20 de exemplare) și cele individuale la culegerile pentru profesori se difuzează de către S.S.F. direct abonaților. Se consideră abonați pentru anul 1979 profesorii care vor trimite pînă la 30 decembrie 1978, c/val. publicațiilor dorite (prin mandat poștal în contul S.S.F., nr. 45 11 09.5, la CEC Filiala Sector VI București, 7000) și o fișă de comandă completată conform modelului de mai jos (în plic închis pe adresa Societății de științe filologice, str. Spiru Haret, nr. 12, cod 70738, sector VII, București)

---

model

FIȘĂ DE COMANDĂ

Subsemnatul(a) . . . . . .

instituția (școala, liceul) . . . . . *din* . . . .

. . . . . *am expediat prin mandat poștal nr.* . . . . .

suma de . . . . . *lei, reprezentînd c/val. abonamentelor pentru anul 1979 (Se completează titlul publicației; la revista pentru elevi și numărul abonamentelor)* . . . . . .

Abonamentele (volumele) se trimit la adresa (se completează cu majuscule adresa; orice schimbare se comunică în scris S.S.F.) . .

. . . . . .

Data . . . . . *Semnătura* . . . . . .

Taxele poștale achitate conform aprobării D.G.P.Tc. nr. 137/8951/1977

Calendar literar-cultural 1978

(octombrie-decembrie)

2 octombrie	— 125 de ani de la nașterea lui Ciprian Porumbescu, personalitate multilaterală în istoria muzicii românești, autorul melodiei *Imnului de stat al Republicii Socialiste România.*
11 octombrie	— 70 de ani de la nașterea lui Alexandru Sahia, scriitor militant pentru drepturile clasei muncitoare.
12 octombrie	— 60 de ani de la adoptarea declarației Comitetului Executiv al Partidului Național Român privind hotărîrea națiunii române din Transilvania de a se așeza „printre națiunile libere" (Oradea, 29 septembrie / 12 octombrie, 1918).
25 octombrie	— 80 de ani de la nașterea lui George Mihail Zamfirescu, prozator și dramaturg român.
27 noiembrie	— 150 de ani de la nașterea lui Alexandru Papiu-Ilarian, istoric român și om politic, unul din promotorii luptei pentru emancipare socială și națională din Transilvania, militant pentru Unirea principatelor.
1 Decembrie	— 60 de ani de la unirea Transilvaniei cu România, act care a consfințit formarea statului național român unitar (1918).

Aniversări și comemorări în anul 1979

15 ianuarie	— 100 de ani de la nașterea lui Ștefan Gheorghiu, militant de frunte al mișcării muncitorești.
21 ianuarie	— 100 de ani de la moartea lui Ch. Drouhet, profesor de limba franceză la Universitatea din București.
9 martie	— 50 de ani de la moartea poetului și folcloristului Theodor Speranția.
11 martie	— 100 de ani de la nașterea lui Dumitru Caracostea, critic și istoric literar, unul din întemeietorii stilisticii românești moderne.
29 martie	— 100 de ani de la nașterea lingvistului Th. Capidan.
8 aprilie	— 150 de ani de la apariția primului ziar cu o existență mai îndelungată, *Curierul românesc* condus de I. H. Rădulescu.
16 aprilie	— 100 de ani de la nașterea lui Gala Galaction, nuvelist și romancier.
1 iunie	— 150 de ani de la apariția *Albinei românești.*
5 iunie	— 200 de ani de la nașterea lui Gh. Lazăr, ctitor al învățămîntului românesc.
9 iunie	— 30 de ani de la înființarea Societății de științe istorice, filologice și folclor.
15 iunie	— 90 de ani de la moartea poetului național M. Eminescu.
2 iulie	— 475 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare, domnitorul Moldovei.
17 septembrie	— 300 de ani de la moartea cronicarului transilvan Georg Kraus.
2 noiembrie	— 125 de ani de la moartea lui Anton Pann, culegător de folclor și autor al operei *Povestea vorbei.*
5 noiembrie	— 100 de ani de la nașterea profesorului P. V Haneș.
30 decembrie	— 90 de ani de la moartea marelui povestitor Ion Creangă.

Astra

Corespondenţii revistei „Limba şi literatura română"

ALBA — Carmen Maria Popovici, Liceul economic, Alba Iulia
ARAD — Otilia Hedeşan, Liceul pedagogic, Arad
ARGEŞ — Marina Cristina Vidoni, Liceul „Zinca Golescu", Piteşti
BACĂU — Mirela Mahu, Liceul „Vasile Alecsandri", Bacău
BIHOR — Gabriela Gurgiu, Liceul „Emanuil Gojdu", Oradea
BISTRIŢA-NĂSĂUD — Doina Botezatu, Liceul „Liviu Rebreanu", Bistriţa
BOTOŞANI — Camelia Avădănoaie, Liceul „August Treboniu Laurian", Botoşani
BRAŞOV — Gabriela Gheorghe, Liceul nr. 1 de matematică-fizică, Braşov
BRĂILA — Lăcrămioara Munteniţă, Liceul „Nicolae Bălcescu", Brăila
BUZĂU — Sorina Man, Liceul „Mihai Eminescu", Buzău
CARAŞ-SEVERIN — Adela Naum, Liceul de matematică-fizică, Reşiţa
CLUJ — Cristina Tătaru, Liceul „Ady-Şincai", Cluj-Napoca
CONSTANŢA — Corina Apostolescu, Liceul „Mihai Eminescu", Constanţa
COVASNA — Oprea Bigiu, Liceul industrial nr. 2, Sf. Gheorghe
DÎMBOVIŢA — Gabriela Lupea, Liceul „I. Văcărescu", Tîrgovişte
DOLJ — Alexandru Panea, Liceul de filologie-istorie, Craiova
GALAŢI — Marinela Capăt, Liceul „Vasile Alecsandri", Galaţi
GORJ — Camelia Petre, Liceul „Tudor Vladimirescu", Tg. Jiu
HUNEDOARA — Monica Fodor, Liceul nr. 1, Hunedoara
IALOMIŢA — Georgeta Ene, Liceul de matematică-fizică, Slobozia
IAŞI — Doina Bejan, Liceul „Garabet Ibrăileanu", Iaşi
ILFOV — Daniela Popa, Liceul de matematică-fizică, Urziceni
MARAMUREŞ — Adelina-Maria Groşan, Liceul pedagogic, Baia Mare
MEHEDINŢI — Maria Miruţiu, Liceul „Traian", Drobeta Tr. Severin
MUREŞ — Felicia Ionescu, Liceul pedagogic, Tg. Mureş
NEAMŢ — Lia Saiu, Liceul „Calistrat Hogaş", Piatra Neamţ
OLT — Zanaita Damian, Liceul „I. Minulescu", Slatina
PRAHOVA — Domnita Palii, Liceul „C. Dobrogeanu-Gherea", Ploieşti
SATU MARE — Doina Ciula, Liceul de filologie-istorie, Satu Mare
SĂLAJ — Ana Cornelia Pop, Liceul pedagogic, Zalău
SIBIU — Carmen Negulei, Liceul „Octavian Goga", Sibiu
SUCEAVA — Dan Bodnar, Liceul „Ştefan cel Mare", Suceava
TELEORMAN — Iuliana Ghiţă, Liceul de matematică-fizică, Alexandria. Corina Chirea, Liceul pedagogic, Turnu Măgurele
TIMIŞ — Dana Marian, Liceul de filologie-istorie, Timişoara
TULCEA — Adina Ştefanov, Liceul „Spiru C. Haret", Tulcea
VASLUI — Svetlana Nimirschi, Liceul „Gh. Roşca-Codreanu", Bîrlad
VÎLCEA — Gheorghiţa Dumitrescu, Liceul energetic, Rm. Vîlcea
VRANCEA — Doina Neamţu, Liceul „Unirea", Focşani
BUCUREŞTI — Irina Airinei, Liceul nr. 1 de filologie-istorie

Lei 4